

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 april justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2022/23:25 för tisdagen den 9 maj i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från civilutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2022/23:323

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:323 Ökade medel till välfärden
av Mattias Vepsä (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 25 maj 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 9 maj 2023

Finansdepartementet

Erik Slottnér (KD)

Enligt uppdrag

Elisabeth Sundin

Ämnesråd

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2022/23:FPM83 Förordning om överföring av straffrättsliga förfaranden

COM(2023) 185 till justitieutskottet

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument
COM(2023) 189 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 30 juni*.

Spelfrågor

§ 6 Spelfrågor

Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU7
Spelfrågor (prop. 2022/23:33)
föredrogs.

Anf. 1 CARL NORDBLOM (M):

Fru talman! För många människor är spel ett nöje, underhållning eller ett socialt sammanhang. Spel är för många starkt förknippat med exempelvis en sport, ett idrottsintresse eller ett travintresse. För många är spel även ett sätt att stötta den lokala idrottsklubben och bidra till föreningslivet eller till och med till välgörenhet.

Samtidigt får vi inte glömma att spelindustrin i Sverige utgör en stor bransch. Det är en bransch som drivs av entreprenörer och företagare och som bidrar med arbetstillfällen, skatteintäkter och inte minst stora ekonomiska bidrag till civilsamhället, idrotten och hästnäringen.

Spel kan dock också, vilket alla här inne är fullt medvetna om, genom missbruk skapa ett enormt lidande för många människor. Här behövs ytterligare insatser från politiken och myndigheter för att öka stödet vid missbruk. Regeringen föreslår ökade möjligheter för spelbolag att ta del av personuppgifter för att motverka just spelmissbruk. Att spelbolagen får större möjligheter att analysera spelmönster och spelbeteende hos sina kunder ger dem också bättre möjlighet att inom omsorgsplikten erbjuda stöd och hjälp snabbare, bredare och bättre. Jag tror att detta stärker konsumentskyddet för kunderna på den svenska spelmarknaden.

I det mer långsiktiga arbetet mot spelmissbruk är också regeringens uppdrag till Spelinspektionen angående spelpaus av stor vikt. Mer kunskap behövs om varför personer stänger av sig från spel och om hur stor andel av dem som stänger av sig från spel på den licensierade marknaden som går över och fortsätter att spela på den olicensierade marknaden. Det behöver också erbjudas fler alternativ för avstängning, och i regeringens uppdrag till Spelinspektionen ingår att ta fram sådana.

Fru talman! För att vi fortsatt ska kunna se spel som ett nöje, underhållning och ett sätt att stötta Idrotts- och förenings Sverige måste vi slå vakt om, behålla och utveckla en sund och reglerad spelmarknad. Genom spelregleringen, licenssystemet och omsorgsplikten regleras marknaden. Detta ökar myndigheternas insyn, ger kunderna konsumentskydd och ställer krav på spelbolagen gällande exempelvis stöd och marknadsföring.

Det är av stor vikt att vi fortsätter att arbeta för att öka kanaliseringsgraden så att en ännu större del av spelandet i Sverige sker inom den licensierade marknaden och att kraven på de licensierade bolagen efterlevs.

Regeringen har lämnat förslag till riksdagen som ger Spelinspektionen möjlighet att på ett mer effektivt sätt blockera betalningar till och från olicensierade spelaktörer. Spelinspektionen har också fått möjlighet att genomföra spelköp med dold identitet – så kallade testköp – för att kontrollera om licenskraven efterlevs.

Fru talman! Det är också positivt att regeringen föreslår tydliga åtgärder mot matchfixning för att bekämpa de kriminella element som utnyttjar spelbranschen. Matchfixning kan aldrig accepteras, och att kriminella tar sig rätten att förstöra och skapa otrygghet inom idrotten ska bekämpas hårt och tydligt. Detta ska bland annat ske genom att möjligheterna för spelbolag och idrottsförbund att behandla personuppgifter utökas och genom att spelbolag ska bli skyldiga att lämna ut uppgifter till polisen för att underlätta utredningar om brott. Jag tycker att det är viktigt att påpeka att det är mycket bra att regeringen i vårändringsbudgeten också ökar anslagen till Spelinspektionen.

Omregleringen av spelmarknaden hade ett brett och blocköverskridande stöd i riksdagen när den genomfördes. Jag tror att den blocköverskridande samstämmigheten om att säkra en sund och reglerad spelmarknad finns kvar än i dag. Det är en spelmarknad där stödet ökar och arbetet mot missbruk intensifieras, där åtgärderna mot de olicensierade bolagen fortsätter och där kontrollen av den licensierade marknaden fortsatt prioriteras samtidigt som entreprenörskap och företagsamhet fortsatt uppskattas och underlättas.

Anf. 2 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är spännande – när vi pratar om spel pratar vi både om spel om pengar, som Carl så förtjänstfullt tog upp i debatten, och om andra typer av spel, inte minst e-sport. Man kan ha många synpunkter på att det är så, men så är det i detta betänkande.

För knappt två år sedan skulle Sverige arrangera ett av världens största e-sportevent, The International, med prispengar på uppåt en halv miljard i potten. Men så blev inte fallet. Deltagarna fick inte inresetillstånd – de fick inte visum – så eventet måste ställas in.

Veckan efter arrangerades konståknings-VM i samma arena. Det var inga problem för deltagarna att få tillstånd då.

I samband med att eventet ställdes in kallade Moderaterna det för extremt pinsamt och en stor svart klump i protokollet för regeringen. Min fråga till Moderaterna, som nu sitter i regeringen, är vad man kommer att göra för att se till att detta inte upprepas.

Anf. 3 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag kan bara instämma i det Rickard Nordin säger. Jag kan inte just här och nu ge något tydligt och bra svar på hur vi ska se till att detta inte upprepas; det kanske är bättre att departementet eller ministern gör det. Jag håller dock med Rickard om att spel alltför länge inte på ett tydligt sätt har jämförts med andra sporter eller andra kulturer. Jag tror att vi är helt överens om att spel i fortsättningen på ett mycket tydligare sätt bör jämföras med sport och kultur i Sverige.

Anf. 4 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det hade ju varit ett utmärkt tillfälle för Moderaterna och Carl Nordblom att ta chansen när vi nu diskuterar dessa saker och när det faktiskt finns motioner i frågan om att man ska titta på inresetillstånd, visumregler och annat för att kunna jämställa dessa saker på ett rimligt sätt.

Vi har ju uttalanden från ministrar i både tidigare regeringar och denna regering, men det händer ingenting i sak. Det är väldigt mycket läpparnas bekännelser. Jag ser fram emot att det kommer förslag till riksdagen och inte bara i fina uttalanden i talarstolar och från ministrar.

Jag skulle jättegärna höra om det är så att Moderaterna är beredda att ställa sig bakom förslaget att e-sportare ska ha samma möjligheter till inresetillstånd som idrottare i andra grenar.

Anf. 5 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Det är ju positivt att vi har en handlingskraftig regering på plats. Jag är övertygad om att regeringen ser denna problematik, precis som Rickard Nordin gör. Jag tror också att vår nuvarande regering är helt beredd att se över dessa regler för att underlätta en lösning på det här problemet.

Anf. 6 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Carl Nordblom för anförandet.

I sitt anförande tog han upp hur mycket lotteriverksamheten betyder för civilsamhällets och främst idrottsrörelsens finansiering. Med anledning av detta blev jag lite chockad när jag hörde finansminister Elisabeth Svanesson under riksdagens frågestund i förra veckan säga: ”Det här är en fråga som vi i regeringen ser över just nu därför att det var länge sedan vi såg över reglerna för de allmännyttiga lotterierna.” Och: ”Vi ser över reglerna och kommer att återkomma i formatet med våra fyra partier. Men det är dags att se över lotterierna.” Det här är citat ut ett längre svar.

Detta föranleder min fråga: Öppnar finansministern i och med detta svar upp för att reglerna för de allmännyttiga lotterierna i stort ska ses över?

Anf. 7 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det är bäst om finansministern utvecklar sitt svar på den frågan. Jag kan inte ge något tydligare svar.

Anf. 8 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Det är oroväckande om det finns en tendens inom Moderaterna att vilja se över regelverket för civilsamhällets finansiering kopplat till de allmännyttiga lotterierna. I så fall måste vi snart få höra från regeringen hur idrottsrörelsen ska göra om den finansieringen försvinner. Och hur ska Bröstcancerfonden göra om en stor del av dess finansiering försvinner om regelverket för de allmännyttiga lotterierna ska ses över i stort? Detta är oroväckande och går på tvärs mot det Carl Nordblom tog upp i sitt anförande.

Måste man inte gå till botten med detta om det här ska ses över i stort? Det är oroväckande att vi inte får ett svar på detta.

Anf. 9 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att regeringens eventuella översyn av lotterierna inte kommer att påverka vare sig civilsamhället, idrotten eller hästnäringen. Jag tror att vi alla här inne delar synen på att lotterierna ger ett viktigt ekonomiskt bidrag till stora delar av civilsamhället, idrotten och hästnäringen, och så ska det förbli.

Anf. 10 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Motionsbetänkandet hanterar flera olika delar av spelområdet, och jag tänker kommentera några av dem.

Jag börjar med att säga några ord om e-sport. E-sport är en aktivitet som engagerar många barn, unga och vuxna i Sverige. Man kan kalla det en växande folkrörelse. Vi vet att e-sport är en verksamhet som också lätt faller mellan stolarna. E-sportförbundet ingår ännu inte i Riksidrottsförbundets specialidrottsförbund och har därmed inte möjlighet att ta del av den finansiering eller det stöd för ungas organisering som ett medlemskap i Riksidrottsförbundet innebär.

Vi vet att det finns utmaningar med barns och ungas stillasittande, och därför skulle ett större engagemang mellan idrottsrörelsen och e-sporten vara gynnsam, inte minst när det gäller barns och ungas rörelse, psykiska hälsa och möjlighet till organisering. Det skulle också innebära en förbättring för själva e-sportandet.

Jag hänvisar till Miljöpartiets och Centerpartiets gemensamma reservation om att e-sport bör likställas med annan sport. Riksdagen kan inte bestämma vilka aktörer som ska in i Riksidrottsförbundet, men om e-sporten inte tas upp inom RF har det offentliga ett ansvar att se till att alla de barn och unga som aktivt sysslar med denna sport ges bättre stöd och förutsättningar.

Frågan om inresetillstånd för deltagare i e-sporttävlingar har också nämnts, och det är givetvis något som måste lösas i lagstiftning. Jag emotser därför förslag från regeringen på hur vi kan komma vidare i denna fråga. Denna fråga var som sagt stor under förra mandatperioden, och under pandemin gjordes starka uttalanden inte minst från Moderaterna om att detta måste lösas. Vi behöver nu få en långsiktig reglering på plats.

Fru talman! Miljöpartiet ställer sig bakom regeringen förslag på ändringar i spellagen. Detta har processats länge med bred politisk enighet och stort engagemang. Det gäller exempelvis uppgiftsskyldighet för betaltjänstleverantörer, möjlighet för Spelinspektionen att göra så kallade testköp och en förbättrad möjlighet för idrottsrörelsen att dela information.

Låt mig nämna ett område där Miljöpartiet menar att man bör gå längre. Det matchfixningsråd som har funnits i ett antal år har inte haft tillräcklig kapacitet. Därför är det bra att Riksidrottsförbundet får bättre möjlighet att dela information. Vi vet att matchfixning är en av de stora utmaningarna för idrotten, inte minst när den organiserade brottsligheten tränger sig in i idrotten och skapar misstro mot alla spelare i lagen och mot de enskilda idrottsutövare som riskerar att dras in i den kriminalitet det faktiskt handlar om.

Miljöpartiet menar att regeringen bör få i uppdrag att se över ytterligare möjligheter att begränsa vadhållning inom fler idrotter och på enskilda händelser. Vi vet att man kan gå ett steg längre för att minimera möjlighet-

en att spela på sådana spelmoment som är lätta för en enskild idrottsutövare att manipulera.

Fru talman! Marknadsföring av spel har tidigare diskuterats i kammaren. Efter att spelmarknaden omreglerades har möjligheten att kontrollera de spel som riktas mot konsumenterna som bor i Sverige ökat. Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser i en gemensam motivreservation när det gäller motionerna från Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna avseende detta att motivet inte är tillräckligt skarpt. Vi menar att motivet bör vara att motionerna inte i tillräcklig utsträckning stävjar riskerna med den aggressiva marknadsföringen av spel.

Jag hänvisar till tidigare debatter i kammaren då Miljöpartiet har argumenterat för att man bör ha en tuffare reglering när det gäller denna typ av spel, att det skulle behöva införas en riskklassificering av de olika spelformerna och att man skulle behöva gå längre i definitionen av måttfullhet. Vi skulle vilja införa begreppet ”särskild måttfullhet” eftersom riskerna för spelmissbruk behöver tas på allvar. Nätkasinet är den absolut farligaste formen för spel, och ett system med riskklassificering skulle göra det möjligt att differentiera vilka åtgärder som vidtas och vilka marknadsföringsbegränsningar som görs.

Frågan har som sagt diskuterats tidigare i kammaren, och jag ser fram emot att följa upp den nuvarande lagstiftningen och hoppas att regeringen är beredd att vid behov ta ytterligare initiativ.

Fru talman! Så till frågan om politiska lotterier. Häromveckan meddelade Tidöpartierna att de ämnar tillsätta en utredning i syfte att förbjuda politiska partier att driva allmännyttiga lotterier. De hänvisade bland annat till bristfällig transparens i partifinansieringen, det problematiska i att partier skapar undantagsregler för sig själva och risk för spelberoende. Sverigedemokraterna var inte heller hemliga med sin intention att syftet var att skada Socialdemokraterna och oppositionens möjlighet till finansiering.

Fru talman! Miljöpartiet driver inget partilotteri. Vi är också starkt pådrivande för att öka transparensen för att minska risken för korruption när det gäller partifinansiering. Men att från regeringens sida ta initiativ till att förbjuda politiska partier att sälja lotter som en del i sin finansiering är naturligtvis djupt anmärkningsvärt. Argumenten som används liknar närmast hyckleri.

Fru talman! Det är en sak att ha synpunkter på regleringen och frågor om kredit, ökad transparens i partifinansiering och försäljningsmetoder – allt detta är naturligtvis sådant som är legitimt att diskutera inom ramen för dels spelregleringen, dels frågan om partifinansiering. Det är naturligtvis något som Miljöpartiet kan vara beredda att diskutera vidare. Men det helhetsgrepp och den breda dialog som har funnits i spelfrågorna – den breda enighet som Moderaterna talade om här i talarstolen tidigare – raserar man med det här förfarandet.

Fru talman! Politiska partier är en del av det civila samhället. Här delar Miljöpartiet Centerpartiets ingång som de beskriver i sin motivreservation: att alla allmännyttiga lotterier ska behandlas lika oavsett huvudman.

Här menar vi också att det är viktigt att separera frågan om spelreglering å ena sidan och frågan om reglering rörande politiska partiers finansiering å andra sidan. Om man tar ett sådant här initiativ som så allvarligt riskerar att skada det största oppositionspartiets finansiering borde det

självlkärt göras i ett brett politiskt initiativ, med dialog över blockgränserna och också med en bredd kring partifinansieringsfrågan generellt.

Men det är uppenbart att det inte är detta man är ute efter från Tidöpartiernas sida. ”Nästa år blir det ett fattigare första maj-tåg för sossarna”, säger Tobias Andersson, riksdagsledamot från Sverigedemokraterna, i det uttalade syftet att beröva det största oppositionspartiet en viktig inkomstkälla – man ”drar åt kranen till S”.

Fru talman! Den ogenerade glädjen i att slå mot oppositionens finansiering rimmar illa med demokratiska principer. Det är en fråga om anständighet. Jag beklagar djupt att regeringen har valt denna väg, och jag hoppas att man tänker om. Det finns frågor i en demokrati som är fundamentala: föreningsfrihet, organisationsfrihet, yttrandefrihet; alla de olika demokratiska grundbultarna. En fri, levande och stark opposition är också en sådan grundbult. Jag förutsätter att regeringen tänker till djupt innan man på det här sättet riskerar att allvarligt skada både förtroendet, dialogen i denna kammare och oppositionens möjligheter att verka.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 12 av Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

(Applåder)

Anf. 11 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag vill rikta ett stort tack till Amanda Lind. Jag tycker att det är välkommet att Miljöpartiet nu ansluter sig till Centerpartiets värnande om e-sporten och dess förutsättningar.

Det är ju något av en omsvängning, får man säga. När The International, som vi pratade om innan, gick av stapeln – eller skulle gått av stapeln men tvingades ställa in – var det faktiskt Miljöpartiet och till och med Amanda Lind som satt som minister på Kulturdepartementet. Hennes föregångare där, som också var miljöpartist, Alice Bah Kuhnke, uttalade att e-sport självklart är sport och att spelande är kultur. Trots det har vi fortfarande samma regler nu sju år senare. Vad gjorde Miljöpartiet egentligen i regeringsställning i dessa frågor? Varför har lagstiftningen inte ändrats om man nu tycker så?

Anf. 12 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Det är ingen hemlighet att Miljöpartiet står upp både för en aktiv spelpolitik och för att e-sportens villkor behöver förbättras.

När det gäller frågan om inresetillstånd var det något som vi till slut kunde lösa. Det var uppenbart då att vi behöver ändra den lagstiftningen. Jag är glad över Centerpartiets engagemang i dessa frågor i riksdagen, och jag ser fram emot att fortsätta samarbeta kring att ta fler initiativ för att stärka e-sporten.

Spelkulturfrågor och e-sportfrågor handlar ju om olika politikområden, och det känner Rickard Nordin till väl. När det gäller kreativa och kulturella näringar, där spelutvecklingen är en viktig del, tog vi ett initiativ om att tillsätta en utredning, Kreativa Sverige, där spel rimligtvis är en del. Kreativa Sverige har lämnat sitt förslag till regeringen, och det bereds på Regeringskansliet. Här förutsätter jag att spelutvecklingen är en stark del av den strategi man förhoppningsvis snart kommer att lägga fram.

Anf. 13 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är självklart bra med utredningar, men det är ju faktiska lagförslag som spelar roll i slutändan.

Om vi pratar om just kulturfrågorna har vi till exempel riksdagsbundna kulturmål, och där nämns fortfarande inte spelandet på något sätt. Det skapar stora problem runt om i Spelsverige. Man hamnar mellan stolarna. Man klassas inte som sport och får inte vara med i Riksidrottsförbundet, och man klassas inte som kultur, trots att vi har haft ministrar som säger att det är kultur.

Varför har det då inte lagts fram förslag om att ändra de kulturpolitiska målen? Det hade ni också kunnat göra från Miljöpartiets sida under förra mandatperioden.

Anf. 14 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Förra mandatperioden präglades av pandemin. En stor kulturutredning hade varken riksdagen eller Centerpartiet eller, tror jag, Kultursverige mått bra av.

Däremot tog vi initiativ till återstartsutredningen, som pekade på behovet att utveckla kulturlivet framåt, bland annat genom utredningen Kreativa Sverige, men också den översyn av kultursamverkansmodellen som just nu sker och som vi vet också är viktig när det gäller spelkulturens möjligheter runt om i landet. Det är ju ofta regionalt som en del starka initiativ tas, och det är där man också har möjlighet att jobba i samarbete med både föreningsliv och näringsliv för att stärka detta område.

Miljöpartiet har för övrigt lagt fram en motion när det gäller att tillsätta en kulturpolitisk utredning. Den har Centerpartiet inte valt att ställa sig bakom.

Anf. 15 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag får börja med att tacka Amanda Lind för anförandet.

Det är nästan så att man kan tro att Miljöpartiet och Amanda Lind har missat den rapportering vi har kunnat ta del av här i dagarna om hur det faktiskt går till när de politiska partierna – i det här fallet genom Kombispel – bedriver sin lotteriverksamhet. Det handlar om hemliga säljmanus för att få fattigpensionärer att göra av med sina sista hundralappar, och därefter firar man med båtresor i solen på Kanarieöarna. Det är så verkligheten ser ut.

Jag tycker inte att exemplet med den lilla fotbollsklubben på den mindre orten som behöver lotterna för att gå runt är jämförbart med de enorma miljonintäkter som detta handlar om för ett politiskt maktparti. Ser inte Amanda Lind att det finns ett problem med att politiska partier skräddarsyr lagstiftning med sådan direkt egen vinning för det egna partiet?

Anf. 16 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Då ska jag ställa några frågor till Jonas Andersson: Anser inte Sverigedemokraterna och Jonas Andersson att partier är en del av det ideella Sverige – ideella organisationer? Och om nu frågan om spelmissbruk är så viktig för Sverigedemokraterna, varför ställer man sig då inte bakom de förslag på skärpningar vi har lagt fram, till exempel kring riskklassificering när det gäller spel? Anser Jonas Andersson att lotterier är lika farliga som nätkasinet när det gäller att hamna i spelmissbruk?

Fru talman! Jag måste säga att de argument man använder är hyckleri. Ville man på allvar titta på bättre transparens när det gäller partifinansiering är det inte genom spellagstiftningen man skulle jobba utan på andra sätt. Och om man verkligen menar allvar med spellagstiftningen, att man tycker att den är ett problem för ideella lotterier, hur ser man då på att det faktiskt finns andra ideella lotterier som inte är den här lilla föreningen som behöver ett lotteri? Vi har ju Svenska Postkodlotteriet – som bidrar med mångmiljonbelopp till det svenska föreningslivet – som drivs i stor skala och som faller under den här lagstiftningen. Är Jonas Andersson kritisk till den regleringen också?

Man hade kunnat gå vidare på många andra sätt om man hade velat apostrofera dessa frågor. I stället gör man på det här sättet och pratar om att man vill täppa till kranen för Socialdemokraterna. Det andas väldigt märklig demokratisyn att man är beredd att på det här sättet försvåra för oppositionens möjligheter att verka. Det är inte en seriös spelpolitik man bedriver, utan det är en attack mot den fria oppositionen i Sverige.
(Applåder)

Anf. 17 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte fick mycket till svar på min fråga. I stället fick jag en massa motfrågor från Amanda Lind om detta.

Det är faktiskt inte första gången som vi kunde se att Socialdemokraternas spelbolag ger sig på äldre och utsatta personer. Redan 2017 kunde man i Dagens Nyheter ta del av att hela 8 000 personer drevs till kronofogden på grund av detta. Pengarna går sedan rakt ned i partikassan hos ett politiskt maktparti i Sverige.

De politiska partierna i Sverige är självfallet ideella organisationer och så vidare, men de verkar under helt andra förutsättningar. Om vi ska värna legitimiteten hos det undantag som finns för staten och civilsamhället tror jag att det är viktigt för allmänheten att se att det inte missbrukas för enorm egen vinning av politiska maktpartier på det sätt som sker, när de dessutom sitter i denna kammare och stiftar lagar som rakt av gynnar dem själva.

Jag tycker att det är synd att Amanda Lind och Miljöpartiet inte tänker mer på dem som drabbas av undantaget. Socialdemokraternas spelbolag har inte samma regler som de andra spelbolagen utan har en rad undantag, till exempel från skriftlighetskravet vid telefonförsäljning, och de har möjlighet att erbjuda lotter på kredit och en massa annat.

Frågan är hur trovärdig Miljöpartiets och Amanda Linds spelpolitik är. De försvarar i alla fall Socialdemokraternas hänsynslösa spelbolag. Det märker jag.
(Applåder)

Anf. 18 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Återigen: Om man hade velat se över kreditreglerna, om man hade velat se över reglerna om undantag, om man hade velat se över exakt hur telefonförsäljning bedrivs och om man hade velat se över det som Jonas Andersson framför allt betonar, nämligen generellt aggressiva marknadsföringsmetoder, inte minst när det gäller de spelformer som faktiskt är farligast i Sverige, hade man naturligtvis kunnat göra detta på ett helt annat sätt.

Man hade kunnat göra det i linje med det sätt som den rödgröna regeringen jobbade på, genom att arbeta brett i utskottet och processa frågor på ett brett sätt. I frågor som direkt handlar om finansiering för oppositionen bör det självfallet hanteras på ett brett sätt, i bred dialog.

Det sätt man har gjort det hela på är anmärkningsvärt, och det spelar ingen roll hur mycket man försöker legitimera det.

Anf. 19 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar avslag på samtliga motioner.

Jag vill lyfta upp två områden i regeringens olika förslag när det gäller spelfrågor. Först har vi de allmännyttiga lotterierna och den debatt som har blossat upp om framför allt partianslutna lotterier och det lämpliga eller olämpliga i att politiska partier driver lotterier för att finansiera sin verksamhet. Jag ska försöka nyansera bilden av detta.

Regeringen kommer nu att utreda undantagsregleringen för allmännyttiga lotterier i spellagstiftningen. Det handlar om olika undantag, bland annat momsbefrielse och frihet att locka med bonusar, något som är kraftigt reglerat för annan spelverksamhet.

Frågan är hur allmännyttiga de lotterier som finansierar politiska partier är. Den för mig och Kristdemokraterna viktigaste frågan handlar om transparens, som också berördes i replikskiftet nyss. Socialdemokraternas A-lotterier har tidigare fått kritik från Spelinspektionen för brist på transparens då de i marknadsföringen inte tydligt har visat vart överskottet går.

Fru talman! Det är Socialdemokraterna som har ilsknat till när partiernas lotterier nu ska utredas. Att de reagerar så kraftigt beror på att deras lotterier – Kombilotteriet, Drömreselotteriet, Motorlotteriet och allt vad de heter – drar in stora vinster, runt 130 miljoner varje år.

Enligt uppgift finansieras 90 procent av det socialdemokratiska ungdomsförbundets verksamhet av lotteriinkomsterna. Det vore alltså ett hårt slag för Socialdemokraterna om lotteriverksamheten för politiska partier försvinner eller ändras påtagligt.

I Sverige är det enligt den så kallade omsorgsplikten förbjudet att sälja spel och lotter på kredit, men Socialdemokraterna och deras ungdomsförbund finns bland dem som har ett undantag från lagen. Vi hörde nyligen här att människor har hamnat hos kronofogden och även fått betalningsanmärkningar när de inte har kunnat hantera sitt spelande. En stor del av dem var pensionärer födda på 40- och 50-talen, och många var också partimedlemmar.

En utredning kommer alltså att se över detta. Det finns två frågor som måste ställas i detta sammanhang. Den ena frågan är: Är lotterier för politiska partier allmännyttiga som annan lotteriverksamhet inom civilsamhället? Till skillnad från en stor del av den övriga spelmarknaden representerar de allmännyttiga lotterierna ideella organisationer och föreningar. Räknas politiska partier dit? Det är en fråga som jag tycker att man kan ställa sig. Det får utredningen ta tag i.

Den andra och helt avgörande frågan är: Är den pågående lotteriverksamheten transparent? Vart tar överskottet vägen? Vilken allmännytta är det som jag gagnar när jag köper eller prenumererar på min lott? Detta bör framgå tydligt och inte smygas undan.

Jag gick in på webbplatsen för Kombilotteriet, som är en del av Socialdemokraternas lotteriverksamhet, och jag kunde inte hitta vart överskott-

et går eller vem som står bakom lotteriet. Däremot står det: ”Hela Sveriges lotterirörelse sedan 1956”. Det är den uteblivna transparensen hos Socialdemokraternas lotteriverksamhet som har resulterat i den utredning som kommer.

Fru talman! Nu blir det som en radioövergång till mitt nästa ärende, som handlar om spelberoende. Spel ska, som någon sa här tidigare, vara ett nöje. För många är det just det, men för alltför många är det förödande. Det är framför allt onlinespelen som medför störst lockelse och fördärv för spelare.

Jag fanns med i den parlamentariska grupp som deltog i Håkan Hallstedts framtagning av en ny lag om licensiering av spel i Sverige, där bolag som hade verkat på en marknad som kunde liknas vid vilda västern sedan började betala skatt och följa lagar och riktlinjer. Bland annat marknadsföringen skulle bli måttfull, som det hette.

För mig framstår marknadsföringen i dag, även om den avtagit något, som mer sofistikerad än tidigare. Man spelar på känsla av sammanhang och gemenskap och vinster som är inom räckhåll. Dock menar jag att påverkan är oerhört destruktiv, med bolag som tar hjälp av olika kändisar för att locka fler till spel. Det beräknas att cirka 350 000 personer i vårt land har någon grad av spelproblem, och 40 000 barn drabbas.

Under 2021 omsattes 26 miljarder, och 70 procent av intäkterna till spelbolagen kommer från problemspelare. Samma år satsades 4 miljarder på spelreklam, som tv-bolag och kvällstidningar ser som en viktig inkomstkälla som de inte vill vara utan.

Att spela kan vara ett nöje. Det är själva tanken. Att köpa en trisslott då och då skapar lite spänning i tillvaron. Det ska sägas att det också finns en del positiva inslag. Vi har till exempel hört om spelpaus.se, där man kan pausa sitt spel under en, tre, sex eller tolv månader eller tills vidare. Detta tycker jag är väldigt positivt. Jag kollade dagens siffra, och det är 93 316 personer som använder sig av spelpaus.se.

Många spelbolag är dock rent hänsynslösa i sin marknadsföring och verkar inte bry sig särskilt mycket om människors och familjers väl och ve. Vi kristdemokrater kommer att bekämpa de destruktiva och mörka inslagen i marknadsföringen av spel i vårt land, med hänsyn till de många utsatta.

Anf. 20 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Enda anledningen till att jag går upp i talarstolen är för att jag reagerade på något som Roland Utbult sa i sitt anförande och som faktiskt gjorde mig orolig. Jag har redan påpekat att jag känner oro över det som finansminister Elisabeth Svantesson sa under frågestunden förra veckan.

Roland Utbult uttryckte också i sitt anförande att det behöver göras en översyn av allmännyttiga lotterier i stort. Vill Roland Utbult förtydliga eller utveckla om det handlar om en översyn av alla allmännyttiga lotterier?

Anf. 21 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Azadeh Rojhan för frågan.

Jag skulle behöva gå tillbaka till mitt manus eftersom jag inte känner igen att alla lotterier skulle gå under något slags kontroll. Men det blir väl

följden eftersom det är samma reglering i hela det civila samhället. Räkna man in partierna där blir det samma regelverk för samtliga.

De frågor jag har ställt gäller om det är lämpligt eller olämpligt. Utredningen får titta på hur partierna finansieras genom lotteriverksamheten. Det är en öppen fråga.

Frågan om transparens är viktigast för oss kristdemokrater. Om jag köper lotter på kredit eller prenumererar, eller hur jag nu gör, bör jag veta vem som har hand om lotteriet och vart överskottet går. Det är sådant man efterlyser.

Jag kan förstå att om man drar in 130 miljoner varje år är det klart att det blir en betydande brist framöver om lotteriet försvinner.

Anf. 22 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag förstår att jag inte kan få ett tydligt svar. Det är det här som är problematiskt. Å ena sidan får man göra en annan definition av vad politiska partier är om de inte är föreningar. Det är väl någonstans där vi till slut landar, och det blir näst intill grundlagsvidrigt att börja föra den debatten.

Då ska man säga att det finns en egen kategori för politiska partier och därmed kan de inte ingå i den delen av lagstiftningen som rör allmännyttiga lotterier. Eller så måste man göra en översyn av hela den paragrafen i spellagen som rör allmännyttiga lotterier. Då menar Roland Utbult att det kan ske. Därför frågar jag återigen klart och tydligt: Behöver idrottsrörelsen, Bröstcancerfonden och alla de ideella krafterna som i dag får en stor del av sin finansiering genom lotteriverksamhet vara oroliga?

Anf. 23 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Ledamoten kan vara helt lugn för att översynen absolut inte kommer att drabba någon av de ideella föreningarna. Det handlar inte om Bröstcancerfonden, idrottsföreningar eller liknande, utan det handlar om huruvida det är lämpligt eller olämpligt att politiska partier ska hålla på med lotteriverksamhet. Det är en fråga som ställs till utredningen, och det får utredaren försöka hitta ett svar på. Men det är absolut inte fråga om att begränsa de ideella föreningarnas lotteriverksamhet eller så. Det handlar inte om det, utan det handlar om det lämpliga eller olämpliga i förhållande till de politiska partierna. Men framför allt handlar det om den transparens som inte har funnits och som behövs i det här sammanhanget framöver.

Det är inte bara Socialdemokraterna utan även andra partier som har lotterier, nämligen moderater, liberaler, centerpartister och så vidare. Det är alltså inte fråga om att skjuta på ett parti. Sedan är det mycket små summor som partierna får in.

En gång i tiden försökte Kristdemokraterna starta ett lotteri, men partiet var då utanför riksdagen. Partiet nekades att få starta lotteri. Det säger kanske någonting om historiken. Men så småningom löste det sig när partiet tog plats i kammaren.

Anf. 24 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Teknikens framsteg och digitaliseringen har haft stor påverkan på hur vi spelar. Plötsligt räckte det att ha en mobiltelefon för att

kunna spela på kasino. Under 2010-talet blev det allt vanligare med utländska spelbolag som riktade sig mot svenska spelare.

Sedan dess har ett flertal politiska åtgärder vidtagits, med bred politisk förankring, för att ta fram regelverk som är mer anpassade efter nutida förutsättningar. Vi har bland annat avskaffat det svenska spelmonopolet, vilket skedde 2019, och vi har fått på plats ett nytt licenssystem.

Med det nya licenssystemet på plats har den politiska debatten under senare år i stället kommit att fokusera främst på marknadsföring av spel och hur konsumentskyddet kan stärkas för att skapa en mer långsiktig och hållbar spelmarknad. Den socialdemokratiskt ledda regeringen lämnade den 27 januari 2022 ett nytt förslag om en förstärkt spelreglering i syfte att ytterligare begränsa aggressiv spelreklam av de farligaste och mest beroendeframkallande spelen.

Fru talman! Siffrorna talar sitt tydliga språk. Spelberoende är ett växande folkhälsoproblem. Omkring 340 000 svenskar har i dag någon grad av spelproblem. Folkhälsomyndighetens siffror visar att tre av fyra 16–17-åringar nås av spelreklam under en vecka. Dessutom uppger 34 procent av 16–17-åringarna att de har spelat om pengar någon gång under det senaste året. Det är djupt oroväckande siffror som måste tas på största allvar.

Fru talman! Att vidta kraftiga åtgärder i dessa frågor handlar endast om en sak, nämligen att skydda individer från missbrukets förödande konsekvenser. Vi socialdemokrater hade därför gärna sett ett justerat krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel. Förslaget gick, enkelt förklarat, ut på att det vid en helhetsbedömning skulle tas i beaktande hur stor risken är för att det spel som marknadsförs kan leda till spelmissbruk samt i vilken utsträckning marknadsföringen når personer under 18 år. Men tyvärr valde den nuvarande högermajoriteten i riksdagen att rösta emot detta förslag.

Vi socialdemokrater välkomnar de förändringar och tillägg till spellagstiftningen som föreslås träda i kraft den 1 juli 2023, men vi menar att de inte är tillräckliga. Spelmissbruk, främst kopplat till kasinospel, är ett växande folkhälsoproblem som borde tas på större allvar. Ett spelmissbruk är förödande för den drabbade individen, de närmaste och för hela samhället.

Fru talman! I detta betänkande behandlar vi även motioner som rör de allmännyttiga lotterierna. Med spel för allmännyttiga ändamål menas spel som med stöd av en särskild licens bedrivs av en ideell förening eller ett registrerat trossamfund. I dag är de allmännyttiga lotterierna en av det svenska civilsamhällets främsta inkomstkällor. Här finns idrottsrörelsens lotteriverksamhet men också Folkspel, Bröstcancerförbundet, Postkodlotteriet, Sveriges Dövas Riksförbund, Bygdegårdarnas Riksförbund, Prostatacancerförbundet och arbetarrörelsens lotteriverksamhet.

Intäkter från lotterierna innebär större möjligheter för de ideella organisationerna att använda resurserna där de anser att behoven är som störst eller inom områden som är svåra att få annan finansiering till. Det skapar ett mer självständigt civilsamhälle som kan ta vara på engagemang som kommer från gräsrotsnivå.

Denna insikt har riksdag och regering, oavsett färg, alltid burit med sig. Det står i spellagen att målet är en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering

genom intäkter från spel. Detta är något som en samlad riksdag var överens om fram till så sent som i höstas.

Men i dag, fru talman, vill den samlade högerkonservativa majoriteten i riksdagen använda spelområdet och lotterilagstiftningen som ett verktyg för att skada civilsamhället och den demokratiska motståndskraften.

Tyvärr har vi under de senaste månaderna tydligare än någonsin blivit varse hur Sverigedemokraterna vill försvaga all typ av motstånd och tysta oliktänkande. Det är allt från attacker mot myndighetschefer, den fria akademien, journalistkåren och public service till attacker mot den konstnärliga friheten. Och nu är det attacker mot civilsamhällets finansiering men paketerat som ett förslag om politiska partiers möjlighet att bedriva lotteriverksamhet.

Dessa attacker mot och misstänkliggörande av våra demokratiska instanser och myndigheter från Sverigedemokraternas sida är inte förvånande. Det som är skrämmande, fru talman, är att Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna följer efter. I dag handlar det om partiernas lotteriverksamhet. Men vad händer om civilsamhällets organisationer enligt Sverigedemokraterna gör fel saker och säger och tycker fel saker? Kommer vi då att stå här om ett år och debattera lämpligheten i att ideella organisationer bedriver lotteriverksamhet för att säkerställa sin finansiering?

Det är ingen omöjlighet, fru talman. Civilsamhället är under attack globalt. Bara under de senaste åren har över 120 lagar i cirka 50 länder skrivits om i syfte att begränsa civilsamhällets möjlighet att påverka. Lagarna handlar i stort om en striktare statlig övervakning av organisationernas arbete och om att begränsa deras resurser. Vi behöver inte ens lämna EU för att hitta dessa exempel. Vi kan till och med hitta exempel på förflyttningar i dessa frågor här hemma. SD-riksdagsledamoten Björn Söder hotade så sent som i höstas med att frånta organisationen Civil Rights Defenders deras finansiering enbart för att de var kritiska mot den sittande regeringen.

Fru talman! Jag hade förstått om den samlade högerkonservativa majoriteten av olika skäl hade velat ha en debatt om politiska partiers finansiering och om att öka transparensen och lyfta finansieringens betydelse för partiernas arbete. Det hade varit en annan debatt, där alla partier hade kunnat bjudas in för att diskutera förutsättningarna.

I Sverige har vi haft en lång och viktig tradition av brett samarbete mellan alla partier när det gäller konstitutionella frågor, för i slutändan handlar det faktiskt om en enda sak: att värna demokratins spelregler. Men vi är på väg att frångå denna tradition. Statsminister Ulf Kristersson sa i en intervju: Att bara låta Socialdemokraterna ha denna sorts finansiering, med väldigt stora belopp som inget annat parti har, är ohållbart.

Detta citat är djupt problematiskt när det uttrycks av en statsminister. Ulf Kristersson attackerar öppet det största oppositionspartiets finansiering, en finansiering som gör vårt parti mer självständigt och mindre beroende av statligt stöd och skattemedel.

Fru talman! Partier ska föra ideologiska strider. Vi ska utmana varandra i debatter, och vi ska överträffa varandra med politiska lösningar på samhällsutmaningar.

En fungerande opposition är inte ett hot. Den är en del av en fungerande demokrati men också en tillgång för att vässa den egna politiken. Det borde en statsminister också tycka. Det är faktiskt direkt ovärdigt och faktiskt ett förminskande av den egna politiken att i stället för att hänge

sig åt politisk debatt hänge sig åt ett cyniskt spel i syfte att försvaga oppositionen.

(Applåder)

Jag ska passa på att yrka bifall till vår motivreservation, nummer 8. Men vi står även bakom våra andra reservationer.

Prot. 2022/23:107

11 maj

Spelfrågor

Anf. 25 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag tycker faktiskt att Socialdemokraterna ska sluta ljuga här i kammaren och sluta skrämja upp opinionen genom att prata om Bröstcancerfonden, Postkodlotteriet och civilsamhällets lotterier. Det är alltså partipolitiska lotterier, inte allmännyttiga lotterier, som ska ses över. Och det är en utredning, fru talman, som har presenterats. Det är väldigt mycket diskussion och debatt om en utredning. Vi kan väl ha en större debatt och diskussion när utredningens resultat har kommit.

Azadeh Rojhan verkar, precis som Socialdemokraternas partiledare, vilja få detta till en demokratifråga eller rättare sagt en fråga om brist på demokrati. Det är inte så att demokratin är hotad, Azadeh Rojhan, om väljarna röstar fram ett annat regeringsunderlag än det socialdemokratiska regeringsunderlaget. Det är inte så att demokratin är hotad om politiska reformer eller utredningar tas fram som inte ligger i linje med det socialdemokratiska partiprogrammet.

Det är glädjande att Socialdemokraterna, precis som regeringen, vill verka för en trygg, stabil och reglerad spelmarknad. Men det blir märkligt när Azadeh Rojhan står här och pratar om spelmissbruk när hon själv tillhör ett parti som via sitt eget lotteri har skickat pensionärer till kronofogden och skuldsatt personer med spelmissbruk och som i regeringsställning undantagit sig självt och sitt eget lotteri från lagstiftningen.

Anf. 26 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag läste upp ett citat från finansminister Elisabeth Svantesson. Det var med hänvisning till det citatet som jag ställde frågan: Är alla allmännyttiga lotterier nu hotade? På det svarade Carl Nordblom: Du får ställa den frågan till Elisabeth Svantesson, för jag vet inte.

Jag står inte här och ljuger. Jag hade ett citat som jag hänvisade till. Och det blev faktiskt inte tydligare i mitt replikskifte med ledamoten Roland Utbult. I första replikskiftet fick jag till svar att det såklart kommer att vara en översyn av alla allmännyttiga lotterier. Det måste det bli, för där ingår även politiska partier. Och i nästa svar fick jag höra: Nej, de andra organisationerna kommer inte att ingå.

Det finns fortfarande väldigt mycket oklarhet och inga tydliga svar.

Anf. 27 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag noterar att Socialdemokraternas företrädare inte verkar skämmas över sitt eget partis lotteris hantering genom åren. Jag var nog inte den enda som kände frustration, fru talman, när jag fick ta del av det säljmanus som användes av socialdemokratiska partiets lotteris försäljare för att i princip tvinga på pensionärer med låga inkomster lotter.

Skäms inte Azadeh Rojhan för sitt partis lotteris hantering under de senaste åren? Jag skäms i alla fall å Socialdemokraternas vägnar.

Anf. 28 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag skäms för de misstag som gjordes, men jag är stolt över att det vidtogs åtgärder. Senast något ärende drevs vidare till kronofogden var år 2017. Sedan dess har detta hanterats, och vi ser att det inte förekommer några missförhållanden på det sättet. Det som Carl Nordblom hänvisar till är hur ett privat företag har hanterat försäljningen av våra lotter.

Men jag skäms inte över att tillhöra det parti som har stått upp för att reglera spelmarknaden. Vi har gått fram med förslag som skulle ha gjort det svårare för spelmarknaden att nå redan utsatta grupper i samhället. Vi ville skärpa lagstiftningen gällande marknadsföring. Vi ville inte att marknadsföringen skulle nå barn och unga under 18 år. En del hamnar faktiskt i spelmissbruk redan vid 16, 17 års ålder. Där är jag väldigt stolt. Det kan inte Carl Nordblom vara.

Anf. 29 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Redan 2017 kunde vi läsa i medierna om hur Socialdemokraternas spelbolag Kombispiel slog hårt mot våra äldre. Man sålde då lotter på kredit. Man drev tusentals utsatta människor till kronofogden.

Många hade nog hoppats att detta skulle få ett slut därefter. Men i dagarna har det visat sig att dessa hemskheter fortsätter. Häromveckan kunde vi läsa i medierna om hur ett Uppsalaföretag som anlitas av Kombispiel har hemliga manus för att utstuderat blåsa fattigpensionärer på deras sista kronor. Därefter firar man med båtresor i solen på Kanarieöarna.

Sverigedemokraterna vill sätta stopp för att politiska partier ska kunna bedriva lotteriverksamhet. Det är viktigt att vi utreder den frågan. Men Socialdemokraterna vill tydligen inte göra det.

Ser ledamoten inget problem med att politiska partier som Socialdemokraterna kan bedriva lotterier med tanke på vad man utsätter fattigpensionärer för, som vi har kunnat läsa om i medierna?

(Applåder)

Anf. 30 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Det är väldigt bra att Sverigedemokraterna värnar om etik och moral inom spel och värnar om de svaga grupperna i samhället. Vi ska värna om att de inte ska hamna i spelberoende.

Det är också därför som jag undrar vad Jonas Andersson tycker om att hans partisekreterare Mattias Bäckström Johansson i dag tjänar en massa pengar på just nätkasinon som driver många människor till spelberoende.

Enligt riksdagens register över ledamöternas ekonomiska intressen äger Bäckström Johansson aktier för mer än 96 600 kronor vardera i tre olika spelbolag: Betsson, Kindered Group och Evolution.

Betsson ensamt stod nyligen inför rätta för att ha låtit en spelberoende man spela bort 4,7 miljoner kronor à 120 000 kronor i månaden i tre år utan att sätta stopp.

Jonas Andersson sitter i riksdagen, trycker på knappar och fattar beslut. Var det därför som Jonas Anderssons parti Sverigedemokraterna inte röstade för att reglera marknadsföringen för spelbolag?

(Applåder)

Anf. 31 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Nu är det Socialdemokraterna som bedriver en lotteriverksamhet som driver pensionärer till kronofogden. Det är inte Sverigedemokraterna. Det är inte vi som har riggat lagstiftningen så att det gynnar vårt eget parti på det sättet.

Jag tänker inte ge mig in i en diskussion och börja kommentera olika ledamöters aktieportföljer och liknande. Men det är väl ändå så att olika delar av socialdemokratin också har aktieportföljer, och vem vet vad som finns däri?

Socialdemokraterna har verkat i Sveriges riksdag för att allmännyttiga lotterier som det egna ska ha en rad olika undantag. Det är ett slags sär-
lagstiftning. Man har undantag från att betala spelskatt, undantag från förbudet att sälja lotter på kredit och undantag från skriftlighetskravet vid telefonförsäljning. All denna sär-
lagstiftning för politiska partier berikar Socialdemokraterna med enorma belopp årligen, uppenbarligen på utsatta äldres bekostnad dessutom.

Kan det vara så att Socialdemokraterna har sett till att skraddarsy lagstiftningen för lotterierna för att gynna det egna partiet?

(Applåder)

Anf. 32 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag kan inte undgå att bli lite smickrad av att Jonas Andersson tror att Socialdemokraterna har styrt i riksdagen själva i alla dessa år. Det hade varit helt fantastiskt, men så är det faktiskt inte.

Det har inte varit så att Socialdemokraterna ensamt har fattat beslut om de här frågorna. Det har funnits enighet över alla partier om detta. Inget parti har röstat annorlunda. Inget parti har gjort det, förutom Sverigedemokraterna som har haft en åsikt om politiska partiernas lotterier.

Men när det kommer till de allmännyttiga har det funnits bred samsyn i riksdagen. Socialdemokraterna som parti är en förening i grund och botten och har ingått i kategorin allmännyttiga lotterier. Där har det funnits en bred samsyn i riksdagen. I dag har vi blivit varse att det är hotat.

(Applåder)

Anf. 33 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Spel och betting är ett nöje för många, men också ett missbruk som innebär en livslång skuldsättning för många andra. Olovlig spelverksamhet är dessutom en enormt viktig inkomstkälla för kriminella nätverk och gäng och ett vanligt sätt för dem att sina tvätta sina smutsiga pengar från sådant som stölder till vita pengar.

Det är utifrån denna problembild som regleringen av den svenska spelmarknaden måste ske. Under för en alltför lång tid har spelmarknaden varit för svagt reglerad. Den har haft ett otillräckligt konsumentskydd. Man har haft ett stort problem med matchfixning och för stora möjligheter för spelbolag och lotterier att tjäna pengar på tveksamma sätt.

På senare år har förändringar gjorts, och nu införs även tack vare regeringen nya regler om matchfixning med bred enighet i riksdagen. Nya regler införs som hindrar spelprogramutvecklare från att samarbeta med olicensierade spelbolag.

Spelinspektionen ges bättre möjligheter att blockera betalningar till och från olovlig spelverksamhet, oftast i andra länder. Spelinspektionen

ska också kunna göra dolda tester av olika speltjänster. Allt detta är nödvändigt och väldigt bra för att komma åt den svarta marknaden, den olicensierade marknaden och de gängkriminella.

Fru talman! Det finns starka skäl att göra mycket mer. Den borgerliga regeringen har nyligen gett Spelinspektionen och Finansinspektionen i uppdrag att stärka sitt samarbete för att motverka olaglig spelverksamhet och för att förebygga och förhindra penningtvätt. Det tror jag kommer att leda till mycket större problem för de kriminella gängen som tvättar sina pengar.

Dessutom har den borgerliga regeringen och Sverigedemokraterna nyligen kommit överens om att genom en utredning se över regleringen för de partipolitiska lotterierna. Det verkar ha rått lite tveksamheter om vad som gäller. Läser man Tidöpartiernas majoritetstext står det väldigt tydligt att de har kommit överens om att genom en utredning se över regleringen för de partipolitiska lotterierna.

Jag vill verkligen framföra det för alla som tittar och för civilsamhällesorganisationer som har lotterier. De är inte hotade på något sätt över huvudet taget. Utredningen gäller bara de partipolitiska lotterierna. Jag tänker upprepa det en sista gång så att det blir väldigt tydligt. Den utredning som vi tillsätter kommer enbart att handla om de partipolitiska lotterierna. De allmännyttiga lotterierna är inte hotade på något sätt av Tidöpartierna och regeringen.

Fru talman! Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet hävdar i sin motivreservation gällande de partipolitiska lotterierna att regleringen måste tas med en bred enighet i riksdagen. Även Centerpartiet har en liknande skrivning i sin motivreservation.

Jag tycker att det är jätteunderhållande att det ställs ett krav på en extremt bred enighet. Jag satt i det ansvariga utskottet för telefonförsäljning, civilutskottet, under väldigt många år. När skriftlighetskrav för telefonförsäljning reglerades av Sveriges riksdag 2018 valde Socialdemokraterna och Miljöpartiet att gå fram med lagförslag som undantog enbart deras egna lotterier från skriftlighetskravet.

Alla företag som säljer saker via telefon i Sverige i dag måste ha ett skriftlighetskrav förutom de allmännyttiga lotterierna. Det ville inte Socialdemokraterna och Miljöpartiet gå fram med.

Låt oss säga vilka partier som var emot. Det var Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna, Sverigedemokraterna och Centerpartiet. Det var samtliga dessa fem partier, fem av åtta riksdagspartier. En majoritet i den riksdagen ville inte ha ett undantag för skriftlighet för de allmännyttiga lotterierna. Det var ingen bred enighet över huvudet taget.

Jag förstår inte resonemanget från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och helt plötsligt även Centerpartiet i dag. Det har en helt annan åsikt än vad det hade 2018.

Regeringen kom undan med lagstiftningen, för det var det enda alternativet som fanns vid bordet. Det fanns inget lagförslag som var berett som inkluderade de allmännyttiga lotterierna. Vad hände då, fru talman?

Det som hände var att riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen om att tillsätta en utredning för att inkludera telefonförsäljningskravet även för de allmännyttiga lotterierna.

Man kan fråga sig vad som hände sedan. Det hände ingenting. Trots att en bred majoritet i Sveriges riksdag ville att även de allmännyttiga

lotterierna och Socialdemokraternas lotteri skulle inkluderas i kravet vad gäller telefonförsäljning kom det aldrig något förslag till Sveriges riksdag.

Fru talman! Det är därför som jag tycker att det är väldigt viktigt att vi nu ser över de partipolitiska lotteriernas regler och system. Men det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och avslag på reservationerna.

I detta anförande instämde Leonid Yurkovskiy (SD).

Anf. 34 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Först får nog Robert Hannah putsa sina glasögon och läsa vad som står i vår reservation. Det står ingenting om någon bred enighet och att det ska ske i någon form av parlamentarisk kommitté eller liknande. Det har Robert Hannah helt enkelt hittat på. Han får läsa på bättre.

Det är mycket riktigt att vi tillsammans stod bakom de reservationer som framfördes tidigare. Där har ingenting ändrats. Där får nog Robert Hanna komma tillbaka och korrigera sig själv.

Det var inte därför jag begärde ordet till att börja med. Jag är nyfiken för att vi debatterar spelfrågor brett. Det gäller inte bara sådant som handlar om spelmissbruk och lotterier utan också bland annat e-sport. Den liberala kulturministern sa nyligen i medierna att spel som till exempel tv- och dataspel helt tydligt är kultur.

Min fråga till Robert Hannah är egentligen väldigt enkel: Vilka förslag kan vi förvänta oss från regeringen som går i linje med detta – att det faktiskt är en kulturform?

Anf. 35 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! E-spel, gaming, är kultur. Det är väldigt bra kultur av det viktiga skälet att det oftast inte är statligt finansierat. Det är självfinansierat. Det är företagare som skapar spel och driver spel, och det är ungdomar som deltar i denna kultur. Det är hundra procent kultur.

Om Liberalerna förhoppningsvis får som vi vill – och jag tror att det finns en enighet bland Tidöpartierna – kommer det att skrivas in i de olika direktiven att detta är kultur. Däremot vill jag inte att verksamheten ska bli bidragsberoende, för de fixar det själva. De är självgående. Jag tror att vi behöver hitta en balans där vi inte drar ifrån det unika i att de är självgående, för detta är en enorm fördel för den svenska näringen och den svenska industrin. Det kommer alltså förhoppningsvis att skrivas in, och kulturministern har också sagt detta. Det behöver man inte oroa sig för.

Däremot vill jag veta om Centerpartiet anser att det behövs en bred enighet för att reglera de partipolitiska lotterierna. Måste de tre andra partierna och Centerpartiet vara med? Krävs det en majoritet av ledamöterna i riksdagens kammare, eller är det någon typ av 75-procentsregel? Var går gränsen?

Anf. 36 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det här med bred enighet har Robert Hannah som sagt hittat på. Det finns ingenting i vår reservation om det, utan det är en majoritet i riksdagen som beslutar om detta. Svårare än så är det inte, och så har det alltid varit. Jag vet inte var Robert Hannah har fått det här ifrån. Han står och fabulerar, helt enkelt.

Jag tycker också att det är toppenbra att mycket av spelandet kan ske på kommersiella villkor och att det har växt fram på egen hand. Men det finns fortfarande saker som inte alls handlar om pengar, och skattebetalarnas pengar, när det kommer till kulturen och spelandet.

Vi hade ett exempel tidigare i debatten som handlade om inreseregler och visum för spelare. Där har Liberalerna en annan åsikt än Centerpartiet; där avslår ni de förslag som Centerpartiet lägger fram. Man ska alltså inte ha samma regler som andra som utövar denna kulturform, idrott eller vad ni nu vill kalla det.

När vi får se de här förändringarna från Liberalerna och regeringen – är ni då beredda att lägga fram regler som gör att man kan resa in till Sverige tillsammans med andra kulturutövare eller idrottare?

Anf. 37 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Jag har själv varit i opposition i åtta års tid, och nu sitter jag i regeringsställning. Jag förstår att man vill att andra partier ska rösta på ens motioner i riksdagen, men det är inte så maktutövning fungerar.

Vi kommer tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna i samarbete med Sverigedemokraterna att komma tillbaka med regleringar i en ordnad process för att säkerställa att dessa kulturutövare ska få alla de möjligheter som andra kulturutövare har. Men vi vill inte att de ska bli bidragsberoende.

Jag kan ge riksdagsledamoten Nordin rätt i att jag inte preciserade detta absolut rätt i talarstolen. Men ni skriver i er reservation att de allmännyttiga, alltså de riktiga allmännyttiga, lotterierna – som IOGT-NTO, era egna som är nära kopplade till Centerpartiet, Bygdegårdarnas Riksförbunds lotterier, och liknande – ska regleras på samma sätt som partilotterierna. Det tycker inte jag är en rimlig ståndpunkt.

När ni ändå ställer det kravet ställer ni er på Socialdemokraternas sida och menar att Socialdemokraternas lotterier är likvärdiga med IOGT-NTO:s lotterier och den lokala fotbollsföreningens lotterier. Varför gör ni det? Varför är de likvärdiga? Det är det ni skriver i er reservation.

Men jag ber om ursäkt; riksdagsledamoten har rätt i att jag inte porträtterade det hela på ett riktigt sätt.

Anf. 38 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande om spelfrågor. Vi sverigedemokrater står bakom samtliga reservationer från oss i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 7.

I betänkandet som vi i dag debatterar hanteras såväl motioner från den allmänna motionstiden som en proposition med åtgärder för att säkerställa en sund och säker spelmarknad. Sverigedemokraterna har inte invänt mot förslagen i propositionen; tvärtom välkomnar vi dem.

Fru talman! Spelfrågorna har de senaste veckorna fått stort fokus efter att Sverigedemokraterna och regeringspartierna aviserat att man vill utreda ett förbud mot att politiska partier ska omfattas av undantaget som möjliggör att man kan bedriva lotteriverksamhet. Därför tänker jag lägga fokus på den frågan i mitt anförande, även om Sverigedemokraterna i betänkandet förstås också har många andra viktiga förslag. Det gäller kanaliseringmålet på spelmarknaden, e-sport, matchfixning och så vidare.

Fru talman! Äntligen görs något åt partilotterierna! Det är ett viktigt besked för att demokratisera Sverige och avveckla en lagstiftning som har riggats av Socialdemokraterna i riksdagen under det långa maktinnehav de har haft i vårt land.

Som jag nämnde i ett tidigare replikskifte med Socialdemokraterna har detta undantag som möjliggör att partier kan bedriva lotterier kantats av många otrevliga händelser. Utsatta personer har farit illa.

Som vi har hört tidigare i debatten rapporterade Dagens Nyheter år 2017 att hela 8 000 personer då hade hamnat hos kronofogden efter att ha skuldsatts genom Socialdemokraternas lotteribolag Kombispiel – 8 000 personer, fru talman!

En person som hamnat hos kronofogden på grund av Socialdemokraternas spelbolag som man kunde läsa om i rapporteringen från Dagens Nyheter var änkan Gun, 80 år, hemmahörande i södra Sverige. Hon kommenterade bland annat det hela med följande mening: ”Man är inte trygg i samhället längre, allt går bara ut på att lura oss gamla människor.”

Denna granskning från DN skedde för snart sex år sedan. Så finns problemet fortfarande kvar? Svaret på den frågan är ja. För ett par veckor sedan följde artiklar i medierna om hur det socialdemokratiska spelbolaget Kombispiel fultsäljer lotter till utsatta fattigpensionärer genom vad som närmast är att betrakta som ett skurkföretag.

För ett par veckor sedan framkom det att man använder ett hemligt manus för att manipulera fattigpensionärerna. Jag ska läsa ett utdrag ur detta manus, som vi kunde ta del av i medierna: ”Nää, jag förstår, min mormor är vad man kallar för fattigpensionär och hon har ju förklarat att man behöver vända på varenda krona nu för tiden men jag menar ... nu när det handlar om ynka 99 kronor – det är inte ens en bulle och kaffe på pressbyrån i dag.”

Säljare som deltagit i Socialdemokraternas lotteriplan riktad mot de äldre säger själva, enligt artikeln, att de har känt att de har lurat folk. Och som om det inte räckte med detta kunde vi några dagar efter att denna artikel kom läsa ytterligare en artikel. Den handlade om att företaget som anlits av Kombispiel firade försäljningen till fattigpensionärerna med middag och båttur på Kanarieöarna. Så ska vi inte ha det i Sverige.

Fru talman! Sverigedemokraterna står bakom undantaget i spellagen som möjliggör att civilsamhället kan bedriva lotteriverksamhet till förmån för allmännyttiga ändamål. Men syftet med detta måste ju vara att bidra till ett levande civilsamhälle i hela Sverige, till exempel att stötta den lokala fotbollsklubben på den mindre orten så att den går runt genom att sälja Bingolotter eller liknande.

Syftet med lotteriundantaget kan inte vara att politiska maktpartier ska sko sig på en icke konkurrensutsatt marknad så att de kan få ett enormt ekonomiskt övertag för att kunna ta makten i Sverige. Socialdemokraternas pengamaskineri har knappast med ren välgörenhet att göra.

I dagsläget har Socialdemokraterna stora förmåner på grund av att politiska partier omfattas av undantaget för allmännyttiga ändamål så att de kan bedriva lotteriverksamhet. Bland annat handlar det om undantag från att betala spelskatt, undantag från förbudet mot att sälja lotter på kredit och undantag från skriftlighetskravet vid telefonförsäljning.

Om förbudslagstiftningen för lotterierna med undantag för staten och civilsamhället ska kunna gå att försvara just med att detta inte är kon-

kurrensutsatt är det viktigt att politiska partier inte längre omfattas. Det handlar om att värna trovärdigheten i undantaget. Jag är helt övertygad om att legitimiteten i undantaget som finns för lotterierna hotas när man ser hur politiska partier utnyttjar undantaget för att hänsynslöst tillskansa sig stora summor pengar från utsatta människor.

Fru talman! Ett annat viktigt skäl till att sätta stopp för partilotterierna handlar om transparensen i finansiering av de politiska partierna. Det finns en viktig demokratisk aspekt i detta. När allmänheten inte kan ta del av vem som köper lotterna går det inte heller säkert att veta vem som faktiskt är med och finansierar partiet. Det är ett slags kryphål i lagstiftningen, om man så vill, vad gäller insynen i partiernas finansiering.

Utöver allt detta har det i dagarna lyfts fram i sociala medier att Socialdemokraternas spelbolag Kombispels ordförande även sitter som ordförande i den statliga myndigheten Skatteverkets styrelse, tillsatt av den tidigare socialdemokratiska regeringen Löfven. Det stinker att man har tillsatt sina partivänner på dubbla stolar på detta sätt, i synnerhet med de skattemässiga förmåner som man har fixat till sitt eget bolag Kombispiel.

Den socialdemokratiska domedagsretoriken om att förslaget om att utreda ett förbud mot partilotterier skulle vara ett hot mot demokratin är skrattretande. Det är ju precis tvärtom: Att avveckla gräddfiler och riggad lagstiftning gör Sverige mer demokratiskt.
(Applåder)

I detta anförande instämde Runar Filper och Leonid Yurkovskiy (båda SD).

Anf. 39 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman och Jonas Andersson! Sverigedemokraterna försökte starta ett eget lotteri. Om den här synen på partiets möjlighet att bedriva lotterier har varit så starkt förankrad i ert parti, varför gjordes det då ett försök att bedriva lotteriverksamhet från början?

Anf. 40 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Från Sverigedemokraternas sida insåg man att detta inte var en bra idé. Man hade inte minst sett det avskräckande exemplet i form av Kombispiel, Socialdemokraternas spelbolag, och vad de utsatt fattigpensionärer för. Inte för att vi skulle göra samma sak, men man kan se det allmänna problemet med att politiska partier är med och lagstiftar fram olika förmåner och gräddfiler som sedan går rakt in i den egna partikassan, precis som fallet var med Socialdemokraterna. Det är ingenting som vi vill vara en del av.

Anf. 41 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag har ändå lite svårt att inte tänka tanken: Hade vi stått här och haft den här debatten om Sverigedemokraternas lotteriverksamhet och Moderaternas lotteriverksamhet hade varit framgångsrika? Jag tror tyvärr inte det.

Om Sverigedemokraterna, Moderaterna och övriga Tidöpartier på allvar menar att detta är en problematik som är kopplad till hur partier finansieras och att det handlar om transparens, varför tillsätter ni då inte i stället en utredning som rör just partiets finansiering och ser över frågan i stort?

Då skulle vi också kunna se hur donationer kommer till övriga partier från privatpersoner. Vi skulle kunna se över hela paketet. Varför tillsätts inte en utredning som ser över partiernas finansiering i stort i stället?

Prot. 2022/23:107

11 maj

Spelfrågor

Anf. 42 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är möjligt att man också behöver se över partiernas finansiering i bredare bemärkelse, men nu handlar just det här förslaget om partilotterierna. Det är ett väldigt viktigt förslag för att vi ska kunna värna vår demokrati på olika sätt.

Jag förstår, med tanke på vad Socialdemokraternas spelbolag har gjort och utsatt våra äldre för, att ni vill prata om olika hypotetiska exempel: Hur vore det om Sverigedemokraterna hade ett spelbolag? Hur vore det om alla allmännyttiga lotterier skulle utredas? Men nu handlar det bara om att de partipolitiska lotterierna ska utredas. Med tanke på hur man firar de här fullförsäljningarna till utsatta fattigpensionärer med båtresor och solsemesterar förstår jag att ni i stället vill prata om hypotetiska exempel.

(Applåder)

Anf. 43 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Även om man kanske inte kan tro det av den debatt som har varit är spel ett riktigt folknöje. En stor del av befolkningen spelar; det kan vara mer eller mindre regelbundet. Många köper en lott, träffar vänner i bingohallen, sätter ihop en tipsrad eller spelar på nätet.

För de allra flesta är det ett trevligt och lagom spänningshöjande inslag i vardagen. Men det finns också en grupp som spelar ofta och om mycket pengar, som har svårt att sluta, som får ett missbruk – några procent – och dras ned i en negativ spiral och som spelar om mer än de tänkt och känner att de sedan behöver spela ännu mer för att vinna tillbaka det de förlorat. Det är en grupp som börjar låna av vänner och familj, tar snabbblån i hemlighet och hamnar i en skuldfälla, förstör relationer och helt tappar fotfästet. Särskilt utsatta är de som lider av psykisk ohälsa, annat beroende och ekonomisk utsatthet.

Därför är det viktigt att vi fortsätter följa upp hur dagens lagstiftning på spelområdet kan skydda konsumenterna i så hög grad som möjligt. Vi vill ju kunna ha de positiva upplevelsorna för den enskilda som följer en match man satsat en liten slant på och de intäkter som spel ger till civilsamhället, men utan att utsätta människor för riskerna. Det är en svår balansgång, och det är viktigt att vi lyssnar på forskningen och tar del av de utvärderingar som görs. Det är också nödvändigt att ansvariga myndigheter, till exempel Spelinspektionen och polisen, har resurser och kunskap för att kunna sätta stopp för olagligt spel och matchfixning.

Fru talman! Den proposition som den nuvarande regeringen lagt fram utifrån utredningar som den förra regeringen beställde innehåller en rad bra förslag för att skärpa upp spelmarknaden. Dem är vi överens om i dag.

Det är på tiden att frågan om matchfixning kommer mer i fokus. Det behövs ett systematiskt arbete med den frågan och nära samverkan mellan spelbolag, idrotten och polisen. Spindeln i nätet behöver Spelinspektionen vara. Tyvärr har polisen inte kvar sina specialister på området, och det är en viktig pusselbit för att inte de kriminella krafterna ska slinka igenom nätet.

Från Vänsterpartiets sida saknar vi två delar i regeringens förslag. Vi tycker att det ska vara fler aktörer som kan dela personuppgifter än vad som föreslås i propositionen. I dag förekommer mycket vadhållning på exempelvis hästsporten och e-sporten, och de aktörerna finns inte med i Riksidrottsförbundet. Vi saknar också Svenska olympiska kommittén i uppräkningsorganisationer. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation 15, som tar upp de här frågorna.

Den andra viktiga pusselbiten som skulle kunna göra skillnad är att förbjuda spel på enskilda händelser, lätt manipulerade moment som hörnor och inkast. I dag är det bara förbjudet med vadhållning på negativa spelhändelser som frisparkar och gula kort, och bara inom ett fåtal idrotter. Här menar vi från Vänsterpartiet att det behövs en uppskärpning och beklagar att regeringen inte tagit tag i den frågan.

Det är mycket lättare att övertala en idrottare att göra sådant som troligtvis inte påverkar resultatet i matchen första gången man erbjuder personen pengar för att manipulera en match eller tävling. Elitidrottare spelar själva om pengar i högre grad än genomsnittet, och andelen som hamnar i ett riskspelande är mycket högre än hos befolkningen i genomsnitt. Det gör gruppen extra utsatt för påtryckningar från bekantas bekanta som vill fixa en match men också för att hamna i klorna på farligare kriminella som omsätter stora pengar på matchfixningen.

Fru talman! Kanske lite oväntat måste jag också säga några ord om de allmännyttiga lotterierna. Jag trodde att den frågan var avklarad i och med den reglering vi har varit överens om de senaste åren. Jag trodde att det fanns ett brett samförstånd kring vikten av goda villkor för de ideella organisationer som vill ha ett lotteri eller en bingoverksamhet, till exempel.

Åren direkt efter den nya omregleringen fanns det bekymmer med stora kostnader för föreningarna för att skaffa de nya licenserna. Flera av de små lotterierna fick lägga ned när de skulle ha certifieringar som kostade flera miljoner och helt åt upp den lilla förtjänst som skulle ha gått tillbaka till social verksamhet, lägerverksamhet och så vidare. Jag interpellade då den dåvarande ministern Shekarabi och fick bra gehör för att lösa situationen. Men nu har alltså frågan dykt upp på dagordningen igen efter att regeringen och Sverigedemokraterna sagt att de vill utreda hur man ska förbjuda politiska partier att bedriva lotteriverksamhet.

För mig och Vänsterpartiet är det självklart att även den som bedriver ett allmännyttigt lotteri ska ta konsumentfrågorna på stort allvar och uppfylla omsorgsplikten, även om det inte finns någon forskning som visar att lotter leder till spelmissbruk. Det kan handla om att göra det enkelt att avsluta en prenumeration, att inte ha en aggressiv marknadsföring och att vara transparent med vad pengarna går till. De undantag som finns för lotterier, till exempel att kunna erbjuda spel på kredit och ha återkommande bonus, kan låta som allvarliga avsteg om man inte förklarar att det handlar om att många tycker att det är bekvämt att få sina lotter hemskickade och sedan betala dem via faktura. Det är egentligen inte så konstigt.

För många lottköpare handlar det om att man framför allt vill stödja en god sak. En del av dessa lotterier har också bara varuvinster. Själv har jag till exempel vunnit riktigt bra plastlådor att sortera skruvar och spikar i.

Bonusarna som erbjuds kan vara två tekoppar eller en vacker pläd. Det går inte att jämföra med de bonusar som bettingbolagen och kasinobolagen använt sig av för att få människor att spela för mer än de har råd med och

för att hålla kvar spelare med uppenbara spelproblem. Det är bonusupp-
lägg som ruinerat människor och som nu prövas i våra domstolar.

Efter Robert Hannahs anförande var jag tvungen att lite snabbt försöka
förstå mig på telefonförsäljningsfrågan. Jag hittade det betänkande som
jag tror att Robert Hannah syftar på när det gäller skriftlighetskrav. Vad
jag kan se var det ett enigt utskott som stod bakom tillkännagivandet om
att se över och inkludera bland annat lotterier och paketresor i fråga om
skriftlighetskraven. Det tycker jag var bra. Vänsterpartiet var alltså med
på att titta närmare på frågan.

När någon ringer upp på telefon, och man blir lite förvånad, är det vik-
tigt att man förstår vad man går med på. Vänsterpartiet och riksdagens alla
partier, vad jag förstår, var med på det tillkännagivandet. Antingen har jag
läst fel när jag har läst snabbt i min mobil, eller också kommer Robert
Hannah inte ihåg rätt när det gäller hur det gick till i utskottet vid tidpunk-
ten.

Fru talman! För alla som har följt regeringens och SD:s utspel om par-
tiers möjlighet att bedriva lotterier och som kanske har lyssnat på debatten
här i dag är det uppenbart att det inte handlar om omsorg om lottköpare
utan om att komma åt en viktig inkomstkälla för ett oppositionsparti. Vi
har tidigare hört sverigedemokrater som har ifrågasatt bidrag till organi-
sationer som är kritiska till deras politik. Det är uppenbart att man vill tysta
kritiska röster. Det är beklagligt att Moderaterna, som till och med skaffat
sig ett eget lotteri, lånar sig till Sverigedemokraternas agenda.

Jag har flera gånger i dag hört Sverigedemokraternas Jonas Andersson
säga att han oroar sig för människor som blir skuldsatta på grund av
S-lotteriet, Kombilotteriet. Slutsatsen av och logiken i det resonemanget
måste i så fall vara att Sverigedemokraterna och Jonas Andersson också
vill förbjuda alla de bolag och spelformer som leder till att människor ham-
nar i spelmissbruk i dag. Dessa gör att människor behöver begära skuld-
sanering hos sin kommun, hamnar hos kronofogden och gör av med hund-
ratusentals kronor, som de inte har täckning för, på nätkasinet. De gör
många gånger att människor blir skuldsatta för livet.

Varför föreslår inte Sverigedemokraterna förbud mot de riskabla spel-
former som i dag gör att människor ruinerar och förstör relationer till vän-
ner och familj som man lånar pengar av för att finansiera sitt spelmissbruk?
Jag tycker inte att logiken håller. Och jag tror att många åhörare här i dag
har lagt märke till det.

Det finns inga belägg för att skraplotter som man får hem en gång i
månaden leder till spelmissbruk. Däremot kan man ha svårt att betala sina
räkningar. Det gäller många människor i dag. Vänsterpartiet har många
förslag på hur vi ska dels komma åt spelmissbruket, dels hjälpa människor
som har det tufft ekonomiskt.

Jag tycker inte att logiken håller. Jag hoppas att övriga partier, efter att
frågan utretts, ser att det inte är logiskt, tar sitt förnuft till fånga och kan se
det positiva i att civilsamhället hittar andra finansieringskällor än bidrag
från stat, regioner och kommuner, vilket Liberalerna säger här att de före-
språkar.

Det här är en annan finansieringskälla än offentliga bidrag. En del par-
tier kanske säljer pins, tygväskor eller ryggsäckar. Andra partier säljer lot-
ter.

Jag hoppas också att alla partier här i riksdagen kan enas om att partier är allmännyttiga föreningar. Jag blir förvånad när jag hör Kristdemokraterna uttrycka tveksamhet när det gäller det. Partier är väl självklart samhällsnyttiga och allmännyttiga. Det är vi som utvecklar vår demokrati tillsammans med övriga organisationer i civilsamhället.

Alla måste väl ändå höra att det är en absurd slutsats att här i riksdagen komma fram till att partier inte är allmännyttiga eller gör nytta för samhället.

(Applåder)

Anf. 44 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Jag välkomnar att Vänsterpartiet nu anser att Sverigedemokraterna är ett allmännyttigt parti och att de är samhällsbärare och positiva för demokratin. Det är nog första gången någonsin jag har hört det i kammaren. Jag tycker att det är jättekul.

Låt oss prata om ärendet. Det är lite farligt att ge sig in i en diskussion om det med någon som varit i rummet och att påstå att det som personen säger inte stämmer. Om riksdagsledamoten vill veta vad som hände när det gäller telefonförsäljning kan jag säga att vi i oppositionen var kraftigt negativa till att det skulle finnas en särlagstiftning för Socialdemokraterna. Socialdemokraterna utredde inget annat än sin egen särlagstiftning, den lagstiftning de kom till riksdagen med.

Sverigedemokraterna hade en reservation. Allianspartierna hade en egen. Det fanns alltså majoritet. När dessutom Vänsterpartiet anslöt till allianspartiernas motion i riksdagen bildades en majoritet.

Eftersom Vänsterpartiet aldrig har suttit i regeringen kan jag meddela att kutym när man har en riksdagsmajoritet emot sig är att man väljer att gå med oppositionen, för att skriva ned motståndet mot sig själv. När Vänsterpartiet vände valde alltså S och MP att gå med på allianspartiernas yrkande.

Sedan hände ingenting. Eller hur? Det var 2018. Under Socialdemokraternas ytterligare fyra år vid makten kom det ingen annan ändring av det undantag som Socialdemokraterna hade infört för sig själva. Det är klart att det är problematiskt att ha särregler för sig själva.

I er motivreservation kräver ni att det ska vara bred enighet, men det gjorde ni inte 2018, när ni anslöt till allianspartierna. Hur kommer det sig att ni plötsligt har det nya kravet, Vasiliki Tsouplaki?

Anf. 45 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack för förtydligandet, Robert Hannah!

Jag tyckte att det var viktigt att åhörarna fick höra att det inte riktigt var så som Robert Hannah först framförde, att tre partier var emot tillkännagivandet. Vänsterpartiet tyckte faktiskt också att det var viktigt att det utreddes.

Det är beklagligt att det inte har hänt någonting på många år. Så är det med en del, faktiskt alltför många, tillkännagivanden från riksdagen. De behandlas inte särskilt skyndsamt, oavsett vilken regering vi har. I riksdagen brukar vi också vara eniga om att påtala att det behöver skyndas på. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Robert Hannah inledde med att säga att det var förvånande att jag sa att alla partier, inklusive Sverigedemokraterna, är viktiga för samhället.

Självklart är alla organisationer röstbärande för sina medlemmar och väljare, om det är ett politiskt parti. Det är viktigt att det finns goda möjligheter att göra de personernas röster hörda genom föreningen. Därför är staten, regionerna och kommunerna med och finansierar genom bidrag till civilsamhället, för att människor ska kunna vara delaktiga i demokratin. Det gäller självklart även Sverigedemokraternas väljare.

Jag har många invändningar mot Sverigedemokraternas politik och människosyn med mera. Men den diskussionen vill jag ta i ett politiskt sammanhang. Jag vill inte gå in och specifikt förbjuda bidrag till Sverigedemokraterna, om de hittar på någon käck finansieringskälla.

Dock har vi behövt styra upp en del av regelverket för partibidrag. Det visade sig nämligen att Sverigedemokraterna slussade pengar från kommunal nivå till sin riksorganisation. Då var vi överens om att det inte var tänkt på det sättet, utan kommunala bidrag ska gynna demokratin på kommunal nivå och komma invånarna i den kommunen till godo. Därför finns det i dag ett regelverk för att rapportera hur man använder sitt partistöd.

Anf. 46 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Jag har egentligen inget att tillägga mer än att det är en definitionsfråga om partipolitiska lotterier är allmännyttiga eller inte. Jag tycker inte att man kan jämföra partier med den lokala fotbollsföreningen som ska finansiera sina fotbollar och matchtröjor och att man genom att ha särregler för sig själva ska kunna finansiera en valrörelse för en viss politisk inriktning.

Det handlar verkligen om särregler för Socialdemokraterna själva. Fallet från 2018 med telefonförsäljning är ett uppenbart lagstiftningsskrivande och framförande för att gynna det egna partiet och den egna verksamheten. Om jag ringer till Gun, 65, på telefon och försöker sälja någonting gäller i dag krav på skriftlighet för alla, förutom för det partiets eget lotteri.

Det är klart att det inte blir tydligt för pensionärer i Sverige som riskerar att bli utnyttjade att det finns ett undantag som de inte känner till för lotterier som gäller för alla andra i samhället. Om man verkligen hade brytt sig om att människor blir utnyttjade hade man inte infört ett litet undantag bara för sig själva som gör att man får sälja saker till äldre personer på det här sättet. Det är klart att det är problematiskt.

Det är ännu mer problematiskt när en majoritet i riksdagen har sagt att vi inte ska ha det på det här sättet. Socialdemokraterna valde att skriva ihop sig med de andra partierna men gjorde ingenting på fyra år när man hade makten. Det är det stora problemet vi har i Sverige med de här lotterierna. Problemet är inte att regeringspartierna försöker ta bort en socialdemokratisk finansieringskälla, utan att Socialdemokraterna har skapat en egen lagstiftning där de har satt sig själva före pensionärers rättigheter och möjligheter i livet. Det är tydligt i fallet med telefonförsäljning.

(Applåder)

Anf. 47 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tror att vi redde ut att vi är överens om telefonförsäljningen, så det behöver vi kanske inte orda mer om. Men jag reagerade lite på ledamotens påstående att det finns en lagstiftning utformad särskilt för ett parti – Socialdemokraterna –, vilket han insinuerade här. Det här är ju lagstiftning som gäller för alla partier.

Liberalerna kan starta lotterier. Moderaterna har försökt. Sverigedemokraterna hade tydligen också en idé om att göra det. Det här är alltså inte en särslagstiftning som bara gynnar ett parti, som Robert Hannah uttrycker det. Den öppnar i stället för alla partier att hitta andra finansieringskällor än bara partistöd, bidrag från Timbro och andra företag eller rika personer som vill skänka pengar. Det var ett allvarligt fall i höstas när *Kalla fakta* ringde runt till partierna för att erbjuda hemliga donationer för att kringgå regelverket. Där öppnade bland andra Robert Hannahs parti för att hitta vägar runt systemet och ta emot anonyma donationer.

Det finns mycket att diskutera kring hur partierna finansierar sin verksamhet. Det ska vara transparent och tydligt vem som kan ha hållhakar på ett parti eller en ledamot. Det är därför registret som vi tidigare hörde om finns. Azadeh Rojhan berättade att vi behöver anmäla om vi till exempel har aktieinnehav för att det ska vara tydligt för väljarna att vi inte företräder någon hemlig person eller något hemligt företags intressen andra än dem man kan se öppet och redogöra för.

Det finns alltså mycket att prata om kring partifinansiering. Är den tillräckligt stor eller behövs det mera? Hur kan vi hålla demokratin livaktig? För mig som vänsterpartist är det viktigt att värna det civila samhällets möjligheter att vara röstbärare och vara med och bygga demokratin starkare.

(Applåder)

Anf. 48 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Att tippa och spela om pengar är för de allra flesta en kul hobby. Det är något som kan göra det lite roligare att titta på den där fotbollsmatchen eller som ger möjlighet att drömma om vad som händer när man kammar hem miljonvinsten. Men även om den stora massan hanterar sitt spelande bra finns det en grupp människor som inte riktigt klarar av situationen. Egentligen är det inte en utan två grupper, som är ganska olika.

Det är den klassiska schablonbilden av unga män som spelar på internet, Vegasmaskiner och annat, men det finns också äldre kvinnor som sitter i bingohallar och som kanske inte spelar bort miljoner, men som från början har knappa resurser och spelar alltför mycket. Den gruppen är väldigt lätt att glömma bort och fångas inte upp på samma sätt av samhället. I debatten kring spelberoende får den gruppen inte glömmas bort utan måste få samma möjligheter till stöd och vård som andra.

Att spelmani sedan ett par år tillbaka placeras i samma kategori som beroende av alkohol och narkotika i psykologimanualen DSM-IV kan förhoppningsvis skynda på utvecklandet av behandlingsmetoder. Den nya spelregleringen som togs fram brett över partigränserna för ett antal år sedan har i huvudsak fungerat väl. Kanaliseringen är tämligen god, och problemen med oreglerade aktörer och tveksamt spelansvar har minskat.

Nu när regleringen varit på plats ett tag är det kanske dags att utvärdera den. Bör restaurankasinon fortfarande ha undantag? Det var en försvinnande verksamhet, men nu växer den igen. Hur ser kanaliseringen ut egentligen, och finns det åtgärder som behöver vidtas för att utöka den ytterligare? Hur upplever spelarna själva det hela? Är det någon skillnad? Behandlas de likvärdigt av bolagen, oavsett om de vinner eller förlorar? Det finns ganska många frågor som borde studeras närmare. Det tycker jag

att den här debatten borde handla om snarare än de allmännyttiga lotterierna.

Centerpartiet värnar såklart folkrörelserna. De har en mycket viktig roll i samhället. Finansiering via lotterier spelar en viktig roll för en hel del av dem. Det gör också att vi här i riksdagens kammare inte behöver fatta beslut om utökade stödmedel, vilket annars antagligen hade kunnat vara fallet.

I Sverige pratar vi om spel. Det är ett ord med många betydelser. Det kan handla om spel om pengar – det som på engelska kallas gambling – men det kan också handla om sådant spel som sker bara för nöjes skull utan några pengar inblandade. Det kan vara lekar, brädspel och tv-spel – det som på engelska kallas gaming. Av någon konstig anledning tycker riksdagen och det politiska systemet att gaming och gambling ska hanteras tillsammans, trots att det är helt skilda saker som inte har det minsta med varandra att göra.

Jag kan visserligen tippa utgången av en e-sportmatch, men jag kan också tippa hur det går i Eurovision på lördag. Det betyder ju inte att vi behandlar dessa frågor samtidigt. Även om de heter samma sak blir det helt orimligt. Vi debatterar ju inte frågor om blåvalar samtidigt som frågor om valsystemet, trots att båda kan betecknas som valfrågor.

För mig och Centerpartiet visar det här på okunskap. Det är en gammal rest från när e-sport och spelande sågs som något omoraliskt, dåligt och förkastligt. Ingenting kunde vara mer fel! Spelbranschen omsätter varje år runt 35 miljarder bara i Sverige. De tio största bolagen betalar in 1,5 miljarder i bolagsskatt till statskassan. Antalet anställda är närmare 7 000 och växer lavinartat.

Det svenska spelundret är faktiskt större än det svenska musikundret. Politiker från andra partier pratar gärna om vikten av kulturskola och musikundervisning – och det är fantastiska saker – men vi behöver också prata om det svenska spelundret och vad som behövs där. Det är ingen annan än Centerpartiet som slåss för spelandets erkännande och likvärdiga villkor inom kultur- och idrottsrörelsen på samma sätt som vi gör.

Det har varit många läpparnas bekännelser, men konkret handling saknas. Regeringen införde i höstas kvittokrav på gamla flipperspel, trots att inget flipperspel i världen har möjlighet att installera en kvittoskrivare och att det har gått bra utan i 40 år. Både den här och den gamla regeringen har sagt och säger att spelandet är en kulturform, men de kulturpolitiska målen vill man inte uppdatera. Det går jättebra att säga att e-sport är sport, men de faktiska besluten vill man inte ta.

Under pandemin skulle ett av världens största e-sportsevenemang, The International, hållas i Sverige – trodde vi. Men det fick ställas in eftersom man inte fick inresetillstånd och visum. Däremot gick det jättebra att hålla konståknings-VM veckan efter i samma arena.

Jag trodde att jag 2023 inte skulle behöva förklara att e-sporten bidrar till sådant som inkludering, förbättrade språkkunskaper, strategiskt tänkande och snabbt beslutsfattande – inte heller att äldre som spelar uppvisar bättre kognitiva egenskaper, att drönarpiloter rekryteras bland gamers och att den som utövar e-sport på elitnivå behöver ha god fysisk förmåga. Forskning visar att e-sportare utsöndrar lika höga nivåer av kortisol som racerförare, att deras öga-handkoordination många gånger är bättre än hos

bordtennisspelare och att deras puls ibland går upp så högt som till 160–180 slag i minuten, vilket liknar en maratonlöpare.

Är det för mycket begärt att samhället – i detta fall riksdagen – ger e-sporten likvärdiga förutsättningar? Uppenbarligen tycker regeringen och stora delar av riksdagen att e-sporten fortfarande ska existera i ett vakuum med de hinder och de problem det innebär. Centerpartiet vill annorlunda. Vi vill ge e-sporten chansen. Därför yrkar jag bifall till reservation 4.

Jag och Centerpartiet vet att vi inte kan påverka Riksidrottsförbundets beslut om medlemskap, men vi kan ge e-sporten samma förutsättningar som ett medlemskap hade gett. Mycket lagstiftning skulle kunna ändras i den här kammaren så att man inom e-sporten själv får välja och inte tvingas in i en box och en gemenskap som man eventuellt inte ens får vara med i. Vi måste ge alla sporter de rätta förutsättningarna. Vi måste se till att de som har problem med missbruk av spel om pengar får den vård som behövs. Det vore inte mer än rimligt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.50 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Frågestund

Anf. 49 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av statsrådet Johan Forssell, arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson, justitieminister Gunnar Strömmer och statsrådet Niklas Wykman.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Statsrådet Johan Forssell besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Finansieringen av Kriminalvårdens utbyggnad

Anf. 50 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Kriminalvården växer över alla bräddar just nu. För att klara av denna expansion behöver Kriminalvården satsa på betydligt fler medarbetare, vilket man skriver i sitt eget budgetunderlag.

Kriminalvården äskade 750 miljoner och tilldelades knappt en tredjedel i regeringens budget. Min fråga till justitieminister Gunnar Strömmer är därför hur regeringen tänker klara av att finansiera utbyggnaden av kriminalvården.

Prot. 2022/23:107

11 maj

Frågestund

Anf. 51 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tusen tack för den frågan, Annika Strandhäll! Det är helt riktigt att kriminalvården befinner sig i ett expansivt skede. Det skick den var i när vi tog över gör möjligtvis att man ska vara någorlunda ödmjuk från det rödgröna hållet. Vi gör nu allt vi kan för att räta upp skutan.

Vad gäller anslagen har Kriminalvården fått allt man begär. När det gäller de 750 miljonerna är det tre delar: kompetensförsörjning, platsutbyggnad och kompensation för inflationen.

Kriminalvårdens äskande tog sikte på hösten, men vi var vänliga nog att skicka iväg en tredjedel av pengarna redan under våren för att bekräfta att hjälpen är på väg. Till resten kommer vi tillbaka till hösten i enlighet med det som Kriminalvården har begärt.

Anf. 52 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Kriminalvården har också gjort en analys av konsekvenserna av Tidöavtalet, där man räknar med att antalet fängelseår kan komma att öka från 3 300 till 4 900 om detta genomförs. Det kommer att krävas en utbyggnad från 11 till 16 stora anstalter, och personalbehovet kommer att öka kraftigt med tusentals nya heltidsanställda till en kostnad på uppemot 10 miljarder årligen.

Kommer regeringen att skjuta till det här?

Anf. 53 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tusen tack för frågan, ledamoten!

Jag välkomnar verkligen underlaget från Kriminalvården. Det var ju vi själva som beställde det och beställde det direkt i vårt regleringsbrev för att snabbt få ett ordentligt underlag för den planering som krävs när vi får de avsedda effekterna av den omläggning av kriminalpolitiken som vi nu gör, nämligen att säkerställa att fler personer som begår riktigt grova brott som är allvarliga mot brottsoffer och mot hela vår demokrati ska sitta inne längre.

Vi återkommer till den konkreta planeringen.

Fler fängelseplatser

Anf. 54 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Nya fängelser kan från planering till att de första fångarna är på plats ta upp till tio år att bygga.

Kriminalvården räknar med att platsbehovet kommer att fördubblas i och med Tidöavtalets straffskärpningar, och som det ser ut nu går över 2 000 personer fria i väntan på fängelseplats.

Regeringen har inlett arbetet med våningssängar och moduler, och frågan om att hyra fängelseplatser utomlands finns med i Tidöavtalet.

En av statens viktigaste uppgifter är att se till att skydda medborgarna från farliga individer. I takt med att SD:s och regeringens straffskärpningar kommer på plats kommer också behovet av fängelseplatser att öka.

Ser justitieministern några alternativa förslag förutom de tidigare nämnda för att få nya och fler fängelseplatser på plats så snart som möjligt?

Anf. 55 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för den frågan, som ligger i samma riktning som den tidigare frågeställarens.

Jag tycker nog att Pontus Andersson själv var inne på de viktigaste verktygen. Det kommer att krävas en bredd av olika åtgärder för att åstadkomma en expansion.

Det handlar om att bygga fler fängelser, och det handlar om förtätning. Exempelvis var jag i fredags i Ystad, där man har byggt 53 restriktionshäktesplatser i moduler som tar 12 månader att sätta upp. Det är så att säga en förtätning av de fysiska utrymmen som redan finns innanför murar och stängsel.

Av de 4 500 anstaltsplatser som finns i Sverige är det i dag bara 900 som inrymmer våningssängar. Det kommer att behöva bli fler.

Vi ser som sagt på möjligheten att hyra anstaltsplatser utomlands.

Det finns en rad olika saker att göra, och vi är beredda att göra i princip allt som krävs.

Anf. 56 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Människors trygghet och brottsoffers upprättelse måste få kosta och ständigt vara i fokus. Oavsett om vi pratar våningssängar och moduler eller fängelseplatser utomlands måste vi se till att skjuta till medel för att genomföra detta.

Ett annat problem vi har i dag är att vi inte låter utländska kriminella avtjäna sitt straff i sitt hemland om standarden på det landets fängelser är lägre än vår. Anser ministern att vi ska fortsätta ta hänsyn till lägre fängelsestandard i kriminellas hemländer och därmed låta utländska kriminella uppta platser på dyra svenska anstalter?

Anf. 57 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tycker också att det är en stor och viktig möjlighet att fler personer ska avtjäna sina straff i sina hemländer.

Standardfrågan är en aspekt på detta; sedan finns det andra. En är att vi måste försäkra oss om att människor kommer att avtjäna sina straff i sina hemländer. Det finns på många ställen korruption som gör att man kommer ut tidigare än vi har tänkt. Sedan har vi verkställighetsfrågor – risken för tortyr och annat. Men i den mån det går att säkerställa bra förvaring även i andra länder är jag fullt beredd att göra det också.

Folkbokföring av ukrainska flyktingar

Anf. 58 FRIDA TÅNGHAG (V):

Fru talman! Min fråga är till integrationsminister Johan Pehrson.

Det var ändå lite upplyftande att regeringen valde att lyfta fram Vänsterpartiets politik när man i slutet av april gick ut med att de som flytt

kriget i Ukraina och fått uppehållstillstånd genom massflyktsdirektivet ska få folkbokföra sig i Sverige och få utökad tillgång till vår välfärd och möjlighet till etablering i samhället. Men regeringens ovilja att agera lyser igenom även här, då detta inte ska bli möjligt förrän 2024.

Har inte de som flytt kriget i Ukraina fått utstå nog? Ska de inte heller få rättvisa och rimliga möjligheter till en stabil tillvaro? Och varför agerar inte regeringen nu i fråga om att tillåta folkbokföring av ukrainska flyktingar i Sverige?

Anf. 59 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Tack, Frida Tånghag, för en mycket viktig fråga! Sverige gör stora insatser för att hjälpa det modiga ukrainska folket, som tar strid för friheten – också vår frihet. Tro inte att Putins mördarregim kommer att stanna om den skulle lyckas förtrycka Ukraina.

Vi gör många insatser, men en sak är att ge människor skydd enligt massflyktsdirektivet. Det är så betydelsefullt att Europa kan samlas och se till att människor får skydd i sitt närområde. Vi tar en stor del, men många andra länder tar en ännu större del.

Vi tittar på frågan om hur man snabbare kan komma framåt när det gäller folkbokföring, men det kräver lagstiftning. Kommer vi framåt kan detta ske tidigare, men annars vet vi att det kommer att ske automatiskt från och med början av nästa år.

Anf. 60 FRIDA TÅNGHAG (V):

Fru talman! Som framgår av det utskottsinitiativ som Vänsterpartiet lade fram i slutet av februari är det mycket möjligt att genomföra detta. Det går att göra situationen bättre nu genom att tillåta folkbokföring, vilket är en väldigt enkel åtgärd som skulle göra stor skillnad. Det som lyser igenom är dock regeringens totala ovilja att agera. Man står bara och tittar på trots att det faktiskt går att agera nu.

Anf. 61 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Beredningskravet innebär att vi måste se till att i så fall få utredningar på plats. Man kan inte bara stifta en lag och så är alla människor från Ukraina som är här enligt massflyktsdirektivet folkbokförda. Det är på många sätt sorgligt när det gäller en så angelägen fråga, men så ser det ut.

Så låt oss tävla! Se till att Vänsterpartiet driver ett förslag som samlar majoritet i utskottet och se om det kommer lika långt som vi kan hinna – det är alternativet. Men vi gör allt vi kan för att nu ge dessa människor skydd och möjlighet till integration här i Sverige.

Regeringens styrning av lärosäten

Anf. 62 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman och statsrådet Forssell! I Sverige vilar riksdagens och regeringens relation till landets lärosäten på något så nedärvt svenskt som tillit, samförstånd och respekt för olika roller i samhället. Men nu har regeringen

med mycket kort varsel beslutat att korta förordningstiden för styrelser från tre år till 17 månader. Olika regeringsföreträdare ger olika förklaringar. Bilden är grumlig och orsakerna oklara.

Rektorer, professorer och lärare ger unisont uttryck för att den institutionella akademiska friheten är hotad, det vill säga lärosätenas möjligheter till självstyre som fria och oberoende aktörer i relation till exempelvis regering, riksdag och marknad.

Min fråga till statsrådet Forssell är: Är det regeringens mening att direktstyret av Sveriges universitet och högskolor måste öka?

Anf. 63 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Anders Ådahl, för denna viktiga fråga om ett aktuellt ämne! Låt mig ånyo på hela regeringens vägnar slå fast att den akademiska friheten i Sverige är en grundbult och naturligtvis kommer att fortsätta vara det.

Vi har, fru talman, ett nytt säkerhetspolitiskt läge, vilket jag inte tror har passerat obemärkt förbi denna kammare. I ljuset av detta är det klart att vi måste vidta en hel del åtgärder. En sådan är att förse styrelserna med den säkerhetspolitiska kompetensen. Vi har fått ett antal rätt oroväckande rapporter om att det finns en del säkerhetspolitiska utmaningar på detta område.

Jag vill understryka att planen är att efter denna tillfälliga nedkortning till 17 månader, som faktiskt gjorts tidigare i Sverige, återgå till den sedvanliga perioden på tre år – detta har vi varit tydliga med.

Anf. 64 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag delar bilden och uppfattningen att vi inte ska vara naiva utan måste se säkerhetshoten; där drar vi samma slutsats, och jag håller med om detta. Men min fråga rörde egentligen inte bilden av hottyperna utan om regeringen anser att det är rimligt att inskränka den akademiska friheten och direkttillsätta folk i högskolestyrelser. Normalt hanteras ju ägarintresset genom regleringsbrev och en utvecklad ägardialog.

Återigen – önskar regeringen direktstyra?

Anf. 65 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Vi uppfattar naturligtvis att de beslut vi fattar är motiverade – annars skulle vi inte fatta dem. Ytterst är det regeringen som innehar utnämningmakten.

Men låt mig ånyo understryka det faktum att vi har ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Vi har varken råd eller tid att i denna situation vara naiva. Jag tycker att denna debatt har sprungit iväg väldigt mycket. Man har tagit till väldiga överord om något som egentligen borde vara ganska självklart i det svåra säkerhetspolitiska läge vi har just nu.

Försvarets utsläpp av PFAS

Anf. 66 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Min fråga går till justitieministern. Den 27 april beslutade regeringen att bryta mot lagen. I beslutet står att miljö kvalitetsnormen innebär att i princip inga nya utsläpp av PFOS kan tillåtas. Men ändå beslu-

tade regeringen att försvaret får pumpa ut stora mängder PFOS i dricksvattentäkten Vättern.

Detta är ett stort problem, för PFOS och PFAS är så kallade evighetskemikalier. De misstänks också vara cancerframkallande. Redan i dag har svenska ungdomar dubbelt så hög halt av PFAS i sina kroppar som andra ungdomar – högst halter i hela Europa. Livsmedelsverket har en maxigräns för hur mycket PFAS som får förekomma i en dricksvattentäkt. Nu tillåter man alltså sex gånger så höga halter.

Anser justitieministern att vi i dag är i ett läge där rättsstatens principer ska överges och att det ska vara tillåtet för regeringen att bryta mot både miljöbalken och EU:s direktiv?

Anf. 67 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Rebecka Le Moine, för frågan! Jag ska vara alldeles uppriktig och säga att jag inte är djupt insatt i de sakomständigheter som frågeställaren lyfter fram. Jag föreställer mig att denna fråga hör hemma på ett annat departement än Justitiedepartementet.

Med detta sagt vill jag gärna förvissa frågeställaren och kammaren om att den här regeringen inte fattar några beslut som strider mot lagar. Skulle enskilda människor eller andra till äventyrs uppleva att det finns en sådan risk är detta naturligtvis något som måste prövas i varje enskilt fall och enligt den förvaltningsrättsliga modell vi har här i landet.

Som sagt var, regeringens beslut strider naturligtvis inte mot någon lagstiftning. Jag ser fram emot att sådana frågor i förekommande fall prövas i domstol eller på annat sätt.

Anf. 68 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Det är framför allt i orostider som vi politiker ska stå upp för demokratiska rättsprinciper. Självklart vill försvaret öva mer och även samverka med andra länder, men som vd:n för Svenskt Vatten säger: ”Vi kan inte försvara ett land genom att förstöra det vi lever av, det vill säga dricksvatten eller den miljö vi har.”

Måste inte regeringen värna just miljölagstiftningen i dagens hotfulla situation?

Anf. 69 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det är väl uppenbart i denna fråga att det finns en avvägning mellan väldigt legitima intressen – både de säkerhets- och försvarspolitiska intressena och viktiga miljö- och hälsointressen. Jag förutsätter att denna avvägning görs på ett omdömesgillt sätt, både i lagstiftning och i regeringsbeslut och, så småningom, i konkreta tillståndsärenden och annat, där en avvägning görs i varje enskilt fall. Ytterst handlar detta om en prövning i det förvaltningsrättsliga systemet.

Stöd till demokratiska val utomlands

Anf. 70 FREDRIK SAWESTÅHL (M):

Fru talman! Min fråga går till bistånds- och handelsminister Johan Forssell. Det av så många efterlängtade regeringsskiftet i höstas innebär

att vi kan få ordning på Sverige. I detta ingår att lägga om biståndspolitiken från att maximera spenderandet till att maximera resultaten.

I den omlagda biståndspolitiken har regeringen signalerat ett fokus på stöd till demokratirörelser, demokrati och människorättsaktivister.

Demokrati, frihet och för den delen fria val står under hot. De värderingar vi står för är under attack både i vårt närområde och långt ute i världen. Det är därför av vikt att Sverige med vår trovärdighet står upp för stöd till demokrati- och människorättsförsvarare och till organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter, för demokratiska principer och för att fler ska få rösta i fria val.

Min fråga är därför: Hur kommer regeringen att arbeta med stöd till dem som står upp för denna frihet, och hur kan vi bidra till att verka för fler fria val?

Anf. 71 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Fredrik Saweståhl, för frågan!

Självfallet är stödet till demokratiförsvarare världen över starkt prioriterat av regeringen och av Sverige som helhet, skulle jag säga. Detta är också ett område som vi har pekat på tydligt som en prioritering. Det avspeglar sig till exempel i den budget som ligger för i år och det faktum att det stöd som kallas för demokratimiljarden också ökar till just 1 miljard kronor. Det kommer att användas för detta.

Sedan handlar det inte bara om pengar. På sikt måste vi ju också se till att de länder som det gäller kan utvecklas i en fredlig riktning mot mer av rättsstat, mer av handel och mer av öppenhet. Där arbetar vi inte minst för att just hitta synergier mellan den viktiga biståndspolitiken och handelspolitiken för att bryta ny mark och för att möjliggöra detta.

Anf. 72 FREDRIK SAWESTÅHL (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är positivt och glädjande att medlen till detta ökar. Det är naturligtvis också oerhört positivt att vi försöker koppla ihop bistånd med handel och rättsstatsprinciper och allt det som behövs för att bygga ett tryggt och gott samhälle. Jag undrar som en uppföljning apropå detta med demokratimiljarden om statsrådet kan säga någonting om vårt fokus på Ukraina, Moldavien och Georgien.

Anf. 73 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Ukraina är ju en hörnsten i vår biståndspolitik, och det kommer att förbli så under den här mandatperioden och förmodligen också under lång tid senare, av enkelt insedda skäl. Vi arbetar väldigt brett i Ukraina. Just nu handlar det om att ge ett omfattande humanitärt stöd – ett omfattande militärt stöd också, naturligtvis – men även om att planera för freden. Där kommer den viktiga handelspolitiken in. Det handlar om att få in alla våra fantastiska svenska exportföretag, så att vi kan börja bygga upp Ukraina igen. Det finns ingen uppgift på mitt bord som är viktigare än denna.

Anf. 74 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Min fråga går denna gång till Johan Pehrson, särskilt i hans roll som integrationsminister.

Civilsamhället har många gånger burit ett stort ansvar. Vi kan se på hur det var under 1990-talet med Balkan eller under 2015–2016 med Syrien och på den diskussion när det gäller Ukraina som vi har nu. Där har kyrkor, samfund och enskilda arbetat på väldigt hårt för att se till att samhället fungerar.

Samtidigt ser vi tyvärr att det finns fusk i våra system. Riksrevisionen pekar ju i rapporten *Tillit och kontroll* på en hel del problematik där odemokratiska organisationer kan ha fått pengar på ett fullständigt felaktigt sätt.

Då kommer jag till min första fråga, och den är: Vad gör integrationsministern och regeringen för att bromsa det oseriösa som sker och samtidigt stödja och uppmuntra de goda krafterna i samhället?

Anf. 75 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Tack, Magnus Jacobsson, för en viktig fråga! Det krävs ju inte bara myndigheter, kloka politiska beslut, företag, akademi och annat för att bygga ett samhälle, utan det krävs också ideella krafter. Det krävs att vi engagerar oss i olika föreningar för att försöka göra skillnad där till exempel myndigheter inte alltid når fram.

Vi har ett omfattande ekonomiskt stöd som vi ger till alltifrån Civil Rights Defenders till olika kyrkliga sammanslutningar och idrottsföreningar. Det är en hel palett för att få detta starka civilsamhälle att växa.

Här och där smyger det sig dock in oärliga personer. Vi ökar ju nu kontrollen och försöker följa upp detta ännu starkare, bland annat efter Riksrevisionens rapporter och annat. Man har kunnat se att pengar försvinner i väg till fel sak eller rent av till sådant som är mot demokratin. Vi kommer att fortsätta det arbetet. Rätt pengar ska gå till rätt person.

Anf. 76 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! En av de fina förmåner vi som sitter i riksdagen har är möjligheten att vara ute och göra studiebesök.

Under den gångna terminen har jag varit i Malmö och lyssnat till hur man jobbar med språk. Jag varit i Örebro och lyssnat på hur man utbildar folk som soltekniker. Jag har varit i Lerum och lyssnat på hur man jobbar med boendestödjare. Hemma i Uddevalla har vi en grupp människor med ett engagemang för Ukraina som har fått över 100 personer i jobb. Här ser vi de positiva delarna i civilsamhället.

Vad gör statsrådet för att stärka dessa positiva krafter?

Anf. 77 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det jag sa i mitt förra inlägg var ju lite trist – att vi behövde kontrollera mer, så att rätt person eller rätt organisation får rätt pengar. Det är ju viktigt att pengarna inte går åt fel håll.

Men vi satsar stort på att öka kvinnors organisation i utsatta områden. Vi satsar på idrottsföreningar och på att på olika sätt nå ut till de områden där det behövs mycket stöd och hjälp. Just när det gäller Ukraina har vi via europeiska medel, alltså ESF-fonden och sådant, gjort stora insatser med över en halv miljard kronor för att hjälpa människor från Ukraina att få hjälp och stöd och inte minst jobb eller språkundervisning.

Det svenska biståndet till Palestina

Anf. 78 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Forssell.

De senaste dagarna har palestinska terrorister skjutit kaskad efter kaskad med raketer mot demokratin Israel. 25 procent av raketerna slår dessutom ned på palestinsk mark och dödar palestinska civila. De är alltså ett hot mot både palestinska civila och israeliska civila, liksom mot freden.

Samtidigt är det sedan tidigare väl belagt hur svenska pengar via bistånd har gått till att underbygga och finansiera terrorism eller terrorister från Palestina. Det finns exempel på att palestinska terrorister har fått kommunikationsutbildning från Sverige – inte i syfte att kommunicera terrorism utan i andra syften – och använt den för att sprida hatpropaganda.

Kan regeringen garantera att det bistånd som finns kvar inte går till att understödja terrorism?

Anf. 79 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Joar Forssell, för en viktig fråga!

I regeringen har vi precis inlett ett arbete med att ta fram en reformagenda för att säkerställa att svenska skattebetalare alltid ska veta att deras skattepengar används på ett effektivt sätt när vi generöst ger 56 miljarder kronor i bistånd varje år från Sverige.

Vi är fortfarande i inledningen av detta arbete. En hel del förändringar har vi redan hunnit med. Man kan notera att det svenska bilaterala stödet till Palestina i år kommer att minska ganska kraftigt efter den mycket omfattande ökning som har skett under de senaste åren.

Det vore dock fel av mig att säga att vi nu redan är framme och har alla svar, för det har vi inte. Men arbetet är igång. Inriktningen är väldigt tydlig: Svenska skattebetalares pengar ska alltid gå till rätt saker och – det är så självklart att man inte ens ska behöva säga det – naturligtvis inte användas för att finansiera terrorism.

Anf. 80 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Tack, statsrådet Forssell, för svaret! Det är ju uppenbart att detta inte bara handlar om direkt finansiering till terrorister, utan det handlar också om att pengar kan hamna hos människor som indirekt stöttar terrorism eller indirekt stöttar hatpropaganda, islamism eller antisemitism. Det är klart att varje krona som i något led riskerar att hamna hos människor som på något sätt är involverade i den här typen av brott skadar vår relation med demokratin Israel. Det skadar också möjligheterna att nå en lösning på denna långvariga konflikt.

Jag önskar att regeringen ska jobba ännu hårdare med att se till att detta inte ska ske i framtiden.

Anf. 81 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag kan försäkra Joar Forssell om att frågan står väldigt högt upp på vår agenda.

Vi står naturligtvis bakom en tvåstatslösning, vill jag säga – det sker ju övertramp här från olika sidor. Men inriktningen för just biståndet är väldigt tydlig och klar, och det har förekommit uppgifter till exempel om att biståndsmedel används för att finansiera olika läroböcker på ett sätt som helt enkelt är förkastligt. Vi tar alla dessa uppgifter på väldigt stort allvar, och vi är måna om att jobba igenom frågan. Vi kommer att återkomma till riksdagen.

Krisen i byggbranschen

Anf. 82 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Tidigare i våras kom beskedet att Attacus Stomsystem Betong i Strömsunds kommun i min valkrets Jämtlands län har begärts i konkurs. Över 200 medarbetare riskerar att snart stå utan arbete.

Oron är naturligtvis stor i bygden för att även underleverantörsleden kommer att drabbas, med ännu fler uppsägningar som följd. I våra storstäder skulle en konkurs av den här storleken motsvara kanske en stängd Torslandafabrik – tusentals arbetstillfällen.

Konkursen är en konsekvens av att marknaden för produktion av flerbostadshus har tvärnitat, och man kan väl konstatera att regeringens beslut att skrota investeringsstödet hade en sällsynt dålig tajmning.

Min fråga till statsrådet Pehrson är vilka besked han har till bygg- och industriarbetarna i Hammerdal i Strömsund och på andra orter som nu står inför risken att möta varsel och uppsägningar. Kommer regeringen att agera för att möta krisen i byggbranschen, eller är svaret – för att citera statsministern – att det bara är att bita ihop?

Anf. 83 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Den svenska arbetsmarknaden är under press. Människor i vårt land är under press.

Den lågkonjunktur som tillsammans med hög inflation pressar människor är som en kniptång när det gäller att kunna vidta många åtgärder som vi skulle vilja se för att stärka svensk konkurrenskraft och svensk tillväxtkraft på sikt. Vi måste kort och gott göra allt för att banka ut den inflation som gör oss alla kollektivt fattigare.

Vi har ändå en stark situation på svensk arbetsmarknad: Många reformer vi har gjort under tidigare år fortsätter att leverera, och arbetslösheten i Sverige sjunker just nu. Men med det sagt är det många branscher, till exempel småhusbranschen och handeln, som är mycket ansatta i detta ekonomiska läge. Vi följer detta noga. Vi tillser att det finns goda möjligheter till vidareutbildning och omställning, och vi har en a-kassa som ska leverera när människor hamnar i arbetslöshetens smärta.

Anf. 84 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! Matchfixning är en fråga som är ständigt aktuell. Vi vet att kriminella gäng har nästlat sig in i idrotten för att fixa matcher till sin egen fördel.

Den förra regeringen vägrade blankt att skriva under Macolinkonventionen, med hänvisning till att man ville invänta EU:s svar. Sverige är tillsammans med Malta de enda länderna i EU som har vägrat skriva under. Nu ser vi konsekvenserna av det. Det har lett till att vi har halkat efter i arbetet för att motverka matchfixning.

Med en ny regering på plats vill jag ställa samma fråga. Hur går arbetet med att motverka matchfixning, och när kommer regeringen att skriva under Macolinkonventionen?

Anf. 85 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag vill börja med att slå fast att frågan inte ligger direkt under mitt ansvarsområde – det är Jakob Forssmed som hanterar den – men att jag som ansvarig för spelfrågor kände mig mest träffad. I och med att frågeställaren inte adresserade något särskilt statsråd tänkte jag att jag kunde svara på frågan.

I Sverige har vi en princip för hur vi hanterar underskrifter av internationella dokument, och den håller vi oss till. Men jag kan glädja frågeställaren med att detta arbete pågår i Regeringskansliet. Det finns alltså en process för detta.

Man kan också konstatera att matchfixning, precis som frågeställaren säger, är ett betydande problem. Det kan användas både för att skapa brottsvinster och för att tvätta brottsvinster, och det kan utövas en enorm påtryckning på enskilda idrottsutövare i detta. Här pågår ett intensivt arbete även på spelregleringssidan. Den intresserade kan också notera till exempel att vi redan nu under våren tillförde Spelinspektionen mer resurser för att arbeta mot bland annat penningtvätt.

Här pågår alltså ett aktivt arbete i fler delar än vad som efterfrågas.

Regeringens arbetsmarknadspolitik

Anf. 86 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Enligt arbetsmarknadsminister Johan Pehrson har arbetslösa det för fett, och de ska flytta dit jobben finns även om det splittrar familjer. Pehrson verkar inte veta att arbetslösa faktiskt söker i genomsnitt fem till åtta jobb per månad och att det redan i dag ställs krav på att man ska ta lämpliga arbeten och flytta när behovet finns.

Det är inte heller särskilt fett att vara arbetslös; den genomsnittliga nettoersättningen från a-kassan 2022 var 13 117 kronor. Hur menar Pehrson att en sådan inkomst är fet, med tanke på att den faktiskt ligger under gränsen för relativ fattigdom enligt EU:s definition?

Varför väljer arbetsmarknadsministern inte att sluta hetsa mot dem som är arbetslösa och i stället satsa på en aktiv arbetsmarknadspolitik som rustar de arbetslösa att ta de jobb som finns?

Anf. 87 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Jag är glad att många följer mig på sociala medier-plattformarna och också glad att det uppmärksammas att detta med att se till att människor kommer i arbete är svårt. Det innebär både krav och möjligheter. Regeringen höjde mängder av sociala ersättningar i början av året. Vi har också permanentat en högre nivå på a-kassan, eftersom det är en viktig omställningsförsäkring.

Trots att arbetslösheten i Sverige nu sjunker finns det dock väldigt många människor som är arbetslösa, och många har varit arbetslösa länge – samtidigt som det finns hundratusentals lediga arbeten. Det är det som inte ska kunna vara så fett. Vi behöver bli bättre på att anvisa till utbildning och till andra arbeten, och människor behöver i vissa fall också vara beredda att flytta dit jobben finns. Det är bara så vi kan återupprätta och hålla i den arbetslinje som är nödvändig om vi ska kunna bygga fler skolor och fler äldreboenden samt betala för vår gemensamma välfärd.

Förändring av familjerätten

Anf. 88 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Min fråga går till justitieminister Gunnar Strömmer. Den berör ämnet familjerätt, där lagstiftningen är ganska gammal och uppvisar gamla värderingar.

Vi kan ta exemplet föräldrabalken, som det fattades beslut om 1949. Ministrarna som då var ansvariga var födda mellan 1888 och 1906. Lagstiftningen vilar alltså på gamla värderingar, och i lagstiftningen är man och kvinna gifta och har gemensamma barn. Allt annat är någonting annat. För att ta ett konkret exempel: Om man är ogift och får barn är det bara mamman som får automatisk vårdnad om barnet. Pappan får det *om* mamman sätter ett kryss i rutan för gemensam vårdnad. Detta skapar en situation där barnen får en ojämfälld bild av föräldrarnas värde.

Min fråga till ministern är därför när ministern kommer att ta tag i denna fråga och förändra lagstiftningen så att båda föräldrarna redan från födseln får samma värde ur barnets perspektiv.

Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tror – dessvärre, höll jag på att säga – att det är ganska mycket lagstiftning som skulle kunna härledas till personer som föddes i början av förra seklet eller kanske till och med ännu tidigare. Men det har trots allt skett moderniseringar av lagstiftningen under gång; det gäller familjerätten, avtalsrätten, straffrätten, processrätten och mycket annat.

När det gäller familjerätten tror jag att ett bredare familjerättsligt grepp faktiskt är lite för stort att mäta med. Däremot finns det enskilda delar som jag tror att det finns stora anledningar att se över. En av de frågor vi tidigare har diskuterat gemensamt och där alla partier också har ställt sig bakom ett gemensamt grepp gäller vissa familjerättsliga frågor, till exempel bodelning, där det finns anledning att anpassa sig till verkliga förhållanden.

Just den fråga frågeställaren nu tar upp tror jag faktiskt inte är helt okomplicerad. Jag diskuterar den gärna vidare, men jag har inga konkreta besked i dag.

Prot. 2022/23:107

11 maj

Frågestund

Anf. 90 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Den 11 november 2015 infördes gränskontroller för resande från Danmark till Sverige. De infördes för tio dagar, men sju och ett halvt år och mer än 2 700 dagar senare är de fortfarande kvar. De har förlängts i omgångar, med olika motiveringar.

Det här har haft oerhört negativa konsekvenser för Öresundsintegrationen. Det har tagit polisiära resurser i anspråk som man kan tycka kunde ha använts mer effektivt. Med stor sannolikhet är kontrollerna också olagliga och bryter mot EU-rätten.

Fru talman! Min fråga till justitieministern är: Är ambitionen från regeringen att avskaffa gränskontrollerna någon gång och i så fall när?

Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Regeringens ambition är att säkerställa att vi har kontroll över våra gränser. Vi är också övertygade om att det här mycket väl går att förena med en fri rörlighet för människor som arbetspendlar eller av andra väldigt legitima skäl rör sig över våra gränser på daglig basis.

Det är helt riktigt att gränskontrollerna som vi nu talar om omprövas var sjätte månad. Det är vi skyldiga att göra. Men så länge vi upplever att det finns skäl att återinföra kontrollerna kommer vi naturligtvis att göra det.

De skäl som vi har haft anledning att betona i samband med det senaste beslutet är det faktum att Sverige har gått från att vara ett legitimt mål för terrorister till ett prioriterat mål för terrorister, och det är någonting som har skett bara under de senaste månaderna.

I det ljuset har vi fattat beslut om att återinföra gränskontrollerna för ytterligare en sexmånadersperiod. När de sex månaderna närmar sig slutet kommer vi naturligtvis att pröva om det finns skäl att ytterligare förlänga kontrollerna.

Frihandelsavtal

Anf. 92 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Min fråga går till utrikeshandelsminister Johan Forssell.

Det svenska ordförandeskapet i EU har som ledstjärna konkurrenskraft, och det är av stor vikt för Sverige att driva frihandel.

Frihandelsavtalet med Nya Zeeland är i pipeline för slutförhandlingar, Australien finns för förhandlande och Indien finns också på en lista. Nyligen var det val i Brasilien, och det så kallade Mercosur mellan Brasilien, Argentina, Paraguay och Uruguay ingår också som en del. Kanske finns det en ljusglimt att förvänta sig.

Jag undrar därför hur nuläget ser ut och vad vi kan vänta oss framöver.

Anf. 93 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Det är helt korrekt att vi jobbar väldigt hårt för att få nya frihandelsavtal mellan Europeiska unionen och många andra länder och regioner. Det arbetet har ju lite legat nere de senaste åren. Unionen har, i

och för sig fullt förståeligt, koncentrerat arbetet på en del andra saker. Det har varit covid, flyktingkris etcetera.

I grund och botten är det den regelbaserade handeln med omvärlden och naturligtvis även den inre marknaden som bygger Europas välstånd. En hörnsten för det svenska ordförandeskapet är just konkurrenskraften, och då handlar det både om att undanröja de olika handelshinder som finns internt och om att teckna fler frihandelsavtal.

Precis som Ann-Charlotte Hammar Johnsson säger är det Nya Zeeland som står först på tur. Det är ett litet men ändå viktigt land. Vi hoppas också på Australien. Det pågår även förhandlingar med Indien, Chile och Mexiko, liksom med Indonesien, som är en jättemarknad. Till detta har vi avtalet med Mercosur som vi hoppas att våra vänner i Spanien ska kunna underteckna under sitt ordförandeskap, även om det hade varit trevligt om det skett under det svenska ordförandeskapet.

Polisnärvaro i hela landet

Anf. 94 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Sverige har nu en regering som ser till att Polismyndigheten får både resurser och verktyg för att skapa trygghet i hela vårt land. I budgetpropositionen för 2023 ökas anslaget för Polismyndigheten med 3,2 miljarder kronor.

Trots detta möter jag i mitt hemlän Gävleborg en oro över att polisstationer kommer att läggas ned. Trots de förstärkningar och satsningar som görs av vår regering lever alltså oron kvar, något som kan bero på att man misstänker att resurserna kommer att koncentreras till de stora städerna.

Jag vill därför rikta min fråga till justitieminister Gunnar Strömmer och ge ministern chansen att stilla denna oro och berätta hur regeringen ska se till att vi har en polismyndighet som fungerar såväl i storstaden som ute i hjärtlandet.

Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Lili André, för den utomordentligt viktiga frågan!

Det råder inget som helst tvivel om att den stora tillväxt av polisen som vi ser framför oss naturligtvis ska vara en tillväxt som kommer hela landet till del. Oavsett om det handlar om stora städer, medelstora städer eller glesbygd ska medborgarna kunna räkna med att polisen finns där för dem. Det handlar både om den fysiska närvaron och tillgängligheten på andra sätt, exempelvis att någon svarar i telefon när man ringer eller vad det nu kan vara för någonting.

Det finns omständigheter som talar för att tillväxten hittills i alltför hög grad har skett på toppen av pyramiden. När vi nu, som frågeställaren mycket riktigt säger, kommer att göra rekordinvesteringar i polisen framåt är det klart att med det följer en mycket berättigad förväntan om att tillväxten ska ske i hela landet, längst ut i kapilläerna, på fältet och i utredningsverksamheten, nära medborgarna.

Anf. 96 ZINAIDA KAJEVIC (S):

Fru talman! I det svåra ekonomiska läge som vi befinner oss i måste penning- och finanspolitiken vara välavvägd för att Sverige ska komma tillbaka till en låg inflation utan att riskera den finansiella stabiliteten.

Riksbankens och regeringens möjlighet att bedriva denna välavvägda politik begränsas kraftigt av bristen på statistik över hur hushållens skulder och tillgångar fördelas. Det är då svårare att göra en bedömning av vilka effekter politiken kommer att få och också utvärdera politiken efteråt.

Utredningen *En ny statistik över hushållens tillgångar och skulder* har lagts fram, och remisstiden har gått ut. I dag på finansutskottets utfrågning fick vi återigen höra Finanspolitiska rådets syn på frågan. De efterlyser just den här statistiken. Det är samma rekommendation som Riksbanken, Finansinspektionen och OECD har gjort.

Min fråga till statsrådet Niklas Wykman är när han kommer med besked hur och om regeringen kommer att gå vidare med utredningens förslag.

Anf. 97 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tack för frågan, Zinaida Kajevic!

Det har under lång tid i Sverige rått en alldeles för stor oreda i allt från folkbokföring till hur det ser ut på gator och torg. Steg för steg tar den här regeringen tag i de problemen.

När det kommer till hushållens skulder och tillgångar vill jag vara väldigt tydlig med att det under inga som helst omständigheter är aktuellt, vad Socialdemokraterna än vill, att bygga upp en infrastruktur för att införa en förmögenhetsskatt i Sverige. Det är helt uteslutet.

När det kommer till statistikbehoven finns det flera utredningar som har arbetat. Vi har utredningen om tillgångar och skulder, och vi inväntar också resultat kring den överskultsättningsutredning som finns, där det bland annat ska övervägas ett skuldregister.

Här finns det möjlighet att förbättra statistikunderlaget. Om de svaren finns inom utredningen eller om vi behöver arbeta vidare kommer vi att återkomma till i god ordning.

Rymningar från Sis-hem

Anf. 98 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Gunnar Strömmer.

I måndags rymde två pojkar, 14 och 15 år gamla, från ett Sis-hem utanför Göteborg genom att klättra över ett staket. De är misstänkta för två separata skjutningar i Stockholm.

Detta är faktiskt den tredje rymningen på kort tid, den andra från ett Sis-hem. För bara några veckor sedan fritogs som bekant en 17-åring under vapenhot i samband med ett tandläkarbesök i Södertälje. Det har visat sig att elektronisk kommunikation var avgörande för att fritagningen skulle kunna genomföras i det fallet. Händelserna visar på tydliga brister kring hur Sis-hemmen och säkerheten kring dem fungerar.

Att av de förslag som finns inom ramen för Tidöavtalet är att det ska inrättas särskilda ungdomsfängelser för de grovt kriminella ungdomarna. Men förutom det: Avser regeringen att agera i frågan gällande den växande problematiken med rymningar från Sis-hem och i så fall hur? Det skulle vara intressant att höra.

Anf. 99 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Richard Jomshof, för den utomordentligt viktiga frågan!

Alla de här rymningarna, eller fritagningarna, som vi nu talar om är ett uttryck för en ordning som, enkelt uttryckt, inte är tillräckligt säker och inte tillräckligt väl fungerande. Det är högsta prioritet för den här regeringen att räta ut de frågetecken och ordna upp de problem som vi har tagit över.

När det gäller de konkreta frågorna konstaterar jag att Kriminalvården omedelbart fattade beslut om att ställa in alla planerade sjukvårdstransporter. De fick ett uppdrag av oss att i närtid återkomma med en planering för hur säkerheten kan öka kring de här transporterna.

När det gäller Sis-hemmen är det helt riktigt så att vi inväntar utredningsförslag om att inrätta särskilda ungdomsfängelser för att ta hand om de grävsta unga brottslingarna.

När det gäller Sis-hemmen i stort handlar det nu om att dra in möjligheten att använda elektronisk kommunikation på det sätt som sker i dag, utökade möjligheter att visitera och inspektera rum inne på boendena och allmänt sett höja säkerheten också kring de hem som i dag inte tar hand om de grävsta brottslingarna.

Bedrägerier och nya regler för betaltjänster

Anf. 100 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Brottsvinster från bedrägerier ökar lavinartat och landade förra året på 5,8 miljarder kronor. Sedan 2020 har brottsvinsterna ökat med 38 procent. Detta visar en ny rapport från polisens nationella bedrägericentrum. Pengarna går rakt in i den organiserade brottsligheten. Samtidigt innebär det att kriminella tjänar mer på bedrägerier än på den lukrativa narkotikahandeln.

Banker erbjuder produkter och tjänster som Swish och bank-id som inte har ett tillräckligt starkt säkerhetssystem för att motverka dessa bedrägerier.

I en skriftlig fråga om att strama åt säkerhetssystemen svarade Niklas Wykman att han väntar på att EU-kommissionen ska lägga fram ett förslag om nya regler för betaltjänster under våren 2023.

Då undrar jag om statsrådet Niklas Wykman kan berätta om detta arbete och hur tidsramen ser ut för när regler kan införas i Sverige för att stoppa bedrägerierna.

Anf. 101 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Låt mig börja med att understryka hur avskyvärd denna typ av brottslighet är. Den vänder sig många gånger mot samhällets mest sårbara – mot våra äldre. Man tar inte bara ifrån dem deras besparingar

utan också deras sista trygghet här i livet genom att de känner sig både lurade och förnedrade. Detta ska bekämpas med kraft, och det gör denna regering.

Jag välkomnar också allt det som branschen gör för att med information och teknikutveckling motverka denna typ av brottslighet. Det finns också saker kvar att göra på det politiska området med regleringar.

När det gäller själva frågan förhandlas ett EU-direktiv som handlar om någonting som gäller samma kund och samma transaktion och som ska göra det enklare att bryta sekretess. Jag kan konstatera att det redan har stiftats lag om revolutionerande sekretessbrytande bestämmelser som kan börja användas i Sverige mellan banker och myndigheter. Det återstår arbete mellan banker. Och ett EU-paket förhandlas nu under det svenska ordförandeskapet. Min förhoppning är att det ska komma så långt som möjligt och om inte annat gå i mål i höst.

Ökad svensk produktion av biodrivmedel

Anf. 102 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! I dag på morgonen har Centerpartiet lagt fram ett förslag på hur man kan klara klimatmålen, sänka priset vid pumpen och ge alla en möjlighet att tanka svenskt.

Om den utredning som ligger på regeringens bord och samlar damm genomförs kan vi i Sverige producera 3 miljarder liter förnybara drivmedel från svensk råvara. Det skulle sänka priset vid pumpen, minska utsläppen och skapa tiotusentals arbetstillfällen.

Min fråga till regeringen och Johan Forssell blir därför: Vad gör regeringen för att öka den svenska biodrivmedelsproduktionen, så att alla kan välja att tanka svenskt?

Anf. 103 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för frågan. Men han får ursäkta mig för att jag inte har följt Centerpartiets pressträff i dag på morgonen. Vi får säkert anledning att återkomma till detta.

Jag kan ändå ta tillfället i akt och berätta vad vi gör generellt på detta område. Vi har en situation just nu där väldigt många hushåll i Sverige, inte minst många barnfamiljer, har det väldigt svårt att få ekonomin att gå ihop. De höga drivmedelspriserna är en viktig faktor i fråga om det, utöver det ansträngda ekonomiska läge som vi har med en hög inflation etcetera.

Våra partier har nu kommit överens om att genomföra det som vi lovade väljarna före valet, nämligen att sänka den svenska reduktionsplikten ned till 6 procent för både bensin och diesel. Detta ska löpa under tre år. Det är ett viktigt steg framåt. Det kan handla om en sänkning på 5–6 kronor på drivmedel, inklusive moms, redan 2024. I förhållande till de ökningarna som presenterades före valet blir skillnaden ännu större.

Vi arbetar alltså med denna fråga för att inte minst våra barnfamiljer ska kunna fortsätta att använda bilen när så behövs.

Anf. 104 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Min fråga riktas till justitieminister Gunnar Strömmer.

När jag som riksdagsledamot besöker företag är det en fråga som allt oftare dyker upp. Den handlar om kriminaliteten. Företagare oroar sig naturligtvis, precis som alla andra svenskar, över den ökande grova våldsbrottsligheten. Men frågan lyfts också fram därför att kriminaliteten i allt större utsträckning har kommit att påverka förutsättningarna för att driva företag i Sverige. Kriminaliteten har därmed blivit en viktig näringspolitisk fråga. Näringslivets kostnader för kriminaliteten är stora. Därtill påverkar den arbetsmiljön och tryggheten negativt för både anställda och kunder.

Fru talman! Min fråga är vad regeringen avser att göra för att bekämpa brottslighet riktad mot företag och näringslivet i stort.

Anf. 105 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för denna viktiga fråga. Det är helt riktigt att dessa frågor som rör lag och ordning för första gången någonsin var inte bara väljarnas viktigaste frågor i valet utan också företagarnas viktigaste frågor. Det får man ändå säga är historiskt i den bemärkelsen att det alltid har varit andra frågor – regleringsfrågor, skattefrågor och konkurrenskraftsfrågor av andra slag – som har stått i fokus för företagarnas politiska uppmärksamhet inför ett val.

Det är klart att företagare påverkas på väldigt många sätt. Då tänker jag närmast som medborgare, eftersom de påverkas som alla andra av brottsligheten.

Mängdbrotten och den låga uppleringen gör att många små företagare inte längre anmäler brottslighet eftersom de inte uppfattar att det är värt mödan eller kommer att leda till några resultat. Det är en situation som vi kan göra mycket åt och som vi inte kan acceptera.

När det gäller konkurrenskraften i områden där det är väldigt stor brottslighet och där det är svårt att få människor att bosätta sig är hela vårt generella program för att trycka tillbaka brottsligheten också utomordentligt viktigt för företagarna.

Bedrägerier och bankernas ansvar

Anf. 106 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag ställer min fråga till justitieminister Gunnar Strömmer.

De anmälda bedrägeribrotten mot äldre har ökat med över 80 procent de senaste tre åren. Den största ökningen har skett i kategorin sociala manipulationer, där någon ringer och utger sig för att vara till exempel banktjänsteman.

TV4 har nu rapporterat att det förra året kom in ungefär 193 000 anmälningar till polisen om bedrägerier mot privatpersoner. Verkligheten är att polisen inte hinner eller inte har möjlighet att utreda alla dessa 193 000 bedrägerianmälningar som kommer in, vilket inte är bra. Men här har också bankerna en stor uppgift att arbeta än mer förebyggande och vidta olika skyddsåtgärder, inte minst för våra äldre.

Min fråga är: Bedrägerierna ökar lavinartat. Hur ser justitieministern på bankernas ansvar i detta akuta läge?

Anf. 107 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Detta är frågor som man kan säga finns i snittet mellan justitiefrågorna och finansfrågorna, inte minst finansmarknadsfrågorna. Som frågeställaren är inne på finns det också ett snitt mot finansiella institut och inte minst bankerna.

Jag hade så sent som förra eller förrförra veckan företrädare för PRO och SPF på besök på departementet. Vi pratade igenom frågorna utomordentligt noggrant, i synnerhet förstås i ljuset av de bedrägerier som riktas just mot äldre och ofta på telefon. Vi kom överens om att vi i närtid ska samlas igen tillsammans med företrädare för polis, relevanta myndigheter och bankerna för att gemensamt diskutera eventuella lagstiftningsförändringar och eventuella förändringar i bankernas och de andra finansiella institutens arbete på detta område, allt i syfte att säkerställa att vi kan trycka tillbaka dessa bedrägerier med gemensamma krafter.

Åtgärder mot den organiserade brottsligheten

Anf. 108 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Justitieministern beskriver hur organiserad brottslighet gör våra bostadsområden och städer osäkra och otrygga men också hur den grova brottsligheten hotar på systemnivå.

Kommuner och regioner gör upphandlingar för 150 miljarder kronor från privata aktörer. Det har blivit en viktig finansieringskälla för den grova organiserade brottsligheten.

Södertälje kommun har en lång erfarenhet av att oseriösa aktörer har infiltrerat exempelvis hemtjänsten. Kommunen jobbar därför aktivt för att motverka dessa bedrägerier. Men har man väl blivit utsatt står man ofta där med både verksamheten och en plundrad skattkista. I Stockholmsregionen tas nu krafttag för att stoppa felaktiga utbetalningar. Det handlar om över 50 miljoner kronor per år. Det är vårdens pengar som i stället har kunnat användas av gängkriminella eller organiserad brottslighet för att dricka drinkar vid Solkusten.

Det krävs att staten gör mer. Och jag undrar: Kommer regeringen att stötta Södertälje kommun och Region Stockholm i kampen mot den grova organiserade brottsligheten och i kampen mot bedrägerier?

Anf. 109 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ja, regeringen kommer att stötta både Södertälje kommun, Region Stockholm och alla andra kommuner och regioner runt om i landet i kampen mot den grova organiserade brottsligheten, i synnerhet med tanke på det som frågeställaren nu tog upp, alltså de omfattande bedrägerier som sker mot olika aktörer i det offentliga samt infiltration, påverkan och påtryckningar av olika slag, som vi vet att den grova organiserade brottsligheten ägnar sig åt.

Detta arbete handlar inte minst om att ta fasta på de erfarenheter som finns i kommuner som har väldigt lång erfarenhet av att motverka denna

brottslighet. Södertälje är utan tvekan ett sådant exempel – den kommunen har väl fått pröva på nästan varje aspekt av de problem som vi nu beskriver.

Det långa talets korta mening är: Ja, Södertälje, Region Stockholm och alla andra kommuner och regioner kan påräkna regeringens och statens helhjärtade stöd.

Prot. 2022/23:107

11 maj

Frågestund

Beloppsgräns för högkostnadskrediter

Anf. 110 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Sverige går mot lågkonjunktur, och inflationen är hög. Människors disponibla inkomster minskar i takt med att räntorna stiger. Många människor har helt enkelt inte längre råd med vardagen.

Överskudsättning är ett jättestort problem redan i dag, och risken för att den ekonomiska situationen förvärrar detta ytterligare ökar. Olika typer av högkostnadskrediter eller snabbblån kan vara en dålig idé och kan sätta människor i en ännu sämre situation om de används fel och i för hög grad.

Desperata människor kan söka lån från många olika aktörer och därmed dra på sig väldigt stora skulder väldigt snabbt. Därför skulle det behövas en begränsning för hur stor skuldsättning en låntagare kan ha genom högkostnadskrediter i förhållande till sin inkomst.

Jag vill fråga finansmarknadsministern om han kommer att agera för att införa en beloppsgräns för hur stora högkostnadskrediter en individ kan ha.

Anf. 111 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Här gjorde den förra regeringen en del viktiga insatser genom att införa ett tak för hur mycket räntor man kan få ta ut. Precis som frågeställaren var inne på är detta dock uppenbarligen fortfarande en lukrativ bransch där många lockas till att ta krediter som de eventuellt inte har råd att betala. Det är väldigt viktigt att dessa företag är under tillsyn. Det kan finnas regleringsarbete kvar att göra på detta område.

Det finns också skäl att se över vilka underliggande faktorer som leder till denna typ av skuldsättning – ibland gäller det konsumtion, och ibland gäller det till exempel spelande. Spelbranschen är en bransch som särskilt kan utsätta människor för väldigt stora utgifter på kort tid. Vissa företag skickar många till kronofogden, och människor blir snabbt skuldsatta.

Detta är inte ett färdigreglerat område, och vi arbetar aktivt med det. Precis som frågeställaren påpekade är detta extra angeläget när konjunkturen viker nedåt och risken att skuldsätta sig ökar.

Arbetslinjen

Anf. 112 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Johan Pehrson.

I dag är det mer än 1,3 miljoner personer i Sverige som varken är självförsörjande eller studerande. Det innebär att dessa personer på ett eller annat sätt måste försörjas av andra.

Att så många som möjligt arbetar är verkligen centralt för både vårt nuvarande och vårt framtida välstånd. Sverige ska vara ett land där alla

som kan gör sin del. Om en arbetstagare är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska det absolut finnas ett trygghetssystem som fungerar på bästa sätt, men för den som kan arbeta ska det alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Vilka åtgärder vidtar regeringen för att återupprätta arbetslinjen?

Anf. 113 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för frågan!

Välstånd skapas genom att människor arbetar hårt, genom att människor utbildar sig med kraft och genom att det finns en företagsamhet som växer i vårt land, så att vi kan ha bra och fungerande institutioner för utbildning för alla och skapa möjligheter för människor att bli sin egen samhällsbyggare efter bästa förmåga.

Då är det en stor utmaning att det inte alltid lönar sig att arbeta. En av de viktigaste reformer som denna regering har kommit överens om med samarbetspartiet Sverigedemokraterna är en rejäl reform för att det alltid ska löna sig att arbeta. Vi tittar på bidragstak och på olika sätt att kunna sänka skatterna. Allt detta kommer vi snart att återkomma till, men just nu är skattesänkarverktyget något begränsat beroende på den kniptång i form av inflation som gör att man inte får blåsa på räntorna.

Skydd av barn och föräldrars umgängesrätt

Anf. 114 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Barn ska inte tvingas till umgänge där risk för våld föreligger – det är inte att se till barnets bästa.

I måndags gick remisstiden ut för *Tryggare hem för barn*. Utredningen har fått rejäl kritik från olika aktörer. Unicef Sverige skriver till exempel: ”Vi menar att föreslagen förändring riskerar att kränka andra rättigheter som barnet har, exempelvis barnets rätt att enligt artikel 19 skyddas mot alla former av våld. Med föreslagen förändring finns en överhängande risk att förslagen inte leder till det som varit utredningens uppgift, att se över hur skyddet för barnet kan stärkas när fråga uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning.”

Kritiken är tung och allvarlig. Hur ser regeringens plan ut? När planeras en proposition, och hur kommer arbetet att läggas upp för att hantera kritiken från många olika aktörer?

Anf. 115 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Laila Naraghi, för frågan!

Jag vet att frågeställaren har ett mycket djupt engagemang i dessa frågor – vi har haft tillfälle att tala om det i många olika sammanhang, och jag ser verkligen fram emot att få göra det även fortsättningsvis.

Med det sagt är det ju så att denna utredning tillsattes av den förra regeringen, och direktiven är den förra regeringens. Vi i den nya regeringen tog emot utredningen när den kom och skickade ut den på remiss, vilket ju är ganska rimligt. Skickade ut regeringen gjorde vi också!

Det är helt riktigt att remisstiden går ut nu i dagarna. Nu ska vi sätta oss och analysera remissutfallet. Jag vet att det finns långtgående och sannolikt också berättigad kritik från olika håll mot delar av utredningens slutsatser. Nu kommer vi att analysera underlaget, och sedan ska vi återkomma till exakt hur vi ska föra detta framåt utifrån det underlag vi ärvt. Vi ska ta hand om det på ett så klokt sätt som det bara går.

Kompetensbristen i norra Sverige

Anf. 116 ULF LINDHOLM (SD):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Johan Pehrson.

Med fortfarande hög arbetslöshet i Sverige bör det vara upp till var regering att ta vara på alla möjligheter att få arbetslösa i sysselsättning och att ta vara på deras kompetens i kommande industrisatsningar i Sverige. I den storskaliga omställningen i norra Sverige har företag svårt att få tag på kompetent arbetskraft till olika industriella projekt. Nu senast har även Timrå kommun bidragit med en stor etablering till Västernorrland.

Fru talman! Man kan konstatera att kompetensbristen är ett stort problem i denna region. Min fråga till arbetsmarknadsminister Johan Pehrson är: Kommer regeringen att vidta några åtgärder för att komma till rätta med norra Sveriges behov av arbetskraft med rätt kompetens?

Anf. 117 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är ju som Ulf Lindholm säger: Det glöder i norra Sverige. Vi har ju sedan vi tillträdde känt att många upplever en ökad optimism. Investeringarna kommer in i landet. Man känner att det är på rätt väg med energipolitik, med ordning och reda, med skattepolitik och med företagarpolitik. Man vågar satsa i Sverige.

Då ska vi göra vad vi kan för att rusta, matcha och se till att människor som i dag inte arbetar för det första lär sig svenska, för det andra får en adekvat utbildning och för det tredje är beredda och har möjlighet att ta de jobb som finns.

Då måste man jobba ihop med kommuner och regioner och göra allt man kan för att underlätta. Många gör det. Det handlar till exempel om exploatering för nya bostadsområden, så att människor har någonstans att bo. Det måste byggas skolor och så vidare. Allt detta är fantastiskt med en sådan utveckling.

Därför satsar regeringen på vuxenutbildningen. Vi ökar anslagen till och resurserna för yrkeshögskolor för att de bättre ska kunna utbilda människor till de jobb som faktiskt finns.

Språkets betydelse för integrationen

Anf. 118 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Johan Pehrson.

I Sverige pratar vi svenska. Men alltför länge har vi förminskat betydelsen av svenska språket. Det ser vi nu med ökade språkklyftor, en djup integrationskris som vi har fått ärva från Socialdemokraterna och en alltför hög arbetslöshet i våra utanförskapsområden. Barn växer upp i hem där

föräldrarna inte pratar svenska och inte har kontakt med den svenska arbetsmarknaden.

Genom svenska språket binds vi samman, blir en del av det svenska samhället och blir svenskar. För att kunna utkräva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter måste man kunna prata svenska.

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att minska utanförskapet så att fler barn med utländsk bakgrund behärskar svenska språket lika bra som om de hade haft svenskfödda föräldrar?

Anf. 119 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Jag tackar Arin Karapet för frågan.

Visst är det så att svenska språket är avgörande. Men tyvärr är svenska inte världens enklaste språk. Vad gör vi åt det? I Sverige pratar vi svenska.

Jag tillhör ett parti som i många år har sagt att det är viktigt med svenskkunskaper. I dag håller alla här inne kanske med om det, men för 20 år sen var det annat ljud i skällan.

Vi jobbar med att ställa om sfi-undervisningen för att få mer kraft i den, och vi ställer om etableringsersättningen. Dessa arbeten har vi satt i gång; vi har ju bara varit på plats i sex månader. Vi jobbar också med det vi kallar förstärkt prov i svenska för att kunna bli medborgare i Sverige. Allt detta syftar till en enda sak: att förstärka integrationen. Det här är en fantastisk möjlighet att se till att människor som i dag befinner sig i utanförskap kommer i innanförskap och blir en del av Sverige, bidrar till att bygga Sverige och blir en förebild för sina barn. Men då pratar vi svenska, det är korrekt.

Översyn av reglerna för allmännyttiga lotterier

Anf. 120 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Niklas Wykman och rör spelfrågorna.

I förra veckans frågestund deltog finansminister Elisabeth Svantesson. På en fråga om de allmännyttiga lotterierna svarade hon: ”Det här är en fråga som vi i regeringen ser över just nu därför att det var länge sedan vi såg över reglerna för de allmännyttiga lotterierna.”

Ska regeringen se över reglerna på hela detta område?

Anf. 121 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

De senaste veckorna har det i delar av debatten låtit som att den svenska demokratin och rättsstaten står och faller med rättigheten att sälja skraplotter på kredit. Låt mig börja med att säga att jag långt ifrån delar denna uppfattning. Den svenska demokratin är mycket mer solid än så och utmanas av andra frågor som är på riktigt.

Det är korrekt att det pågår ett arbete för att se över vilka regler som ska gälla för de politiska lotterierna. Någon utredning är ännu inte tillsatt, men vi återkommer i god ordning. Allmännyttiga föreningar och andra har ingen som helst anledning att känna oro över detta. Det är dock korrekt att

det ska föras en diskussion om politiska partiers möjlighet att tjäna pengar på lotterier.

Prot. 2022/23:107

11 maj

Frågestund

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.13 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 maj

MJU13 Övergripande miljöfrågor

Punkt 2 (Översyn av miljöbalken)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

210 för utskottet

20 för res. 4

63 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 56 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 4: 20 C

Avstod: 1 S, 62 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Dzenan Cisija (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 5 (Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider)

1. utskottet

2. res. 9 (S, C)

Votering:

183 för utskottet

110 för res. 9

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 9: 90 S, 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Prot. 2022/23:107
11 maj

Punkt 10 (Klimat och miljöprovning)

1. utskottet
2. res. 15 (V, MP)

Votering:

238 för utskottet

35 för res. 15

20 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 SD, 56 M, 16 KD, 14 L

För res. 15: 21 V, 14 MP

Avstod: 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 13 (Kommunal tillstyrkan av vindkraft)

1. utskottet
2. res. 20 (V)

Votering:

258 för utskottet

21 för res. 20

14 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 SD, 56 M, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 20: 21 V

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 15 (Torvfrågor)

1. utskottet
2. res. 23 (SD)

Votering:

231 för utskottet

62 för res. 23

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 56 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 23: 62 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU14 Fiskeripolitik

Prot. 2022/23:107

Punkt 1 (Övergripande åtgärder för hållbara bestånd, bl.a. bestånden av sill och strömming)

11 maj

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

189 för utskottet

14 för res. 2

90 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 2: 14 MP

Avstod: 90 S

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2 (Hållbara fiskekvoter)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

211 för utskottet

20 för res. 4

62 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 56 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 4: 20 C

Avstod: 62 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Utflyttning av trålgränsen)

1. utskottet

2. res. 9 (V, MP)

Votering:

238 för utskottet

35 för res. 9

20 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 SD, 56 M, 16 KD, 14 L

För res. 9: 21 V, 14 MP

Avstod: 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Prot. 2022/23:107
11 maj

Punkt 8 (Begränsningar av trålfisket i övrigt)

1. utskottet

2. res. 13 (S)

Votering:

127 för utskottet

90 för res. 13

76 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 56 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 13: 90 S

Avstod: 62 SD, 14 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 9 (Selektiva redskap och alternativa fiskemetoder)

1. utskottet

2. res. 16 (SD)

Votering:

211 för utskottet

62 för res. 16

20 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 56 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 16: 62 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU16 Näringspolitik

Punkt 1 (Innovationsfrämjande åtgärder)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

121 för utskottet

20 för res. 3

152 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 56 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 3: 20 C

Avstod: 90 S, 62 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2 (Företagsstöd för klimatomställningen)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

3. res. 5 (MP)

Förberedande votering:

89 för res. 4

14 för res. 5

190 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

189 för utskottet

90 för res. 4

14 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 4: 90 S

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Övrigt om företagsfrämjande åtgärder)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

196 för utskottet

62 för res. 9

35 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 56 M, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 9: 62 SD

Avstod: 21 V, 14 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 8 (Kooperativt företagande)

1. utskottet

2. res. 20 (V)

Votering:

149 för utskottet

21 för res. 20

123 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 56 M, 16 KD, 14 L

För res. 20: 21 V

Avstod: 89 S, 20 C, 14 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KrU7 Spelfrågor

Punkt 3 (E-sport)

1. utskottet
2. res. 4 (C, MP)

Votering:

196 för utskottet

34 för res. 4

62 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 56 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 4: 20 C, 14 MP

Avstod: 62 SD

Frånvarande: 18 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 5 (Reglering av politiska partiers lotterier)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 7 (SD)

Votering:

160 för utskottet

62 för res. 7

71 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 48 S, 56 M, 20 C, 16 KD, 7 MP, 13 L

För res. 7: 62 SD

Avstod: 42 S, 21 V, 7 MP, 1 L

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Aida Birinxhiku, Matilda Ernkrans, Per-Arne Håkansson, Lena Johansson, Zinaida Kajevic, Markus Kallifatides, Serkan Köse, Kristoffer Lindberg, Markus Selin, Anna-Belle Strömberg, Karin Sundin, Jim Svensk Larm, Louise Thunström och Anna Vikström (alla S), Emma Berginger, Camilla Hansén, Annika Hirvonen, Rebecka Le Moine, Katarina Luhr, Jan Riise och Märta Stenevi (alla MP) samt Carl B Hamilton (L) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 8 (S, V, MP)

Votering:

149 för utskottet

124 för res. 8

20 avstod

56 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 56 M, 16 KD, 14 L

För res. 8: 89 S, 21 V, 14 MP

Avstod: 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Vadhållning och matchfixning)

1. utskottet

2. res. 12 (V, MP)

Votering:

107 för utskottet

35 för res. 12

151 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 SD, 56 M, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 12: 21 V, 14 MP

Avstod: 90 S, 61 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 8 (Lagring och delning av personuppgifter)

1. utskottet

2. res. 15 (V, C)

Votering:

187 för utskottet

41 för res. 15

64 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 1 SD, 56 M, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 15: 21 V, 20 C

Avstod: 3 S, 61 SD

Frånvarande: 18 S, 10 SD, 12 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 122 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! När jag är riktigt stressad och min hjärna är överhettad och är som en popcornkastrull utan lock finns det en metod som fungerar för mig, och det är att sätta mig vid ett piano och spela Bachs inventioner, preludier eller fugor. Då blir det ordning. Jag är otroligt tacksam för att jag har hittat musiken i mitt liv.

Fru talman! De flesta svenskar har kultur i sitt liv och i sin vardag. Jag läste alldeles nyss statistik över hur det ser ut i Sverige: 95 procent av svenskarna lyssnar på musik, 80 procent har läst böcker det senaste året, 90 procent har sett filmer, besökarna till kulturfestivaler ökar kraftigt och mer än hälften har besökt ett fornminne det senaste året. Människor har alltså kultur i sitt liv.

Vi väljer kanske olika kulturuttryck, men de flesta människor i Sverige använder verkligen kultur. Vi använder det när vi ska fira, när vi vill bli glada men också som tröst eller avslappning eller kanske som uppeppning när vi vill piggnä till lite. En del använder konst och kultur när de vill uttrycka eller förmedla något.

Men kultur är egentligen mycket mer än så. Kultur har en otroligt viktig plats i vårt samhälle. Vi vet till exempel att barn i skolan som spelar instrument, sjunger i kör eller dansar mellan teoretiska lektioner presterar bättre i de andra ämnena. Vi vet att sjukskrivna människor, åtminstone med vissa sjukdomar, tillfrisknar snabbare med hjälp av olika former av kultur – för att inte tala om bnp, tillväxt och export i Sverige. Vår musikindustri, våra artister, tillsammans med idrottsprofiler gör mer för Sveriges tillväxt och vår export än vad många andra myndigheter kan göra.

Vi talar inte så ofta om allt det goda som kultur för med sig i ett samhälle, och den senaste tiden har vi fallit in i en diskussion om kultur på en tråkig nivå. Det finns många frågor vi borde diskutera. Vi behöver till exempel fundera över hur vi kan åtgärda kompetensbristen i kulturskolan runt om i Sverige där det saknas utbildade pedagoger. Vi behöver diskutera hur vi ska få fler barn att knäcka läskoden så att ännu fler barn kan hitta nöjet med att försvinna in i böckernas värld.

Vad ska vi göra med alla våra orkestrar? Allt fler av instrumentalisterna i orkestrarna är utbildade i ett annat land än Sverige. Hur skyddar vi Sveriges kulturarv i den händelse vi skulle råka ut för ett krig? Vad kommer AI att få för påverkan på kulturbranschen? Vad behöver vi lagstifta om i kammaren för att se till att säkra kulturbranschens fortlevnad och hantera problem med upphovsrätt som kommer i en helt ny dager med AI:s inträde?

Fru talman! Det finns många saker vi borde prata om som är nödvändiga för att få en blomstrande kultur i Sverige. Det glädjande med dagens motionsbetänkande är att det finns många i riksdagen som är engagerade i kulturfrågor. Det gäller enskilda ledamöter och partier. I dagens betänkande har vi behandlat 80 yrkanden, och de handlar om allt från operahus, blåsinstrument och bibliotek till minoritetsspråk.

Fru talman! I betänkandet föreslår utskottet att motionsyrkandena ska avslås. Det beror nästan alltid på att vi ofta tycker lika, men de flesta frågor som tas upp i motionerna är sådant som antingen redan är beslutat, är på gång eller är under utredning. I många frågor har vi ett gemensamt engagemang och tycker lika. Samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut hoppas jag att vi kan fortsätta debatten och tillsammans föra de frågor som är så viktiga för kulturbranschen och kulturen i Sverige framåt, i stället för att falla in i en ovärdig debattnivå som gör kulturbranschen en otjänst.
(Applåder)

Anf. 123 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Kristina Axén Olin för hennes anförande. Jag delar bilden av att det finns ett brett engagemang i kammaren och i kulturutskottet för många av de frågor som betänkandet behandlar. Många av frågorna kommer vi att återkomma till i kammaren. Vi kan ju inte diskutera alla nu.

Jag vill ställa en fråga angående ett ärende som många partier och regeringar har hanterat under åren – jag tror att vi skulle tjäna på en bred diskussion – nämligen renoveringen av Kungliga Operan. Det är en svår fråga.

Det togs initiativ av en moderat kulturminister. Både Alice Bah Kuhnke och jag under min tid som statsråd jobbade vidare med frågan. Det har lagts fram flera utredningar, och nu har regeringen tagit ytterligare ett steg och bett om en ytterligare bedömning. Det är i sig rimligt utifrån inflationen och kostnadsberäkningen från det gamla förslaget, kallat NOiO. Det syftade till att göra de akuta renoveringarna, skapa en bättre arbetsmiljö på Operan och göra vissa utbyggnader så att Operan kan få en bättre verksamhet, till exempel en andra scen, vilket borde anstå en nationalscen, bättre möjligheter för barn- och ungdomsverksamheten samt bättre möjligheter för baletten med mera.

Jag har skrivit i mitt särskilda yttrande om uppdraget till Statens fastighetsverk att ta fram en ny projektering eller ett nytt förslag, som jag är lite bekymrad över. Hur snävt är uppdraget? Finns förutsättningar att på allvar beakta Operans långsiktiga utvecklingsverksamhet? Man har pratat om en ringa utbyggnad och renovering. Det är här jag undrar hur Moderaterna tänker. Finns utrymme att under processens gång säkra en operaverksamhet som kan utvecklas och där arbetsmiljön inte blir lidande därför att lokalerna även i fortsättningen kommer att vara för små?

Anf. 124 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Amanda Lind för frågorna.

Frågan om Operan är otroligt långdragen. Redan när jag var borgarråd i slutet av 90-talet i Stadshuset började vi uppvakta dåvarande regering om behovet av en renovering av Operan. Det är sannerligen inte någon ny fråga utan många kulturministrar, regeringar och riksdagsledamöter har kommit och gått sedan dess.

Som det är nu har Parisa Liljestränd, vår nuvarande kulturminister, gjort ett nytåg i frågan och gett ett uppdrag till Statens fastighetsverk att tillsammans med Operan försöka hitta en lösning som går att genomföra.

Det här är komplicerat. Det handlar om ett gammalt hus som kräver renovering, om det över huvud taget är möjligt, och dessutom är möjligheterna begränsade att utöka ytorna med tanke på att det är ett K-märkt område, det finns andra hus i närheten och så vidare. Jag hoppas ändå att utredningen visar på en framkomlig väg framåt. Det kommer inte att bli ett perfekt operahus, som jag tror att många av oss här inne skulle önska, som skulle klara alla moderna krav på hur en opera ska utformas, men det är ändå vårt operahus, och vi får försöka göra bästa möjliga av situationen.

Anf. 125 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Kristina Axén Olin för svaret.

Det är positivt att ledamoten säger att det här är en process som ska ske i dialog mellan Fastighetsverket och Operan. Jag hör inte heller att ledamoten utesluter att det kan bli en utbyggnad. Om det ska till en andra scen, om baletten ska få rimliga möjligheter att repetera och om barn- och ungdomsverksamheten ska utvecklas kan det krävas att man tittar på dessa frågor. Det behöver inte bli exakt som förslaget i NOiO, men det kanske finns en variant där man ändå tillgodoser möjligheterna att skapa en modern opera.

Jag ställer min fråga igen. Utredningen har inte uteslutit detta. Jag hör lite dubbla signaler, dels säger Parisa Liljestränd att det ska finnas förutsättningar för en modern operaverksamhet i världsklass, och det är glädjande, dels säger man att man har lämnat NOiO bakom sig. Hur stort utrymme finns att ta ett modernt operahus i beaktande?

Kristina Axén Olin betonade i sitt anförande att det här är en fråga med ett brett engagemang hos alla. Jag tror att det kan finnas en poäng att samtala över blockgränsen, och det finns ett sådant motionsyrkande i betänkandet. Exakt vilken form är upp till kulturministern, men jag undrar om Moderaterna ser att det finns ett värde. Även om initiativ tas nu kan det ta flera år till dess projektet färdigställs, och det kan komma situationer där det kan vara bra med blocköverskridande samtal.

Anf. 126 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Jag ler lite här eftersom jag under förra mandatperioden föreslog parlamentariska samtal om operahuset för den socialdemokratiska majoritetsregeringen, och jag fick till svar att man hör vad jag säger. Något mer blev det aldrig av det.

Jag är för breda samtal om viktiga frågor för framtiden, och jag vet att operahuset engagerar många. Jag tar gärna med mig att många är engagerade till Kulturdepartementet.

Det är knepigt med operahuset, och vi kan prata detaljer länge. Huset byggdes när till exempel människors snittlängd var 150–160 centimeter, så stolarna i publiksalongen är inte anpassade efter människor som är 175, som jag, eller ännu längre.

Sedan har vi scenen. Den nuvarande scenen har inte den bredd som scenografier i moderna operor har, så man får inte plats med moderna scenografier. Det gör att man till och med begränsar utbudet av föreställningar som fungerar. Det finns alltså väldigt mycket att göra. Operahuset består i dag av över 1 000 rum. Det tycker man är helt galet när man ser huset. Det finns alltså en enorm komplexitet i detta. Dessutom regnar det in, och det ramlar ned stenar och annat.

Jag är lugn och trygg i och med att operahuset självt och vd:n för Operan tillsammans med Fastighetsverket nu tittar på vad som måste göras och vad man kan göra. Jag litar verkligen på professionen i detta fall. Jag är övertygad om att de kommer att göra så mycket som det faktiskt går att göra inom den befintliga platsen och med det befintliga huset.

Förhoppningsvis kan vi återkomma längre fram. De ska vara färdiga med utredningen ganska snart, så jag tror att vi får ett förslag före sommaren.

Anf. 127 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Förra veckan ägde World Summit on Arts and Culture rum här i Stockholm. Det är ett internationellt toppmöte med fokus på hur konstens och kulturens frihet kan stärkas. Initiativet till att detta toppmöte skulle äga rum här i Sverige togs under min tid som kulturminister. Jag är glad att efterkommande regeringar har valt att både fullfölja planeringen och genomföra detta toppmöte.

Med cirka 400 deltagare från hela världen delades erfarenheter om hur den konstnärliga friheten på olika sätt inskränks världen över och vad som kan göras, oavsett var man bor och oavsett landets förutsättningar, för att värna och stärka konstnärlig frihet.

Det var, fru talman, djupt berörande att ta del av berättelser om attacker på den fria kulturen och på den fria akademien, om förföljda och fängslade författare och konstnärers erfarenheter och om begränsande censur. Det var berättelser från Ungern, från Bangladesh, från Afghanistan och även från USA.

Fru talman! Toppmötet inleddes med utdelningen av Almapriset. Ungdoms- och barnboksförfattaren Laurie Halse Anderson höll ett starkt tal om hur de böcker som hon nu prisas för i Sverige är förbjudna i flera delar av USA. I Laurie Halse Andersons hemland USA pågår just nu försök att tysta många ungdomsboksförfattare. Det är konservativa politiker som inte vill att unga ska ta del av böcker som handlar om aktivism, rasism och hbtqi-frågor. Flera av Andersons egna böcker har nu förbjudits på folkbibliotek och skolbibliotek. Det finns exempel på såg inte gay-lagar och förbud mot hbtqi-undervisning i skolorna. Detta är alltså i USA.

Fru talman! Det här är en utveckling som vi dessvärre inte är vaccinerade mot ens i Sverige. Vi har de senaste månaderna gång på gång fått bevittna hur Sverigedemokraterna både angriper den fria kulturen och ifrågasätter principen om armlängds avstånd. Dessutom ägnar man sig åt ett osmakligt misstänkliggörande av både populära sagostunder och hbtqi-personer. Detta är inte ofarligt. Det har tvärtom lett till stora mängder hot och hat riktat mot dessa personer. Det är ett misstänkliggörande som är ovärdigt Sverige.

Stegvis har tonläget skärpts från regeringspartierna gentemot samarbetspartnern. Det har gått från en öronbedövande tystnad till att kulturministern för några veckor sedan var förvånad över Sverigedemokraternas upptagenhet i fråga om dragqueens, och nu senast var hon besviken. Och ingen har väl undgått Liberalernas partiledare och partisekreterare som har rutit till både i *Agenda*-debatter och på Twitter.

Detta är bra, men det är inte tillräckligt. Det lugnar inte att armlängds avstånd är inskrivet i Tidöavtalet, inte så länge Sverigedemokraterna inte

accepterar dess definition och inte då höga SD-företrädare gör klart att detta är en kamp man ämnar ta med kraft.

Fru talman! Armlängds avstånd handlar inte bara om att något inte ska vara förbjudet, utan det handlar om att samhället ska kunna stötta fritt skapande. En mångfald av uttryck ska kunna komma fram, även sådant som provocerar och som inte följer normen eller är det mest populära eller kommersiellt gångbart för stunden. Allt detta ska också kunna ta plats i offentliga sammanhang – detta såklart oavsett vad politiker av olika färger tycker om innehållet.

Fru talman! Miljöpartiet har kommit med en mängd förslag, som hantearas i detta motionsbetänkande, för att stärka konstens frihet och armlängds avstånd. Det har vidtagits åtgärder redan efter Myndigheten för kulturanalys rapport *Så fri är konsten* och i och med museilagens införande, och detta arbete måste fortsätta.

Vi har förslag om att bibliotekslagen skulle kunna skärpas med skrivningar om principen om armlängds avstånd, precis som museilagen.

Den nya utredningen om kultursamverkansmodellen har lagt fram flera spännande förslag. Det är en utredning som kommer att komma i sommar, som talar om att ställa krav på att man ska värna principen om armlängds avstånd när det gäller regionala kulturverksamheter. Det är bra. Det är nämligen en del av den så kallade Mykarapporten *Så fri är konsten* som inte har diskuterats så mycket. Hur kan vi stötta kommuner och regioner i fråga om att dra dessa gränser och värna denna princip?

Vi menar att effekterna av de justeringar som har gjorts i regleringsbrev och av ansvariga myndigheter behöver följas upp och utvärderas för att man helt enkelt ska se om ytterligare steg behöver tas för att säkra den konstnärliga friheten.

Arbetet med styrelsetillsättningar vid de statliga kulturinstitutionerna bör även fortsättningsvis riktas in på att separera politiken från beslut om konst- och kulturstöd. Det är steg som togs under min tid som kulturminister.

Men detta räcker inte. Vi behöver göra mer för att stärka den fria kulturen och det fria skapandet, och då kommer finansieringsfrågorna och konstnärers generella förutsättningar in.

Vi menar att man borde ta ett initiativ och på allvar titta på om det går att bredda finansieringen av kulturlivet, till exempel genom bättre möjligheter för sponsring av kultur. Den privata finansieringen skulle absolut kunna öka. Men vi har också sagt – och det är väldigt viktigt – att det inte ska ske på bekostnad av den offentligt finansierade kulturen. Det är ju så, fru talman, att konst och kultur måste kunna stå starka och oberoende i förhållande till klåfingriga politiker och kortsiktiga kommersiella villkor.

Vi vill se en bredd och en mångfald och att även det smala kan få ta plats. Därför är värnandet av en stark offentlig finansiering också ett skydd för konstnärlig mångfald, bredd och konstnärlig frihet i praktiken.

Miljöpartiet vill se att det ges ett uppdrag till en lämplig myndighet på kulturområdet att ansvara för kunskapsförmedling och rådgivning inom området konstnärlig frihet och armlängds avstånd. Bidragsgivande myndigheter skulle naturligtvis i dialog med varandra kunna stärka kunskapsutvecklingen. Men det handlar också om kommuner och regioner, som ofta saknar kunskap i de ganska svåra och komplexa frågor som det faktiskt handlar om.

Fru talman! För en reell konstnärlig frihet krävs det rimliga villkor för dem som skapar konsten och kulturen. Vi har flera hyperviktiga utredningar som antigen har landat eller snart kommer att landa på regeringens bord.

Utredningen om sjukpenninggrundande inkomst var väldigt efterlängtat – det var något som det trycktes på i Återstartsutredningen. Vi i den rödgröna regeringen tillsatte den, och den kommer att lämna sina förslag senare i år.

Vi har utredningar om a-kassan och om socialförsäkringen.

Vi vet att alla dessa utredningar utgör pusselbitar när det gäller att man som konstnär ska få en större trygghet i att man kan vara föräldraledig, kan vara sjuk och kan få en vettig pension. Naturligtvis handlar det också om att vi vill att en bredd av människor ska våga söka sig till konstnärsyrket. Det ska inte bara vara den som har en ekonomisk ryggsäck eller en trygghet hemifrån som ska våga kasta sig ut i den ofta osäkra värld som det innebär att vara konstnär, frilansare eller kombinatör.

Det behövs naturligtvis ännu fler insatser. Stipendiesystemet bör ses över och utvecklas. Systemet med konstnärsallianser är ett annat sätt att möjliggöra trygga arbetsvillkor för många. Det är viktigt att MU-avtalet följs upp, och vi behöver fortsatt rikta insatser mot hot och hat mot konstnärer. Det handlar om insatser här i Sverige men också om att fortsätta utveckla det fristadssystem som gör att vi har kunnat ta emot många förföljda konstnärer och kulturskapare världen över. De har kunnat bidra till en debatt här hemma i Sverige som vidgar våra perspektiv och som jag tror också är gynnsam för den konstnärliga friheten i grunden.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till reservation 2 av mig.

Anf. 128 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Amanda Lind, för ditt anförande!

Diskussionen om den konstnärliga friheten har gått varm under den senaste tiden, precis som Amanda Lind säger. Det är en diskussion som jag tycker är bra. Den för upp diskussionen om konstnärlig frihet på agendan på ett sätt som jag tycker är sunt för en demokrati att kunna diskutera.

Det finns en del problematiska förhållanden när det kommer till principen om armlängds avstånd. Det är inte för att principen per se, så som den grundades på 50-talet, på något sätt är tvetydig.

Det är snarare så att det handlar om vår rätt i Sverige att använda vår yttrandefrihet och att få uttrycka våra åsikter. Det gäller som medborgare men inte minst som konstnär. Det är en rättighet som de flesta av oss värnar till döden. Den är väldigt central, och den är väldigt viktig.

År 1974 när Socialdemokraterna lade fram kulturpropositionen i Sveriges riksdag valde man att utmana den kommersiella konsten. Den kommersiella konsten är också den fria konsten på många sätt. Där är du inte beroende av någon på det sätt som man är när man tar emot medel för skattefinansierad konst.

Där har vi grundproblemet. När man målar upp det i en stor tavla, mycket större än den debatt som har varit nu den senaste tiden, ser man väldigt tydligt att vi har en konst som inte är fri.

Det finns tydliga direktiv, tydliga målsättningar och ramar, från politiken som styr mycket av det konstnärliga innehållet. Det är problematiskt. Den diskussionen är väldigt intressant att ta.

Det är inte bara jag som säger det. Även när man lyssnar på experter som djupt har satt sig in i detta hör man att de menar att det är klart att det finns gråzoner. Det är en viktig fråga att diskutera.

Som Amanda Lind också sa har vi där en historia där Miljöpartiet självt har varit med och drivit en styrning av konsten. Det är mitt svar på frågan och påhoppet.

Anf. 129 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Det var jag som beställde rapporten *Så fri är konsten*. Vi har vidtagit åtgärder utifrån dess rekommendationer. Jag måste ändå fråga Alexander Christiansson om ledamoten har läst rapporten.

Den talar om brister och risker i den statliga styrningen. Det har skett något enskilt övertramp som sedan har korrigerats. Den talar om en kulturpolitisk styrning som i huvudsak är rimlig. Men det har letat sig in otydligheter och oklarheter i styrningen från flera regeringar sedan lång tid tillbaka.

Det handlar om saker som vi har varit överens om här i kammaren. Men det har bidragit till otydligheter som har lett till väldigt negativa resultat, oacceptabla resultat. Det ska aldrig vara så – och det vill jag vara tydlig med här i kammaren – att någon konstnär eller kulturskapare avstår från att söka stöd för att den tror att det förväntas någonting i innehållet av den utifrån vad Sverigedemokraterna eller Miljöpartiet tycker är positivt. Självklart är det så. Vi har också vidtagit åtgärder efter det.

Men man använder rapporten för att på något sätt legitimera den egna styrningen man vill göra från Sverigedemokraterna. Man kastar principen om armlängds avstånd över ända. Man står i tv och säger att populära sagostunder inte hör hemma på våra bibliotek för att det är skadligt för barnen. Det är anmärkningsvärt. Vi förtjänar en bättre debatt om konstens frihet än så.

Jag försökte att i mitt anförande peka på bredden av insatser som krävs. Det är inga här som är emot kommersiellt finansierad kultur. Tvärtom tycker Miljöpartiet att vi ska ta initiativ på det området. Men att säga att det bara är den kommersiella kulturen som är fri är en anmärkningsvärd åsikt från Sverigedemokraterna.

Jag måste ställa frågan tillbaka: Ämnar Sverigedemokraterna gå vidare med förslaget från Mykarapporten om att ge en statlig institution ett uppdrag att stötta kommuner och regioner? Det är ofta där övertrampen sker, inte minst av sverigedemokrater.

Kan Alexander Christiansson lova att man går vidare med det förslaget och hjälper till med de viktiga gråzonsdiskussionerna?

Anf. 130 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! I förlängningen av det jag sa tidigare handlar det om den ideologiska inriktning som man har satt inte minst på kulturpolitiken i Sverige. Där har den politiska styrningen vuxit fram.

Det gäller inte minst Amanda Linds tidigare kollega, dåvarande kulturminister Alice Bah Kuhnke. Hon hade en text i broderi, tror jag, bakom

sig vid någon intervju på sitt kontor. Där stod: Visst behöver vi en ny kulturrevolution.

Oavsett om Amanda Lind kommer att ställa sig bakom en kulturrevolution – det är jag väldigt tveksam till, och det tror jag inte att Amanda Lind vill – vittnar det i förlängningen om ideologin som ligger bakom. Den tycker jag är problematisk. Den kommer jag sedan att diskutera vidare i mitt anförande. Det är där mycket av problemen ligger.

Det gäller oavsett om vi har politiker på regional eller kommunal nivå som har åsikter om skattefinansierad konst, vilket också är en diskussion som är värd att ta. Om man har styrt under väldigt lång tid har man kunnat tillsätta olika positioner och platser i olika delegationer som ska göra olika saker.

Konsten ska få provocera. Det är inga problem. Men när konsten alltid provocerar åt ett håll kan man börja diskutera: Vad är det som ligger bakom egentligen? Vad är det som gör att vi har en struktur som är ett problem inom konstpolitiken?

Jag har väldigt svårt för det resonemanget. Det är märkligt att inte Amanda Lind och andra politiker från vänstersidan kan se det. Jag tycker att det är märkligt. Jag vänder mig mot beskrivningen att bara för att man står för en annan ideologisk inriktning är man auktoritär eller har en viss agenda.

Anf. 131 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Det är återigen uppenbart att Sverigedemokraterna inte har förstått vad principen om armlängds avstånd är. Det ska inte spela någon roll vilken ideologisk inriktning som jag har, vilka teman som jag tycker är viktiga och vilken typ av konst som jag eller för den delen Miljöpartiet tycker är viktig. Det ska finnas en frihet, och det ska finnas armlängds avstånd, att provocera mot det som jag står för. Det ska inte leta sig in i innehållet.

Här menar Sverigedemokraterna någonstans att man har en bild av hur någonting har varit. Det ska legitimera sin egen politik. Det är helt okej att sverigedemokrater vill förbjuda populära sagostunder, kritiserar ett offentligt konstverk på torget eller på olika sätt hävdar att principen om armlängds avstånd inte ska gälla längre. Allt som är skattefinansierat ska vi ha en uppfattning om.

Det är en stor förändring av den svenska kulturpolitiken. Där står ni ensamma här i Sveriges riksdag.

Anf. 132 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar avslag på samtliga motioner.

Jag vill lyfta fram kulturkanon och hur vi kristdemokrater ser på den. Dessutom ska jag säga något om armlängds avstånd.

Kulturkanon finns med i Tidöavtalet, så den kommer att bli av. Ett uppdrag ska ges att tillsätta fristående expertkommittéer i syfte att inom skilda kulturformer ta fram förslag på svensk kulturkanon. Tillsättningen av ledamöter i expertkommittéerna ska utgå från konstnärlig kompetens inom respektive område.

Förutom värdefulla och betydande litterära och kulturella verk som kan väcka förnyat intresse för litteratur handlar det om andra kulturyttringar, som film, musik och scenkonst.

Fru talman! Vi har från Kristdemokraterna länge hävdad att kulturkanon kan vara ett inkluderande verktyg för bildning och att en kulturkanon också kan öka gemenskapen bland barn och unga. Problemet i dag är inte att barn och vuxna tar del av kulturella aktiviteter för ofta, utan för lite.

Kulturkanon kan göra att vi talar mer om kultur. Det talas för lite om kultur, inte för mycket. Förhoppningsvis leder framtagandet av kulturkanon till en diskussion. Så kom igen, oppositionen: Bli med i stället för att vara så negativa!

Det blir en utmaning för alla, inte minst för lärare, att ha en kulturkanon att utgå ifrån. Och vad är livet utan utmaningar? Jag har arbetat som lärare i många år och vet att jag har en hel del makt när det gäller att ta fram lämpligt material till mina elever – sådant som väcker intresse. Kan vi få in en kulturkanon i läroplanen blir det ett viktigt inkluderande verktyg för bildning.

Fru talman! Jag ska säga något om armlängds avstånd, som har blivit en het potatis på sistone. I Tidöavtalet står tydligt: ”Kulturpolitiken ska värna kulturlivets oberoende.” Det står också att ”principen om armlängds avstånd ska upprätthållas”. Jag skulle egentligen kunna avsluta här. Politiker ska inte gå in och peta i tablån eller programinnehållet, utan skapa förutsättningar.

Sedan får vem som helst ha åsikter om vad som helst – och det har människor. Föräldrar kan till exempel reagera på kulturyttringar som man upplever som tveksamma för sina barn. Det har man rätt till, och jag är övertygad om att det också görs. Föräldrar skulle kunna vara ännu mer vakna när det gäller reaktionen på vad som händer både i kulturlivet och på andra håll.

Men har då konsten och kulturen varit så fri tidigare? Man har nämnt rapporter i debatten. Det finns en från MUCF, alltså Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Det finns också en rapport från Myndigheten för kulturanalys som heter *Så fri är konsten*. Där framgår att konsten inte har varit så fri som vi kanske har trott. Jag tar mig friheten att använda rapporten i debatten här. Ansökningarna om att få offentliga bidrag har ofta styrts genom ansökningshandlingar där det krävs att man uppfyller vissa kriterier för att få bidrag. Detta är allvarligt. Ett stort antal kulturarbetare har låtit bli att söka bidrag för att det har funnits krav på olika kriterier, till exempel att den bidragssökande ska måla feministiskt.

Fru talman! Vi kristdemokrater värnar den konstnärliga friheten och kulturlivets oberoende.

Anf. 133 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag nappade på Roland Utbults uppmaning: Kom igen, oppositionen! Det var så han uttryckte sig, så jag nappade och vill ta en diskussion om en kulturkanon.

Jag instämmer inte i de förhoppningar som Roland Utbult och Kristdemokraterna har på projektet med kulturkanon. Jag tror inte att det kommer att ge de effekter ni hoppas på. Jag tror snarare att det tar fokus från andra, viktiga, diskussioner vi borde ha om kulturen, om kulturens roll i samhället och om hur barn ska få tillgång till kultur. Jag tror inte på de utjämnande effekter som man hoppas på.

Vi vet att Kulturdepartementet har det ganska tufft och inte har så mycket utrymme. De har många stora frågor som ska hanteras den här mandatperioden, till exempel Operan, som vi hörde om här tidigare. Det handlar också om konstnärernas villkor och socialförsäkringsfrågor. Det är stora frågor.

Jag är orolig för att kanonarbetet kommer att ta både medialt utrymme, som gör att andra kulturfrågor hamnar utanför, och kraft hos departementet.

Det vore en sak om det bara skulle handla om roliga listor som vi kunde tipsa varandra om och säga: Här finns tips på bra film, och här finns bra litteratur som man kan läsa! Men nästa steg, som Roland Utbult uttrycker här, är att man ska in i skolorna och att man ska göra listor till lärarna. Det är där jag tycker att det börjar bli lite mer problematiskt och inte bara en tidstjuv.

Det står redan i kursplanerna att man ska ta del av litteraturhistorien och att man ska läsa om olika viktiga litterära verk. Detta finns alltså redan, och det görs i dag i skolorna. Men här vill man gå in och styra mer konkret vad som ska läsas, och jag tror inte att det kommer att bli bra för eleverna och lärarna i skolan.

Jag skulle i stället vilja fråga: När får vi en satsning på skolbio så att barn kan åka och titta på film? När får vi en förändring i skollagen så att alla barn får bemannade skolbibliotek och kan ta del av litteratur?

Anf. 134 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Vasiliki Tsouplaki, för frågan! Låt mig säga så här: Visst finns det utrymme även för att diskutera kulturkanon. Det vore väl fattigt om vi inte kunde få in det också.

Men det finns en allvarlig aspekt som jag skulle vilja ta upp, och det är klassfrågan. Den bör ju Vänsterpartiet vara ganska insatt i. Vad är det som skulle kunna göra att Vasiliki Tsouplaki inte vill ge nycklarna till alla de barn som inte har Selma Lagerlöf hemma, som inte läser litteratur och som inte ser på vettiga filmer, eller hur man nu ska uttrycka det? Varför vill du inte ge nycklarna till dem? Ska de hållas utanför?

Vi lever i en värld av kultur, men det är så många som inte gör det. Min fråga är: Varför vill du inte ge dem nycklarna till denna underbara värld som vi andra befinner oss i?

Jag tror verkligen på att få in en kulturkanon i läroplanen så att den tas på allvar. Någon lärare såg positivt på detta och sa: Det vore bra att ha någonting att utgå ifrån när man till exempel i svenskan diskuterar litteratur.

Låt oss tro att vi har utrymme för en kulturkanon. Men jag tycker att det vore intressant att få veta hur du ser på klassfrågan.

När det gäller skolbio och bemannade skolbibliotek har jag i nuläget inget svar på den frågan.

Anf. 135 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult, för svaret! Det är det som jag oroar mig för: att man har fokus på symboliska frågor i stället för att faktiskt satsa på att genomföra konkreta förändringar som skulle ge alla barn möjligheter.

Som Roland Utbult lyfter är klassperspektivet väldigt viktigt för oss i Vänsterpartiet. Vi ser att barn som kommer från hem där man inte har läsvana och inte har några böcker hemma är beroende av att få ta del av litteratur och få en guidning i skolan, till exempel genom undervisningen i svenska men också genom att möta utbildade skolbibliotekarier.

Det är detta som är haken här. Jag tycker att man satsar på fel saker. Vill man att barn ska ta del av litteratur handlar det inte om listor som en expertkommitté ska ta fram. Det handlar om bättre villkor för lärarna och om bättre skolbibliotek. Framför allt handlar det om en förändring som gör att vi har bemannade skolbibliotek. I dag är det väldigt få av landets elever som har tillgång till litteratur i sin skola. Det är anmärkningsvärt.

Många skolor har också svårt att köpa in böcker för att de inte har utrymme för det i sin budget. Det är så verkligheten ser ut. Det finns ingen stor efterfrågan på litteraturlistor från någon expertkommitté.

Det finns kunskap redan i dag. Svensklärarna har lång utbildning. De har läst litteraturhistoria, och det finns också krav i kursplanerna på att man ska ta upp det i sin undervisning. Det finns antologier med ett urval av våra viktiga historiska litterära verk. De finns samlade där, och barnen får ta del av dem.

Jag tror att skon klämmer någon annanstans. Jag tycker till exempel att vi ska ha en nationell kulturgaranti och ett kulturlyft för skolan där vi garanterar alla barn kultur i deras vardag i skolan. Så kan vi möta alla barn, och då spelar det ingen roll om man har föräldrar som har en tjock plånbok och kulturvanor som gör att de tar med barnen på teater och museum. Det är skolan som ska ha den viktiga rollen.

Anf. 136 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag undrar vad ledamoten Vasiliki Tsouplaki menar med att skon klämmer någon annanstans. Jag känner inte alls igen det. En litteraturkanon finns i Danmark och på andra ställen. Vi har inga märkliga tankar om det här, utan det är en bildningsfråga. Vi vill att bildningen ska öka.

Ledamoten säger att det inte finns någon efterfrågan. Ursäkta, men vad vet Vasiliki Tsouplaki om denna efterfrågan? Nu är kulturkanon inte på plats, och det kan ju vara så att detta blir alldeles utmärkt. Det är också det vi tror.

Det ena behöver inte utesluta det andra. Jag hör att ledamoten har ett antal goda förslag som också är viktiga, men det utesluter inte att kulturkanon kan bli någonting väldigt spännande för bildningen och för gemenskapen. Gemenskap är viktigt för oss kristdemokrater, och vi tror att detta också kan bidra till det.

Anf. 137 CATARINA DEREMAR (C) replik:

Fru talman! Precis som den förra replikören gick jag igång lite när Roland Utbult utmanade oss i oppositionen.

Kulturkanon har ju kommit på tapeten – men väldigt lite och i marginalen, får vi väl ändå säga. Vi vet väldigt lite. Nu fick vi några svar i ditt anförande: Det handlar om litteratur, det handlar om film och det handlar om musik. Missade jag någon punkt får du rätta mig. Men resten? Hur vet vi att det kommer att stanna här? Hur har det gått i andra länder, exempelvis Danmark som du tog upp? Finns industridesign med? Ska jag känna till byggnadsverk? Var kommer det att ta slut?

Det kan vara så att det är resan som är mödan värd, att vi diskuterar vad detta skulle betyda och vad det skulle göra, snarare än själva listan. När det gäller litteraturen är det för mig viktigare att barnen läser än vad de läser. Och vad är det som säger att en lista från en expertgrupp är rätt och riktig? Jag tror att lärare och bibliotekarier är duktiga på att ta fram på vilket sätt jag kan utveckla min läsning, och det måste vara det viktiga.

Hur har ni resonerat när ni har kommit fram till de här tre områdena? Och vad ska det betyda i det stora?

Anf. 138 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Catarina Deremar för frågan.

Det stannar väl inte riktigt med detta. Jag kan komplettera med att det handlar om scenkonst och om arkitektur. Det finns i alla fall tankar om att det ska kunna ingå.

Enligt ledamoten är det ingenting som säger att experter skulle kunna komma med något bra här. Vad är det som säger att de inte verkligen skulle kunna ta fram det bästa vi har? Ta litteraturen, till exempel. Där ska inte vi politiker lägga oss i och börja tala om vad som ska finnas med. Men experter, riktigt litteraturkunniga personer, ska kunna vara med och säga att det är bra om barn läser detta.

Som ledamoten säger är det jätteviktigt att barn läser mer, absolut. Jag håller med om det, och jag ser kulturkanon som en alldeles utmärkt möjlighet för lärarna att utgå från. Jag har som sagt varit lärare i ganska många år och vet att vi har en viss makt när det gäller att ta fram underlag, så för mig är kulturkanon någonting att utgå från.

Jag har dragit det underlag som finns. Min förhoppning är som sagt att oppositionen ska komma med i detta. Ni behöver inte vara så negativa. Ni funderar så mycket och försöker hitta små negativa saker, men var med i stället! Det finns utrymme även för detta i den stora debatten.

Anf. 139 CATARINA DEREMAR (C) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Roland Utbult!

Ledamoten ska inte missförstå mig på något sätt. Jag vill absolut inte att politiker ska vara med och ta fram dessa listor. Att det ska vara en expertgrupp är väl det enda som jag kan tycka är positivt i det jag fått tydliggjort för mig. Jag tycker dock att man exkluderar både bibliotekarier och lärare från vilka steg eleverna kan ta för att komma in i denna värld. Därmed tror jag att risken är stor att det blir bestsellerlistor: Det är de här böckerna som ska finnas hemma i bokhyllan. Vet vi om danskarna läser mer för att de har en kulturkanon? Jag är inte säker på det, men det kanske finns fler böcker hemma i bokhyllan som är av ”rätt” karaktär.

Jag tror inte på kulturkanon. Jag förundras över att man vill lägga pengar på att ta fram dessa listor. Jag undrar också vad budgeten är för detta. Och hur statisk är en kulturkanon? Den måste ju ständigt fyllas på. Kulturkanon är det vi brukar, det vi använder och det vi tittar på. Hur ser ledamoten Utbult på det? När ska den börja? Tar den slut? Hur ska detta gå till?

Anf. 140 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Det är underbart att vi i kulturutskottet kan diskutera sådana här jätteviktiga frågor, och jag är väldigt tacksam för båda replikskiftena.

Det kanske inte är helt rätt på decimalen, men man satsar nu 40 miljoner på att ta fram detta – i en uppstart, ska jag väl säga. Man kan tycka att det är mycket pengar eller att det inte är så mycket pengar; det beror på hur man ser på värdet av kulturkanon.

Det kommer naturligtvis att bli uppdateringar. Det ska vara ett pågående arbete.

Kulturkanon har inte riktigt varit den hetaste frågan. Den är het, men för regeringen kanske den inte precis just nu är den hetaste, som jag har uppfattat det. Den ligger kanske lite längre fram. Jag har ingen tidsplan, men när den väl kommer tror jag att den kommer att betyda mycket.

Det finns ett uttryck i en motion som jag har reagerat på. Jag är lite osäker på om Centerpartiet är med på den, men man uttrycker det som att detta åtgärdar ”icke existerande problem”. Man ser alltså inte värdet av att de som inte har litteraturen hos sig får del av den. Man ger inte nycklarna, helt enkelt, till de många som inte får ta del av kulturen. ”Icke existerande problem” tycker jag är ett besvärande uttryck. Det finns absolut problem, och jag tror att kulturkanon kan vara en del av lösningen.

Anf. 141 LARS MEJERN LARSSON (S):

Fru talman! Jag läste nyligen en artikel av den norske krigskorrespondenten Per Kristian Aale. Han beskriver en staty av en ukrainsk poet som står i Moskvas centrum där ryssar varje dag stannar för att lägga blommor medan polisen försöker att stoppa dem. Ryssarna kommer hela tiden på nya sätt att visa sin solidaritet med ukrainare och sitt motstånd mot kriget. Men all kritik av kriget blir sedd som förräderi med långa fängelsestraff som följd, så det gäller att vara kreativ.

Fisken har blivit en symbol. Det kommer av att en kvinna i Sibirien stod inför rätta för att ha skrivit ”Nej till k..g” på en byggnad. Under rättegången sa hon att ordet inte var vojna, som betyder krig, utan vobla, som är en sorts fisk. Jag hatar fisk; jag tål inte lukten av det, sa hon. Hon blev frikänd. Detta spred sig som en löpeld på sociala medier, och nu ser man fiskar med rött kors över i hela Ryssland, som symbol för ”Nej till krig”.

Till och med Lev Tolstojs kända roman *Krig och fred* används som en stilla protest. Bokens framsida läggs ut med den nya titeln *Specialoperation och fred*. Dessa kreativa protester ger mig hopp, trots allt.

Samtidigt ska vi inte vara naiva. Det som händer i vårt grannland kan vara och är på väg att hända här i Sverige. Låt oss gemensamt se till att vår befolkning inte ska behöva ta till symboler och husväggar för att uttrycka sina åsikter eller protester.

Konst är inte vad du ser utan vad du får andra att se, sa Edgar Degas.

Fru talman! De som sitter på den politiska makten ska inte kunna utnyttja offentliga medel för att påverka människors världsbild och bilda politisk opinion. Låt oss värna om det fria konstuttrycket, det vill säga respektera principen om armlängds avstånd inom all kultur, skattefinansierad eller inte.

Alexander Christiansson från Sverigedemokraterna säger att principen måste omdefinieras. Det blev ännu tydligare i replikskiftet tidigare med Amanda. Den ska å ena sidan värnas, men å andra sidan bör politiker få stoppa det som är opassande. Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson är lika tydlig när han säger: ”Politiker bör få styra mer över skattefinansierad kultur.”

Enligt rapporten *Vi vet ju hur det blev i Sölvesborg* från facket för kultur, kommunikation och kreativ sektor, DIK, anser 70 procent av medlemmarna att det allmänna förtroendet för öppenhet och demokrati minskar. I rapporten beskrivs en samtid med klåfingriga politiker, kunskapsförakt, en hårt polariserande allmänhet samt oro över att inte kunna utföra sitt arbete utifrån yrkesetiska principer.

Det måste till åtgärder som stärker de offentliganställda tjänstemännens arbetssituation, inte minst när de drabbas av politikernas gränsförskjutningar. Politiker och myndigheter måste stödja och främja kulturen på olika sätt men samtidigt respektera kulturens oberoende och självständighet.

Kulturminister Parisa Liljestrand från Moderaterna har flera gånger satt ned foten och klargjort att det som står i Tidöavtalet gäller, att principen inte är hotad och att konstnärlig frihet råder.

Fru talman! Ärligt och uppriktigt litar jag på kulturministerns ambition att principen om armlängds avstånd ska gälla, men jag litar inte på de högre hierarkierna.

Myndigheten för kulturanalys föreslog i rapporten *Så fri är konsten* en rad åtgärder som den socialdemokratiskt ledda regeringen genomförde. Men det finns ytterligare förslag på vad som behöver göras för att underlätta arbetet på både regional och kommunal nivå. Det handlar om utbildningsinsatser, myndigheters möjligheter att bistå regioner och kommuner i arbetet, hur statens stöd via kultursamverkansmodellen kan främja principen om armlängds avstånd samt en förstärkt politik för oberoende tjänstemäns roll.

Kulturskaparnas villkor ska också stärkas. Vi ska se till att trygga socialförsäkringssystemet för alla, inklusive konstnärer.

Alliansidén som skapades för att öka den sociala och ekonomiska tryggheten blev uppskattad. I dag har vi allianser inom teater, dans och musik som tryggar arbetsvillkoren för många. Vi önskar bredda det till fler kulturområden. Kulturarbetarna ska få skälig ersättning för sitt arbete och möjlighet att livnära sig på sin konst. Så är det inte överallt i dag. De nuvarande ersättnings- och stödnivåerna gör att det fria kulturlivet påverkas negativt.

Kultur är en viktig del av samhället och påverkar människors liv och välbefinnande på många sätt. Regeringen måste se till att detta arbete fortgår så att kulturen får fortsätta blomstra på egna villkor. Det är som de säger hemma i Exhärads: Te mål e tavvel ä ett arbet. Men te få hann såld ä e konst.

Fru talman! Jag ställer mig bakom samtliga av våra reservationer och särskilda yttranden, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 18 om konstnärers villkor.

Håkan Hellström, Monica Zetterlund, Benjamin Ingrosso, Molly Sandén, Ultima Thule och Rufus Wainwright under Nobelfesten är ett urval kända artister som sjungit *Värmlandsvisan*. Vi ska inte glömma den mest hyllade versionen med opera- och hovsångaren Jussi Björling. Frågan är: Varför just *Ack Värmland, du sköna*? Ni behöver inte vara oroliga; jag ska bespara er min sång.

När vi nu är inne på opera vill jag berätta om en för mig oförglömlig dag på Kungliga Operan för några veckor sedan. Ett av nedslagen var besöket på repetitionen av baletten *Manon*, i vilken en utsatt människas

moral sätts på prov. Det var strålande dirigerat av balettchefen Nicolas le Riche, som varit chef för ett av världens äldsta balettkompanier.

Efter lunch fick jag närvara på repetitionen av *Hört ä smörgåsa* eller *Var är smörgåsen*, en ny produktion av Unga på Operan. Där visade Ellen Lamm hur viktigt det är att låta barn och unga utöva kultur samtidigt som det lockar nya, unga människor till Operan, eftersom de utgör en viktig del av publiken och framtida utövare.

I kostymateljén träffade jag bland andra Monica Svartvik, som berättade om de roliga, utmanande och innovativa arbetsuppgifterna på damskrädderiet där man tillverkar och anpassar kostymer, klänningar och inte minst skohattar.

Under första akten av kvällens föreställning fick jag sitta i inspicienthytten tillsammans med Mauro Tarantino. Han samordnar hela föreställningen, ser till att föreställningen löper smidigt och skapar en trygg och säker arbetsmiljö.

Fru talman! Känslan av att sitta i cockpit var slående, men den stora skillnaden var närheten till alla solister i världsklass.

Under andra akten fick jag sitta längst bak med Emma för att sätta ljus och skapa olika stämningar på scenen.

Under tredje och sista akten avslutades dagen på bästa sätt, i orkesterdicket tillsammans med Kungliga Hovkapellet, stämledaren Fredrik Söhngen och några värmlänningar såklart. Att få sitta under scenen och höra tonerna av Puccinis *E lucevan le stelle* ur *Tosca* var magiskt.

Jag kommer aldrig att glömma vilken stolthet som genomsyrade denna dag och professionalismen, kreativiteten och engagemanget vid utförandet av allas arbete för att uppnå det allra högsta resultatet.

Jag hörde inte en enda klagan över verksamhetsbehoven, som vi alla känner till, och som Kristina också tydliggjorde här. Det handlar om lutande golv på stora scenen, arbetsmiljö, läckor från tak, undermåliga toaletter, ventilationsbehov, trånga lokaler och repetitionsutrymmen. Jag skulle kunna läsa upp hur mycket som helst.

Fru talman! Kungliga Operan är ett av våra största skyltfönster mot världen, men vi politiker vill lägga en presenning över det i sju till tio år. Hur speglas då vår profession – en politikers profession? Vi kan inte ens sätta oss ned vid samma bord för att på ett kreativt sätt åstadkomma bästa resultat. Det borde finnas en bred blocköverskridande samsyn i en så tongivande och viktig fråga som Operans framtid. I stället känns det som att vi rör in i framtiden men med blicken bakåt under det stora jubileumsåret 2023.

Fru talman! Nessun dorma – ingen ska sova.
(Applåder)

Anf. 142 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Lars Mejern Larsson, för ett kreativt anförande med lite sång! Vi har förstått sedan tidigare att det kan hända i kulturutskottet, och det är ju trevligt.

Bara för att göra detta väldigt tydligt och klart: När det gäller den kulturella friheten är Sverigedemokraternas kommittémotioner tydliga. Vi vill att de kulturpolitiska målen och den politiska styrningen inom ramen för kulturanslagen ska suddas bort. Vi vill inte ha någon politisk styrning av kulturen i Sverige. Så enkelt är det. Det finns inga förslag i våra

kommittémotioner eller i den politik vi driver om hur vi ska styra konsten. Så enkelt är det.

Det som är problemet, och det som vi har utmanat Socialdemokraterna och Miljöpartiet om eftersom deras politik har präglat den svenska kulturpolitiken i många, många år, är just den politiska styrningen, de mål och de kriterier som de partierna har fört in i politiken. Det fastslås också väldigt tydligt i rapporten som det har hänvisats till. Det är utgångspunkten.

Sverigedemokraterna har inga förslag som vill styra någon konst. Det finns något förslag inom filmpolitiken där vi har sagt att vi vill avsätta vissa anslag till kulturhistoria när det kommer till filmproduktion, men det betyder inte att man måste leva upp till några kulturhistoriska perspektiv eller kriterier för att ta del av anslagen utan bara att vi avsätter en del av budgeten – en liten peng ska gå till det. Det är det enda. Det finns inga andra förslag. Det stämmer alltså inte att Sverigedemokraterna vill styra konsten.

Anf. 143 LARS MEJERN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vet att vi har olika syn på det här, men Sverigedemokraterna är faktiskt en jättestor del av regeringsunderlaget. Om era företrädare säger som Björn Söder att kulturanslag inte ska gå till det som är olämpligt kan jag bara tolka det på ett sätt. Vem bestämmer vad som är lämpligt?

Anf. 144 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! Då är vi där igen. Principen om armlängds avstånd är i grunden, så som den tillämpades i Storbritannien på 1950-talet och när den blev princip i Sverige, till för att skydda kulturskapare mot auktoritära ideologier som vill styra konsten för sina egna syften. Det är vi helt överens om.

Problemet är att i den kulturproposition som Socialdemokraterna drog genom riksdagen 1974 ville man uttryckligen utmana den kommersiella konsten och kidnappa den skattefinansierade konsten. Sedan tillsatte man olika myndigheter, delegationer och tjänstepersoner som drev en viss form av politik. Därmed ställde man sig och kramade politiken, höll ut armen och sa att det är armlängds avstånd som gäller. Det är ett problem som vi ofta ser inom socialdemokratien, och det är för att Sverige är ett land som präglas väldigt mycket av den socialdemokratiska ideologin. Det är ett problem. Därför kommer vi att utmana det. Så enkelt är det.

Vad Björn Söder har sagt betackar jag mig för att kommentera. Det är någonting som han får stå för. Det jag pratar om är en ideologi som ligger till grund för detta, och jag utvecklar gärna det i den debatt och de samtal som man kan ha i en öppen, demokratisk miljö – eller borde kunna ha, i alla fall.

Tyvär är det svårt i Sverige att ha vissa former av debatter just för att de är så stigmatiserande. Man blir kallad för alla möjliga saker så fort man lyfter vissa frågor. Men som jag sa i det förra replikskiftet tycker jag att debatten är sund och tydlig. Jag tycker att vi ska kunna ha den här typen av debatter i en demokrati utan att det behöver betyda att allting som händer är otroligt farligt.

(Applåder)

Anf. 145 LARS MEJERN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker definitivt att vi ska ha en debatt, men jag är rädd för utvecklingen när sittande regimer tystas och vår frihet begränsas. Kritiska röster mot sittande regimer tystas och vår frihet begränsas.

Vi har sett det tidigare. Bertolt Brecht, dramatikern som skrev *Tolvskillingsoperan*, den chilenske vissångaren och poeten Víctor Jara, den grekiske kompositören Mikis Theodorakis – ingen av dem fick utöva sin kultur på grund av att de som hade den politiska makten var missnöjda med innehållet. Och nu ser vi det ryska punkbandet Pussy Riot, vars medlemmar är kända feminister och kulturarbetare, som genom musiken länge har protesterat öppet mot Putin och försvarat yttrandefriheten.

Jag tänkte att jag säkert skulle få frågan, så jag ville lyssna på och ställa den till AI: Vad innebär egentligen armlängds avstånd när det gäller den konstnärliga friheten? Jag fick svaret att principen om armlängds avstånd sammanfattningsvis innebär att konstnärlig frihet och konstnärligt oberoende är viktigt för en levande demokrati och att konstnärer och kulturinstitutioner behöver skydd mot politisk styrning och censur för att kunna fortsätta utforska och uttrycka sina nya idéer och perspektiv.

Anf. 146 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till reservation 23 i betänkandet.

I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande *Kultur för alla*. Det är väldigt brett och omfattande. Det belyser bredden av frågor som vi ledamöter i kulturutskottet hanterar i olika former. Det är bland annat blåsmusik, litteratur och läsande, nationella minoriteters kultur och kulturens oberoende, som naturligt nog blivit del av den här debatten hittills.

Kulturen knyter ihop folket. Den kan också splittra folket – det ser vi inte minst nu under kriget i Ukraina, där Ryssland medvetet ger sig på kulturen i Ukraina just för att den har en sådan otrolig kraft. Det är en kraft som är bra och sund när den används på rätt sätt.

Vi har ett rikt kulturliv i det här landet. Vi har extremt många fantastiska kulturskapare inom olika konstformer och ett kulturliv som vi ska värna och vara rädda om. Vi har satt avtryck runt om i hela världen – inte minst våra konstnärliga begåvningar inom film och musik. Det är fantastiskt och något som vi alla känner stor stolthet över.

Det är även viktigt att bevara och värna ett rikt kulturliv i hela landet. Det är centralt för den politik vi driver, inte bara för att det är viktigt att så många som möjligt ska kunna ta del av kulturen. Att man tar del av kulturen innebär i förlängningen också att det skapas ett intresse för att själv bli kulturskapare.

Det är också därför det är bra och viktigt att vi tillskjuter medel till samverkansmodellen i syfte att stärka kulturen ute i landet, inte minst i landsbygdskommunerna. Det är även bra att man just nu utreder kultursamverkansmodellen för att göra den mer effektiv och bättre, så att skattepengarna inte stoppas av olika byråkratiska hinder. Pengarna ska komma ut dit där de gör nytta, ute i landet.

Det är också viktigt att konsten blir träffsäker, och att det som kommunerna erbjuds blir det de efterfrågar. Min förhoppning är att den nya utredningen ska ta upp kommunernas involvering i kultursamverkansmodellen. Det menar vi sverigedemokrater är viktigt.

För nationella minoriteter är rätten till kultur, språk och identitet grundläggande i en demokrati. Oberoende av om individen identifierar sig med enbart den nationella minoritetens kultur eller majoritetsbefolkningens kultur – eller båda kulturerna – är rätten till dem grundläggande. Vi menar att det är viktigt att värna individens frihet att själv välja tillhörighet. Med anledning av detta tycker vi att möjligheterna att ytterligare tillgängliggöra kulturarv tillhörande de nationella minoriteterna bör utredas.

Fru talman! Vi lever i en föränderlig värld där den digitala och tekniska utvecklingen går fort. Vi fick exempelvis höra ett utkast från AI läsas upp i talarstolen nyss. Det är första gången jag får höra det, och det var intressant. AI är något som diskuteras löpande nu. Man talar hela tiden om hur AI kommer att påverka oss som nation på olika sätt inom de olika politiska områdena. Många fördelar och många möjligheter kommer med AI.

Men det kommer också en del utmaningar och problem med utvecklingen, inte minst för något som vi varit inne på tidigare under debatten: unga människors läsande. Jag såg någon utredning som visade att unga i dag i snitt läser en A4-sida per dag. Det är väldigt lite, för då inkluderar man även läsandet i skolan. Detta är ett bekymmer. Hur vi ska få bukt med det är naturligtvis någonting som diskuteras löpande. Det finns i dag stor konkurrens från skärmar och telefoner. Som pappa till fyra söner vet jag vad det innebär. Det är svårt att konkurrera med det. Den diskussionen måste fortgå hela tiden.

Som ett led i detta har vi diskuterat med regeringen och kommit fram till att vi tillsammans ska arbeta med kulturkanon. En kulturkanon allena löser absolut inte problemet, men den är en del av skolans roll när det kommer till det svenska kulturarvet och den svenska litteraturen. Den berör ett betydligt bredare område men är en viktig del som med rätt verktyg kommer att sätta läsandet på dagordningen. Vi menar att det är viktigt.

Fru talman! Konstens oberoende var precis uppe för diskussion i ett replikskifte. Som jag nämnde då är den stora bilden att vi lever med ett problematiskt arv från en politik som förts under en väldigt lång tid då Socialdemokraterna i olika konstellationer styrte Sverige och satt sin ideologiska prägel på mycket av de saker vi har i vårt land, inte minst kulturpolitiken. Jag säger det igen: I kulturpropositionen från 1974 är man väldigt tydlig med att man vill se en starkare skattefinansierad konst. Jag tycker att det är problematiskt, för jag är i grunden en marknadsliberal person. Jag har en helt annan ideologisk utgångspunkt.

Jag är själv uppvuxen i en familj med kulturskapare och har sett hur mina föräldrar fått kämpa med sitt skapande. Eftersom de inte hade rätt politisk färg fick de avslag när de sökte kulturbidrag och annat. Detta är ett problem som jag ofta springer på när jag träffar kulturskapare. Jag har vuxit upp med kulturskapare från olika sektorer runt mig.

Vi behöver en friare konst i Sverige. Vi måste skapa fundament och villkor som gör att kulturskapare blir friare. Vi kan då titta på våra nordiska grannländer, till exempel Danmark. Där finns det i dag incitament för kulturskapare. Man kan erhålla sponsring eller ekonomiskt stöd från privatpersoner eller företag. Jag tycker att det är intressant och någonting som vi borde titta närmare på.

Även kulturskaparnas situation som företagare behöver stärkas. Trots att det i dag finns många kulturskapare som är beroende av offentligt stöd finns det faktiskt även småföretagare som inte är det. Genom att vidta

politiska åtgärder som möjliggör för fler kulturskapare att stå på egna ben och bli självförsörjande på sin konst kan vi befria kulturen från politisk inblandning. Det är inte bara jag och Sverigedemokraterna som säger det. Det är en rad experter som säger att det är problematiskt när vi har subventioner på det sätt som vi har i Sverige inom konsten och kulturen. Det kommer alltid att finnas någon politiker som sätter ramen, och det är problematiskt.

Socialdemokraterna har en ideologi som går ut på att ta in stora skatter för att sedan dela ut pengar på olika sätt. Det här anförandet handlar egentligen inte om filmpolitiken, men jag vill ta ett bra exempel från vår kommittémotion när det gäller filmpolitiken. Vi lyfter frågan om att byta ut det filmstöd som man har i dag mot produktionsrabatter, som slår bredare. Då blir det inte längre: Om du lever upp till de här kriterierna inom filmpolitiken kommer du att få stöd. I stället blir det: Vill du göra film? Bra, då erbjuder vi rabatter! En sådan förändring frigör konsten och filmskapandet på ett väldigt enkelt sätt.

Det finns en pågående utredning gällande SGI:n som vi just nu väntar på att få ta del av. Småföretagarnas villkor är någonting som jag brinner för som tidigare småföretagarpolitisk talesperson för Sverigedemokraterna. Enskilda näringsidkare har i dag stora problem med sin SGI. Det är väldigt obalanserat hur man räknar ut SGI:n för enskilda näringsidkare. En stor del av kulturskaparna är just enskilda näringsidkare. Vi väntar på resultatet av den utredningen. Ju mer vi förenklar och ju tryggare och enklare vi gör det för människor att driva små egna verksamheter inom kultursektorn och de kreativa näringarna, desto friare kommer konsten att bli. Det tycker jag är viktigt.

Fru talman! Vi kommer alltid att behöva viss subvention av konsten – inte minst för att bevara kulturarvet, för det bär sig inte självt. Så enkelt är det. Men om man skapar modern konst, utmanar och vill ha ideologi i sitt konstskapande kommer man också att få tåla att ens åsikter ifrågasätts. Jag har som politiker tankar kring vad mina väljares skattemedel går till. Bland mina väljare finns hårt arbetande personer som går upp klockan sex på morgonen, driver sina små företag eller går till jobbet och kämpar och sliter för att betala in pengar till vår statskassa. De förväntar sig svar av mig som politiker på vart deras medel tar vägen. Det är inget kontroversiellt, menar jag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Runar Filper (SD).

Anf. 147 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Det finns verkligen en stor spännvidd i de frågor som samsas i det här betänkandet. Bara från mitt parti, Vänsterpartiet, finns förslag rörande samiska språk, samisk kultur, bibliotek, litteraturstöd samt kultur och idrott för personer med funktionsnedsättning. Jag står förstas bakom alla våra förslag men yrkar bifall endast till reservation 5.

Fru talman! Förtryck av nationella minoriteter och politik för tvångsassimilering är en mörk och ännu på många sätt obearbetad del av Sveriges historia som lever kvar och har konsekvenser även i vår tid. Människor har osynliggjorts och kartlagts på diskriminerande sätt enbart för att de tillhört minoriteter. Målet var assimilering. Politiken medförde att människor var

tvungna att förneka sitt ursprung och sluta tala sitt språk för att inte bli uteslutna från majoritetssamhället.

Genom internationella avtal har Sverige förbundit sig att skydda och stärka samers, tornedalingars, sverigefinnars, romers och judars rättigheter till identitet, språk, kulturarv och religion. Men mycket återstår att göra. Vänsterpartiet har väckt en omfattande motion för att stärka de nationella minoriteternas rättigheter. Jag kommer i dag att fokusera på de delar som rör den samiska kulturen och de samiska språken.

Situationen för de samiska språken i Sverige är mycket allvarlig. Trots insatser för revitalisering, det vill säga återuppväckande, av språken de senaste decennierna är de fem samiska språken nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska klassade som hotade språk av FN:s organisation för utbildning, vetenskap och språk, det vill säga Unesco. Århundraden av assimileringspolitik har inneburit att många samer aldrig eller endast bristfälligt fått lära sig sitt eget språk. Det får effekter på människors självkänsla, identitetsskapande, känsla av samhörighet och kulturella förståelse.

Sametinget har i dag ansvar för att leda det samiska språkarbetet och har tagit fram en handlingsplan. Behovet av olika språkstödjande, stärkande, rådgivande och informationshöjande insatser är enormt såväl bland samer som i samhället i stort. Bland annat vill man starta fler språkcentrum för att täcka in alla de fem samiska språkvariationerna, för skillnaderna mellan nord- och sydsamiska är lika stora som mellan svenska och isländska.

För att kunna göra skillnad i vardagen är närhet till förskola, barnvårdscentral, skola och andra kommunala och regionala verksamheter viktig. Man kan anordna språkkaféer, ge ut material och stödja föreningsinitiativ mycket lättare om man finns på fler orter i Sápmi.

Vi i Vänsterpartiet vill att Sametinget ska få ytterligare stärkt ställning och att arbetet med de samiska språken ska få ännu mer tyngd.

Sverige har särskilda åtaganden då samerna är ett urfolk, och som ett led i ökat självbestämmande för det samiska folket behövs en särskild samisk språklag. Därför föreslår vi i betänkandet att regeringen tillsätter en utredning i syfte att i nära samarbete med Sametinget och det samiska samhället ta fram ett förslag till samisk språklag.

Fru talman! Det här är alltså ett arbete som ska göras i ett mycket stort geografiskt område, inte sällan med samarbeten över landsgränserna inom Sápmi, och resurserna är långt ifrån tillräckliga. Det samiska biblioteket, som är en resurs för hela landet, har bara en halvtidstjänst för att göra allt detta arbete. Så var det i alla fall när vår motion skrevs i höstas.

Vi i Vänsterpartiet föreslår därför i vår budgetmotion för 2023 en satsning på ytterligare 30 miljoner för att ge Sametinget mer resurser för att arbeta med språkfrågorna. Vi ser att den satsningen skulle kunna komma även det samiska biblioteket till del.

En effekt av att så få har fått undervisning på de samiska språken är att bokutgivningen är ganska skral. Det är ett stort steg att börja skriva böcker om man inte känner sig helt trygg med ett språk. I Norge, till exempel, ges det ut betydligt fler titlar på samiska jämfört med utgivningen i Sverige.

Det finns risk att det blir en negativ spiral om dagens barn och unga inte får tag på intressanta barn- och ungdomsböcker på sitt samiska språk,

så utöver att uppmuntra fler att skriva böcker på samiska behöver vi redan i dag tillgängliggöra den litteratur som finns.

En ytterligare möjlighet att öka utbudet av böcker vore att fördjupa samarbetet när det gäller utlåning av böcker mellan bibliotek i olika länder. Även på det här området föreslår vi en utredning för att det ska bli möjligt att låna böcker från andra nordiska länder på de olika samiska språken.

Det tredje förslaget i vår reservation som jag vill lyfta fram handlar om en samisk nationalscen, för att skapa en nationalscen för teater är också ett sätt att stärka den samiska kulturen.

Giron Sámi Teáhter – ni får ursäkta om uttalet inte blev rätt – har sitt säte i Kiruna med egen scen, egna lokaler och egen administration. Förutom att vara det samiska folkets teater är den även en kunskapsbank för språk och kultur för hela det samiska området. Ett pilot- och utvecklingsprojekt pågick under förra mandatperioden, 2017–2020, med uppdrag att utreda och klarlägga hur Giron Sámi Teáhter kan utvecklas till en samisk nationalscen. En förstudie har såvitt vi förstått överlämnats till regeringen. Det var Kulturdepartementet men även Sametinget som under förra mandatperioden fick ta del av den. Då var åtminstone Moderaterna positiva till förslaget.

Vänsterpartiet anser att en nationalscen för Sápmi bör inrättas. Vi vill gärna höra vad regeringspartierna anser, för i dag säger de nej till vår motion om detta. Jag ser tyvärr ingen representant från regeringspartierna här i kammaren just nu, men jag hoppas att vi kan återkomma till frågan framöver.

Anf. 148 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1 om kulturens oberoende ställning.

Kultur för alla är med sina endast tre ord en kort men viktig rubrik. Sällan har väl en så kort rubrik haft ett så brett innehåll som denna. Vad lägger vi då in i denna rubrik? För mig är det frihet, tillgänglighet och variation. Men det är också alla våra rubriker i betänkandet.

Hur säkrar vi kulturens frihet? Det har många talare före mig varit inne på. Jag ska också ägna en liten kort stund åt detta. För mig och Centerpartiet är det av största vikt att vi säkrar den konstnärliga friheten och att vi håller armlängds avstånd.

Här vill jag passa på att tacka kulturminister Parisa Liljestrand för hennes tydliga återuppreparande av vikten av att politiken håller armlängds avstånd till kulturens innehåll. Det är betydelsefullt, och jag kommer med spetsade öron att fortsätta lyssna efter att budskapet från Kulturdepartementet fortsätter vara detta.

Kulturen är brobyggare från dåtid till framtid, och framtiden går inte att stoppa. Det måste finnas variation, och det måste finnas valmöjligheter. Kulturen skapar också möten med och mellan andra människor och ibland med oss själva. Möts den med ett öppet sinne och nyfikenhet utvecklar kulturen både individer och samhällen.

Fru talman! En decentraliserad kulturpolitik bidrar till ett kulturliv som tar sin utgångspunkt i regionala önskemål och förutsättningar och på så sätt kan utvecklas friare i förhållande till den statliga kulturpolitiken.

Det finns anledning att se över det juridiska skyddet för en fri kultur. Det kan till exempel röra sig om att bilda stiftelser för vissa kulturverksamheter. På så sätt kan kulturen stå mer fri från politisk påverkan.

Jag tycker att det är av stor vikt att kulturen är öppen för alla. Vi ska göra allt för att sänka trösklarna så att fler kan ta del av den kultur som bjuds, både som betraktare och som utövare.

Här har vi ett särskilt ansvar för barnen, fru talman. Barn måste tidigt få möta kulturen och professionella kulturskapare för att inspireras att leta sig vidare i kulturens mångfasetterade värld. Här har givetvis kulturskolan och Skapande skola en oerhört viktig roll.

Kulturen måste finnas i hela landet och vara tillgänglig för alla. Nya grupper måste få tillgång till kulturen. Olika aktörer måste på allvar öppna upp för och nå nya grupper. Kulturellt utanförskap kan inte accepteras. En tillgänglig och närvarande kultur får ett samhälle att hålla ihop och en bygd eller en by att utvecklas. Politikens uppgift är att främja kulturen på alla plan och undanröja hinder i största möjliga mån.

När det gäller våra kulturskapare måste vi förbättra deras villkor. Det finns som sagt många punkter där vi egentligen är väldigt överens. Också det har flera talare lyft fram i dag. Att förbättra kulturskapares villkor handlar om att säkra deras möjligheter att fortsätta sitt konstnärskap. Här spelar konstallianserna en stor och viktig roll.

Åtgärder behövs för att ge bättre och mer rättvisa villkor för kulturella och kreativa näringar samt det fria kulturlivet. Det finns behov av att utreda delar av kulturpolitiken.

För att underlätta för kulturarbetare att vara företagare bör det erbjudas utbildning i entreprenörskap på de konstnärliga högskolorna och folkhögskolorna.

Till sist, fru talman, ska alla, oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation, ha möjlighet att delta i kulturlivet, som rymmer både professionellt burens kultur och amatörers skapande. Kultur stärker självförtroendet och gör att fler tar till vara yttrandefriheten. Detta i sin tur stärker delaktigheten och demokratin i vårt samhälle. Ett brett kulturliv i hela landet underlättar för alla att ta del av det. En stor del av kulturen bärs av våra språk, och språkrikedomen i landet behöver tas till vara; bland annat behöver de nationella minoritetsspråkens position stärkas.

Anf. 149 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Inledningsvis ställer jag mig bakom samtliga våra yrkanden, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 9.

Läsning har mycket stor betydelse för alla delar av livet och är ytterst en fråga om delaktighet i samhället, alltså en demokrati- och rättighetsfråga. Att våra barn ska lära sig läsa i skolan är en självklarhet och en förutsättning för att de ska kunna tillgodogöra sig utbildning i så gott som alla ämnen.

Kulturrådets undersökning visar att cirka 20 procent av 15-åringarna i Sverige inte når över basnivån i läsförståelse. Man kan också se att av alla över 16 år är det 34 procent som inte läst böcker alls det senaste året. Detta ger naturligtvis återverkningar på barns och ungas läsning och inläring. Man konstaterar också att barn och unga i socioekonomiskt svaga områden är i behov av stärkta insatser, liksom barn med flerspråkighet eller funktionsnedsättning.

Läsfrämjande är ju en del av kulturpolitiken, men vad innebär det? Jo, att man tar bort hinder för läsning och öppnar vägar till litteratur, bidrar till att människor kan utveckla alla sina språk samt stärker självförtroende och läsaridentitet. Det handlar också om den konstnärliga upplevelsen.

Fru talman! Jag kan konstatera att regeringen inte lägger fram några förslag för att främja läskunnigheten. Ett viktigt förslag är det som utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning kom med, nämligen att fastställa att alla skolor ska ha tillgång till utbildade skolbibliotekarier och bemannade bibliotek. Som det nu ser ut är det mycket ojämnt i landet men också inom kommunerna.

Låt mig ge några exempel på hur man kan stimulera läsintresset och främja läsningen.

På Vegalyckan, en F-3-skola i Lund, talas 15 olika språk, och där arbetar man aktivt för att varje barn ska lyckas med sin läsinläring. Där bokbadar man, som man kallar det, och har bokbytdagar. Man söker aktivt kontakt med bokhandlare och bokförlag, som sedan är vänliga och skänker böcker. Nyligen fick alla barn i skolan en kasse med sju olika nya böcker – mycket uppskattat såklart. Rädda Barnen och frivilliga studenter hjälper de barn som har behov av extra språkträning och läsinläring på sin fritid. Man använder naturligtvis också leken för att stimulera till läsning.

Jag besökte också nyligen Båstad kommun i Skåne, där huvudbiblioteket och gymnasieskolan samsas i samma hus men finns på olika våningsplan. Där har man inrättat ett fantasyrum med lämplig litteratur – också ett bra exempel på hur man kan stimulera ungdomars läsintresse med litteratur som många ungdomar gillar.

Det sista exemplet kommer från Svenska Akademien. Häromåret gav de ut en poesibok, som delades ut till alla sexåringar i landet. Boken innehåller ett sextiotal äldre och nyare dikter med illustrationer framtagna av några av våra främsta barnboksillustratörer. Tillsammans med varje dikt finns också tips till vuxna om hur man kan prata med barnen om dikterna. Detta var en bra läsfrämjande insats av akademien, som ville uppmuntra vuxna att läsa tillsammans med sina barn.

Jag har gett några goda exempel på hur man kan främja läsandet. Nu föreligger ett förslag från Tidöpartiernas sida om framtagande av en kulturkanon. På vilket sätt skulle då en kulturkanon, i detta fall alltså en litteraturkanon, medverka till en läsfrämjande miljö?

Under frågestunden häromveckan frågade jag kulturministern hur en kulturkanon skulle verka främjande för barns och ungas läsinläring, och jag fick till svar att det skulle kunna vara ett hjälpmedel. En litteraturkanon kan, anser jag, på inget sätt ersätta läsfrämjande insatser. Men när man väl läser bra och har ett stort läsintresse kan man också ta sig an de lite tyngre verken. Läsning är ju en förutsättning för bildning.

Det danska försöket med kulturkanon har vi talat om tidigare här i kamraren; det inbegriper en litteraturkanon. Danmark är för övrigt det enda nordiska land som inrättat en sådan. Försöket har inte varit särdeles lyckat. Jag vill betona att det inte gjorts någon formell utvärdering av kulturkanon i Danmark. Det finns dock ett antal olika utvärderingar som visar på att kanon har haft en liten effekt. Numera görs inga uppdateringar över huvud taget av kulturkanon i Danmark.

Med detta vill jag säga att en öppen debatt om böcker och bäckers värde alltid är välkommen. Men jag vill påstå att vi redan har en fantastisk litteraturkanon i form av de hundratusentals boktitlar som redan finns på alla våra bibliotek i landet.

Hur planerna för en kulturkanon ser ut finns det fortfarande mycket lite information om, även om vi har blivit lite klokare i dag. Jag anser att man först måste se till att våra barn och ungdomar får hjälp och stimulans att bilda sig, och de insatserna måste göras på olika plan. Men av oerhörd vikt är, som jag sagt tidigare, att alla skolor får resurser i form av skolbibliotekarier och skolbibliotek som fungerar.

Fru talman! Ett läsvänligt land kräver en förstklassig infrastruktur för läsning. Bibliotek är grundbulten i den strukturen. Bibliotek är så mycket mer än bara en källa för gratis tillgång till böcker och informationssökning. Bibliotek är också mötesplatser – detta har alla bibliotekarier som jag mött det senaste halvåret vittnat om, och det kan inte nog poängteras. Mötesplatsen är oerhört viktig.

Det stärkta biblioteksanslaget har varit mycket framgångsrikt under de år det har funnits, men det upphör i sin nuvarande form vid detta års utgång. Kommer regeringen att fortsätta att stödja och stärka biblioteken för att utveckla biblioteksväsendet?

De senaste tio åren har cirka tio bibliotek försvunnit varje år, vilket är oroväckande. Det har gjorts satsningar: Bibliotekslagen har tillkommit, och en nationell biblioteksstrategi har diskuterats. Men var finns den vision kring svenska bibliotek som faktiskt står i paritet med de många vackra ord om vikten av läsning som jag tror att vi alla är överens om? Biblioteksdöden är ett hot mot visionen om ett läsvänligt land.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

§ 11 Företag, kapital och fastighet

*Företag, kapital
och fastighet*

Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU12
Företag, kapital och fastighet
föredrogs.

Anf. 150 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Fru talman! Företagen är ryggraden i Sveriges ekonomi. Företag som växer och utvecklas skapar fler jobb och därmed högre skatteintäkter. Ett robust, förutsägbart och rättvist skattesystem är naturligtvis också en viktig del och viktiga förutsättningar för att utveckla våra företag i Sverige.

Då många svenska företag verkar på en internationell marknad behöver svenska skatter också vara konkurrenskraftiga för att svenska företag inte ska missgynnas i den globala konkurrensen. Det är därför välkommet att vi nu har en regering och ett Tidöavtal som slår fast att såväl bolagsskatter som kapitalskatter ska vara konkurrenskraftiga i ett internationellt perspektiv och därmed främja företagsamheten i Sverige.

Bolagsskattens storlek har stor betydelse för tillväxt och investeringar i hela landet. En skattesänkning från 22 procent till 20,6 procent har genomförts, bland annat på moderat initiativ. Det kan finnas skäl att se över

nivån på bolagsskatten i framtiden för att hitta en än mer konkurrenskraftig nivå ur ett internationellt perspektiv – detta inte minst för att för att vi ska få fart på investeringarna för de befintliga företagen i Sverige men också för att vi ska vara attraktiva för nya investeringar.

Våra små och medelstora företag är viktiga för att säkra långsiktig tillväxt och utveckling i Sverige. Vi har genom åren på ett enastående sätt lyckats få fram duktiga entreprenörer och därmed livskraftiga företag med flera tusen anställda. Det är i små och medelstora företag som majoriteten av de nya jobben skapas, och om vi kan få fler företag att gå från små till stora är det ett sätt att öka antalet jobb och återupprätta arbetslinjen.

Fru talman! Vi måste nu igen fokusera på att öka Sveriges tillväxt, för vi har under de senaste tio åren halkat efter övriga Europa och världen. Sverige har de senaste fem åren i praktiken haft nolltillväxt. Detta år är prognosen till och med minus. Detta måste vi ändra på.

Den så kallade entreprenörsskatten är i detta sammanhang en viktig ingrediens för att få fart på utveckling och tillväxt i hela Sverige. En attraktiv entreprenörsskatt ska stärka och få fart på företagande, jobb och Sveriges konkurrenskraft. Även den gröna omställningen gynnas av en attraktiv beskattning av dessa företag.

För att understryka vikten av detta gav regeringen Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag ett antal viktiga tilläggsdirektiv till sin utredning i januari 2023. Utredningen fick som tilläggsuppdrag att analysera på vilket sätt 3:12-reglerna, bland annat utomståenderegeln och bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet, kan förändras för att villkoren för små och medelstora företag ska förbättras, särskilt i fråga om deras möjlighet att växa, anställa och attrahera kapital. Vidare ska utredningen analysera på vilket sätt 3:12-reglerna kan förenklas för att ägarskiften både till närstående och till personal ska underlättas, och i övrigt lämna förslag till ändringar av 3:12-reglerna som kommittén anser är lämpliga.

Fru talman! Skattefrågorna är, som jag har beskrivit det, många gånger viktiga för företags utveckling och tillväxt. Självklart är inte skattesituationen eller skattesystemet det enda som avgör om Sverige skulle kunna öka sin tillväxt. Andra områden som har betydande påverkan är kompetensförsörjning, utbildning och forskning vid våra universitet och forskning och utveckling inom företagen, vilket nu har blivit mer fördelaktigt genom det FOU-avdrag som nyss har utökats. Utöver detta behövs hög effektivitet i tillståndsprocesser och administrativa system som hanteras av stat och kommun.

Fru talman! Kapitalanskaffning är en grundläggande del för all företagsamhet. Utan kapital inga företag, och utan företag inga jobb. I detta perspektiv får inte kapitalbeskattningen hämma möjligheten för företag att hitta kapital för investeringar och expansion. Banker, börsen och privat kapital är viktiga när det gäller att få företag att växa, anställa och utvecklas. Vi får då inte ha skatter som motverkar eller inte är konkurrenskraftiga i ett internationellt perspektiv.

Riksdagen beslutade 2021 att införa den så kallade bankskatten, som fick namnet riskskatt för kreditinstitut. Jag tänkte inte dra igång en debatt om riskskatten här, men jag vill ändå slå fast att den borde avskaffas på sikt. I samband med behandlingen av betänkandet 2021 riktades ett tillkännagivande om att Kommuninvest borde undantas från denna beskatt-

ning eftersom syfte och mål inte träffar Kommuninvest och dess verksamhet. Den frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Fru talman! Investeringsparkonto har blivit en succé sedan det infördes 2012 och har gjort att vi har förenklat sparandet i aktier och fonder för många småsparare i Sverige. Vi tycker att det är rimligt att alla som sparar i ett investeringsparkonto också ska ha möjlighet att delta i nyemissioner och börsintroduktioner oavsett vilket institut som handhar ISK-kontot. Vi ser därför positivt på förslaget om att göra ett förtydligande i lagstiftningen.

Fru talman! Den svenska skattepolitiken avseende företag och kapital ska vid sidan av att säkra goda och stabila skatteintäkter också skapa förutsättningar för en ökad tillväxt och fler jobb samt bidra till den gröna omställningen och ett hållbart samhälle. Skattepolitiken ska uppfattas som legitim och rättvis, med öppenhet och transparens som viktiga ledord.

Fru talman! Jag vill härmed yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 151 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag vill egentligen inte heller dra igång någon debatt om riskskatten, men jag hade tänkt fråga om den. Jag tryckte på replik innan ledamoten hade hunnit kommentera den i sitt anförande.

Vi känner ju till historien kring riskskatten. Det kom väldig kritik mot propositionen när den beslutades här i kammaren. Därför blev det tre tillkännagivanden, bland annat om att Kommuninvest skulle undantas, av många olika skäl. Propositionen fick mycket kritik av våra expertinstitut när det gällde missgynnsam konkurrens i förhållande till utländska banker och så vidare, vilket kan leda till att man flyttar verksamhet utomlands.

Moderaterna var kanske de enda som hade ett yrkande om avslag på propositionen. Många andra hade särskilda yttranden men avstod från att rösta och ta ställning i och med att riksdagen gjorde dessa tillkännagivanden.

Nu finns detta beslut, och frågan ligger i regeringens knä. Moderaterna kontrollerar ju Finansdepartementet. Det moderaten glömde att nämna var att tillkännagivandet faktiskt lydde att man senast i oktober skulle komma tillbaka med ett förslag om ändring eller rättare sagt säkra Kommuninvest. Då skulle detta redan ha varit igång i dag.

Jag tänkte bara höra om ledamoten kan säga något mer om hur detta har hanterats. Ni ligger ju efter i tid. Har regeringen planer på att riva upp bankskatten, eller vad har man tänkt sig?

Anf. 152 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

När det gäller riskskatten och många andra skatter vet ledamoten mycket väl att Moderaterna har en linje som innebär att vi vill sänka flera av dem, och vissa skatter vill vi till och med ta bort. Men i den ekonomiska situation vi befinner oss i, med hög inflation och höga räntor, är det inte perfekt läge att sänka vissa skatter just nu.

Frågan om riskskatten bereds fortfarande på departementet. Vi hade redan när den infördes synpunkter på hela bankskatten, och vi hade särskilda synpunkter på detta att blanda in Kommuninvest i det hela. Riskskatten missar ju sitt syfte när den drabbar Kommuninvest, för det är inte

där som risken i sektorn uppstår. Det riskerar bara att påföra en massa extra avgifter i kommuner och regioner.

Vår ambition är att återkomma så fort som möjligt med ett förslag när det gäller detta.

Anf. 153 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Detta är ju oerhört viktigt. Jag delar naturligtvis kritiken. Vi hade ett innehållsrikt särskilt yttrande om nackdelarna med detta, eller rättare sagt om utformningen av förslaget.

Det drabbar Kommuninvest. Det drabbar medlemsägda banker som lokala sparbanker eller Länsförsäkringar Bank. Detta med Kommuninvest är väldigt allvarligt, för en stor andel av våra små och medelstora kommuner har ingen annan finansiering. De lånar av Kommuninvest för att finansiera investeringar i välfärden. Det kommer alltså att bli dyrare. Det är en väldigt olycklig situation.

Men nu är vi där vi är. Regeringen har att hantera detta oavsett om man vill eller inte. Det var därför jag ville ställa frågan. Jag hör att ledamoten säger att regeringen ämnar återkomma så snart som möjligt med förslag. Jag hoppas att det verkligen blir av, för det är som sagt långt efter angiven tid från riksdagen.

Jag är dock lite osäker. När vi i skatteutskottet hanterade skrivelsen om hur regeringen hanterar alla tillkännagivanden är jag inte helt säker på att skatteutskottet sa: Det är bråttom – skynda på!

Det åligger ju Moderaterna som regeringsparti ett visst ansvar att uppfylla tillkännagivandet.

Anf. 154 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Helena Vilhelmsson om att vi kommer att jobba med frågan.

Jag har själv haft ett stort engagemang i frågan. Jag har skrivit flera debattartiklar om detta och hur det är missvisande att över huvud taget införa skatten men att det slog särskilt illa när det träffade Kommuninvest. Jag delar den uppfattningen och är också orolig då det finns många kommuner – och till och med en del regioner – som är mer eller mindre beroende av finansieringsmöjligheterna från Kommuninvest. Jag kommer alltså att bevaka frågan framöver.

Anf. 155 MATHIAS TEGNÉR (S):

Fru talman! I dag debatterar vi alltså skatteutskottets betänkande 12, vilket som vi redan har hört handlar om skattefrågor rörande företag, kapital och fastigheter.

I betänkandet behandlas många motioner och därmed en stor mängd förslag och frågor. På så sätt skulle man kunna debattera betänkandet hela dagen, men det ska vi såklart inte göra.

Vi socialdemokrater står bakom alla våra yrkanden i betänkandet, men för tids vinning yrkar vi bifall enbart till reservationerna 5 och 16.

Jag skulle till att börja med vilja säga någonting mer generellt om skatter, både företagsskatter och kapitalskatter, för att sedan beröra några av förslagen mer i detalj. Låt mig börja med det generella om skatter!

I jämförelse med många andra länder har Sverige en hög skattenivå. Mätt som exempelvis skattekvot, det vill säga totala skatteintäkter i för-

hållande till bnp, har Sverige en högre skattenivå än många länder – även om skattekvoten i dag är lägre än för ett par decennier sedan.

Med det sagt är det ibland problematiskt att prata om skatter i ett vakuum eftersom skatterna sällan har ett egenvärde. Skatter ska vara effektiva, det vill säga uppnå sitt syfte på bästa sätt, och de ska vara enhetliga, neutrala och likformiga. Skatterna ska aldrig vara högre eller mer omfattande än vad som behövs för deras syfte. Allt annat lika vill vi såklart betala så låga skatter som möjligt. Problemet är bara, fru talman, att ”allt annat lika” inte existerar. Du kan inte både ha kakan och äta den. Därför kan skatter inte debatteras i ett vakuum – de finansierar ju det vi håller kärt i Sverige.

Vi socialdemokrater har alltid drivit en politik för att alla svenskar, oavsett bakgrund, yrke och inkomst, ska kunna välja sin egen väg i livet. På så sätt är vi ett frihetstörstande parti. Vår förste kongressvalde partiledare och förste statsminister, Hjalmar Branting, uttryckte det som att alla måste ges möjligheten att förverkliga sina bästa stämningars längtan.

Ett jämlikt och jämställt samhälle har varit en förutsättning för detta mål, och politik för full sysselsättning har varit ett medel – kanske det viktigaste instrumentet – för att närma oss just fria och jämlika individer i ett fritt och jämlikt samhälle. Denna politik för full sysselsättning har tillsammans med uppbyggnaden av den generella välfärdsstaten varit, och är alltjämt, en av grundpelarna i den svenska folkhemsmodellen.

Denna politik har också ett mycket starkt stöd i stora delar av den svenska befolkningen. Folkhemmet och välfärdsstaten hade varit omöjliga utan skatter. Folkhemmet och välfärdsstaten hade faktiskt varit omöjliga utan skattenivåer som överstiger dem i andra länder i Europa. Det är för att vi har olika ambitioner med staten.

Vi socialdemokrater ser alla fördelarna med den starka svenska modellen, där skattesystemet spelar en central roll i att främja jämlikhet genom att hjälpa till att omfördela rikedom och finansiera offentliga tjänster som trygghetssystem, utbildning och sjukvård – vilket är viktigt för att ge alla medborgare lika möjligheter. Därför kan vi som sagt inte diskutera skatter i ett vakuum.

Detta betänkande handlar delvis om skatterna på företagen i Sverige, som vi hörde i ett tidigare anförande. Om man tittar på internationella undersökningar ser man att utgångspunkten är att företag i Sverige har mycket goda förutsättningar och ramvillkor i förhållande till omvärlden. Sverige har i årtal prenumererat på tio-i-topp-placeringar i olika rankingar gällande konkurrenskraft, exempelvis OECD:s index.

Denna typ av index mäter saker som infrastruktur, hälsa och utbildning, högre utbildning och innovationskraft. Den som tror att Sveriges konkurrenskraft enbart handlar om och avgörs av en enstaka skattesats här – eller, som vi hörde i tidigare anförande, flera skattesatser både här och där – misstar sig alltså. Här är vi tillbaka i att det är det som skatterna finansierar som är så oerhört viktigt för Sverige, och i detta fall är det också viktigt för svensk konkurrenskraft.

Sverige har historiskt visat – och med en framtida ny regering kommer vi också att visa – att Sverige är en kunskapsintensiv nation som ligger i framkant när det gäller innovation, digitalisering och grön innovation. Ska vi fortsätta att ligga i framkant behöver vi en handlingskraftig politik, och där skiljer partierna sig åt. En handlingskraftig politik för grön innovation

åstadkoms inte genom sänkta skatter utan snarare genom att vi gör vårt samhälle starkare.

I detta betänkande har vi socialdemokrater inga förslag till förändringar av skatter på företagande, men totalt sett har vi en progressiv politik för ett bra näringsklimat i Sverige. Det vi vill på detta område är att 3:12-reglerna fortsatt ska utredas så att de är balanserade. Syftet med skattereglerna för fåmansföretag är att vi ska ha neutrala skatteregler, det vill säga neutrala mellan att vara anställd och att vara företagare, och i det avseendet beklagar vi regeringens tilläggsdirektiv kopplat till den pågående utredningen. Som jag nämnde tidigare, fru talman, yrkar vi bifall till reservation 5.

Fru talman! Om jag tillåts vill jag göra en liten utvikning kring vad som inom forskning ibland kallas tillväxtens djupa bestämningsfaktorer, det vill säga vad som på sikt – över tid – leder till tillväxt. Forskningen är inte alltid entydig, men det finns några faktorer man alltid brukar peka på. Det är saker som utbildning, infrastruktur, tillit och låg korruption. Statistiskt vet vi att exempelvis både tillit och låg korruption brukar vara kopplat till mer jämlika samhällen.

Varför nämner jag då detta i en debatt om företagsskatter? Jo, precis som att vissa skatter kan vara tillväxthämmande kan även *sänkta* skatter vara tillväxthämmande om de slår mot faktorer som leder till tillväxt.

Just nu har vi en regering som uppenbarligen inte ser hur vanligt folk har det och som dessutom prioriterar ned saker som utbildning och infrastruktur. Man väljer aktivt att minska tilliten i samhället genom att helt bortse från det man lovade i valet. Man tar också steg i auktoritär riktning, med Orbán som förebild, vilket på sikt troligen leder till korruption. Ett exempel är den stoppade insynen i elstödet, och det finns många andra exempel. Dessa steg läggs samman till en riktning som är fel också om man vill skapa ett bättre företagsklimat.

Vi socialdemokrater ser de naturliga samband jag nämner, alltså vad som leder till långsiktig tillväxt, men det verkar inte regeringen göra. Som lök på denna företagarfientliga lax riskerar man dessutom att erodera stödet för frihandel i vårt land. Frihandeln är ju det mest centrala för ett litet, exportberoende land som Sverige. Innan krisen sysselsatte exportindustrin 1,4 miljoner svenskar, och nästan halva vår bnp kommer från exporten. Därför måste vi i alla sammanhang värna frihandeln.

Det fungerar på samma sätt här: Vi vet från historien att man minskar stödet för frihandel om man urgröper trygghetssystemen och utbildningssystemen. Genom att hota tryggheten lyckas regeringen på så sätt hota även stödet för frihandeln, vilket på lång sikt kommer att vara extremt skadligt för det svenska näringsklimatet.

Här står alltså en viktig strid i svensk politik. Frågan är om vi ska värna handeln, som är betydligt viktigare än enskilda eller många skattesänkningar, exempelvis bolagsskatt, 3:12-regler och bankskatt, som vi hörde i tidigare inlägg. Ibland undrar man om det ska finnas några skatter kvar efter att en borgerlig regering har styrt.

Jag menar att det är viktigt, riktigt och nödvändigt att föra en politik som håller ihop landet om vi på sikt vill ha ett stöd för frihandel, EU:s inre marknad och tillväxt. Om vi vill skapa full sysselsättning är det den typen av politik som behövs. I stället, fru talman, har vi en regering som inte ser dessa samband. Det gör mig orolig.

Dagens regering för en politik där man sänker skatterna för de rikaste – för övrigt inte för företagen; det finns ju inte ett förslag på sänkningar för företagen, även om man pratar om det. I stället vill man sänka skatter för de rikaste individerna. Samtidigt eroderar man det som har skapat det goda svenska näringsklimatet, och då är frågan hur det svenska näringsklimatet kommer att se ut om ett antal år.

Jag ser att tiden rinner iväg, så jag ska bara säga några väldigt korta ord om skatter på kapital. Då behöver vi zooma ut lite grann, eftersom ojämlikheten ökar i världen och har gjort så i decennier. En busslast av världens rikaste personer äger lika mycket som halva jordens befolkning tillsammans. Samma sak gäller faktiskt vårt eget land: fem personer äger mer än fem miljoner svenskar.

Just nu uppger tre av tio ensamstående med en lön under 35 000 kronor i månaden att de inte kan sätta näringsrik mat på bordet till sina barn. Jag tycker att det behöver sjunka in: Tre av tio ensamstående kan inte sätta näringsrik mat på bordet till sina barn!

Då är det uppenbart att Sverige behöver en annan politik, en politik som minskar klyftorna. För att klara det behöver vi inte lägre skatter utan kanske i vissa avseenden faktiskt högre skatter för att göra någonting åt de ökande klyftorna och den ökande ojämlikheten. Men i stället har vi en regering som med kirurgisk precision har sänkt skatten för de rikaste, lagt ned utredningar som skulle kunna göra Sverige mer rättvist och nu remitterar ytterligare skattesänkningar för de absolut rikaste.

Här behöver de som har det bäst också bidra mest, och det är därför vi socialdemokrater vill utreda en beredskapsskatt. Det var något som vi också pratade om i valet och skulle kunna finansiera de ökande behoven i försvaret och samtidigt frigöra resurser för exempelvis dem som har det allra tuffast. Med en beredskapsskatt som betalas av dem som har allra mest i Sverige blir Sverige lite rättvisare. Det är synd att den svenska högern inte ser det.

Avslutningsvis, fru talman, är vi socialdemokrater alltid beredda att delta i diskussioner om en stor och bred skattereform. Det skulle vara bra för Sverige. En sådan måste såklart ha som utgångspunkt att Sverige även framåt ska vara ett framgångsrikt, progressivt och rättvist land. Det står i bjärt kontrast till den politik som förs av regeringen, som just nu sänker skatterna för de rikaste med ökad ojämlikhet som resultat.

Tyvär leder det till ökad orättvisa och faktiskt också ett sämre företagsklimat, och det är dåligt. Det är dåligt för Sverige, det är dåligt för Europa och det är faktiskt dåligt för världen, eftersom Sverige historiskt har varit ett föredöme i de här frågorna.

Anf. 156 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Tegnér för ett intressant inlägg!

Jag skulle vilja kommentera några saker. I mitt anförande försökte jag koppla ihop sambandet mellan kapital, företag och jobb. Är det något som forskningen ändå har bevisat – till skillnad från att forskningen skulle ha bevisat att höjda skatter leder till högre tillväxt – är det ändå att en god kapitalanskaffning leder till framgångsrika företag, vilket leder till fler jobb, vilket i sin tur leder till en hög sysselsättning.

Det är inte så att höjda skatter leder till ökad tillväxt, och det har vi väl sett ganska bra bevis på under de senaste två mandatperioderna. Bara den senaste mandatperioden föreslog den dåvarande regeringen en höjning av 46 olika skatter, något som också genomfördes.

Jag tror att jag i mitt anförande sa att tillväxten de senaste åren inte har varit speciellt bra. Under regeringsåren 2006–2014 var det däremot bra skjuts i tillväxten i Sverige, för då sänkte vi skatten på arbete och förändrade skatten på kapital och även bolagsskatten.

Jag tror att det finns ett väldigt viktigt svar kring det här, nämligen att vi måste komma ihåg att om ska vi ha ett internationellt konkurrenskraftigt företagsklimat i Sverige kan inte våra skatter sticka ut. Sänkt skatt för företagsamhet är otroligt viktigt.

I mitt anförande påpekade jag även att det finns andra ingredienser som är viktiga, till exempel kompetensförsörjning, utbildning med mera.

Anf. 157 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Ahlstedt, för frågan hur det kommer sig att sänkta skatter inte leder till hög tillväxt.

Vi kan ju börja med att hålla oss till forskningen. Där är man tydlig när det gäller tillväxtens djupa bestämningsfaktorer: Det handlar om utbildning, infrastruktur och tillit, som över tid visar sig leda till tillväxt.

Problemet är att när man för en politik som gör världen mer och mer orättvis undergrävs förtroendet för samhället och för handel. Detta ser stora internationella organisationer som OECD, IMF och Världsbanken. De låter ju ibland som rödare sossar än jag, just för att de ser de här sambanden.

Om vi ska titta på tillväxtens djupa bestämningsfaktorer kan vi inte titta på enstaka år. Även det vet vi från forskning. Man kan inte titta på tillväxt per capita under en väldigt kort tid, framför allt inte när Sverige dessutom har haft en förändring av befolkningsstrukturen under de senaste åren. Det är inte ett rimligt sätt att försöka förstå hur man skapar tillväxt.

Jag skulle vilja skicka tillbaka frågan till ledamoten Ahlstedt. När forskningen så tydligt visar att det är andra variabler än skattenivåerna som leder till tillväxt, hur kommer det sig då att Moderaterna inte ser det som IMF, OECD och Världsbanken ser, nämligen att om samhället och världen inte håller ihop kommer både vårt frihandelssystem och tillväxten att bryta ihop, och då kommer vi inte längre att ha en öppen och fri värld?

Anf. 158 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! OECD har vid ett flertal tillfällen påpekat att Sverige inte bör ha för höga skatter på arbete. OECD har också påpekat att det var väldigt bra när Sverige tog bort gåvoskatten, förmögenhetsskatten och arvs-skatten, eftersom det skapade en bättre kapitalanskaffning för Sverige som land.

Socialdemokraterna har ju försökt sig på tre olika försök utanför läroboken. Man utsatte Sverige för en skattechock på 70-talet. Det slutade i total katastrof. Sedan utsatte man Sverige för en ny skattechock på 90-talet. Det gick inte så jättebra då heller. Och även de senaste åtta åren har man försökt utsätta Sverige för en skattechock. Jag skulle inte säga att den var i paritet med de tidigare regeringsperioderna, men det var ändå 46 skatter och ett antal miljarder. Det gick inte så bra då heller.

Det finns många andra viktiga faktorer än skatter, vilket jag var väldigt noga med att påpeka i mitt anförande. Särskilt utbildningsnivå och tillgången till högre utbildning är viktiga tillväxtfaktorer, men det finns även andra delar som bostäder, socialförsäkringssystem och så vidare.

Men det är i grund och botten så att en bra kapitalanskaffning ger livskraftiga företag, och livskraftiga företag ger nya arbeten. Det är detta samband som man hela tiden måste ha med sig, så att man inte beskattar bort kapitalet, beskattar bort företagen eller beskattar bort löntagarna, för då får man ett mischmasch i systemet. Det är därför som vi behöver lägre skatter för företagen på sikt. Vi behöver det redan i dag, men det går inte att genomföra med tanke på hur den ekonomiska situationen ser ut.

Anf. 159 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Först tre gånger historierevisionism: Först och främst var det borgerliga regeringar både under 70-talet och under 90-talet som agerade på ett orimligt sätt, vilket gjorde att de kriser som drabbade Sverige och världen drabbade vårt land hårdare än vad de annars skulle ha gjort.

Ledamoten nämnde arvs- och gåvoskatterna, som togs bort av en tidigare socialdemokratisk regering för att dessa skatter inte fungerade som avsett. Då kommer jag tillbaka till det som jag sa tidigare, nämligen att vi socialdemokrater aldrig kommer att stå bakom skatter som inte fungerar. Däremot kommer vi alltid att utveckla vår politik, för vi vet också att vi behöver ett samhälle som hänger ihop.

Det är samma sak när det gäller kapital. Naturligtvis behövs det kapital som kan investeras. Det ser också vi socialdemokrater. Ibland när man hör Moderaterna låter det som att Sverige har skatter som helt sticker ut i förhållande till resten av Europa. Men i många avseenden har vi väldigt konkurrenskraftiga skatter, vilket också har gjort att det finns god tillgång till kapital i Sverige. Exempelvis är Stockholmsregionen den plats i världen efter Silicon Valley som har flest enhörningar just beroende på en så väl fungerande tillgång till riskkapital plus ett antal andra faktorer. Det är klart att vi också ser det.

Det som oroar mig är att Moderaterna inte ser hela bilden – att de inte ser att om det inte finns en politik för att samhället ska hänga ihop går samhället isär. Då mister människor tilliten, då ökar korruptionen och då bryter handelssystemen samman. Det är det som har hänt i Midwest i USA, och det var det som hände i Belgien när man röstade mot Ceta. Om man inte på riktigt har en idé om att hålla ihop samhället kommer man på sikt också att bryta tillväxten och få en urusel näringspolitik.

Anf. 160 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för anförandet. Det är alltid intressant att lyssna på analytiska och principiella resonemang. Det behövs mer av det i politiken.

Jag ska kanske inte ägna mig åt det utan fördjupa mig i något som kanske är en detaljfråga, men ack så principiellt viktig, nämligen frågan om avdrag för sponsring. Förra året fattade vi beslut här i kammaren om ett förslag till tillkännagivande om att regeringen skulle se över frågan om avdrag för sponsring till idrottsklubbar, eftersom det visar sig att dagens regelverk – märk väl att jag säger regelverk eftersom det inte finns någon beskrivning i lagtext av hur detta ska ske, utan det bygger på domar och så

vidare – slår ojämlikt och ojämsällt. Jag kan återkomma lite mer till på vilket sätt.

Det lustiga var då, tycker jag, att de partier som inte var för detta förslag till tillkännagivande var Socialdemokraterna och Moderaterna. Som tur var röstade kammarens övriga partier för detta. Nu representerar ledamoten inte regeringspartierna, och jag ska därför inte fråga vad som har hänt med tillkännagivandet. Det står i betänkandet att det bereds i Regeringskansliet. Och jag hoppas att någon av de andra representanterna från regeringsunderlaget kan rapportera om det.

Men när det nu kommer en åtgärd med anledning av detta tillkännagivande är min fråga: Hur kommer Socialdemokraterna att ställa sig då? Jag tycker fortfarande att det är väldigt märkligt att Socialdemokraterna var emot detta och att de inte tycker att effekterna av implementeringen av lagstiftningen slår ojämlikt och ojämsällt och vill rätta till det. Min fråga är: Hur kommer ni att ställa er till detta när det kommer förslag?

Anf. 161 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Det första jag tänker på är: rub it in, apropå att inte representera regeringspartier. Det känns ändå lite märkligt att inte representera regeringspartierna när man har varit ledamot sedan 2014. Men så kan det vara.

Jag kan börja med att konstatera att detta är svår materia. Det är, precis som ledamoten gav uttryck för, inte lagstiftningen som reglerar denna fråga, utan det handlar just om tolkning av lagstiftning.

I grunden kan man ha förståelse för de principer som Skatteverket har satt upp, det vill säga att man ska kunna beräkna värdet av sponsring. Det är då baserat på ett antal mer fasta variabler, exempelvis åskådare och så vidare. Så långt, så gott.

Sedan blir det problematiskt. Det vet jag själv. Här får jag passa mig eftersom jag har två olika roller. Men jag är ordförande för Stockholms Ishockeyförbund, som har verkat väldigt mycket för damishockey. Det är klart att när företagen väldigt tydligt uttrycker att det finns ett behov av sponsring av idrott för både killar och tjejer, män och kvinnor blir det problematiskt när det totala regelverket inte stöder denna inriktning. Så långt är vi helt eniga.

Sedan är frågan om rätt väg att gå är att försöka detaljreglera detta. Och den socialdemokratiska ingången var att detta är en fråga som är svår att detaljreglera, även om min uppfattning är att vi ser problemet. Där hoppas jag ändå att Skatteverket och andra aktörer ser detta problem och ser att företag vill sponsra både killar och tjejer. Det är inte samma sak som att sponsringen går över till gåvor. Det är inte detta det handlar om.

Anf. 162 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att ojämsällhet inom idrott är något som fortfarande föreligger, även om vi inte pratar om sponsring. Jag tror att siffrorna fortfarande är 80 procent till pojk- och herridrott och 20 procent till flick- och damidrott. Detta är någonting som fortsätter genom olika strukturer, bland annat reglerna för sponsring.

Sedan ska vi komma ihåg att förslaget till tillkännagivande handlade om en utredning. Vi har inte talat om i detalj hur det ska göras. Precis som i alla andra utredningar måste man gå till botten med vad det är som egentligen är fel. Sedan får man komma tillbaka till kammaren och säga att något behöver ändras i lagstiftningen eller att det kanske är något som regeringen ska kommentera i regleringsbrev. Eller också får man säga att detta är någonting som man inte kan göra någonting åt i lagstiftningen utan att man får fortsätta att jobba med opinion och bildning, alltså folkbildning. För det är klart att detta är en värderingsfråga.

Men det är inte lyckligt, utan väldigt olyckligt, att dessa frågor ofta landar i domstol. Många företag vill sponsra. Det ingår i deras sociala kriterier att de ska ha en hållbar social sponsring, och där ingår jämlikhet och jämställdhet. I dag är det inte så. Som ledamoten nämnde är det mer gynnsamt att sponsra herridrott än damidrott. Det är mer gynnsamt att sponsra arendrotter än individuella idrotter som joggning och orientering. Det är mer gynnsamt att sponsra senioridrott än barn- och ungdomsidrott. Hur ska den lokala rörfirman kunna sponsra ett ungdomslag i fotboll som vill åka på fotbollsläger?

Dessa saker måste vi komma till rätta med. När detta hamnar i domstol är domstolarnas uppgift inte att göra politiska värderingar, som jämställdhet och jämlikhet handlar om, utan de ska bara tolka utifrån lagstiftningen, och det fungerar inte.

Anf. 163 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Jag delar ledamoten Vilhelmssons syn på att det finns problem när det gäller både hur resurser allokeras till idrotten och hur det ser ut.

Jag är, som sagt, ordförande för Stockholms Ishockeyförbund och vet att vi under de senaste tio åren har haft en ökning med 1 300 procent av lag i Stockholm som spelar dam- och flickishockey. Det finns alltså mycket positivt i utvecklingen när det gäller dam- och flickidrott och definitivt inom ishockeyn.

Nu är det inte det som jag ska prata om. Men jag vill bara konstatera att jag delar ledamoten Vilhelmssons syn på problemet, och det gjorde vi socialdemokrater också när detta hanterades. Däremot hade vi en lite annorlunda syn på hur vägen framåt ser ut.

Jag stannar med att konstatera att vi har sett lite olika på hur vägen framåt ser ut, men jag lovar att arbeta ihop med ledamoten Vilhelmsson för att försöka att lösa problemet. Vi har samma bild av problemet.

Anf. 164 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Mathias Tegnér, för ett intressant anförande om relationen mellan tillväxt och skatter!

Socialdemokraterna har styrt de senaste åtta åren. Ni har satt upp några mål. Jag tycker i och för sig att det är bra att sätta upp mål, för de är mätbara.

Ett av målen som Socialdemokraterna hade var att man skulle ha Europas lägsta arbetslöshet. Vi har under de här åren haft exceptionellt låg ränta och dessutom högkonjunktur. Det borde ha gjort att det målet så att säga bara skulle glida in i mål. Europas lägsta arbetslöshet borde ha varit ganska

lätt att nå. De senaste årens högkonjunktur borde ha raderat ut arbetslösheten.

Hur förklarar ledamoten det faktum att vi nu står med en arbetslöshet som tillhör Europas högsta och dessutom har kommit in i en lågkonjunktur? Borde skatterna höjas lite till för att få fart på tillväxten?

Anf. 165 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Rönn, för frågan!

Om vi börjar med förutsättningarna är i varje fall min uppfattning att om vi talar om totalen av den ekonomiska politiken kan man inte säga att vi har styrt under de senaste åtta åren. Vi har haft socialdemokratiskt ledda regeringar, vilket jag har välkomnat just för att man inte har varit i den typ av kaos som jag uppfattar att Sverige har varit i under tiden efter valet. Däremot har flera av budgeterna varit borgerliga budgetar. Under vissa perioder har vi också försökt att samarbeta, exempelvis med Liberalerna.

Delar av den här perioden har vi också sänkt skatterna, bland annat på initiativ från Liberalerna. Precis som jag inte tror att tillväxten bara studsar upp per automatik för att man höjer skatterna tror jag inte heller att den studsar upp när man sänker skatterna.

Jag hävdar att min uppfattning nog har gott stöd i den lilla forskning som finns när det gäller tillväxtens djupa bestämningsfaktorer. Det beror på vad man använder skatterna till. Det är vad som avgör huruvida tillväxten påverkas positivt eller negativt av skatterna.

Om man försöker sig på en exposé över världen och tittar generellt kan vi konstatera att länder med högre skattenivåer som är välfärdsstater generellt sett har en lägre arbetslöshet och en högre sysselsättningsnivå. Det är en del av förklaringen till den svenska arbetslösheten. Vi har en alldeles för hög arbetslöshet. Men vi har också en sysselsättningsnivå som är väldigt hög. Det tänker jag att ledamoten också känner till. Om vi på riktigt ska analysera den här frågan behöver vi se på arbetslöshet och sysselsättningsnivå ihop.

Anf. 166 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Mathias Tegnér, för svaret!

Vissa delar i det tycker jag absolut är intressanta. Det gäller till exempel att det är viktigt vad man använder skatterna till. Förutom det är en viktig del som inte nämndes hur mycket skatteintäkter man har. Det behöver inte bara bero på hur höga skatterna är, utan det kan också bero på hur många som arbetar.

Nu satsar regeringen på utbildning. Vi kommer att gå tillbaka till en kunskapsskola. Vi skulle vilja göra väldigt mycket på det området. Vi kommer nu att ta varje steg för att se till att få en bra utbildning där varje unge klarar skolan.

Vi satsar på yrkesutbildning som är matchad mot arbetsmarknadens behov. Samtidigt kommer vi att ha en ambition att under mandatperioden sänka skatter på bland annat inkomst. Det är en låg arbetslöshet som motverkar utanförskap och att landet dras isär.

Utifrån den forskning som ledamoten Mathias Tegnér presenterar är det viktigt med tillit och att man håller ihop. Det allra bästa sättet att hålla ihop är att fler går till jobbet och att alla som kan arbeta arbetar. Då får vi såklart en större kaka att dela på. Då kan man också sänka skatterna och

ytterligare utveckla och förbättra tillväxten utan att landet slits isär. Hur tänker ledamoten om det resonemanget?

Prot. 2022/23:107

11 maj

*Företag, kapital
och fastighet*

Anf. 167 MATHIAS TEGNER (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Rönn, för frågan!

Vi delar en del åsikter kopplat till ledamotens senaste inlägg. Jag är definitivt av uppfattningen att den som kan jobba ska jobba. Jag är också av den uppfattningen att om fler går till jobbet blir det ett sätt att få ett samhälle att hänga ihop. Det är ett klassiskt socialdemokratiskt sätt att försöka minska klyftor.

Därför var det glädjande innan pandemin att vi hade den lägsta användningen av olika typer av trygghetssystem och sociala stödssystem sedan 70-talet. Något hände i Sverige som gjorde att det var fler människor som sökte sig ut på arbetsmarknaden. Det är i grunden positivt.

Däremot är vi helt oeniga om huruvida regeringen satsar på utbildning. Min uppfattning är, med all respekt, att en lögn inte blir sann bara för att den upprepas. Jag hör hur kommuner från hela landet skriker efter ökade resurser.

Eftersom regeringen inte vill skjuta till mer resurser riskerar kommunerna att tvingas skära på centrala saker som skolan. Jag tror att det var ledamotens kollega Lotta Edholm som uppmanade sin egen hemkommun Stockholm att bryta mot lagen och sälja mark för att kunna satsa på skolan.

En rimligare politik hade varit att regeringen sköt till pengar till kommunerna så att de kunde satsa på skolan och välfärden. Ännu märkligare blir det när man konstaterar att regeringen har skurit i en del av de yrkesutbildningar som vi vet leder till arbete.

Vi är helt oeniga, ledamoten Rönn, när det gäller huruvida regeringen satsar på skola och utbildning. Men jag hoppas att vi gemensamt kan arbeta för en politik som leder till riktiga satsningar på utbildning. Det tror jag leder till tillväxt i framtiden.

Anf. 168 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Vi debatterar i dag skatt på fastigheter, företag och kapital. Kristdemokraternas ekonomiska politik vilar på insikten om att arbete och välfärd åt alla bara kan uppnås genom att personer, familjer, företag och civilsamhället tillsammans tar ansvar för vår samhällsgemenskap.

Det är företag som skapar möjlighet för människor att få ett arbete. Det är en av politikens viktigaste uppgifter att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och därmed skatteintäkter som kan användas till den gemensamma välfärden.

Skatter och avgifter bidrar till konkurrenskraft, och regelbördan som drabbar företagare ska minskas. Denna regering arbetar därför för ett rättvist skattesystem med generella och tydliga regler.

Vi kristdemokrater är glada att de så kallade 3:12-reglerna håller på att utredas för att förenkla dem. De behandlar ägarens utdelning och kapitalvinst vid försäljning av aktier i småbolag. De behöver ta särskild hänsyn till småföretagarens situation och underlätta ägarskiften. Det ser man nu till.

Fru talman! Investeringsparkontot, ISK, har vuxit snabbt till att bli den vanligaste kontotypen för aktivt aktie- och fondsparande. Det finns i dag cirka 2,4 miljoner ISK-innehavare.

Sparformen kom till för att underlätta för vanliga privata sparare att placera sina pengar. Kontot har en schablonskatt på hela insättningen men inga andra avgifter. Det ökar rörligheten, och spararna kan flytta sina innehav smidigt mellan banker i olika ISK.

Men det finns otydligheter när det gäller vissa aktietransaktioner när noterade bolag ska göra emissioner med både nyemitterade och befintliga aktier. Skatteverket har gjort ett förtydligande, och de tolkar det som att befintliga aktier inte får föras in i ett ISK-kontot.

Kristdemokraterna menar att tvetydigheten är olycklig. Det drabbar sparare som inte kan ta del av noteringar och emissioner som de borde ha rätt till. Vad vi kan se finns heller inget negativt med att hantera alla aktietyper på samma sätt.

Jag är därför glad att vi nu gör ett tillkännagivande om att även nyemissioner ska kunna ingå i ISK. Det är bra för alla våra småsparare.

Fru talman! Bostadssituationen är i många fall svår för invånare i både större och mindre kommuner. Vi kristdemokrater anser att det bör finnas en möjlighet för bostadsföretag på marknader där produktionskostnaden avsevärt överstiger marknadsvärdet att göra nedskrivningen under en längre period om fem till sju år som en ny gräns för att underlätta för byggande i framtiden, framför allt i mindre kommuner.

Svensk bostadsmarknad är i behov av reformer för att tillgången till bostäder ska öka. Det behövs färre hinder, snabbare planprocesser och underlättad privatuthyrning. Fler måste ges möjligheten att äga sitt hem. Flera åtgärder vidtas nu av regeringen, och en ökad rörlighet på bostadsmarknaden är på väg. Det gläder mig mycket.

Fru talman! Kristdemokraterna har länge tillsammans med den maritima näringen drivit kravet på en så kallad blå skatt – en tonnageskatt som möjliggör för rederier att betala skatt i Sverige efter fasta taxor baserade på storleken på fartygen i den ägda flottan. Efter många år infördes denna skatt under 2017. Den ger bättre villkor för den svenska sjöfarten, som nu kan konkurrera med övriga Europa. Men skatten behöver ses över, och regeringen arbetar nu med det tillkännagivande som vi fick igenom i riksdagen under förra året.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på alla reservationer.

Anf. 169 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi de motioner som har kommit in under den allmänna motionstiden gällande skatteförslag som berör företag, kapital och fastigheter.

Sverige har en diversifierad och dynamisk företagsmiljö med företag som verkar inom en rad olika sektorer och branscher. Vi är kända för att ha en hög andel små och medelstora företag, vilka är en viktig drivkraft bakom landets ekonomiska tillväxt och sysselsättning. Faktum är att 99,4 procent av samtliga företag i Sverige är små och medelstora företag med färre än 50 anställda.

Samtidigt finns det också stora multinationella företag med global räckvidd som har sitt ursprung i Sverige. Vi har en tradition av entreprenörskap och innovation, och många av Sveriges företag är kända för att ha ledande positioner inom teknologi, miljövänlighet och hållbarhet.

Fru talman! Företagen i Sverige utgör till stora delar ryggraden i skattebasen. De bär upp samhället, och det välfärdssamhälle som vi vill värna, ekonomiskt. Om ett företags situation gör att de känner sig tvingade att flytta utomlands tappar vi i skattekraft. Därför måste vi ha ett skattesystem som gör det attraktivt för företag och företagare att investera och utveckla sina verksamheter i Sverige.

Coronapandemin påverkade det svenska näringslivet kraftigt. Många stödpaket presenterades, men vi behöver se över hur man skapar goda förutsättningar för svenska företag att ta sig igenom ansträngda situationer. Det handlar om att rusta näringslivet inför framtiden och stärka dess konkurrenskraft. I det arbetet behöver vi lyfta på flera stenar och inte lämna potentiella åtgärder utan diskussion.

Fru talman! Ett förslag som skulle kunna vara av intresse är en förändring av dagens system för ett bolags resultatutjämnning över åren. I nuläget kan ett bolag som gör en förlust bara kvitta den mot eventuella vinster kommande år, trots att framtiden kan vara osäker. Systemet är alltså mer spekulativt än om bolaget hade fått kvitta förlusten mot tidigare års reella vinster. Det systemet kallas carry back, eller tax carry back, och används i dag i flera länder som en del i deras respektive bolagsbeskattning. Det gäller bland annat USA, Storbritannien och Kanada.

I praktiken innebär ett sådant system att företag som har betalat in skatt för tidigare års vinster men som under ett år uppvisar en förlust skulle kunna ges möjlighet att få återbetalning av den skatt de tidigare betalat redan året efter förluståret. Detta system möjliggör ett välbehövligt kapitaltillskott för många bolag som har en tillfällig svacka men som genererat vinst tidigare och under mer normala verksamhetsår. Det ska inte förväxlas med dagens system med periodiseringsfonder och de begränsningar som dessa har.

Systemet vore därutöver lättadministrerat och svårt att fuska med. Flera länder, däribland Norge, Belgien och Tjeckien, har under pandemin kommit till insikt om de potentiella fördelarna med carry back och därför implementerat systemet för att stödja det inhemska näringslivet. Därför tycker Sverigedemokraterna att regeringen borde kunna undersöka och utreda möjligheten att införa ett liknande system i Sverige.

Fru talman! De senaste årens kraftiga befolkningsökning har bidragit till en stor efterfrågan på bostäder. Trots att det har byggts nya bostäder i en aldrig skådad takt finns det fortfarande en bostadsbrist. Den senaste tidens räntehöjningar och den tillbakagång som har skett för fastighetsbolag borgar för att det förmodligen kommer att vara en betydligt svagare tillväxt för bostadsbyggandet ett antal år framöver.

För att mer effektivt utnyttja ett redan befintligt bostadsbestånd har Sverigedemokraterna har under lång tid motionerat om att höja gränsen på 40 000 kronor för schablonbeskattning vid uthyrning av privatbostäder. Därför är det ändå glädjande att regeringen nu remitterar ett förslag inför budgetprocessen om att höja schablonavdraget till 50 000 kronor.

Detta kommer naturligtvis inte att lösa bostadsbristen, men man höjer därigenom incitamenten att hyra ut sin privatbostad, antingen helt eller delvis, samtidigt som en bostadsbehövande får bättre möjligheter att flytta till exempelvis ett jobb eller till studieorten.

Fru talman! Även om tiderna är svåra för många med inflation, räntehöjningar, livsmedelspriser, bränslepriser och elpriser är det viktigt för den

som har möjlighet att lägga undan och spara en slant för framtiden. Historiskt har vi sett att det är bra med ett brett aktie- och fondsparande i befolkningen. Det är bra för att stärka den enskildes finansiella situation, och det är även bra för landet som helhet med ett högt inhemskt ägande av bolag som främst verkar i Sverige.

Att svenskarna ska vara ett ägande folk är något som vi tidigare har pekat på, och därför är det viktigt att utvidga och förenkla möjligheterna till investeringar och sparande. Investeringssparkontot, ISK, som infördes som en schablonbeskattad sparform 2012, har kommit att bli mycket framgångsrikt hos småsparare.

Det gäller inte minst mot bakgrund av dess schablonbeskattningsmodell, som eliminerade det krångel som många upplevt i deklarationstider med att hitta gamla inköpsnotor och hålla koll på genomsnittliga anskaffningsvärden, historiska nyemissioner och såväl realisationsvinster som förluster. Denna sparform torde dessutom ha minskat den administrativa bördan inte bara för den enskilde utan även för Skatteverket, som vid granskning av deklarationerna kan ägna sig åt att hitta andra felaktigheter eller försök att lämna oriktiga uppgifter.

När sparformen fyllde tio år, för drygt ett och ett halvt år sedan, visade en mätning att det var en stor del av svenskarna som hade ett ISK och att de flesta sparade till sin egen pension.

Sparformen har ofta beskyllts för att vara alltför skattemässigt förmånlig. Och visst har det varit en förhållandevis låg beskattning, då just schablonbeskattningen bygger på statslåneräntan, som under många år varit låg samtidigt som börserna har haft en positiv utveckling.

Men innan man på ett rättvisande sätt kan utvärdera sparformen behöver den ha genomgått en hel konjunkturcykel. Just nu stiger räntorna samtidigt som vi förmodligen är på väg in i en lågkonjunktur. Detta är en kombination som gör att sparformen blir mindre förmånlig för spararen, och faktum är att skatten på ISK i år är två och en halv gånger högre än den var förra året, på grund av den höjda statslåneräntan.

Dessutom tickar ju skatten från alla ISK-konton in till staten, även om börserna skulle sjunka och färre skulle välja att sälja sina värdepapper.

Investeringsparkontot har dock flera nackdelar för spararen jämfört med sparande på ett vanligt depåkonto. På grund av lagteknikaliteter har det inte alltid varit möjligt för ISK-innehavaren att delta när ett nytt bolag ska introduceras på börserna eller när ett företag ska genomföra en så kallad nyemission, det vill säga att man ska ge ut fler aktier på marknaden för att få in mer kapital till företaget.

Detta hoppas vi nu kunna komma till rätta med när ett enhälligt utskott bifaller Sverigedemokraternas motion och ett tillkännagivande riktas till regeringen om att se över denna lagstiftning så att ISK-innehavaren ska kunna delta vid dessa händelser direkt med sitt konto, utan att behöva gå via ett depåkonto.

Slutligen, fru talman: Sveriges skattesystem behöver vara konkurrenskraftigt i den globaliserade värld vi lever i. Vi behöver fortsatt vara ett land där det är attraktivt för entreprenörer att förverkliga sina affärsidéer och därigenom skapa arbetstillfällen och beskattningsunderlag som behövs för att finansiera vår välfärd.

Sverige är, trots att skattetrycket minskat något under 2000-talet, fortfarande ett av de länder i världen där skattetrycket är som högst. Därför är

det än viktigt att vi politiker använder medborgarnas inbetalade skattemedel på det ansvarsfulla sätt som de förtjänar.

Med det sagt, fru talman, vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 17 i betänkandet.

Anf. 170 CECILIA RÖNN (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Liberalernas ingång är att skattesystemet ska vara utformat så att det gynnar flit, ambition och utbildning. Då är det mer attraktivt att arbeta, investera och starta företag. Då får vi en större kaka att dela på till den så viktiga gemensamma välfärden.

För att kunna bygga en stark gemensam välfärd behöver vi goda skattemässiga villkor för individer och företagande. Det är så vi kan se till att det finns lärare i klassrummen, läkare och sjuksköterskor på vårdcentralen och poliser på torget. Ju fler som arbetar och startar företag, desto större blir kakan till vår gemensamma välfärd.

I dag debatterar vi en rad olika förslag som alla är viktiga och påverkar alla individer på något sätt. Jag kommer att gå in på några delar: ISK, 3:12-reglerna och Socialdemokraternas mycket dåliga förslag om beredskaps-skatt, som inte kan lämnas utan kritik.

Fru talman! Jag vill börja med ISK, investeringssparkonto. Precis som talare före mig har sagt är det ett väldigt vanligt och populärt verktyg att spara i. Här föreslår riksdagen ett tillkännagivande som handlar om att lagen om investeringssparkonto ska förtydligas. Det är mycket bra, som tidigare talare har redogjort för.

ISK infördes 2012 och var en reform för att fler människor enkelt skulle kunna spara i finansiella instrument som aktier och fonder. Det är viktigt och bra. Nu kommer regeringen dessutom att ta ytterligare ett viktigt steg under denna mandatperiod inom ramen för Tidöavtalet för att underlätta för människor att spara. Vi är överens om att på Liberalernas initiativ sänka skatten på sparande genom att en grundnivå på 300 000 kronor i ISK görs skattefri. Detta ser jag fram emot, då det kommer att underlätta för många människor att bygga en buffert, spara till sitt första boende eller göra något annat viktigt.

Fru talman! Jag går vidare till 3:12-reglerna, som det också finns flera motioner om. Här arbetar en utredning som tillsattes 2022 för att bland annat förenkla 3:12-reglerna. Detta är bra och viktigt, då dessa i dag är alltför snåriga. Nuvarande regering har också lagt fram ett tilläggsdirektiv. Jag är väldigt glad för det, då det blev tydligt att man skulle titta på reglerna för att förbättra dem och inte i syfte att höja skatten. Dessutom fick utredningen i uppdrag att analysera om reglerna kan förenklas för att underlätta ägarskiften både mellan närstående och till personal.

Varför är då detta så viktigt? Jo, det finns flera anledningar. Det faktum att fyra av fem jobb skapas i de små företagen med upp till 50 anställda är en viktig anledning. Många av dessa bolag omfattas av 3:12-reglerna. Sverige är redan i dag en kunskapsnation och ett land som har varit basen för flera företag som har kunnat växa sig stora på en internationell marknad. Det är något vi ska vara väldigt stolta över. Därför är det också viktigt att kunna ha bra förutsättningar för de små företagen i vårt land. Alla är någon gång nystartade och små. Vissa förblir små men stabila och kan skapa tryg-

ga jobb, och vissa blir stora och tar sig ut på den internationella marknaden. Allt är bra för Sverige.

Fru talman! Till sist vill jag beröra Socialdemokraternas förslag på en beredskapsskatt, som även Vänsterpartiet har ställt sig bakom i betänkan-

det.
På 90-talet gjorde vi den så kallade århundradets skattereform. När Socialdemokraterna förhandlade med oss liberaler 1989 kom vi fram till två bärande principer: 90 procent av svenskarna ska inte betala statlig skatt, och hälften kvar till löntagare. Hälften kvar till löntagare – det tål att upprepas.

Dessa principer verkar Socialdemokraterna helt ha glömt bort. Nu vill de höja skatt efter skatt, vilket kommer att drabba allt fler inkomsttagare och yrkesgrupper. Detta är inte värdigt ett parti som säger sig ta ansvar för tillväxt och dessutom säger sig stå på löntagarnas sida.

Det har precis varit första maj, och jag har sett många av mina socialdemokratiska kollegor med en ny, fin förstamajpin på kavajslaget. Jag har sett flera inlägg i sociala medier om deras kamp och förstamajtåg. Jag undrar: Kamp mot vad? Sedan den stora skattereformen för 33 år sedan har Socialdemokraterna styrt i 22 år. Av de senaste 90 åren har Socialdemokraterna styrt Sverige i 73 år. Jag vill ge mina socialdemokratiska kollegor tipset att nästa första maj börja sjunga vers 4 i *Internationalen*. Låt mig citera en del av den versen: ”Vi under skatter dignar ner.”

Fru talman! Tillbaka till skattereformen. Redan 1995 frångick Socialdemokraterna den överenskomna principen om hälften kvar. Då införde de värnskatten – en tillfällig skatt, sa Socialdemokraterna. Den var tillfällig i 25 år.

År 2020 avskaffade Liberalerna värnskatten tillsammans med Socialdemokraterna, och det är vi mycket glada för. Det var en skadlig skatt, som enligt beräkningarna skulle finansiera sig själv. Dessutom har Sverige trots avskaffad värnskatt en av världens högsta marginalsatser. I dag är det över 1 miljon löntagare som betalar statlig skatt.

Fru talman! Nu vill Socialdemokraterna införa en beredskapsskatt för att vi ska kunna rusta upp försvaret. Det är ett mycket dåligt och skadligt förslag, och jag är lättad över att det inte kommer att få majoritet i kammaren.

Jag undrar också hur man ska kunna lita på Socialdemokraterna. Så fort de får tillfälle kommer de att vilja öka skattebördan för en stor del av landets löntagare i massor av yrken. Låt er inte luras att tro att det bara påverkar vd:ar, höga chefer och riksdagsledamöter, som de brukar prata om i kammaren. Nej, det kommer att drabba vanliga arbetare i massor av bristyrken som poliser, lärare, läkare och sjuksköterskor. Det är en skadlig politik som hämmar Sveriges tillväxt.

Lösningen är inte att lägga större skatteok på dem som jobbar i dag. Lösningen är att göra kakan större genom att fler kommer in i arbete och att fler startar och driver företag. Det är det som gör att tillväxten ökar. Det är så vi finansierar alla viktiga delar av vår välfärd – försvaret, skolan, sjukvården, äldreomsorgen och mycket mer. Inga särskilda skatter för särskilda delar av välfärden, tack!

(Applåder)

Anf. 171 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte nästan säga tack, ledamoten Rönn, för frågan.

Ledamoten sa i sitt anförande att hon inte förstod hur vi på första maj kan demonstrera mot orättvisor när vi har styrt så pass länge som vi har gjort. Dessutom konstaterade ledamoten att man inte ska lita på S. Med tanke på att Liberalerna under förra mandatperioden helt lämnade det man lovat och skrivit under på blir ju den typen av uttalanden lite anmärkningsvärda. Extra anmärkningsvärda blir de när ledande liberaler nu flyr partiet – jag tänker närmast på Cecilia Malmström – just för att Liberalerna faktiskt har lämnat lite av sin liberala själ.

Är det någonting man ska ta med sig från den här debatten och det politiska läget i Sverige är det väl: Lita inte på Liberalerna om du vill ha liberal politik! De har nämligen helt lämnat sin liberala själ och är nu en del av den högerpopulistiska rörelsen i Sverige. Det har också ert Europaparti konstaterat. Jag undrar hur länge ni kommer att få vara kvar där eftersom ni för en högerpopulistisk politik.

Anledningen till att socialdemokrater kan demonstrera på första maj är att vi demonstrerar mot orättvisor. Vi är som sagt ett frihetstörstande parti, och vi tycker inte att ett land som Sverige ska styras enbart av politiken. Sverige är en del av en öppen, globaliserad ekonomi, och allting som händer i Sverige påverkas inte av politiken. Då kommer vi alltid att vara i opposition mot orättvisor.

Jag skulle vilja att ledamoten förklarar: Hur kan man som liberal inte vara i opposition mot exempelvis att 70–80 personer äger hälften av resurserna här på jorden?

Anf. 172 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Det kom ju en fråga under de sista tio sekunderna, efter en rant om vad som hänt på sista tiden. Kan man lita på Liberalerna?

Kärnkraften har vi velat ha. Och vi gick inte med i energiöverenskommelsen. Där har vi stått stadigt. Har Socialdemokraterna gjort det? Nej, jag tror inte det.

Nato började vi prata om för 20 år sedan. När var det Socialdemokraterna ändrade sig? Det gjorde de på några månader förra året.

Värnskatten var också en sådan sak. Den såg vi till att avskaffa.

Liberalerna står för utbildning, jämlikhet och frihet. Det har vi alltid gjort under de över hundra åren vi har suttit i riksdagen. Det kommer vi att fortsätta göra kommande hundra år också.

Vi samarbetar gärna med flera partier för att få igenom bra reformer som är viktiga för Sverige. Det viktiga för oss är resultatet. Och vi vet mycket väl var vi har våra liberala värderingar.

Man kan absolut demonstrera mot orättvisor. Men jag menar ju att det är en orättvisa att det gick att överge århundradets skattereform på fem år när man var överens med oss liberaler om hälften kvar till löntagare och att inte mer än 10 procent av Sveriges befolkning skulle betala värnskatt. Det är en orättvisa att vi tar ut så mycket skatt från folket när de jobbar.

Det är mycket bättre politik att faktiskt stå upp för det vi kom överens om – hälften kvar. Jag undrar om ledamoten Mathias Tegnér skulle kunna tänka sig det. Jag håller verkligen med Mathias Tegnér om att vi behöver en stor skattereform, vilket han sa i sitt anförande. Jag skulle jättegärna ta

den diskussionen. Men då är det viktigt att komma överens om principer som kan vara i mer än fem år.

Anf. 173 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det var härligt att vi kom tillbaka till skattepolitiken. Om man tittar på åren som gått sedan skattereformen ser man att det finns ett antal saker som har justerats. Det är riktigt att Socialdemokraterna i vissa avseenden har förändrat den skattereformen, exempelvis det som togs upp tidigare om att ta bort arvs- och gåvoskatt, som Liberalerna annars brukar lyfta upp som något positivt.

I grunden tror jag att det hänt väldigt mycket de senaste 30 åren. Därför skulle det vara bra med en bred skattereform. Det tror jag att många ser i Sverige. Vi socialdemokrater skulle definitivt vara beredda att samarbeta om en sådan.

Den typen av breda överenskommelser är ju kompromisser. Det tror jag att ledamoten Rönn känner till. Men om man ska kunna röra sig framåt i en sådan stor och bred skattereform tror jag att man också behöver titta ut över världen för att se vilka problem som finns där i dag. Då måste man kunna hantera att det i vissa avseenden säkert behövs sänkta skatter. Men man måste också kunna hantera att världen i andra avseenden har blivit extremt mycket mer orättvis än den var för 30 år sedan. Då behöver man våga adressera det också.

När ledamoten säger att Liberalerna alltid har stått för jämlikhet och frihet känner jag ändå att det finns ett behov av att titta på den politik som just nu förs av den regering som Liberalerna ingår i. Den politiken är nämligen inte jämlik och leder inte heller till frihet.

Anf. 174 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Jag tänker och tror ändå i grunden att Socialdemokraterna har goda intentioner. De pratar i alla fall mycket om frihet, solidaritet och jämlikhet. Men de glömmet att man i det inte ska hålla tillbaka individen. Det är precis där det finns en stor skillnad mellan oss.

Vi ser individen, inte en stor massa. Individen ska kunna välja själv. Individen ska kunna bestämma om man vill starta företag eller vara löntagare, hur man vill försörja sig.

Ingen kan väl tvivla på att Liberalerna står upp för den lilla människan som inte kan göra sin röst hörd. Vi har gått i bräsch för hbtq-rörelsen. Vi har gått i bräsch för LSS-lagstiftning och många frihetsreformer för dem som inte kan göra sina röster hörda.

Det är intressant att ledamoten Mathias Tegnér tog upp tillväxt och vad som händer runt om i världen. Euron är nämligen ytterligare en sak där man kan lita på Liberalerna. Vi har under väldigt lång tid varit för den.

I dag släpptes Finanspolitiska rådets rapport om ekonomin under 2022. Det intressanta var att den visade att nettoexporten minskade förra året, trots svag krona. Det betyder att vi blir fattigare och fattigare i världen. Det är ytterligare en sak som jag tror att vi måste börja diskutera nu. Där välkomnar jag även Socialdemokraterna och ledamoten Mathias Tegnér.

Hur gör vi för att Sverige, som är en liten kunskapsnation med stort exportbehov, ska kunna stå starkt i en föränderlig omvärld, just för att vi ska kunna ha friheten och vår fantastiska välfärd och kunna utveckla den?

Jag hoppas att vi ska kunna föra mer diskussioner om hur vi gör det på ett bra sätt tillsammans.

Prot. 2022/23:107

11 maj

*Företag, kapital
och fastighet*

(TREDJE VICE TALMANNEN: Det får ske en annan gång. Nu är replikskiftet avslutat.)

Anf. 175 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Klyftorna i Sverige har ökat de senaste åren, i takt med att skatter avskaffats och löner höjts utan att de lägsta lönerna och socialsystemen följt med. Det behövs större omfördelning. Skatt efter bärkraft och välfärd utifrån behov är omfördelningens kärna.

Eftersom välfärden finansieras av offentliga medel blir skattepolitiken ett av de mer ideologiskt betydelsefulla politikområdena, kanske det mest betydelsefulla.

Vänsterpartiet vill inleda arbetet med en genomgripande skattereform som ska skapa ett enhetligt, rättvist och legitimt skattesystem som kan bidra till en långsiktig finansiering av välfärden. Vår generella utgångspunkt är att staten inte ska använda lägre skattesatser och olika skatteavdrag som stöd till vissa företag eller branscher eller för att påverka konsumtionsmönster och arbetstider.

Skatter ska finansiera gemensamma åtaganden och jämna ut inkomstskillnader. De mest prioriterade områdena att komma till rätta med är den urholkade kapitalbeskattningen och den extremt ojämna förmögenhetsfördelning vi har i Sverige. Om vi ska ha ett samhälle som håller ihop kan vi inte upprätthålla klassamhället och de stora skillnader som finns i människors livsvillkor.

Det finns ingen anledning att koncentrera pengarna till några få och låta andra hamna efter. Det är de som redan före krisen hade svårt att få ekonomin att gå ihop som nu drabbas hårdast. Decennier av skattesänkningar och subventioner för de rika har inneburit växande klyftor, och vi har nu ett ekonomiskt system som behöver lagas, så att flertalet kan få det bättre.

När vi nu är inne i den största ekonomiska krisen sedan 90-talet måste de som gynnats av tidigare skattepolitik vara med och finansiera nödvändiga satsningar på välfärden och på att rusta upp samhället. Det behövs kraftfulla offentliga investeringar. Här är skattesystemet avgörande för att vi ska kunna sätta stopp för den ekonomiska ojämlikheten och börja omfördela mer till det gemensamma.

I Sverige har den rikaste procentens förmögenheter fördubblats sedan 80-talet. Kapitalinkomster är koncentrerade till de allra rikaste. De är också en av de främsta förklaringarna till de ökade inkomstskillnader vi har sett de senaste åren. De rikaste har dessutom ofta möjlighet att omvandla arbetsinkomster till lågt beskattade kapitalinkomster. De tjänar helt enkelt pengar på pengar som i stället skulle ha omfördelats för att exempelvis rusta upp vården och den generella välfärden.

Det går att göra något åt detta genom att särskilt beskatta enskilda väldigt rika för att göra det bättre för flertalet. Skatter på kapitalinkomster och förmögenheter innebär inte bara mer rättvisa och välfungerande samhällen utan också en maktförskjutning bort från ett fåtal kapitalägare.

Vi i Vänsterpartiet har lagt fram flera förslag i vår budgetmotion, och i kommande omröstning kommer vi att stödja reservation 7 om en översyn av beskattningen av kapitalinkomster och stora ekonomiska tillgångar.

Fru talman! Vänsterpartiet har vid upprepade tillfällen lagt fram förslag till riksdagen om att utreda huruvida inkomstskattelagens bestämmelser om fast driftställe är ändamålsenligt utformade för att täcka in utländska företag som i stor omfattning verkar i Sverige.

Enligt fackförbundet Byggnads bör det införas en striktare tolkning av begreppet fast driftställe. Ett företag som kontinuerligt, regelbundet eller periodiskt är aktivt i Sverige under en tolv månadersperiod ska alltid anses etablerat i Sverige. Vänsterpartiet föreslår därför att det ska utredas om inkomstskattelagens bestämmelser om fast driftställe är ändamålsenligt utformade för att inkludera utländska företag som i stor omfattning verkar i Sverige. Byggnads kom så sent som förra året med en rapport där man hade granskat flera byggbolag och konstaterat flera fall av fusk på stora arbetsplatser, också kopplat till begreppet fast driftställe i en del fall.

Ett annat förslag från Vänsterpartiet är att det ska vara möjligt att göra avsättningar till framtida underhåll även för hyresrätter. I dag görs en sådan avsättning via hyran och beskattas som vinst. Småhusägare och bostadsrättsföreningar har däremot möjlighet att jämna ut kostnaden genom att göra avsättningar till framtida underhåll utan att det får några skattemässiga konsekvenser. Detta försvårar möjligheterna till underhåll i hyresfastigheter och gör det olönsamt för fastighetsägare att göra avsättningar. I stället vältras kostnaderna för förslitning över på framtida hyresgäster.

För att komma till rätta med denna skattemässiga orättvisa, jämfört med ägda bostäder, föreslår Vänsterpartiet att skattefria underhållsavsättningar ska införas även för hyresfastigheter. Det kommer att minska antalet renoveringar. Människor måste ha råd att bo kvar även efter det att en lägenhet har renoverats.

Fru talman! Jag vill tydliggöra att jag självklart stöder alla Vänsterpartiets motioner och reservationer, men här yrkar jag bifall till reservation 7 om kapitalinkomster och reservation 11 om skattefria underhållsavsättningar för hyresrätt.

Anf. 176 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Det här motionsbetänkandet behandlar många viktiga frågor för både företag och civilsamhälle. Ni vet, företagen – de som skapar fyra av fem jobb i vårt land. Några av de frågorna har jag berört i replikerna, men det är ytterligare några jag vill peka ut här.

Det råder bostadsbrist i Sverige. I betänkandet tas det upp frågor som Bostadsbeskattningskommittén har tittat på, såsom lättnader för att hyra ut den egna bostaden. Låt oss notera att kommittén kom med sitt betänkande redan 2014. Jag hoppas alltså att regeringen kan snabba upp det arbetet lite.

Det som inte nämns är Centerpartiets förslag att slopa fastighetsavgiften för den som tar sig an att renovera hus som står övergivna runt om i Sverige, vilket tyvärr är ganska vanligt både på landsbygd och i stad. Övergivna byggnader bidrar inte till något gott i vår samhällsmiljö. Det här skulle kunna vara ett led i att motverka detta, om man tänker lite utanför boxen. Det vill vi skicka med Bostadsbeskattningskommittén, och därför vill jag yrka bifall till reservation 12 i betänkandet.

Fru talman! Låt mig säga några ord om skog och skogsbruk, som också behandlas i betänkandet. Skogsbruk är enligt Centerpartiet en av de viktigaste näringarna för omställning till ett fossilfritt samhälle. Samtidigt vet vi att det är en näring som har enormt stor betydelse för Sveriges ekonomi och exportnetto.

I den svenska skattelagstiftningen finns i dag något som kallas skogs-konto. Det innebär att pengar från en avverkning som görs en gång under skogens omloppstid – som alltså är 80 år eller mer – får disponeras över tid och inte tas ut och beskattas just vid avverkningstillfället. Det är kloka ekonomiska villkor för Sveriges skogsägare och helt avgörande för deras ekonomi.

I skogspropositionen som vi beslutade om förra mandatperioden och som var en åtgärd inom januariavtalet fastslogs att liknande villkor borde gälla även annan intrångsersättning för exempelvis naturvård eller upplåtelse för vägar eller kraftledningar.

I dag gäller ett naturvårdsavtal i 50 år. Det är orimligt att det ska vara en engångsersättning för det, som beskattas vid ett och samma tillfälle. Men precis så är det i dag. De medlen bör också kunna sättas in på något liknande ett skogskonto. Jag ser fram emot att Skatteverket ska redovisa sitt uppdrag gällande detta i augusti i år.

Fru talman! Slutligen vill jag också säga att utredningen om att 3:12-reglerna ska förenklas är välkommen, liksom tilläggsuppdraget från regeringen om att underlätta för generationsskifte. Det är mycket viktigt och välkommet för näringslivet i framtiden.

Anf. 177 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Det är jätteroligt att vara tillbaka i talarstolen i kammaren och i skattefrågorna. Det var några år sedan sist.

Skattesystemets utformning har en oerhörd betydelse för utvecklingen i samhället på alla möjliga sätt, till exempel för företag, medborgare, välfärd, miljö och fördelning av resurser. Kapitalinkomster är i dag väldigt ojämnt fördelade, och det är nog något av det som driver de ökade skillnaderna och klyftorna i Sverige. Det skulle behövas reformer.

Fru talman! Flera har talat om investeringssparkontot, en beskattningsform som har funnits i ett antal år. Enligt Tidöavtalet finns det en ambition från regeringen att sänka den skatten. Vi har inte sett det än. Vi får väl se om det blir av. Miljöpartiet hade i sin budget ett förslag om att det skulle bli skattefritt för de första 50 000 kronorna och att det i stället skulle göras en större beskattning av kapital över 1 miljon. Om man gör ett sådant skifte skulle det kunna göras på ett för staten kostnadsneutralt sätt. Det tycker jag att regeringen borde ta till sig.

Fru talman! Miljöpartiet vill stärka konstens och kulturens finansiering. Det området pratades det länge om innan den här debatten, och det är väldigt viktigt för oss i Miljöpartiet. Den offentliga finansieringen är ju det som oftast förs på tal, politiskt – men det är också viktigt att värna den privata finansieringen. Därför vill jag yrka bifall till reservation 14, även om de övriga reservationerna från Miljöpartiet naturligtvis också är väldigt bra. Vi prövar om de kan få kammarens stöd i voteringen på onsdag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

Anf. 178 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att debattera utbildningsutskottets betänkande numro 10, titulerat *Högskolan*.

Fria och självständiga universitet är en hörnsten i det demokratiska samhället. Den som fritt får söka kunskap kommer också att fördjupa sig och bidra till både sin egen och samhällets utveckling och bildning.

Många av dagens samhällsproblem kommer att kräva mer kunskap och forskning för att man ska kunna lösa dem. Det gäller till exempel hur man kan bota svåra sjukdomar, få fram vaccin och mediciner, möta klimatkrisen och få fram mer näring i livsmedel – men också hur man kan tackla sociala utmaningar såsom kriminalitet, psykisk ohälsa och barns inlärning.

Det finns här en nyttoaspekt för samhället men också möjligheten att skapa ett bättre liv för miljoner människor. Det kan handla om allt från att lindra smärta vid sjukdom till att ge barn möjligheter till bättre skolgång.

Forskning, vetenskap, kunskap och fakta är också centralt för att vi ska kunna bli mer resistenta mot konspirationsteorier, desinformation och självutnämnda experter och lycksökare på Youtube i största allmänhet. Kunskap stärker samhällets motståndskraft. En folkmassa som är välutbildad blir svårare för en demagog att hetsa. En grupp som är välutbildad blir svårare för en ideolog att manipulera och lura med enkla lösningar. Den fria akademien är en förutsättning för ett liberalt samhälle, för ett öppet samhälle och för att Sverige ska vara en framgångsrik industri- och välfärdsnation.

Fru talman! I dag har högskoleminister Mats Persson gett Etikprövningsmyndigheten i uppdrag att kartlägga de mycket uppmärksammade beslut som myndigheten fattat på sistone och som bland annat inskränker möjligheterna för forskare inom exempelvis humaniora att använda uttalanden från öppna källor i sin forskning. Detta uppdrag från högskoleministern är mycket bra.

Regeringen har höga ambitioner för forskningen i Sverige. Nästa höst kommer en ny forskningsproposition. En sådan kommer ju i mitten av varje mandatperiod. Då kommer vi att ta ytterligare steg för att långsiktigt stärka högre utbildning, forskning och innovationskraft. Det handlar inte minst om att stärka kvalitet och excellens.

Fru talman! Därtill finns en rad satsningar aviserade i Tidöavtalet som vi i Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har enats om. Låt mig nämna några av dem.

För att höja läraryrkets status och attraktivitet ska antagningskraven höjas till lärarutbildningen och innehållet reformeras med större fokus på ämneskunskap, kognitionsvetenskap och praktisk metodik. Det ska ges ökade medel för forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa. Företagen ska ges goda incitament att investera i forskning. Ett nationellt forskningsprogram ska inrättas på området psykisk hälsa och suicidprevention.

En ny energiforskningsproposition ska läggas fram för att möjliggöra en effektiv klimatomställning och stärka svensk konkurrenskraft. Inom

ramen för energiforskningen avsätts också medel för att utveckla metoder att återvinna uttjänta solceller. Särskilda forskningsmedel anslås till området sociala insatser mot unga i kriminalitet inom socionomutbildningen. För att stärka Sveriges konkurrenskraft som forskningsnation ser man över bestämmelserna för doktoranders och forskares möjligheter till uppehållstillstånd i Sverige, något som har uppmärksamrats en hel del. Det här är ett problem som följt av den nya utlänningslag som riksdagen klubbade för ett och ett halvt år sedan.

Fru talman! Utskottet understryker också betydelsen av säkerhetsfrågor på våra lärosäten. Under februari publicerade både vår militära underlättelsetjänst och Säkerhetspolisen sina årsrapporter, som båda pekade ut våra svenska högskolor och universitet som intressanta för andra länder. Totalförsvarets forskningsinstitut bedömer att lärosätena är sårbara. Såväl Dagens Nyheter som Svenska Dagbladet har rapporterat om hur kinesiska studenter skrivit på hemliga avtal och om hur svenska forskare samarbetar med kinesiska forskare som jobbar för den kinesiska militären.

Detta är synnerligen allvarligt, och det måste tas på allra största allvar. Regeringen gav strax före jul lärosätena i uppdrag att redovisa hur de arbetar med informationssäkerhet, hot, sårbarheter och andra risker, om de har gjort sådana analyser och om de har ändrat dem givet det säkerhetsläge vi har nu. Regeringen har också aviserat en översyn med syftet att få in säkerhetspolitisk kompetens i lärosätenas styrelser. För att detta ska komma på plats så fort som möjligt har regeringen som en engångsåtgärd – nota bene: engångsåtgärd – beslutat att korta den kommande mandatperioden från tre år till 17 månader, detta för att snabbare få in den här kompetensen i styrelserna.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 179 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att ämnet för kvällen är förändringarna i lärosätenas styrelser. Ledamoten Malm var inne på det här med säkerheten, som var skälet till att statsrådet Mats Persson aviserade förändringar i styrelserna. Det har förts fram att hotet mot säkerheten blivit alltmer akut, precis som ledamoten Malm sa, och att till exempel Säpo i princip krävt åtgärder från regeringen för att höja säkerheten vid våra lärosäten. Jag skulle vilja veta om ledamoten Malm har ytterligare någonting att tillföra i det här ärendet, fru talman. Det har stått väldigt mycket om det i tidningar och på sociala medier.

Dessutom vill jag påtala att det på ett påfallande bombastiskt sätt har förts fram i medier att SD skulle ha varit med vid det här beslutet, fru talman. Jag undrar om ledamoten Malm vet om SD har varit med och tagit det här beslutet och om SD har haft någon kontakt med departementet, så att kan vi reda ut det redan på ett tidigt stadium i kväll.

Sedan undrar jag vad skälet kan vara till att medier och vänstervridna akademiker, förvisso med imponerande akademiskt cv, med sådan frenesi för fram att SD ligger bakom det här beslutet. Kan det vara så att man i led två gärna vill föra fram teorin att SD är ute efter att politisera högskolan? Det är bara mina funderingar.

Anf. 180 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag vara väldigt tydlig med att det här beslutet är fattat av regeringen. Detta är inte reglerat i det Tidöavtal som reglerar Sverigedemokraternas medverkan i olika beslut. Beslutet är fattat av regeringen. Det är inte ett beslut där Sverigedemokraterna har deltagit. Jag vill vara väldigt tydlig med att så är fallet.

Förr i tiden kunde man ha ett mer snävt synsätt på säkerhet och olika militära frågor. Problemet som vi står inför i dag är att det är mycket bredare. Som ett välutbildat och modernt land med mycket spetsforskning och högteknologisk forskning, särskilt med inriktning mot telekom, fordonsindustri och så vidare, blir vi exponerade mot länder som är mindre nogräknade, mer hårdhänta och mer destruktiva och som inte skyr några medel för att antingen försöka komma över teknik eller på annat sätt försöka spionera på Sverige.

I sammanhanget är det viktigt att notera att det inte bara är *en* myndighet som har slagit larm om detta; det är vår militära underrättelsetjänst, vår säkerhetspolis och Totalförsvarets forskningsinstitut. Därtill har det gjorts en rad olika mediegranskningar. Jag nämnde i mitt anförande en av dem, som gällde kinesiska studenter. Men det har också gjorts andra granskningar som visar hur synnerligen allvarlig frågan är. Vi behöver titta på det här brett. Frågan om universitetsstyrelser ska inte tas ur sitt sammanhang. Detta är en del av en mycket bredare politik som behövs för att säkra Sverige.

Anf. 181 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Säkerheten är en viktig fråga. Jag tror att vi återkommer till den i kväll.

Låt oss stanna lite vid det här med politiseringen av högskolan. SD har ingen annan politik än den som är formulerad i våra kommittémotioner och den som framförs här i talarstolen. Ledamoten Malm kan ju berätta om vi har haft några hemliga förhandlingar utöver det som vi klart deklarerat i våra motioner och i våra anföranden, som är anledningen till att vi står här.

Jag anser tvärtom att det är Socialdemokraterna som har lyckats med Gramscis ”marsch genom institutionerna”, vilket inte minst visade sig inför förra valet i e-postlistan med 261 namn på opolitiska tjänstemän från bland annat UD. I e-postlistan uttrycktes stor oro för att fel partier skulle vinna valet. ”Rätt” partier vann ändå valet den gången, men vid det senaste valet var ju olyckan framme.

Jag kan lugna alla här och meddela att varken alliansen eller SD ens är förmögna att genomföra någon liknande infiltration. Det går helt enkelt inte.

Tvärtom vill i alla fall vi avpolitisera högskolan. Vi pratar jämt om meritokrati och frihet för lärare och forskare. Vi pratar om att ta bort politiska pålagor helt, inte ersätta de gamla med våra egna.

Ledamoten Malm kan ju redogöra för sitt partis och regeringens ståndpunkt i frågan.

Anf. 182 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Nej, det här beslutet är ju fattat av regeringen. Sverigedemokraterna har inte varit delaktiga i det, och vi har inte heller hållit några

hemliga förhandlingar. Jag vill bara understryka detta om någon nu skulle tro det.

Det vi ser framför oss och som jag tror att det är viktigt att vi har med oss i själva sakfrågan här är den omvärldssituation vi har. Detta gäller i huvudsak två länder; det vet vi alla. Det gäller Ryssland, och det gäller Kina. Men det gäller också andra länder.

Iran omnämns numera i varje årsredovisning från till exempel Säkerhetspolisen som ett land som ägnar sig åt omfattande spionage i Sverige. Det riktas delvis mot den iranska diasporan i Sverige – exiliranier, flyktingar och så vidare. Men det kan självklart också riktas mot svenska lärosäten, inte minst eftersom Iran är tämligen entusiastiskt i fråga om att utveckla sin kärnfysiska förmåga, vilket är välbekant.

Det kom också, fru talman, en omfattande granskning från nyhetsmedier i flera olika länder. Om jag inte minns fel var Expressen i Sverige en del av detta. Den visade att man i ryska dokument kunde se att Ryssland särskilt pekade ut Östersjöcentrum vid Stockholms universitet som en tänkbar aktör att försöka göra olika insatser för att till exempel stärka Rysslands position, vilket företrädare för Stockholms universitet förfasade sig över och var oerhört bekymrade över i artiklar.

Man kan alltså inte nog understryka allvaret i detta.

Anf. 183 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag kommer också att uppehålla mig vid tillsättningen av högskolestyrelser. Jag tror att vi behöver reda ut sakernas tillstånd från början innan vi kan gå vidare.

Ledamoten Malm redogjorde för ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. Jag tror att alla ledamöter i Sveriges riksdag förstår och ser att det är ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. Vi förstår att även universitet och högskolor är utsatta för risker, att det finns risk att patent försvinner utomlands, att det sker spionage och att det rent av kan vara organiserat av stater hur man infiltrerar svenska högskolor och universitet.

Problembilden delar vi alltså. Men det vi egentligen pratar om är ju den akademiska friheten och de åtgärder som regeringen har vidtagit här.

Man har valt att förkorta den tid styrelserna sitter från tre år till 17 månader. Det betyder att om vi har ett hotfullt läge nu ska vi vidta en åtgärd som blir verksam först om kanske två år. Läget är alltså inte mer akut än att vi kan vänta två år på att någonting händer på lärosätena.

Det normala förfarandet när man ser ett problem är ju att man för en god dialog, en ägardialog, och reglerar i regleringsbrev om det uppstår någon form av situation som rektorerna, de operativa cheferna, måste hantera.

Min fråga till ledamoten Malm är denna: Den upprördhet som vi har sett hos akademien över att den akademiska friheten faktiskt blir hotad här, kan ledamoten Malm förstå den upprördheten?

Anf. 184 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Till att börja med tycker jag att det är viktigt att betona att det som nu krävs är ett helhetsgrepp om säkerhetsfrågorna. Det handlar om att vi i Sverige bör analysera om vi till exempel ska ingå fördjupade samarbeten med andra länder för att kunna samordna insatser i Europa och om det krävs starkare nationella riktlinjer och annat.

Styrelserna är ju bara en komponent i något mycket bredare för att kunna bygga starkare resistens mot eventuell destruktiv påverkan utifrån och skydda våra lärosäten och även vår forskning och i förlängningen våra studenter, inte minst studenter som har rötter i de länder som kan vara väldigt destruktiva.

Man ska då inte glömma bort, fru talman, att våra lärosäten är myndigheter. Det är regeringen som tillsätter en majoritet av styrelserna. Våra lärosäten har inte inflytande över de flesta personer som sitter i styrelserna. Och det här regleras i lag. Det finns en riksdagsbundenhet i statuten när det gäller vilka kriterier som krävs, så vill vi att kompetens i de här säkerhetsfrågorna – säkerhetshot och annat – finns i våra universitetsstyrelser krävs det politiska beslut för att det ska bli så.

Att man kortar mandatperioderna sker bara en gång för att kunna få det här på plats. De ledamöter som nu är tillsatta i styrelserna är ju tillsatta enligt precis exakt samma kriterier som alla tidigare, så jag har väldigt svårt att se att den akademiska friheten på något sätt skulle hotas.

Syftet med det här är ju att stärka den akademiska friheten. Det är att kunna skydda våra lärosäten från hot utifrån.

Anf. 185 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Det jag tänker på kan man relatera till det tidigare inlägget från Sverigedemokraterna.

Jag har svårt att se att det är en vänster-höger-skala i den fråga vi diskuterar nu. I stället är skalan frihet versus auktoritärt. Det är det som är det intressanta.

Och det handlar väl om själva förfarandet. Det går ju till så att man har ett antal nomineringspersoner som föreslår styrelser, och sedan fastställer regeringen ett förslag. Nomineringspersonerna var klara med sina förslag redan i början av året. Men fyra dagar innan styrelserna skulle tillträda, den 27 april, fick nomineringspersonerna uppdraget att ringa runt till alla styrelsemedlemmar och säga att nu är det så att det blir 17 månader i stället för tre år.

Någonting har gått väldigt snabbt här, och det som hela akademien känner är att det här liksom inte stämmer. Hur kan man ha en säkerhetspolitisk orsak bakom ett sådant hastigt agerande när det är en åtgärd som ska bli verksam först om två år? Det är någonting som verkar lite märkligt.

Jag tänker också att kompetens i fråga om säkerhetspolitik – eller jämställdhet eller hållbarhetsfrågor eller trakasserier – sätter man ju inte i styrelser. Det är en kompetens som rektor som operativ chef för en myndighetshögskola ska se till att han eller hon har på sitt lärosäte.

Det är precis därför akademien har blivit så upprörd. Lärosätenas självstyre kringskärs nu när regeringen går in och bestämmer vilka kompetenser som ska sitta i styrelsen.

Återigen, ledamoten Malm: Finns det någon förståelse för att alla landets rektorer uppvaktar utbildningsministern och är väldigt oroliga?

Anf. 186 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag instämmer fullständigt i Anders Ådahls resonemang om att detta inte borde vara en vänster-höger-fråga. Jag instämmer fullständigt i det.

Jag noterar dock att det mest är oppositionen som är upprörd över att vi nu verkligen vill stärka våra universitets möjligheter att stå emot säkerhetshoten. Det bekymrar mig en aning. Jag trodde att det skulle finnas bredare enighet om hur viktigt det här är.

Det är trots allt vår militära underrättelsetjänst, vår säkerhetspolis, Totalförsvarets forskningsinstitut och en rad olika mediegranskningar som pekar på detta. Det pågår ett krig i Ukraina. Vi ser Kinas expansionistiska, oerhört destruktiva agerande.

Jag får väl då vara tydlig, fru talman, och slå fast att jag anser att det här är viktigt för våra lärosäten. De är myndigheter, och oavsett om man vill tona ned styrelsernas roll för universiteten är det styrelserna som är universitetens högsta ansvariga.

Jag tillstår att jag, precis som statsrådet och regeringen, tycker att det är viktigt att även denna kompetens finns i styrelserna, och då behöver beslut fattas. Detta styrs nämligen i förordningar och bestämmelser, och det finns riksdagsbindningar och annat som gör att det måste hanteras.

Jag tror, fru talman, att en del av upprördheten har att göra med att det i början rådde en missuppfattning – en del tolkade uttalandena som att man skulle korta mandatperioderna kontinuerligt framöver, innan de förstod att detta bara sker en gång för att dessa förändringar ska kunna komma på plats.

Anf. 187 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Torsdagen den 27 april fattade regeringen ett beslut som påverkar styrningen av landets universitet och lärosäten. Man beslutade att mandatperioden för externa styrelsemedlemmar halveras från dagens tre år till 17 månader. Orsaken som utbildningsministern angav var att regeringen vill få in mer säkerhetspolitisk kompetens i styrelserna. Finansministern har gett en delvis annan förklaring.

Regeringens agerande har orsakat en storm inom akademien, och företrädare för landets universitet och högskolor har skrivit ett protestbrev till regeringen. Deras huvudsakliga kritik gäller en oro för ökad politisk styrning av vilka som ges förtroende att sitta i lärosätenas styrelser och det hot mot den akademiska friheten som detta i förlängningen innebär.

Vad betyder den akademiska friheten för ledamoten Fredrik Malm? Och hur kan det plötsliga beslut om halverad mandattid för styrelseledamöterna som regeringen fattade rymmas under den akademiska friheten? Är inte risken uppenbar att de utsedda ledamöterna upplever sig granskade av regeringen och påverkas av detta i sitt arbete?

Anf. 188 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja föreslå Mats Wiking att vi möts här igen om 17 månader och ser om vi fortfarande har akademisk frihet i Sverige eller inte. Jag är tämligen övertygad om att vi kommer att ha det. Jag ser inte detta som ett hot mot den fria forskningen eller den fria akademien i Sverige.

Det som hotar den fria akademien, den fria forskningen och det fria sökandet efter kunskap och i förlängningen det som är vår civilisations största landvinning, yttrandefriheten, är ledare som Vladimir Putin och Xi Jinping och deras koppel av medbrottslingar runt om i världen – i Belarus, Iran, Eritrea, Kuba, Venezuela och var det kan vara. Pyongyang och

Myanmar ska vi inte glömma att nämna, när vi ändå håller på. De hotar den akademiska friheten. De förtrampar den och avskyr den.

Det vi har att göra i Sverige är att värna vårt lands säkerhet men också våra forskningsresultat, våra patent och den integritet som vår högre utbildning behöver ha. Vi måste också skydda till exempel den forskning som är nära kopplad till svensk industri – något som i förlängningen är oerhört viktigt för jobb och tillväxt i Sverige.

Det är inte så, fru talman, att Sveriges regering hux flux säger att vi nu ska göra så här. Detta baseras på rapporter från våra säkerhetsmyndigheter, som har tillgång till information och kunskap som Mats Wiking, jag själv och andra i riksdagen inte har, för vi har inte tillgång till detta klassificerade material, tack och lov; det ska vi inte heller ha. Dessa myndigheter gör den kvalificerade bedömningen att man nu måste stärka säkerheten på våra lärosäten. Det är därför vi gör detta.

Anf. 189 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater ifrågasätter inte den säkerhetspolitiska analysen, utan det vi ifrågasätter är hur man hanterar akademien.

Liberalerna var 2022 med och tog fram en forskningsproposition. Då var både S, C, MP och Liberalerna tydliga med att den akademiska friheten måste få råda.

Vid de kontakter vi har haft med våra lärosäten – jag var själv ute på Högskolan Väst i förra veckan – har vi märkt att man känner en tydlig oro för framtiden, dels över den ökade politiska inblandningen i exemplet vi pratar om, dels över politiska viljeuttryck från de styrande partierna här i vår församling om införande av fler förändringar för våra lärosäten. Mer styrd litteratur och ökad koncentration av forskningen till våra stora lärosäten är några av förslagen i dagens betänkande.

Mina frågor till ledamoten är: Vad ska regeringen göra för att få tillbaka lärosätenas förtroende? Och finns det andra områden inom akademien där regeringen avser att fatta beslut som enligt regeringen inte faller under den akademiska friheten?

Anf. 190 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Till att börja med – detta är reglerat i förordning. Det ska till exempel vara jämn könsfördelning i styrelserna, och även en del andra saker är reglerade.

Vad som behövs är att också införa kriterier som gör att det finns en kompetens när det gäller hur lärosätena kan arbeta för att undanröja till exempel säkerhetshot, spionage och annat. Självklart måste funktioner också byggas upp runt omkring. Det kan till exempel handla om att fortbilda rektorer på lärosäten eller om att skapa olika typer av strukturer och mekanismer för att upptäcka dessa saker. Det kanske handlar om visselblåsarfunktioner, samarbete med andra länder och så vidare. Det är flera olika åtgärder som krävs. Vi har från regeringens sida identifierat att denna kompetens behövs i styrelserna.

Det äventyrar den fria forskningen att vi får in säkerhetspolitisk kompetens i våra universitetsstyrelser, säger Socialdemokraterna. Jag har, fru talman, svårt för det resonemanget. Det som skulle äventyra våra lärosäten allra mest väl om det inte fanns säkerhetspolitisk kompetens i våra universitetsstyrelser. Det vore väl ett avsevärt större problem.

Jag tror, fru talman, att detta kommer att kunna hanteras och lösas i gängse ordning, så som vi löser saker – genom att man ser över de här skrivningarna och tittar på vad som behöver läggas till. Nu blir det en aningen kortare period för de nyvalda ledamöterna i lärosätenas styrelser, och därefter kommer det att fortsätta som förut. Förhoppningsvis kan styrelserna då också ta en mer aktiv roll i lärosätenas väldigt viktiga arbete för att trygga säkerheten och värna den fria forskningen.

Anf. 191 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt fråga om Liberalerna står för detta överrumplande beslut, men det behöver jag inte slösa tid på – Fredrik Malm är extremt tydlig.

Fru talman! Malm ser inte att detta beslut kan skada den akademiska friheten. Rektorererna på landets samtliga lärosäten ser att detta är ett hot mot den akademiska friheten. Jag hade i vilket fall som helst inte lagt min röst på Liberalerna, men här har jag förtroende för landets rektorer.

Utbildningsministern menar att det är på det här sättet vi kan säkerställa att vi har rätt säkerhetspolitisk kompetens framöver. Detta grepp gjorde att alla rektorer lyckades enas i ett gemensamt uppdrag för att regeringen ska ändra sig. Vad jag förstår har utbildningsministern nyligen träffat rektorerna, och det har inte kommit några klargöranden därifrån.

Jag funderar på något som jag skulle vilja höra Fredrik Malm utveckla. Malm är själv en erfaren utrikespolitiker, som mycket väl vet att Kinas, Rysslands och Irans förmåga och deras intresse för olika typer av insatser mot Sverige när det gäller spionage inte är något nytt. Det är inte heller nytt för landets lärosäten.

Är detta verkligen det snabbaste och effektivaste sättet att höja den säkerhetspolitiska kompetensen på lärosätena?

Vad händer med myndighetsdialoger och kontakt med myndighetscheferna? Varför inte ge uppdrag åt expertmyndigheterna att ge stöd till lärosätena? Varför, för guds skull, inte ha en dialog med landets rektorer innan man örfilar upp dem offentligt?

Anf. 192 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Den säkerhetspolitiska kompetens som nu diskuteras är ju inte på något sätt isolerad till styrelserna. Det har jag försökt säga både i mitt anförande och i den kanonad av replikskiften som har följt på detta. Men styrelserna har fullt ansvar för verksamheten. Det är alltså viktigt att kompetensen finns även där.

Jag förvånas över att Miljöpartiet verkar vara mer bekymrat över att vi vill stärka säkerheten på universiteten än över de regimer som hotar säkerheten på våra universitet. Ni borde väl stå här och ta replik på mig och säga: Fredrik Malm, har du sett uppgifterna om vad de kinesiska forskarna gör och vad Ryssland gör mot Sverige? Vad gör regeringen åt detta – ni måste väl vidta betydligt starkare åtgärder än bara detta med styrelserna?

Faktum är, fru talman, att vi gör en hel del, och vi kommer att behöva göra ännu mer. Dels gick det ut ett uppdrag till våra högskolor och universitet för fyra månader sedan som innebär att de ska analysera vad de har gjort och om de har förändrat sina analyser när det gäller säkerheten och så vidare. Det är en dialog. Därtill pågår ett kontinuerligt uppdrag hos Totalförsvarets forskningsinstitut i dessa frågor.

Men jag är den förste att tillstå att det kommer att behöva göras mer. Det kan handla om nationella riktlinjer eller internationella samarbeten. Det kan handla om att lärosätena behöver fortbilda sig. Kanske våra rektorer också behöver ha mer kunskap om detta. Det kan handla om att sätta upp olika faciliteter och strukturer, visselblåsarjänster, möjlighet att anonymt rapportera om saker och ting och så vidare. Det kommer att behövas mycket arbete, men detta är verkligen på allvar. Det måste Miljöpartiet också förstå.

Anf. 193 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Vilket kvalificerat trams att påstå att vi inte skulle vilja värna den fria akademien och skydda den mot utländsk påverkan! Det är ju självklart att vi vill det. Men det kan man göra med andra verktyg. Det handlar om att se till att kompetensen finns. Man behöver inte med några dagars varsel ändra mandattiden för styrelseledamöter.

Andra har redan varit inne på frågan om detta verkligen är brådskande eller inte. Fredrik Malm får det att låta som om det finns akut information att hantera. Det brukar man kanske i en del säkerhetspolitiska sammanhang inte basunera ut, utan man skriker till verket.

Jag ställde konkreta frågor om att använda andra verktyg, myndighetsdialoger och sådant. Uppenbarligen var detta att ha kontakt med lärosätena direkt när kandidaterna kom in inte något som fanns där.

Malm säger att detta verktyg bara ska användas en enda gång. Men det kan komma fler saker. Rektorererna behöver mer kunskap. Vi får väl se hur lång tid de utses på nästa gång de ska väljas.

Saken är den att det har funnits ett förtroende för regleringen i högskoleförordningen som säger att mandaten är på en bestämd tid, upp till tre år. Det har inneburit att mandattiden är tre år. Det har alltid varit så, och man har litat på det. Men att med några dagars varsel få besked om att den halveras upplevs som ett hot. Det är uppenbart i debatten.

Det kan tyckas vara en fjuttig fråga, men vi vet ju att fundamenten för en stark demokrati är akademisk frihet, oberoende domstolar, konstnärlig frihet, fri press och så vidare. Djävulen sitter i detaljerna, och just detta är en sådan detalj.

Det jag undrar är om Liberalerna är beredda att i lag och grundlag stärka akademins oberoende och forskningens och akademins frihet. Det tycker Miljöpartiet att det vore dags att göra nu. På vilka sätt vill Fredrik Malm skydda akademien från regeringens fingrar?

Anf. 194 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Till att börja med behöver inte akademien skyddas från regeringens fingrar. Vad akademien behöver skyddas från är till exempel sådant som vi har diskuterat nu, alltså säkerhetshot och annat. Akademien behöver också skyddas mot till exempel olika politiska krafter som på olika sätt vill inskränka akademien. Vi ser det i ett antal andra stater. Det finns en viss korrelation mellan dessa stater och de stater som utgör ett hot även mot svenska lärosäten. Det bör påpekas.

Camilla Hansén från Miljöpartiet säger att vi kan ha myndighetsdialoger. Det kan vi absolut. Jag är beredd att vända på varje sten för att få de här delarna att fungera. Jag har varit mycket ödmjuk inför detta. Men den fråga om styrelser som diskuteras nu handlar om huruvida en mandat-

period ska vara tre år eller 17 månader. Jag menar – och jag tillstår det – att den fria akademien inte står och faller med denna förändring.

Vad som är viktigt är det kontinuerliga arbetet för att garantera skyddet för patent för uppfinningar och för forskningsresultat och även integriteten och skyddet för studenter på våra lärosäten. Detta att stärka våra lärosätens resistens och skydd gentemot auktoritära och odemokratiska stater borde man ha prioriterat mer tidigare.

Miljöpartiet satt i regeringen är åtta år och vek inte särskilt många fingrar för att stärka säkerheten. Detta arbete är ju kontinuerligt väldigt viktigt, men jag är ödmjuk inför detta. Det kommer att behöva göras mer på olika fronter för att för att garantera detta i framtiden och skydda den fria akademien och den fria forskningen.

Anf. 195 MATS WIKING (S):

Fru talman! Timmen är sen, men vi ska väl inte somna än.

Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservationerna 14 och 18.

Allt fler väljer att studera på universitet och högskola. Det är något vi kan vara stolta över. Rätten till fri och tillgänglig utbildning för alla är och har alltid varit viktig för oss socialdemokrater.

Sverige har också varit framgångsrikt med att låta högskolor och universitet få växa. Antalet studenter var under 1990-talet 190 000, och i dag har vi passerat över 400 000, alltså mer än en fördubbling på drygt 20 år. Detta är fantastiskt, och det gör att företag, kommuner och regioner har tillgång till många välutbildade som kan ta kvalificerade jobb inom olika sektorer.

Fru talman! I dag står dock våra lärosäten och utbildningssektorn vid ett nytt vägskäl med frågor som har uppstått: Hur höjer vi kvaliteten, och hur ser vi till att fler studenter klarar av sin utbildning?

För att förbättra kvaliteten höjde den socialdemokratiska regeringen grundanslagen till våra lärosäten år 2022. Tyvärr har regeringen och Sverigedemokraterna i stället gått åt motsatt håll med den senaste budgeten och minskat anslagen. Vi ser därför en oro om regeringen kommer att fortsätta att krympa budgeten för de små högskolorna eller om man förstår att utbildning måste finnas i hela landet.

Fru talman! Nu kommer jag in på den fråga vi nyss diskuterade.

När vi talar om akademisk frihet kontra styrning går det inte att undvika att nämna regeringens ingrepp i tillsättningen av nya styrelser för våra lärosäten. Regeringen har med sin klåfingrighet i ett slag ändrat mandat-tiden för de nya styrelserna från tre år till halva den tiden, alltså 17 månader.

Sveriges lärosäten framför skarp kritik och ser regeringens agerande som ett misstroende mot de nuvarande styrelsernas kompetens och den rådande processen att utse dessa. Argumenten från regeringen sägs vara en ökad säkerhetsrisk i landet.

Vi socialdemokrater har fullt förtroende för tillsättningen av lärosätenas styrelser och tycker att den akademiska friheten ska råda på områden där akademien har fått förtroende. Vi tror också att akademien är tillräckligt kompetent för att sköta sin egen planering av såväl kursutbud som innehållet på olika utbildningar. Här vill flera högerpartier i stället stoppa utvecklingen för våra små högskolor. Man har förslag som innebär en kraftig

minskning av forskningen på högskolor, och man vill minska antalet platser på högskolor. Man beskriver också ett behov av ytterligare ett elituniversitet i Stockholm.

Fru talman! Det känns som att vår nya regering är beredd att slå undan fötterna för de små högskolorna och vill satsa mer på de stora universiteten i våra stora städer. Vi socialdemokrater anser tvärtom att utbildning på lärosäten ska kunna ges i hela landet, ibland fysiskt på ett universitet eller en högskola men ibland också på ett lärcentrum nära dem som inte kan pendla eller flytta till ett lärosäte.

Vi behöver också ge studenter möjlighet att få digital undervisning när de ser den möjligheten som den bästa lösningen i livspusslet. Vi måste bort från myten att högskola inte är för alla. Alla kanske inte ska gå på högskola, men högskolan ska vara anpassad för alla typer av studenter. Klass, inlärningsförmåga, psykiskt mående och familjesituation är några områden som våra lärosäten i dag faktiskt måste ta hänsyn till.

Detta ska inte hindra att vi också har topputbildningar som motsvarar de behov som finns på arbetsmarknaden, där företag behöver rekrytera just topputbildade. Men för att ha en bra topp måste man alltid ha en bra bredd, och därför är vi socialdemokrater noga med att fler ska kunna delta i och klara högre studier. Och utvecklingen där vi har sett en fördubbling av studenter på drygt 20 år visar att det är möjligt.

Fru talman! I tider som dessa, med lågkonjunktur, behöver lärosätena bli ännu mer flexibla. Under S-regeringen införde vi en möjlighet för blivande lärare att gå ett snabbspår genom att läsa en ettårig kompletterande pedagogisk utbildning. Vi har också sett till att stötta möjligheten att bli lärare för den som har ett annat jobb i botten. Vi vill dessutom ytterligare bredda möjligheten för människor att validera sin kunskap, och vi vill att yrkeserfarenhet återigen ska räknas som en merit vid ansökan till högre utbildning.

Vi vill även att regeringen ser över tillämpningen av etikprövningslagen. Vi kan se att flera fall där forskare har anmälts till åklagare har skapat en osäkerhet hos akademien. Det som tidigare har varit forskning enligt god forskningssed har sedan 2018 i vissa fall överprövats av GDPR. Nu har regeringen tagit ett initiativ till att titta på frågan, vilket vi välkomnar. Det har inte varit bra att forskare i vissa fall har fått begränsa sin forskning utifrån en otydlig lagstiftning.

Fru talman! Socialdemokraterna vill betona att den högre utbildningen är viktig för att vi ska klara de framtida rekryteringsbehoven och att det är en skyldighet att erbjuda fler vägar för att fler ska kunna komma in på utbildningar. Det behövs dock även bättre stöd till våra studenter, så att de klarar sin utbildning. Bara så klarar vi att tillgodose de kompetensbehov vi har i vårt land.

(Applåder)

Anf. 196 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Här togs högskolornas styrelser återigen upp. Jag återkommer till det, för jag tycker faktiskt att vi sverigedemokrater blir indragna på ett mycket fult och oärligt sätt.

Jag hade tänkt avstå detta replikskifte, men så hörde jag att ledamoten Mats Wiking sa att säkerheten *sägs* vara hotad vid våra universitet och

högskolor. Formuleringen att den sägs vara hotad indikerar ju att den inte är hotad i verkligheten utan att det bara är någon politisk abrovink.

I en ledarartikel i Svenska Dagbladet i går refererade man till Säpos senaste rapport. Det är en del direktreferat från den också. I artikeln står det:

”I Säkerhetspolisens årsrapport för 2022/23 ägnas Kina (jämte Ryssland och Iran) ett eget kapitel under avsnittet Främmande makt i Sverige. Säpo beskriver Kina som ’ett långsiktigt och växande hot’, vars underrättelsetjänster bedriver en systematisk och omfattande säkerhetshotande verksamhet mot Sverige och svenska intressen. Det handlar om spionage, cyberangrepp, påverkanspolitik och aktiviteter för att stoppa regimkritiska åsikter.”

Fru talman! Jag undrar om Mats Wiking och Socialdemokraterna har några förslag på åtgärder gällande dessa säkerhetshot. Eller existerar de helt enkelt inte, enligt Socialdemokraterna?

Anf. 197 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Robert Stenkvist! Säkerhetsläget är verkligen oroande; det håller vi med om, och det sa jag också i mitt tidigare replikskifte med Fredrik Malm. Det vill jag alltså betona.

Regeringen har massor av verktyg att använda för att stärka landets och lärosätenas arbete med dessa frågor när det gäller kopplingen till lärosätena. Hur vi hanterar säkerhetsläget i Sverige får andra sköta, tänker jag. När det gäller lärosätena vore ett snabbare sätt till exempel att genom regleringsbrev ge lärosätena i uppdrag att arbeta med dessa frågor. Då hade en förändring redan kunnat hanteras.

Vi tvivlar alltså inte på den säkerhetsbeskrivning som Robert Stenkvist ger, utan det vi säger är att lärosätena ska hanteras med respekt gentemot lärosätena och att säkerhetsfrågan givetvis ska hanteras i särskild ordning.

Anf. 198 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Det är skönt att höra det ledamoten Mats Wiking säger. Säkerheten vid våra högskolor och lärosäten är ytterst regeringens ansvar. Det är inte ytterst högskolornas ansvar.

Självklart finns det en massa andra åtgärder man kan vidta och som jag hoppas kommer att vidtas. Detta förslag var som sagt Sverigedemokraterna inte med och förhandlade eller tog fram över huvud taget, så jag kan inte försvara just det. Men kraftfulla åtgärder behöver vidtas, och det är regeringens ansvar.

Anf. 199 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! När det går väldigt snabbt och man hanterar lärosätena på ett sätt som vi socialdemokrater tycker visar brist på respekt gentemot lärosätena anar vi att det har funnits en diskussion bakom detta. Det är därför vi lyfter frågan.

Robert Stenkvist är tydlig med att Sverigedemokraterna inte har varit inblandade i den diskussionen, och det får jag ju respektera. Men Sverigedemokraterna ingår i regeringsunderlaget, och därför tänker vi givetvis att diskussionen har förts med Sverigedemokraterna. I detta fall menar dock Sverigedemokraterna att man har varit utanför. Jag ser att Robert Stenkvist nickar.

Anf. 200 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Högre utbildning har alltid varit en aktuell och viktig fråga. För mig personligen är den väldigt aktuell just nu eftersom äldste sonen snart går ut Chalmers efter fem år. Han blir civilingenjör, och han har varit väldigt nöjd med utbildningen. Arbetsmarknaden är också väldigt god för många av de civilingenjörer som går ut just nu.

Den yngste sonen har precis gått sitt första år på Chalmers och deltagit i Cortègen. Om inte alla här har sett den kan ni göra det nästa år, och jag rekommenderar den varmt. Ni kanske inte vet hur viktig den är, men den är otroligt viktig inte bara för studentlivet utan också för Göteborgs samarbete med högskolan. Det skojas med politiker och om vad som har hänt i näringslivet, men det är också något som faktiskt binder samman Göteborg med universitetsvärlden, vilket är väldigt viktigt.

Fru talman! Ett stort orosmoment vi just nu hör om egentligen dagligen är den kompetensbrist som råder inom väldigt många områden. Undersökningar visar att tre av fyra företag i dag har svårt att hitta rätt kompetens för dem. Vi ser detta även internationellt, vilket gör det än viktigare för Sverige att få bra utbildningar så att vi kan stå oss i den hårda konkurrensen internationellt. Det råder stor brist inom många områden, till exempel inom tillverkningsindustrin och it-sektorn men även inom miljö och hållbarhet.

Vi har ju glädjen att ha fått en batterifabrik i Sollefteå, och snart kommer det att komma en till i Göteborg. Det kommer även att komma fler i Västsverige – och kanske också i övriga Sverige.

Elektrifieringen är mycket viktig i den gröna omställningen och något som Moderaterna och Tidöpartierna prioriterar väldigt hårt. Här behövs också mycket specifik kompetens. Utbildningarna måste anpassas efter vad studenterna efterfrågar och framför allt efter arbetsmarknadens behov. Det råder en stor brist inom många yrken, till exempel serviceyrken. Här måste vi också komplettera utbildningarna så att vi får den kompetens som behövs.

Fru talman! För att råda bot på denna brist på kompetens behöver vi satsa redan i gymnasiet. Det är mycket viktigt att gymnasieutbildningarna håller en hög kvalitet, oavsett om det är en yrkesutbildning eller en teoretisk utbildning. Flera högskolor varnar tyvärr för brister inom till exempel matematik, vilket gör att studenterna inte klarar utbildningen på ett bra sätt. Flera tekniska utbildningar måste hålla extra matematikundervisning för att studenterna ska klara sin utbildning. På vissa högskolor är det en så liten andel som 40 procent som klarar sin utbildning eftersom många inte klarar av till exempel matematiken. Många klarar inte heller utbildningen inom den utsatta tiden. Det är alltså viktigt att vi satsar på utbildningen från början, och då är både grundskolan och gymnasiet viktiga.

Fru talman! Jag var på ett seminarium i går som anordnades av Forska Sverige. Där pratades det mycket om spännande pågående och framtida forskning. Det handlade främst om forskning kring hälsa och välbefinnande, vilket förstås är väldigt viktigt för all forskning.

Bland annat hölls ett anförande av den nyutträdde rektorn på Karolinska, Annika Östman Wernersson. Hon berättade om viktig forskning på KI, men hon berättade också att hon förutom att hon är rektor också undervisar bland annat blivande sjuksköterskor och läkare på KI. Skälet till att hon undervisar är att det är viktigt att behålla kontakten med student-

erna men också att det ger henne väldigt mycket som föreläsare. Det är väldigt viktigt att se att utan studenter har vi inte någon högskola och heller ingen forskning, och hon betonade just att vi måste värna om studenterna.

Vi behöver också fler studenter till den högre utbildningen. Här arbetar Moderaterna och Tidöpartierna tillsammans. Hur ska vi då nå studenterna? Vi pratar givetvis om breddad rekrytering, men det gäller också att hitta rätt studenter till rätt utbildning och att anpassa utbildningarna till det som efterfrågas. Det måste också finnas lättillgänglig information om vad som finns och var utbildningarna finns. Man måste även kunna jämföra utbildningarnas kvalitet mellan olika lärosäten. Det handlar om att utveckla studievägledningen för att kunna nå studenterna och även vägleda dem. Man ska också kunna följa och redovisa examinerades etablering på arbetsmarknaden. Vi måste även tala om inom vilka yrken det finns brist.

Det är givetvis också viktigt att kvalitet går före kvantitet. Vi har mycket att göra för att nå studenterna och också tala om det viktiga med att ha en högre utbildning.

Fru talman! Det är viktigt att våra lärosäten anpassar sig efter samhällets utveckling. Utbildningarna måste vara mer flexibla. Detta har vi inte minst sett till exempel i samband med omställningsstudiestödet, som vi har pratat om i tidigare debatter här och som sjösattes förra året. Det kommer att krävas mycket mer flexibilitet liksom kortare och mer riktade utbildningar, till exempel.

Fru talman! Vi behöver även professorer och lektorer som undervisar på våra högskolor, för utan lärare hjälper det inte att vi har studenter. Kravet är att dessa arbetar efter en vetenskaplig, pedagogisk och konstnärlig skicklighet. Enligt UKÄ:s utredning är det nu nästan en jämn könsfördelning mellan män och kvinnor som forskar eller undervisar på lärosäten. När det gäller professorerna har det börjat utjämnas, men fortfarande är det fler män än kvinnor som är professorer. Just nu är det 68 procent män, så där har vi förstås också en del att göra.

Moderaterna ser också ett bekymmer med att antalet undervisningstimmar på högskolorna minskar. Även lärarna upplever detta som ett stort problem. En enkätstudie som har gjorts visar att administrationsbördan har ökat markant, vilket sker på bekostnad av tiden till föreläsningar. Färre undervisningstimmar leder till att studenterna faktiskt missar viktig undervisning som måste göras på plats av föreläsare. Det här behöver vi se över så att vi får en förbättring.

Fru talman! Jag minns min studietid som väldigt rolig, och många av mina kollegor säger också att det var den bästa tiden i livet. Men det kan också finnas svårigheter under studietiden. Det är en ny miljö för många, och studierna kan vara väldigt krävande. Då är det väldigt viktigt att Studenthälsovården finns. Den ska finnas över hela landet, men det varierar väldigt mycket. Jag har själv suttit som ledamot i Akademihälsan i Göteborg, som hade en väldigt välfungerande verksamhet, men vi behövde också sprida kunskap nationellt, för det var stor skillnad på hur studenthälsan fungerade. Den är otroligt viktig för våra studenter.

Moderaterna är mycket positiva till den webbportal för studenthälsovården som håller på att byggas upp. Det är Stockholms universitet, Linköpings universitet och UHR, Universitets- och högskolerådet, som tittar på den. Vi ser mycket positivt på detta för att kunna få en mer likvärdig studenthälsa i hela Sverige.

Fru talman! Moderaterna vill också värna den akademiska friheten, som vi har diskuterat mycket här tidigare. Den skrevs ju in som en principbestämmelse 2021. Vi ser också att man måste jobba aktivt med det både på lärosätena och i kommunerna. Det pågår utredning om det ska bli lag eller inte. Det är alltså inte färdigt, men att den akademiska friheten ska värnas är absolut viktigt.

Fru talman! Slutligen vill jag säga att Moderaterna och Tidöpartierna vill se färre politiska pekpinnar och inte lika mycket inflytande över forskning och utbildning. Vi vill se mer sakkunnighet om både forskning, utveckling och näringsliv hos rektor och styrelseledamöter. Det ska ställas stora krav på en bredd inom dessa styrelser.

Slutligen, fru talman, vill jag bara säga att Moderaterna och Tidöpartierna anser att utbildning är otroligt viktigt både för individ och för samhälle men också för framtiden. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 201 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Förra veckan ställde jag en fråga på frågestunden om regeringens beslut att korta mandattiderna för lärosätenas styrelser. Eftersom finansminister Elisabeth Svantesson svarade på allmänna frågor var det hon som svarade mig.

Till skillnad från utbildningsministern, som säger att det här är någonting man gör för att om 17 månader kunna välja in lämplig säkerhetspolitisk kompetens, svarar finansministern att man har fått signaler om att något inte är tillräckligt säkerhetsklassat eller tillräckligt bedömt och att man därför fattar ett aktivt och snabbt beslut för att se till att säkra processerna. Finansministern lägger till att vi nog alla tycker att det är klokt att vi vet vilka som sitter i styrelserna och att det inte förekommer någon otillbörlig påverkan.

Fru talman! Det jag reagerar på, liksom DN:s ledarsida häromdagen, är skillnaden mellan de båda statsrådets svar. Persson fokuserar på att det om 17 månader ska väljas in personer med bättre kompetens utifrån det säkerhetspolitiska läget, medan Svantesson fokuserar på att det nu finns signaler om bristande säkerhetsklassning och otillräckliga bedömningar och att det ska fattas beslut om att säkra processen. Det tolkar jag som att förändra processerna så att de blir säkrare.

Jag undrar var Moderaterna står som parti. Om det är akuta säkerhetspolitiska hot mot Sverige, som finansministern antyder i sitt svar, är det då en rimlig åtgärd att välja in nya ledamöter om 17 månader?

Anf. 202 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tog med Säpos utredning som vi har pratat så mycket om i dag, där man säger just att man ser ett ökat säkerhetshot. Jag nämnde både Kina, Iran och Ryssland här. Det är egentligen det som är den tyngsta anledningen till att man vill göra den här tillfälliga förändringen. Precis som ledamoten Malm sa tidigare är ju tanken att det ska gå tillbaka till treårsförordnande igen efter det.

Jag vill inte recensera vad finansministern svarade. Men jag kan säga att det ju inte är sagt att man måste välja om alla efter 17 månader, utan man ska utvärdera situationen. Vi har inte sagt att det kommer att ske en

helt ny tillsättning efter 17 månader. Det vet vi inte ännu. Säpo, FOI och flera andra har sagt att man vill ha en utredning där man tittar på säkerhetsläget. Det är där vi står, helt enkelt.

Jag tycker att det är bra att utbildningsministern har träffat och pratat med rektorerna för att diskutera och tala om varför man vill göra detta. Jag har precis som alla andra läst alla inlägg och brev som han har fått och förstått att det finns en ilska och oro från lärosätena, så det tycker jag är bra att han har gjort.

Anf. 203 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag blir fundersam över vad ledamoten tänker göra med sin förståelse för ilskan och oron som akademien visar upp, för det arbetet börjar för er i regeringen nu.

Det ni har gjort är att skada förtroendet mellan akademien och regeringen. Det behöver läkas, och det är regeringens ansvar. Det är inte bara Liberalernas ansvar för att de sitter på utbildningsministerposten.

Att det här är en tillfällig förändring kan vi ju säga, för den här regeringen, här och nu. Vi vet ingenting om kommande regeringar. Förordningen som regeringen beslutar över säger att man ska väljas på en bestämd tid upp till 3 år. Det vill säga, en annan regering kan ta 12 månader, någon annan 24 – vad man vill upp till 3 år.

Miljöpartiet vill lyfta in akademisk frihet i en bredare bemärkelse på grundlagsnivå. Tidöpartierna har aviserat en grundlagsutredning, och jag tycker att det skulle vara lämpligt att de tog bollen kring akademisk frihet där för att säkra friheten för akademien från regeringar som kan göra som de vill med styrelsernas mandatperioder.

Hur ser ledamoten på att säkra den akademiska friheten genom bättre grundlagsskydd och bättre lagskydd?

Anf. 204 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att Moderaterna självklart tar ett lika stort ansvar som Liberalerna, även om vi har en liberal utbildningsminister.

Jag är också väldigt mycket ute på högskolor och universitet och träffar rektorer. Vi tar alltså ett stort ansvar. Självklart ska vi dela på det för att kunna ha en diskussion och kunna förklara varför detta beslut har fattats.

Detta har hänt en gång tidigare. År 2016 gjorde man också en förkortning, sedan gick man tillbaka till tre år som det hade varit tidigare. Tanken är förstås att det ska bli så igen.

När det gäller grundlag eller lagändring diskuteras det. Vi har inte kommit fram till exakt hur vi ska göra. Men precis som jag sa i mitt anförande jobbar vi med att man måste implementera detta på lärosätena men också att man ska förankra hur det ska gå till med den akademiska friheten, som vi tycker är oerhört viktig.

Anf. 205 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 i detta betänkande.

Återigen till dessa styrelser: För ett par veckor sedan aviserade regeringen en ändring i lärosätenas styrelser gällande längden på styrelsernas mandatperioder men också sammansättningen av dessa styrelser.

Just detta område ligger inte inom Tidöavtalet, och Sverigedemokraterna hade sålunda ingenting med beslutet att göra. Vi blev inte ens informerade innan förslaget presenterades.

På en direkt fråga i *30 minuter* sa statsrådet Mats Persson att SD inte hade med beslutet att göra, vilket tydligen ingen hörde, trots att statsrådet upprepade svaret inte mindre än fyra gånger om jag räknade rätt.

Medierna bombarderade den intet ont anande befolkningen med spekulationer angående SD:s inblandning i beslutet. Det talades om att SD ville ta över och politisera hela högskolevärlden.

Som bedrövliga exempel kan nämnas att en professor i klinisk bakteriologi, känd från coronapandemin, samt en före detta socialdemokratisk finansminister kom med de mest fantastiska spekulationer om ett fullständigt maktövertagande av högskolevärlden.

Tyvär är allt lögn och förbannad dikt. Jag tycker att det är sorgligt att personer som vanligtvis betraktas som auktoriteter kommer undan med att sprida rena fantasifoster.

Fru talman! Före detta socialdemokratiska ministrar och tv-personligheter med akademisk bakgrund spekulerar och gissar vilt. De matar allmänheten med rena fantasier och lögner. Ingen, absolut ingen, frågar oss om saken. Ingen, inte ens statsmedierna, kollar upp vad som står i vår kommittémotion i frågan. Det blir underkänt, fullständigt underkänt. Jag ger betyget F. Och nu förstår jag varför vissa vill ta bort detta betyg.

Vår politik går annars på tvärs mot vad som påstås. Vi anser till exempel att man bör förtydliga tanke- och åsiktsfriheten i högskolelagen, liksom man bör stipulera någon form av lärarfrihet inom högskolan. I till exempel Tyskland tar de lärarfriheten på betydligt större allvar än man gör i Sverige. Och jag anser att även vi bör ha en skrivning om detta i högskolelagen.

Varför är det viktigt med lärarfrihet? Jo, för att vi har sett problem med detta på vissa av våra högskolor. Lärare som undervisar i kurser om historia har tvingats föra in litteratur som inte har ett vittnen med själva kursen att göra.

Detta, mina vänner, är rena diktaturfasoner. Det blir inte bättre av att man skriker sig hes om akademisk frihet i en insändare veckan efter. Vi kan inte ha frihet bara för lärosätenas styrelser. Vi måste bredda begreppet akademisk frihet till att också gälla lärarna och forskarna.

Tankefrihet ska självklart gälla också studenterna. Men tankefrihet och åsiktsfrihet ska inte heller innebära att lärarna på högskolan tvingas anpassa undervisningen för att den blir obekvämt för vissa studenter. Tvärtom, undervisningen ska vara obekvämt och otrygg för studenterna, annars är den tämligen meningslös. Studenter lär sig inte tänka om de bara får sina dogmer och åsikter bekräftade, och då ofta till vänster. I begreppet tänka ligger att man ger sig ut på okänd mark i viss mån. Gamla föreställningar kolliderar med nya fakta och perspektiv. Det är exakt detta som våra högskolor ska bjuda på.

Något som jag hoppas att regeringen kommer att ta tag i, vilket den redan har gjort, gäller otillbörlig informationshämtning från utländska studenter. Det gäller främst kinesiska studenter. Detta handlar inte bara om militära, tekniska hemligheter utan om avancerad teknik över huvud taget.

Om regeringens förändring av styrelserna vid våra lärosäten kommer att åtgärda detta problem ska jag i alla fall låta vara osagt. Klart är att man måste vidta åtgärder och att detta är en fråga rörande nationens säkerhet och inte bara en fråga för de enskilda lärosätena.

Fru talman! Vid kontakter med företag och deras organisationer har det framkommit att det råder en skriande brist på tekniker, ingenjörer och naturvetare. Företag har svårt att växa på grund av denna brist, och det ankommer på oss i denna församling att åtgärda detta problem. Jag tror att vi i framtiden måste satsa mer på naturvetenskap och teknik och se till att få rätt balans mellan å ena sidan de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnena och å andra sidan de naturvetenskapliga ämnena inom högskolan. Detta är en stor och komplicerad fråga, men jag tror faktiskt att vi måste börja ta i denna fråga.

Fru talman! Så till den återkommande frågan om studentbostäder. Systemet med Akademiska Hus för att förse studenterna med bostäder fungerar långt ifrån tillfredsställande. Jag har tagit upp detta många gånger förut, men jag fortsätter att tjata. Jag anser att det är dags att lägga ned Akademiska Hus och ersätta det med ett annat system, alternativt ge Akademiska Hus helt andra direktiv. Högskolorna borde dessutom få både äga och hyra ut bostäder. Detta är någonting som man skulle kunna införa direkt utan utredningar och annat. Det sker nämligen redan i dag för gäststudenter.

Fru talman! Till sist: Vi måste i framtiden titta på frågan om att koncentrera vissa utbildningar till lärosäten där de kan bedrivas på ett framgångsrikt och rationellt sätt. Har ett lärosäte en högklassig utbildning i ett ämne är det bättre att all utbildning sker där än att ett annat lärosäte bedriver en halvdan utbildning med sex platser 15 mil därifrån.

Vi måste uppnå en kritisk kreativ massa för att driva utvecklingen framåt. Mindre lärosäten bör nischas på det som de är bäst på. På så vis höjer vi kvaliteten på samtliga högskolor.

Jag tror att alla kan bli bäst på någonting, också när det gäller lärosäten. Jag brukar här i talarstolen prata om kvalitet före kvantitet. Men det gäller också regionalpolitik – kvalitet framför regionalpolitiska hänsyn.

Anf. 206 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är en del av regeringsunderlaget och har via Tidöavtalet fått en makt som partiet aldrig tidigare har haft. SD vill att regeringen ska överväga en omfattande översyn av lärosätenas antal och universitetsstatus. Det sa han här i talarstolen också.

Högre utbildning kännetecknas just av den nära kopplingen till forskningen. Men vi socialdemokrater uppfattar att SD vill dra bort stora delar av forskningen på de små lärosätena och samla den på några få orter. Sverigedemokraterna skriver också att universitet som inte håller måttet ska fråntas sin universitetsstatus.

Jag vill därför ställa följande frågor till Robert Stenkvist: Vilka universitet är det som inte håller måttet i Sverige? Vilka högskolor ska berövas den nära kopplingen till forskning? Och hur ska utbildningen på dessa orter kunna upprätthålla den kvalitet som krävs på högre utbildning?

Anf. 207 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Vi tänker inte dra bort universitetsstatusen den närmaste tiden för något enda lärosäte. Vi kan heller inte det. Vi är regeringsunderlag, vi sitter inte i regeringen.

Det vi har varit kritiska mot är till exempel omvandlingen av en del högskolor som inte håller måttet. De har blivit universitet fast de inte borde ha blivit det. Att frånta den statusen är en helt annan sak. Det kan man inte göra hur som helst.

Det sista universitetet i Mellansverige hade fått allvarliga anmärkningar för bristande kvalitet. Det var en student som fick tillbaka sin studieavgift för att hennes matematikundervisning var så undermålig. Hon dömdes att få tillbaka sin studieavgift. Därefter blev högskolan utnämnd till universitet. Nu är det väl Mälardalens högskola som ska bli utnämnd till universitet.

Det tyckte vi var fel. Det tycker jag fortfarande. Men vi kommer inte att dra bort någon universitetsstatus. Ingen behöver vara orolig för det.

Vi har talat om ökat samarbete mellan högskolorna för att vinna synergieffekter. De gjorde en reform i Danmark. Nu börjar det bli ganska länge sedan. Det kan ha varit 20 år sedan de gjorde reformen.

Den reformen blev väldigt lyckad. Den skedde på frivillig grund. Det innebar att man specialiserade högskolorna mer på det de var bäst på.

Det innebär inte att någon högskola får mindre att göra och färre antal studenter. Det är en ökad specialisering, helt enkelt.

Anf. 208 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för att Robert Stenkvist försöker att svara på frågorna. Det är inte alltid det sker när vi har replikskifte mellan olika partier.

Jag kommer från en liten kommun, Trollhättan, med 60 000 invånare. Där har högskolan betytt väldigt mycket. När man fick utökade forskningsresurser stärkte det utbildningen.

Vad tänker Robert Stenkvist om det för de små högskolorna? Sverigedemokraterna vill dra ned forskningsresurserna. Jag och mitt parti Socialdemokraterna tänker att forskningen är en del av utvecklingen av utbildningen. Man kan utveckla de ordinarie programmen genom att ha bra forskning.

Ska man ta bort forskningen, även om man samverkar med andra högskolor, så fattas en bit utifrån vad högre utbildning ska vara. Tänker ledamoten att man slår ihop små högskolor och då på något sätt också klarar forskningen? Det är den ena frågan.

Jag tänker att Sverigedemokraterna ändå måste ha en bild av hur högskolor ska läggas ned för att man ska klara utbildningen i hela landet. Jag är lite nyfiken på det. Ledamoten sa att man inte skulle tänka för mycket regionalt.

Anf. 209 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Vi vill inte att någon högskola ska läggas ned. Det finns regionalpolitiska hänsyn att ta, och vi ska ta regionalpolitiska hänsyn. Högskolan i Trollhättan ska nog vara kvar under överskådlig tid.

Däremot finns det lägen när saker och ting ställs på sin spets. Ska vi behålla hög kvalitet på en utbildning, eller ska vi ta bort en utbildning från

en mindre högskola så att den får syssla med annat? Där får kvaliteten gå före regionalpolitiska hänsyn.

Sedan var det frågan om forskningspengarna. Vi står bakom den budget som regeringen har lagt fram. Nu hittar jag inte Trollhättans högskola. Men vi står bakom de siffror som finns här.

Jag har någon gång i något anförande nämnt att det har gått till överdrift att det måste vara forskning kopplad till varje utbildning. En regional högskola kan ha en utbildning för förskollärare. De kanske inte behöver en forskningsinstitution där bara för att de utbildar förskollärare som ska jobba på förskolorna i byarna kring högskolan.

Där tycker jag att det har gått lite till överdrift. Man måste kunna ha vissa utbildningar utan att ha en stor forskningssektion. Det är någon idé som man har fått helt enkelt.

Inga forskningsanslag ska i princip dras ned i Sverige. Om vi ska göra någonting så ska vi öka dem.

Anf. 210 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Har man läst kommittémotionen om akademisk frihet som ledamoten Robert Stenkvist redogör för ser man att det är ganska stora likheter med Centerpartiets kommittémotion. Det är ganska intressant att stå här och konstatera det.

Vi värnar båda två den akademiska friheten. I de spekulationer som har varit om regeringens tillsättning har jag och Centerpartiet valt att inte spekulera om vilka som kan tänkas ligga bakom beslutet. Vi har inte vetat det och har därför tyckt att det har varit onödigt.

Låt säga att jag nu är en naiv person som väljer att tro på det som står i kommittémotionen, och jag väljer att göra det. Det finns ganska stora likheter.

Det jag vill fråga rör det beslut som regeringen har fattat. Vi i Centerpartiet har varit djupt kritiska. Vi tycker att man genuint hotar den akademiska friheten. Man väljer att sätta in sina personer i styrelserna.

När man gör det tar man bort en del av lärosätenas självstyre att styra över sin verksamhet. Det handlar om att vara den fria lysande fyren som lyser över samhället med akademisk frihet. Där kan forskarna välja sina forskningsfrågor och lärosätena kan välja sina prioriteringar.

Med tanke på att vi verkar tycka ganska lika om akademisk frihet blir frågan till Sverigedemokraterna: Har ni samma analys om regeringsbeslutet att det hotar den akademiska friheten?

Anf. 211 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Nej, jag gör inte samma analys att det här förslaget skulle hota den akademiska friheten. Oavsett om det är en alliansregering eller en vänsterregering med sossarna som bara tillsätter eget folk i styrelserna som mestadels har politiska meriter så är det en klar politisering. Jag tror att det vore en mycket olycklig utveckling.

Jag tycker att man ska tillsätta personer på grund av deras meriter och att de passar i styrelserna. De ska ha bra idéer för hur lärosätena och högskolevärlden ska utvecklas. Det är en jättestor fråga som jag har funderat jättemycket på.

Jag anser att sossarna är ganska bra på att politisera olika myndigheter och styrelser. Att regeringen tillsätter någon i universitetsstyrelser sker väl

redan i dag. Det tror jag att ledamoten Anders Ådahl vet. Det är två nomineringspersoner varav en utses av regeringen och en för akademien.

Vi har ett annat förslag. Jag vet inte om ledamoten Ådahl har läst vårt förslag i vår kommittémotion. Vi tror att det skulle bredda och stärka den akademiska friheten. Vi skulle få en större tyngdpunkt inom akademien än att tyngdpunkten blir från regeringshåll och politiken. Det tror vi.

Däremot vill jag betona att regeringen har det yttersta ansvaret i vissa frågor. När det gäller säkerheten har regeringen det yttersta ansvaret, och högskolan har inte alltid visat sig vuxen uppgiften. Det är min åsikt.

Anf. 212 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag avslutar här, för jag har fått svar på mina frågor.

Anf. 213 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Nu har ledamoten Ådahl avslutat sina repliker, men jag hade en liten grej som skulle vilja ta upp. Ådahl får svara mig personligen ute i korridoren i stället.

Det gäller det här att SD har varit inne och varit delaktiga i beslutet och att vi vill politisera högskolorna. Det har förts fram av jättetunga akademiker i tidningar, i tv och i radio. Jag får inte nämna några namn, fru talman, för de är inte här och kan försvara sig. Men det är verkligen tunga akademiker som bara går ut och gissar vilt när det gäller hur det här har gått till.

Jag kan garantera att det jag säger är sant: Vi har inte varit med om detta beslut. Men de här akademikerna går ut i tv och tidningar och gissar vilt, och sedan blir de citerade av tio tidningar till. Det är ju en falsk uppgift från början! Vi pratar om källkritik. Är det ingen som har ägnat sig åt källkritik och kontrollerat varifrån de här uppgifterna ursprungligen kommer? Nej.

Nu kan ledamoten inte ge något svar, men min tanke är att det kan skada förtroendet för akademien på sikt att tunga akademiker går ut och spekulerar på detta oansvariga sätt.

Anf. 214 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar utbildningsutskottets betänkande som går under namnet *Högskolan*. Jag skulle vilja säga, fru talman, att den högre utbildningens viktigaste uppgift egentligen är två: att förmedla kunskap och att säkerställa landets kompetensförsörjning.

Kristdemokraterna tar tydlig ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation. För att nå dit krävs kompetenta högskolelärare, kompetenta forskare, en stimulerande arbetsmiljö och studiesocial trygghet.

Den högre utbildningen måste tillvarata alla intresserade talanger för att hålla Sverige konkurrenskraftigt. Det ska vara möjligt att studera vid högskola eller universitet oavsett om du kommer direkt från gymnasieskolan eller om du är en ensamstående småbarnsförälder, och oavsett om du är uppvuxen i en arbetarfamilj eller en akademikerfamilj. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet.

Fru talman! Jag skulle särskilt vilja lyfta fram studentkårernas viktiga roll för att utveckla högskolorna, bland annat genom att studentkårerna ur

ett studentperspektiv identifierar kvalitetsbrister och kommer med förbättringsförslag. På det sättet bidrar studentkåren till att främja studenternas studiesociala hälsa och driva på för en hög kvalitet inom högre utbildning. Det är därför viktigt att stödja studentkåren och deras verksamhet.

Det är också viktigt att betona vikten av ett aktivt arbete från lärosätets sida för att säkra studenternas arbetsmiljö. Det är inte minst viktigt att organisera studenthälsan så att de studenter som drabbas av psykisk ohälsa får tillgång till det stöd de behöver. Om fler ska få möjlighet till vidare studier, vilket jag förutsätter att alla här inne önskar, kommer vi också att behöva ge fler ett ökat stöd. Lärosätena måste vara på tårna och erbjuda förutsättningar för att alla studenter ska klara av studierna.

Fru talman! Så till högskolans viktiga uppgift att säkerställa kompetensförsörjningen i landet. Låt mig ta ett exempel: hälso- och sjukvården. Den högre utbildningen är naturligtvis helt avgörande för att förse Sverige med den viktiga kompetens som behöver finnas inom sjukvården. Och behovet är enormt. Från ett kristdemokratiskt perspektiv har vi pratat om att det kan behövas ett tydligare nationellt ansvar för planering och samordning för att kartlägga behovet av legitimerad vårdpersonal.

I dag har vi inte riktigt någon nationell kunskap om hur många personer som finns inom de olika kompetenserna, och vi vet inte heller riktigt hur stort behovet faktiskt är och kommer att vara. Där finns det mer att göra. Vi tror att ett nationellt ansvar skulle kunna vara en fördel när det gäller att komma åt detta.

Det handlar också om att identifiera nya kompetenser som behövs framöver inom den moderna sjukvården. Det gäller inte minst matematiker, som kommer att behövas för att hantera och analysera den stora mängd hälsodata som krävs för att vi ska kunna fortsätta utvecklingen inom vården i Sverige.

Med en tydligare nationell samordning och planering av behovet av personal inom vården kan det sammantagna nationella behovet av antalet utbildningsplatser vid lärosätena förutses på ett bättre sätt. Därmed kan man skapa förutsättningar för en långsiktig planering och fördelning av antalet platser mellan de olika lärosätena.

Fru talman! Låt mig ta ännu ett exempel på hur högskolan förser landet med viktiga kompetenser. Det gäller kompetensförsörjningen av lärare inom grundskolan. Lärarutbildningen behöver reformeras på flera olika sätt. Det handlar om ökat fokus på ämneskunskap och mer förståelse för hur viktig läsningen är för barnen. Det handlar om att stärka utbildningen i ledarskap och konflikthantering för att kunna stärka lärarnas ledarskap i klassrummet.

Arbetet med att få riktigt skickliga personer att vilja bli lärare behöver stärkas. Också arbetet med att få fler akademiker att vilja byta spår och bli lärare mitt i livet skulle behöva skalas upp.

Avslutningsvis, fru talman, behöver vi också se till att de som kommer in på högskolan har de förkunskaper som krävs. Det finns tyvärr flera exempel på studenter som har kommit in men som saknar tillräckliga kunskaper i exempelvis matematik eller svenska. Det leder till att utbildningens kvalitet sjunker, till att många hoppar av och till att färre klarar av utbildningen på den tid som det var tänkt.

Det finns alltså en del utvecklingspotential inom högskolan. Men, fru talman, jag skulle samtidigt också verkligen vilja betona att det finns mycket som fungerar riktigt bra. Det ska vi fortsätta att ta till vara för att Sverige ska ha en högskola för kvalitet och excellens.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 215 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Regeringen har ensamt ansvar för regeringens beslut. I regeringen ingår även Kristdemokraterna. Jag vill därför ge Mathias Bengtsson möjlighet att redogöra för Kristdemokraternas ståndpunkt när det gäller styrelsetillsättningarna och regeringens beslut att halvera mandatperioden med bara några få dagars varsel.

Jag känner ganska väl till hur det är att vara ett litet parti i en regering med rätt mycket större partier. Det kan vara ganska hårda förhandlingar. Ibland får man nöja sig med att inte få exakt som man vill. Man får helt enkelt leva med vissa saker.

Det kan tyckas vara en fjuttig fråga, det här med mandattiderna. Att ändra tiden någon sitter i en styrelse – betyder det så mycket? Men samtliga rektorer anser att det betyder mycket.

I Miljöpartiet anser vi verkligen att den akademiska friheten – och att regeringen inte ska vara inne och fingra på lärosätenas oberoende – är ett fundament för en stark och levande demokrati. Djävulen sitter i detaljerna. Och det här beslutet är en sådan detalj, som är mycket större än den kan se ut på papperet.

Dels undrar jag hur Kristdemokraterna ser på akademins omfattande protester mot beslutet, dels undrar jag hur Mathias Bengtsson själv skulle vilja att man stärkte lärosätenas säkerhetsarbete.

Anf. 216 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Camilla Hansén, för frågan och för möjligheten att få ge också min syn på saken. Vi har ju vevat frågan några gånger i ett antal replikskiften.

Jag har ingen annan uppfattning än den som tidigare företrädare för regeringspartierna och även utbildningsminister Mats Persson har gett uttryck för. Jag kan såklart förstå att man vid en första anblick reagerar och höjer på ögonbrynen när en sådan här sak kommer, men för den skull håller jag inte med om kritiken.

Om man funderar på anledningarna till beslutet och sätter sig in i detta lite djupare är det inte särskilt anmärkningsvärt, tycker jag. Det kommer rapporter från den militära underrättelsetjänsten. Det kommer varningar från Totalförsvarets forskningsinstitut. Säpo går ut och säger att det finns en uppenbar risk. Medierna bekräftar i sina granskningar att svenska patent försvinner utomlands. Vi har exempel där forskare med starka kopplingar till den kinesiska militären är verksamma vid svenska universitet och åker hem till Kina och tar patent inom samma område.

När vi får sådana varningssignaler tycker jag att det är ansvarsfullt av regeringen att agera. Det är ansvarsfullt att som en engångsåtgärd – för det ska man komma ihåg att det är – förkorta mandatperioden till 17 månader för att kunna se över vilken säkerhetspolitisk kompetens som behövs i sty-

relserna. Jag tycker att det är rimligt. Det är bra att regeringen agerar när det finns säkerhetspolitiska hot.

Samtidigt vill jag betona, när jag nu får chansen här, fru talman, att ingen behöver vara orolig för att regeringen skulle vilja inskränka någon akademisk frihet. Tvärtom arbetar den här regeringen för att minska de politiska kraven och minska uppdraget i regleringsbrevet för att stärka den akademiska friheten. Det kan man göra samtidigt som man tar säkerhetspolitiska hot på allvar.

Anf. 217 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag och Miljöpartiet är av den uppfattningen att vi kan stärka lärosätenas säkerhetspolitiska arbete utan att inskränka den akademiska friheten.

Det handlar inte bara om beslutet i sig utan också om tillvägagångssättet att ringa upp folk bara några dagar innan ett beslut – att man inte förankrar och arbetar systematiskt med, som ledamoten säger, en sådan här otroligt viktig fråga. Detta är ju yttre hot mot Sverige och mot svensk akademi.

Frågan jag ställde till ledamoten var: Hur vill ledamoten stärka säkerhetsarbetet? Kan vi få exempel på det? Det behöver ju vara någonting annat än att välja in nya ledamöter om 17 månader. Sverige utsätts för spionage och intrångsattacker varje dag, så att byta ut några personer om 17 månader är inte ett så himla kraftfullt agerande. Vilka andra åtgärder där man kan göra någonting fort ser ledamoten skulle vara verkningsfulla?

Detta är ett anmärkningsvärt beslut. Man får inte landets alla rektorer att enas om en ståndpunkt på mindre än ett dygn om något inte är anmärkningsvärt. Det ligger i akademins natur att bevara sin särart.

Ledamoten säger också att detta är ett engångsbeslut. Ja, det vet ju inte jag. Det är det ingen som vet. Den nuvarande lagstiftningen ger utrymme för olika mandattider för styrelserna. Det kan bero lite på om man gillar ledamöterna som sitter där eller om man har några man vill bli av med.

Fredrik Malm ville att vi skulle återkomma om 17 månader. Det gör jag gärna, för då ser vi vilka som uppenbarligen inte hade tillräcklig säkerhetspolitisk kompetens eller var komprometterade på något sätt, som Elisabeth Svantesson antydde.

Ge mig alltså gärna några exempel, ledamoten, på hur ni vill stärka säkerheten!

Anf. 218 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är klart att det behövs en bred palett av många olika åtgärder för att stärka säkerheten både på kort sikt i det akuta läget och på lång sikt. Det är ju ingen som tror att de säkerhetspolitiska hoten kommer att vara borta i morgon, om ett år, om två år eller om tre år. Vi har ett helt nytt säkerhetspolitiskt läge i världen.

Jag kan på ett sätt förstå att oppositionen ställer de här frågorna. Jag tycker att det är rätt och riktigt att man granskar regeringen. Det kan jag ha förståelse för. Det hör också lite till det politiska spelets natur att oppositionen ska kritisera regeringen för att göra för lite och för långsamt.

I det här fallet blir jag dock samtidigt lite konfunderad, fru talman, över att man väljer den angreppsvinkel som man gör. När det kommer varningar från den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Totalförsvarets

forskningsinstitut och Säpo och vi gång på gång ser exempel i medierna på hur Sveriges lärosäten utsätts för säkerhetspolitiska risker borde oppositionen vara upprörd för att regeringen gör för lite och ligger på för att den ska göra mer. Nu väljer man i stället att ge sig på regeringen för att den gör för mycket. Jag är något konfunderad över att man väljer den angreppsvinkeln när vi ser hur Kina, Iran, Ryssland med flera länder utmanar västvärlden.

Jag tycker att det är ansvarsfullt av den här regeringen att stärka den akademiska friheten genom att skydda våra lärosäten och studenter mot yttre hot. Jag hade kanske önskat att oppositionen drev på lite mer i den riktningen i stället för att kritisera regeringen för att göra för lite. Vi ska komma ihåg att det som faktiskt äventyrar vår forskning och vår fria akademi allra mest är de yttre hoten, inte att den här regeringen tar säkerhetspolitiken på allvar.

(Applåder)

Anf. 219 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag önskar att jag kunde inleda med att vi ser en förbättring, en positiv utveckling av samhället. Det har ju varit flera grejer som har haft enorm påverkan. Först hade vi en period av pandemi, därefter invasionen av Ukraina, och som plåster på sårerna är Sverige nu ett av de länder som har högst inflation. Det är klart att vi är ett rikt land och har en någorlunda stabil samhällsstruktur som gör att vi kan möta upp kriser på ett bättre sätt än de flesta länder ute i världen. Men vi har också haft regeringar som skapat sprickor i vårt samhällsbyggande i stället för att utveckla det positiva, och i det positiva räknar jag såklart in våra högskolor och universitet som en oerhört viktig pusselbit.

Studenternas och lärosätenas situation är inte frikopplad från de kriser vi möter. Levnadskostnaderna fortsätter att stiga, och många studenter kämpar för att klara sig. Det innebär att fler söker hela studiemedlet och att många får jobba extra, inte alltid med helt lyckade resultat avseende hälsa och stress.

Prisökningar och effektiviseringskrav gentemot lärosätena har också satt sina spår. I dag tvingas lärosätena se över sina hyreskontrakt och antalet lärarledda timmar, i en situation där svenska studenter redan har lägst lärarledd tid i Europa, i snitt elva timmar i veckan – och då är det medlet; vissa utbildningar har lägre snitt än så. Detta påverkar såklart både studenter och lärare, men det kommer också att påverka vår framtida innovationsförmåga och försämra vår kompetensförsörjning än mer.

Det är detta som gör att jag får svårt att se poängen med den här regeringens politik. Alla är överens om att kompetensförsörjning är nummer ett för näringslivet och det offentliga, och därmed jobbskapandet. Ändå försvårar man för Sveriges studenter. Vi har behov av att öka och bredda studenters möjligheter till utbildningar, öka antalet lärarledda timmar, behålla och utöka labben och öka jämställdheten. Det är ganska stora frågor, som nu möter nedskärning. Till det har vi nu en situation där regeringen vill ha mer kontroll över lärosätenas styrelser utan att ha förankrat förändringarna, något som självklart skapar oro hos alla högskolor och universitet.

En fri akademi, oberoende domstolar, fri konst och fri press är alla hörnstenar för att upprätthålla demokrati och skydda mänskliga rättigheter.

För att Sverige ska vara ledande inom forskning krävs det att vi också satsar på grundutbildningen, eftersom dagens studenter är framtidens forskare. Nuvarande resursfördelningssystem för högre utbildning har funnits i snart 30 år. Vänsterpartiet var redan vid införandet av prislappsystemet kritiska till att en del av pengarna fördelades genom en prestationsdel baserad på poängproduktion.

Styr- och resursutredningen kom 2019 med sitt förslag om förändrad finansiering av högre utbildning. Utredningen konstaterade bland annat att det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet medför att utbildningar på grundnivå och avancerad nivå, som på olika sätt är flexibla för studenter, ofta är ekonomiskt ofördelaktiga för lärosäten att erbjuda. Det begränsar.

Som en del av detta föreslogs att prestationsdelen i utbildningsfinansieringen skulle minska, för att öka möjligheterna för fler att studera och för att trygga lärosätenas finansiering och möjlighet till utveckling.

I dag får utbildningarna finansiering via en prislapp där olika utbildningar får olika stora anslag. Det är ganska stora skillnader mellan anslagen. Den låga prislappen påverkar såklart kvaliteten på utbildningarna, bland annat genom att det blir ännu färre lärarledda timmar. Vänsterpartiet tycker att prislapparna behöver ses över och anpassas till högskolans och utbildningarnas behov och förändringar i kostnader.

Vänsterpartiet föreslår också en jämställdhetsbonus för att främja jämnare könsfördelning. Det finns mycket att göra att öka jämställdheten vid Sveriges universitet och högskolor. Det här skulle bli ett verktyg för att uppnå det.

Sedan länge har vi ett forsknings- och högskolesamhälle där de flesta studenterna väljer utbildningsplatser baserat på stereotypa könsrollsmönster. Det är till största delen män som är professorer, och män har lättare att avancera på karriärstegen. Trots att kvinnor länge har varit i majoritet på grundutbildningen har män varit i majoritet på forskarutbildningen.

Det skiljer också mellan olika områden. Kvinnor är överrepresenterade inom medicin och folkhälsovetenskap, medan männen är överrepresenterade inom teknik och naturvetenskap.

Sist men inte minst vill jag lyfta upp de problem som de tidsbegränsade anställningarna skapar. Osäkra anställningar är ett generellt problem inom den akademiska världen. Organisationer som Naturvetarna har beskrivit det som "det största hindret för att Sverige ska vara ledande inom naturvetenskaplig forskning". De beskriver vidare att "arbetsförhållandena inom akademien upplevs som omoderna, ohälsosamma och direkt familjefientliga. Det gynnar varken forskning och innovation eller Sveriges konkurrenskraft".

Eftersom forskarna inte får en trygg framtid eller trygga arbetsförhållanden där de kan koncentrera sig på sitt arbete väljer de bort till exempel forskningstjänster till förmån för administrativa tjänster, och vi som samhälle förlorar möjligheten att ha forskare.

Man kan också fundera på hur fri forskningen och utbildningen är om forskare och lärare måste anpassa sig för att få förnyad tjänst eller finansiering.

Inom de konstnärliga utbildningarna finns dessutom en specialregel som innebär att en lärare kan anställas i fem plus fem år, alltså tio år. Det är en särskild regel som skapades förr i tiden, då man trodde att det skulle

gynna konstnärligheten. Här tycker vi liksom Fackförbundet Sulf, Sveriges universitetslärare och forskare, att paragrafen som tillåter dessa tioåriga visstidsanställningar bör strykas.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 16 och passa på att bjuda in er till interpellationsdebatten om universitetsstyrelsernas mandatperioder den 1 juni.

Anf. 220 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag har nöjet att presentera tre väsentliga områden för Centerpartiet när det kommer till högskolan och dess utveckling. Jag tänker tala om akademisk frihet, en högskolesektor för hela landet och vassare spets i svensk forskning. Mest tid kommer jag att ägna åt akademisk frihet, eftersom det är så aktuellt.

Vad är akademisk frihet, och varför finner Centerpartiet det så viktigt? Det finns många försök till definitioner av begreppet akademisk frihet. En av de mest citerade definitionerna är, i svensk översättning av professor Shirin Ahlbäck Öberg: friheten att bedriva forskning, undervisa, tala och publicera i enlighet med normer och standarder för vetenskaplig undersökning, utan ingripanden eller påföljd, vart än sökandet efter sanning och förståelse leder.

Det är mycket viktigt att begreppet akademisk frihet förstås utifrån två nivåer, dels den institutionella, dels den individuella. Den institutionella nivån avser lärosätenas möjligheter till självstyre för att vidmakthålla lärosätet som en fri och oberoende aktör i relation till exempelvis regering, riksdag och marknad. Den individuella nivån avser rätten till professionellt självbestämmande som tilldelas den enskilda läraren och forskaren i undervisningen och forskningen.

Akademisk frihet på båda dessa nivåer har historiskt visat sig ge allra bäst resultat för akademin framför detaljstyrning och politisk klåfingrihet. För Centerpartiet är det självklart att värna och utveckla den akademiska friheten. Det handlar i förlängningen om jobb, exportintäkter, välfärd, och ett utvecklat demokratiskt samhälle för alla och envar.

Men ett viktigt tillägg måste göras. Med frihet kommer en lika stor portion ansvar. Hög akademisk frihet medför stort akademiskt ansvar. Högskoleledningar och högskolestyrelser har ett stort ansvar att utveckla sina miljöer. Inom vissa vetenskapsfält och vissa lärosäten förekommer akademiska anomalier där vetenskapen är mycket svag och där forskningsmiljöer tenderar att i vissa fall bli politiska. Det skulle kunna benämnas det inre hotet. Det är akademins ansvar att själv stänga svaga miljöer, utveckla akademin mot hög vetenskaplig kvalitet där vetenskapliga metoder används och forskningsstudier uppvisar reproducerbarhet.

Att inte uppbära akademiskt ansvar är att be om ett mer auktoritärt förhållningssätt till akademin. Det måste ur väldigt många aspekter undvikas.

Vidare är inte frågan om akademisk frihet en fråga om vänster eller höger i politiken. Det är i stället en fråga om frihet versus det auktoritära. Nedmonteringen av ett samhälle sker av auktoritära politiska krafter utefter ett återkommande mönster. Först kringsskärs medierna, därefter rättsväsendet, sedan kulturen och akademin och slutligen individernas rättigheter. Den som älskar frihet och den som älskar Sverige bör därför vara ytterst vaksam på signaler där akademisk frihet börjar inskränkas.

Det är i det ljuset som regeringens beslut om att korta förordningstiden för högskolestyrelser från tre år till 17 månader måste ses. Det är också därför en unison akademi reagerar så kraftfullt. I Sverige vilar den lagstiftande och exekutiva maktens relation till landets lärosäten på tillit och samförstånd, på respekt för olika roller i samhället.

Det normala förfarandet är att statens ägarintresse hanteras genom regleringsbrev och ägardialog. Om regeringen ser ett försämrat säkerhetspolitiskt läge och ser sig nödgad att stärka den säkerhetspolitiska frågan på våra lärosäten, vilket naturligtvis kan vara helt legitimt och korrekt, är den normala gången att det skrivs in i regleringsbrev eller ännu hellre hanteras genom en ägardialog med den operativa ledningen.

Högskolestyrelser är precis som bolagsstyrelser. Deras uppdrag är att arbeta för lärosätets respektive bolagets bästa. Man ska som styrelseledamot inte jobba för sin uppdragsgivares intressen utan strikt med sin kompetens arbeta för lärosätets bästa.

Med beslutet om styrelser har regeringen presenterat ett sluttande plan där ändstationen heter auktoritärt styre. Genom att detaljstyra vilket folk eller vilka kompetenser som ska sitta i styrelsen frångår regeringen svensk praxis, och i förlängningen är det helt riktigt som landets rektorer påpekar den akademiska friheten som är hotad. Det är inte en politik som Centerpartiet på något vis kan stå bakom. Därför yrkar jag bifall till reservation 2 om styrning och akademisk frihet.

Fru talman! Jag vill också säga något om högre utbildning och forskning för hela landet. Landsbygden är ingen avfolkningsbygd – det är en påfolkningsbygd. Vi ser nu ort efter ort ritas in på kartan när den nya gröna omställningsindustrialiseringen får fäste: Skellefteå, Mariestad, Boden, Liikavaara, Torsboda.

Ingen annanstans än i den framväxande landsbygden är heller kompetensglappet så stort. Arbetsmarknaden i många regioner skriker efter kompetens, brett över spektrumet. Det handlar om ingenjörer, sjuksköterskor, polis och veterinärer. Såväl i näringslivet som i det offentliga saknas kompetens.

Högre utbildning är en infrastruktur som måste vara både av spetskaraktär och lokalt och regionalt placerad, precis som el, vatten och fiber. Det ska finnas lärosäten över hela landet, och de ska bli mer autonoma. De bör också ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar liksom att stärka sin samverkan med det omgivande samhället. När fler högskoleplatser tillkommer är det viktigt att kvaliteten inte bara upprätthålls utan också förstärks samt att de svarar mot arbetsmarknadens behov.

Fru talman! Sverige behöver även vassare spets i forskningen. Man ligger bra till på innovationssidan, men sämre när det gäller den vetenskapliga kvaliteten. Vi möts av signaler att kvaliteten är vagt dalande. Samtidigt som vi pratar om att lyfta bredden måste vi också lyfta spetsen på landets universitet.

I princip finns två metoder för staten att trycka på för ökad kvalitet. Det handlar dels om hur vi väljer att organisera högskolesektorn, dels om hur vi väljer att finansiera den. Det finns all anledning att se över såväl resurstilldelningssystemet som organiseringen av svenska lärosäten.

Centerpartiet har länge lyft fram att vi vill se fler högskolor som lämnar rollen som myndighetshögskolor och i stället övergår i stiftelseform eller annan form. Med en sådan reform ökar vi inte bara mångfalden bland lärosätena utan också möjligheten för enskilda lärosäten att bygga eget kapital att fritt använda i sin akademiska institutionella frihet.

Lärosätena behöver även förutsättningar att klara två perspektiv, dels autonomi med akademisk frihet, dels samverkan och nära koppling mellan forskningen och den högre utbildningen och det omgivande samhället. Utan oberoende forskning och utbildning är det svårare att identifiera, förstå och lösa samhällsproblem. Utan samverkan med det omgivande samhället och lyhörddhet gentemot näringslivets och politikens identifierade utmaningar riskerar lärosätena att bli isolerade öar i samhällskroppen. Det är två perspektiv som är delvis motstående men som måste fungera sida vid sida inom den högre utbildningen och forskningen.

Anf. 221 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Ådahl talar om ett sluttande plan för den akademiska friheten. Ledamoten menade att det är för mycket påverkan och klåfingrighet och så vidare från regeringen. Men alla Tidöpartier har nog sagt att de vill minska klåfingrigheten och den politiska påverkan, och det är så vi arbetar.

Nu var det ett exceptionellt läge, vilket många har nämnt här tidigare, och vi har också talat om vilka som tyckte att det var så. Jag undrar hur ledamoten tycker att man ska göra i stället om man vill påskynda detta. Han nämnde ägardialog, men om man känner att det inte finns möjlighet till det – hur anser ledamoten att man skulle kunna göra det på ett bättre sätt?

Det är inte sagt att man ska ändra nomineringsprocessen så att regeringen utser vissa styrelseledamöter och lärosätena andra. Så är det inte sagt. Det låter på ledamoten som om allt har kastats över bord och att det är någon katastrof som har hänt. Jag vet att många är oerhört besvikna, men jag tycker nog inte att man kan säga att detta har raserat den akademiska friheten.

Anf. 222 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Nej, det har inte raserat den akademiska friheten. Däremot uttrycker jag en oro över att om man fortsätter i tangentens riktning är den akademiska friheten hotad. Jag menar inte att den är det nu, men jag säger samtidigt – som ledamoten påpekar – att med ett sådant här beslut träder man ut på ett sluttande plan och tar ett första steg mot att inskränka självstyret för de akademiska institutionerna.

När man väljer att förkorta förordningstiden för att så snart det är möjligt sätta in sina personer i styrelserna är det en ganska riskabel och vanskelig väg att vandra. Det är faktiskt precis därför som hela akademien – med alla rektorer och många professorer – på väldigt kort tid har reagerat så kraftfullt. Vi som inte jobbar inom akademien dagligdags kan rycka på axlarna och tänka att det väl inte är så farligt om man förkortar förordnanden och sätter in lite nya personer, men de som jobbar i akademien förstår att fri kultur, fria domstolar och fri akademi behövs och att en sådan åtgärd är ett första steg mot att kringskära friheten att själv styra över prioriteringar. Det är därför man reagerar så kraftfullt.

Det jag menar att man i stället borde göra är att hålla en normal ägardialog och utfärda regleringsbrev. Dels får man väldigt mycket mer gjort på kort tid då, dels riktar man kraften mot rätt personer. Man riktar kraften mot rektor, som också är myndighetschef, så att rektorn omedelbart kan börja med uppgiften. Jag tycker att den metoden är både snabbare och kraftfullare.

Anf. 223 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Det verkar som om ledamoten Ådahl har en spåkula som inte jag har, eftersom han talade om att vi kommer att byta ut personer och nästan visste vilka personer vi ska sätta in. Så är ju inte fallet, utan vi vill göra en utredning på grund av det yttre hot som är alarmerande och som har varit det under en längre tid. Tyvärr blir det värre och värre, och det har man ju pratat om ganska mycket här i dag.

Ledamoten har tydligen sett framför sig att alla kommer att bytas ut och att det bara blir våra personer i styrelserna. Så är det absolut inte tänkt. Jag tycker nog att det tidigare snarare har varit Socialdemokraterna som har satt in sina personer, som även kanske har varit mer politiska. Vi i Tidöpartierna talar i stället i termer av mindre politiskt inflytande. Vi vill ha fler professionella i styrelserna.

Jag tycker att ledamoten Ådahl har en spåkula som visar på något värre än vad som ens är tänkt, och ledamoten vet tydligen vad regeringen kommer att göra, vilket jag i så fall inte instämmer i.

Anf. 224 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Det är väldigt skönt att ha en sådan här spåkula och att kunna se in i framtiden. Jag hade önskat att ledamoten också hade haft en sådan!

Skämt åsido – det jag beskriver är inte vad som kommer att ske, utan att regeringen nu tar ett första steg mot att minska självstyret inom akademien. Som jag sa i mitt anförande: Hela idén med en styrelse för både ett lärosäte och ett aktiebolag är att de ledamöter som sitter där ska arbeta för lärosätets eller bolagets bästa.

När man som ägare väljer att sätta in sina personer i styrelsen och styra genom styrelsen gör man det klassiska felet att låta styrelseledamöterna påverka den dagliga driften när det är vd som ska sköta den saken. Styrelserna ska se till att akademien respektive bolagen utvecklas på bästa möjliga sätt. Om ägaren tycker att det sker något som är fel får man ta det i en ägardialog. Så fungerar det i både näringslivet och akademien. Nu bryter regeringen denna praxis. Akademien uppfattar det som att självstyret och den akademiska friheten försämras, och det är precis det jag som frihetsälskande centerpartist också reagerar mot. Det är hela skälet.

Jag har ingen spåkula, men det här är ett första steg som är djupt oroande.

Anf. 225 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman och kära kollegor i utbildningsutskottet! Om en stund stänger vi kammaren för i kväll efter en lång dag.

Fru talman! Vår ställning som kunskapsnation bygger på en välutbildad befolkning och på forskning av hög kvalitet. Bildning är viktigt för både människan och samhället. Sverige ska vara ett land där alla har möjlighet till livslångt lärande. Kunskap bidrar till förståelse för omvärlden, oavsett om den är av kommersiellt intresse eller inte. Humaniora, konst och tvärvetenskapliga ämnen stärker och utvecklas i samklang med utbildningar i teknik, naturvetenskap och samhällsvetenskap. Grundforskning och forskningsfinansiering som inte är öronmärkt är nödvändiga förutsättningar för framtida kommersiella genombrott och framgångsrik spetsforskning.

Jag vill lyfta fram studenternas situation och helt kort påminna om att Miljöpartiet i vårändringsbudgeten åter föreslår höjt studiebidrag och extra utbetalningar under sommaren. Det här är en grupp som har tuffa ekonomiska förutsättningar. Studenterna har också rätt till en riktigt bra utbildning. Studenterna behöver mer tid med skickliga forskare och lärare samt en trygg och inkluderande studiemiljö.

Jag vill också lyfta fram de skickliga lärarna och forskarna. De behöver bra förutsättningar. De behöver trygga anställningar. De behöver tid att forska. De behöver tid att utveckla sina utbildningar. De behöver en bra arbetsmiljö och frihet att utforma både forskning och utbildning.

Fler dörrar behöver öppnas till högre utbildning. Rekryteringen till högskola, vuxenutbildning och eftergymnasiala yrkesutbildningar behöver breddas. De här utbildningsformerna har en viktig uppgift i att förmedla kunskap och bildning och på så vis skapa välstånd och ett öppet och demokratiskt samhälle. Tillgången till kunskap är en demokratisk rättighet. Det är därför det är viktigt att bredda rekryteringen till de här utbildningarna.

Ibland framstår det som att en breddning skulle vara något slags kvalitetssänkning; man tror att anledningen till att vissa inte kommer till högskolan är att de inte har tillräcklig förmåga. Men vi ska komma ihåg att det finns många andra anledningar till att man väljer bort högre utbildning, till exempel att man kommer från ett studieovant hem. Varje år är det tusentals unga med toppmeriter från gymnasiet som väljer bort högre utbildning och forskning. Det är en förlust för Sverige.

Precis som inom idrotten och kulturen behöver vi både bredd och spets. Vi vill att många barn idrottar, och vi är stolta över att ett så litet land som kalla Sverige kan ha så många stora idrottsstjärnor ute i världen. Vi vill att alla barn ska ha möjlighet att utveckla sina konstnärliga förmågor, för det är en del av att vara människa och har ett egenvärde. Dessutom övar det förmågor som krävs i deras framtida yrkesliv: kreativitet och problemlösningsförmåga. Vi behöver också högre utbildning i hela landet för att fler ska kunna utbilda sig och för att fler ska kunna bli forskare.

Forskningen ska vara fri, men inte bara forskningen utan också den högre utbildningen. Oberoende grundforskning är viktigt för Sverige och faktiskt även för Sveriges bidrag till världens utveckling. Samtidigt är det rimligt att en del av de pengar som samhället satsar kan vara föremål för politiska prioriteringar och strategiska satsningar. Vi vill särskilt satsa på forskning som hjälper oss att hantera den klimat- och miljökris vi står i.

Det här får dock inte gå ut över grundforskningen. Basanslagen har därför en viktig roll att spela. De ska ge universitet och högskolor förutsättningar att fatta långsiktiga självständiga beslut om sin forskning och

värna lärosätenas integritet gentemot samarbetspartner. Detta är viktigt, inte minst i det säkerhetspolitiska läge som vi pratar om i dag och som ärligt talat inte är någon nyhet. Det här är någonting som har pågått länge.

Det kan tyckas vara en liten fråga att det med kort varsel ändras hur länge man ska sitta i en styrelse. Men vi vet att fundamenten för en stark demokrati är akademisk frihet, oberoende domstolar, konstnärlig frihet och en fri press. Djävulen sitter i detaljerna, och regeringens beslut om att halvera mandatperioden är just en sådan detalj.

Svensk akademisk frihet är konstitutionellt svag i jämförelse med andra länder. Vi ser nu att vi inte längre kan ha den tillit till statsmakternas förmåga att hålla armlängds avstånd som vi har haft tidigare. Det är en förtroendeskada som har skett i och med beslutet om de förkortade mandattiderna.

Forskningens frihet skyddas i grundlag, men högre utbildning skyddas inte lika starkt. Vi behöver stärka den akademiska friheten genom att ge ett tydligare grundlagsskydd och förtydliga värnandet av den akademiska friheten för forskare och lärare. Den ska dels värnas av lärosätena själva inom deras verksamhet, dels respekteras av staten. Det vore mycket välkommet om regeringen gav en kommande grundlagsutredning direktiv om det.

Jag vill vara extremt tydlig med att det säkerhetspolitiska läget är allvarligt. Det vet var och en som följer nyheterna. Det vet vi riksdagsledamöter, som har fattat ett flertal beslut utifrån det förändrade omvärldsläget. Det vet vi som har bläddrat igenom årsrapporterna från FRA, Must och Säpo fler år än detta. Jag har inte med mig dem upp i talarstolen, fru talman, för här får vi inte ha rekvisita. Men jag har dem på min plats.

Det jag tar med mig från dagens debatt är de oklara beskederna om vilka reformer som kommer att ske när det gäller det säkerhetspolitiska skyddet för Sverige och för lärosätena. Vi vet att regeringen vill vidta snabba och omfattande åtgärder för att stärka Sveriges säkerhetspolitiska situation. Vi är inne i en stor omläggning av politiken. Frågorna som blir hängande i luften är: Vad är det som kommer att hända nu? Vilket är nästa steg? Vad innebär den här stora omläggningen?

Fru talman! Jag yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 32 om breddad rekrytering.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 maj.)

§ 13 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 10 maj

2022/23:347 Omställningsstudiestödet

av *Samuel Gonzalez Westling (V)*

till utbildningsminister *Mats Persson (L)*

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 maj

2022/23:645 Förälder som dödar den andra föräldern

av *Martina Johansson* (C)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:646 Äldreomsorgslyftet

av *Mirja Räihä* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:647 EU:s ratificering av Istanbulkonventionen

av *Linnéa Wickman* (S)

till statsrådet Jessika Roswall (M)

2022/23:648 Effekter på landsbygden av regeringens besparingar på naturvården

av *Tomas Eneroth* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 10 maj

2022/23:614 Ordning och reda i taxibranschen

av *Serkan Köse* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:612 Sveriges åtgärder för att inkludera Taiwan i WHA

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:617 Umgänge med umgängesstöd

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:616 Etableringsjobben

av *Sofia Amløh* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:615 Synskadades rätt till färdtjänsttillstånd

av *Kadir Kasirga* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:613 Stödresurser från EU till Georgien i medlingen mellan Armenien och Azerbajdzjan

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:619 Barn i skyddat boende

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2022/23:626 Arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning

av *Jim Svensk Larm* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:618 Kvalitetsmätningar på det svenska vägnätet

av *Ulrika Heie* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:624 Tjänstledighet för frivilliga inom de frivilliga försvarsorganisationerna

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2022/23:621 Spelande som riksdagsbundet kulturmål

av *Rickard Nordin* (C)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2022/23:623 Nationellt center för postcovid och ME/CFS

av *Karin Rågsjö* (V)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2022/23:620 Åtgärder under pausen i miljöprövningarna för vattenkraft

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:622 Myndighetsgemensam tipsfunktion

av *Jim Svensk Larm* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:627 Diskriminering av personer med funktionsnedsättning vid tillsättande av jobb

av *Jim Svensk Larm* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:628 En uppväxt fri från våld

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:625 Kronofogdens arbete med utmätningar

av *Nadja Awad* (V)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

Prot. 2022/23:107

11 maj

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.57.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.50,

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.13,

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 147 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 182 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6 Spelfrågor	2
Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU7	2
Anf. 1 CARL NORDBLOM (M)	2
Anf. 2 RICKARD NORDIN (C) replik	3
Anf. 3 CARL NORDBLOM (M) replik	3
Anf. 4 RICKARD NORDIN (C) replik	4
Anf. 5 CARL NORDBLOM (M) replik	4
Anf. 6 AZADEH ROJHAN (S) replik	4
Anf. 7 CARL NORDBLOM (M) replik	4
Anf. 8 AZADEH ROJHAN (S) replik	4
Anf. 9 CARL NORDBLOM (M) replik	5
Anf. 10 AMANDA LIND (MP)	5
Anf. 11 RICKARD NORDIN (C) replik	7
Anf. 12 AMANDA LIND (MP) replik	7
Anf. 13 RICKARD NORDIN (C) replik	8
Anf. 14 AMANDA LIND (MP) replik	8
Anf. 15 JONAS ANDERSSON (SD) replik	8
Anf. 16 AMANDA LIND (MP) replik	8
Anf. 17 JONAS ANDERSSON (SD) replik	9
Anf. 18 AMANDA LIND (MP) replik	9
Anf. 19 ROLAND UTBULT (KD)	10
Anf. 20 AZADEH ROJHAN (S) replik	11
Anf. 21 ROLAND UTBULT (KD) replik	11
Anf. 22 AZADEH ROJHAN (S) replik	12
Anf. 23 ROLAND UTBULT (KD) replik	12
Anf. 24 AZADEH ROJHAN (S)	12
Anf. 25 CARL NORDBLOM (M) replik	15
Anf. 26 AZADEH ROJHAN (S) replik	15
Anf. 27 CARL NORDBLOM (M) replik	15
Anf. 28 AZADEH ROJHAN (S) replik	16
Anf. 29 JONAS ANDERSSON (SD) replik	16
Anf. 30 AZADEH ROJHAN (S) replik	16
Anf. 31 JONAS ANDERSSON (SD) replik	17
Anf. 32 AZADEH ROJHAN (S) replik	17
Anf. 33 ROBERT HANNAH (L)	17
Anf. 34 RICKARD NORDIN (C) replik	19
Anf. 35 ROBERT HANNAH (L) replik	19
Anf. 36 RICKARD NORDIN (C) replik	19
Anf. 37 ROBERT HANNAH (L) replik	20
Anf. 38 JONAS ANDERSSON (SD)	20
Anf. 39 AZADEH ROJHAN (S) replik	22
Anf. 40 JONAS ANDERSSON (SD) replik	22

Anf. 41 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	22
Anf. 42 JONAS ANDERSSON (SD) replik.....	23
Anf. 43 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	23
Anf. 44 ROBERT HANNAH (L) replik.....	26
Anf. 45 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	26
Anf. 46 ROBERT HANNAH (L) replik.....	27
Anf. 47 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	27
Anf. 48 RICKARD NORDIN (C).....	28
(Beslut fattades under § 9.).....	30
Ajournering.....	30
Återupptaget sammanträde.....	30
§ 7 Frågestund.....	30
Anf. 49 TREDJE VICE TALMANNEN	30
<i>Finansieringen av Kriminalvårdens utbyggnad</i>	<i>30</i>
Anf. 50 ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	30
Anf. 51 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	31
Anf. 52 ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	31
Anf. 53 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	31
<i>Fler fängelseplatser.....</i>	<i>31</i>
Anf. 54 PONTUS ANDERSSON (SD).....	31
Anf. 55 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	32
Anf. 56 PONTUS ANDERSSON (SD).....	32
Anf. 57 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	32
<i>Folkbokföring av ukrainska flyktingar.....</i>	<i>32</i>
Anf. 58 FRIDA TÅNGHAG (V).....	32
Anf. 59 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	33
Anf. 60 FRIDA TÅNGHAG (V).....	33
Anf. 61 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	33
<i>Regeringens styrning av lärosäten.....</i>	<i>33</i>
Anf. 62 ANDERS ÅDAHL (C).....	33
Anf. 63 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	34
Anf. 64 ANDERS ÅDAHL (C).....	34
Anf. 65 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	34
<i>Försvarets utsläpp av PFAS.....</i>	<i>34</i>
Anf. 66 REBECKA LE MOINE (MP).....	34
Anf. 67 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	35
Anf. 68 REBECKA LE MOINE (MP).....	35
Anf. 69 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	35
<i>Stöd till demokratiska val utomlands.....</i>	<i>35</i>
Anf. 70 FREDRIK SAWESTÅHL (M).....	35
Anf. 71 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	36
Anf. 72 FREDRIK SAWESTÅHL (M).....	36
Anf. 73 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	36
<i>Kontroll av stöd till civilsamhället.....</i>	<i>37</i>
Anf. 74 MAGNUS JACOBSSON (KD)	37
Anf. 75 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	37
Anf. 76 MAGNUS JACOBSSON (KD)	37

Anf. 77 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	37
<i>Det svenska biståndet till Palestina</i>	38
Anf. 78 JOAR FORSSELL (L)	38
Anf. 79 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	38
Anf. 80 JOAR FORSSELL (L)	38
Anf. 81 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	39
<i>Krisen i byggbranschen</i>	39
Anf. 82 KALLE OLSSON (S)	39
Anf. 83 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	39
<i>Arbetet mot matchfixning</i>	40
Anf. 84 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	40
Anf. 85 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	40
<i>Regeringens arbetsmarknadspolitik</i>	40
Anf. 86 CICZIE WEIDBY (V)	40
Anf. 87 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L)	41
<i>Förändring av familjerätten</i>	41
Anf. 88 MARTINA JOHANSSON (C)	41
Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	41
<i>Gränskontroller mellan Danmark och Sverige</i>	42
Anf. 90 RASMUS LING (MP)	42
Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	42
<i>Frihandelsavtal</i>	42
Anf. 92 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M)	42
Anf. 93 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	42
<i>Polisnärvaro i hela landet</i>	43
Anf. 94 LILI ANDRÉ (KD).....	43
Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	43
<i>Statistik över hushållens ekonomi</i>	44
Anf. 96 ZINAIDA KAJEVIC (S).....	44
Anf. 97 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	44
<i>Rymningar från Sis-hem</i>	44
Anf. 98 RICHARD JOMSHOF (SD).....	44
Anf. 99 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	45
<i>Bedrägerier och nya regler för betaltjänster</i>	45
Anf. 100 NADJA AWAD (V).....	45
Anf. 101 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	45
<i>Ökad svensk produktion av biodrivmedel</i>	46
Anf. 102 RICKARD NORDIN (C)	46
Anf. 103 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	46
<i>Brott mot företagare</i>	47
Anf. 104 MIKAEL DAMSGAARD (M)	47
Anf. 105 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	47
<i>Bedrägerier och bankernas ansvar</i>	47
Anf. 106 DAN HOVSKÄR (KD)	47
Anf. 107 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	48
<i>Åtgärder mot den organiserade brottsligheten</i>	48

Anf. 108 MATTIAS VEPSÄ (S).....	48
Anf. 109 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	48
<i>Beloppsgräns för högkostnadskrediter</i>	49
Anf. 110 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	49
Anf. 111 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	49
<i>Arbetslinjen</i>	49
Anf. 112 SAILA QUICKLUND (M).....	49
Anf. 113 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	50
<i>Skydd av barn och föräldrars umgängesrätt</i>	50
Anf. 114 LAILA NARAGHI (S).....	50
Anf. 115 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	50
<i>Kompetensbristen i norra Sverige</i>	51
Anf. 116 ULF LINDHOLM (SD).....	51
Anf. 117 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	51
<i>Språkets betydelse för integrationen</i>	51
Anf. 118 ARIN KARAPET (M).....	51
Anf. 119 Arbetsmarknads- och integrationsminister JOHAN PEHRSON (L).....	52
<i>Översyn av reglerna för allmännyttiga lotterier</i>	52
Anf. 120 AZADEH ROJHAN (S).....	52
Anf. 121 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	52
Ajournering	53
Återupptaget sammanträde	53
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 maj	53
MJU13 Övergripande miljöfrågor.....	53
MJU14 Fiskeripolitik.....	55
NU16 Näringspolitik.....	56
§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	58
KrU7 Spelfrågor.....	58
§ 10 Kultur för alla	60
Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU8.....	60
Anf. 122 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	60
Anf. 123 AMANDA LIND (MP) replik.....	61
Anf. 124 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik.....	61
Anf. 125 AMANDA LIND (MP) replik.....	62
Anf. 126 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik.....	62
Anf. 127 AMANDA LIND (MP).....	63
Anf. 128 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	65
Anf. 129 AMANDA LIND (MP) replik.....	66
Anf. 130 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	66
Anf. 131 AMANDA LIND (MP) replik.....	67
Anf. 132 ROLAND UTBULT (KD).....	67
Anf. 133 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	68
Anf. 134 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	69
Anf. 135 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	69
Anf. 136 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	70
Anf. 137 CATARINA DEREMAR (C) replik.....	70

Anf. 138	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	71
Anf. 139	CATARINA DEREMAR (C) replik	71
Anf. 140	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	71
Anf. 141	LARS MEJERN LARSSON (S).....	72
Anf. 142	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	74
Anf. 143	LARS MEJERN LARSSON (S) replik.....	75
Anf. 144	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	75
Anf. 145	LARS MEJERN LARSSON (S) replik.....	76
Anf. 146	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	76
Anf. 147	VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	78
Anf. 148	CATARINA DEREMAR (C)	80
Anf. 149	EWA PIHL KRABBE (S).....	81
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	83
§ 11	Företag, kapital och fastighet	83
	Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU12	83
Anf. 150	FREDRIK AHLSTEDT (M).....	83
Anf. 151	HELENA VILHELMSSON (C) replik.....	85
Anf. 152	FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	85
Anf. 153	HELENA VILHELMSSON (C) replik	86
Anf. 154	FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	86
Anf. 155	MATHIAS TEGNÉR (S).....	86
Anf. 156	FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	89
Anf. 157	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	90
Anf. 158	FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	90
Anf. 159	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	91
Anf. 160	HELENA VILHELMSSON (C) replik	91
Anf. 161	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	92
Anf. 162	HELENA VILHELMSSON (C) replik	92
Anf. 163	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	93
Anf. 164	CECILIA RÖNN (L) replik	93
Anf. 165	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	94
Anf. 166	CECILIA RÖNN (L) replik	94
Anf. 167	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	95
Anf. 168	CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	95
Anf. 169	ERIC WESTROTH (SD)	96
Anf. 170	CECILIA RÖNN (L)	99
Anf. 171	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	101
Anf. 172	CECILIA RÖNN (L) replik	101
Anf. 173	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	102
Anf. 174	CECILIA RÖNN (L) replik	102
Anf. 175	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	103
Anf. 176	HELENA VILHELMSSON (C)	104
Anf. 177	RASMUS LING (MP)	105
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	105
§ 12	Högskolan.....	106
	Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU10.....	106
Anf. 178	FREDRIK MALM (L).....	106
Anf. 179	ROBERT STENKVIST (SD) replik	107
Anf. 180	FREDRIK MALM (L) replik.....	108
Anf. 181	ROBERT STENKVIST (SD) replik	108
Anf. 182	FREDRIK MALM (L) replik.....	108

Anf. 183	ANDERS ÅDAHL (C) replik	109
Anf. 184	FREDRIK MALM (L) replik	109
Anf. 185	ANDERS ÅDAHL (C) replik	110
Anf. 186	FREDRIK MALM (L) replik	110
Anf. 187	MATS WIKING (S) replik.....	111
Anf. 188	FREDRIK MALM (L) replik	111
Anf. 189	MATS WIKING (S) replik.....	112
Anf. 190	FREDRIK MALM (L) replik	112
Anf. 191	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	113
Anf. 192	FREDRIK MALM (L) replik	113
Anf. 193	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	114
Anf. 194	FREDRIK MALM (L) replik	114
Anf. 195	MATS WIKING (S).....	115
Anf. 196	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	116
Anf. 197	MATS WIKING (S) replik.....	117
Anf. 198	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	117
Anf. 199	MATS WIKING (S) replik.....	117
Anf. 200	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	118
Anf. 201	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	120
Anf. 202	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	120
Anf. 203	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	121
Anf. 204	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	121
Anf. 205	ROBERT STENKVIST (SD).....	121
Anf. 206	MATS WIKING (S) replik.....	123
Anf. 207	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	124
Anf. 208	MATS WIKING (S) replik.....	124
Anf. 209	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	124
Anf. 210	ANDERS ÅDAHL (C) replik	125
Anf. 211	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	125
Anf. 212	ANDERS ÅDAHL (C) replik	126
Anf. 213	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	126
Anf. 214	MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	126
Anf. 215	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	128
Anf. 216	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	128
Anf. 217	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	129
Anf. 218	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	129
Anf. 219	LORENA DELGADO VARAS (V).....	130
Anf. 220	ANDERS ÅDAHL (C).....	132
Anf. 221	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	134
Anf. 222	ANDERS ÅDAHL (C) replik	134
Anf. 223	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	135
Anf. 224	ANDERS ÅDAHL (C) replik	135
Anf. 225	CAMILLA HANSÉN (MP)	135
	(Beslut skulle fattas den 24 maj.)	137
§ 13	Anmälan om interpellation	137
§ 14	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	138

Prot. 2022/23:107
11 maj

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor 138
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.57. 139